

Ainevaldkond Eesti keel

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Eesti keele õpetuse kaudu kujundatakse lihtsustatud õppes õpilases suutlikkus mõista ja kasutada eesti keelt igapäevases suhtluses ning õpitegevuses. Valdkonnapädevuse kujunemisel arendatakse kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskust ning toetatakse õpilase eneseväljendusvõime ja keelise enesekindluse kujunemist.

Õppetegevuse eesmärk on, et õpilane oskaks selgelt ja arusaadavalt väljendada oma mõtteid, mõistaks jõukohaseid suulisi ja kirjalikke tekste ning kasutaks keelt eesmärgipäraselt erinevates olukordades. Oluline on funktsionaalne kirjaoskus – oskus lugeda, mõista ja kasutada igapäevaeluks vajalikke tekste.

Lihtsustatud õppes on keeleõpe süsteemne ja järk-järguline. Õppetegevus toetub kordamisele, näitlikustamisele ja praktilisele kasutusele. Keeleoskuse arendamisel lähtutakse õpilase arengutasemest ning vajadusel kohandatakse õppesisu ja töömahtu vastavalt individuaalsele õppekavale.

Valdkonnapädevuse kujunemise tulemusel õpilane:

- mõistab suulist ja kirjalikku eesti keelt jõukohasel tasemel;
- väljendab oma mõtteid ja tundeid arusaadavalt;
- kasutab lugemis- ja kirjutamisoskust igapäevaelus;
- järgib keele- ja suhtlusnorme;
- väärtustab eesti keelt ja kultuuri.

Eesti keele õpetus toetab õpilase toimetulekut õppe- ja igapäevaelus ning loob aluse edasiseks õppimiseks ja eneseteostuseks.

1.2 Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Eesti keele õpe on lihtsustatud õppes keskse tähendusega, toetades õpilaste suhtlusoskuse, lugemis- ja kirjutamisoskuse ning õpioskuste kujunemist ning teiste õppeainete omandamist.

Vajadusel võib kool kohandada õppe mahtu või korraldust kooliastme piires, arvestades õpilaste arenguvajadusi või individuaalse õppekava rakendamist, tagades kooliastme lõpuks riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise.

Eesti keele õppetundide arv klassiti on sätestatud kooli tunnijaotusplaanis.

Õppeained Õppetundide arv nädalas eesti õppekeelega õpilasele									
Klass	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
eesti keel	7	9	8	8	7	6	6	6	6

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Eesti keele ainevaldkonna eesmärk on toetada õpilase terviklikku arengut läbi teadliku ja eesmärgipärase keelekasutuse. Valdkond loob aluse funktsionaalse kirjaoskuse kujunemisele ning aitab arendada suhtlusoskust, mõtlemisvõimet ja eneseväljendust. Eesti keel on õppe- ja suhtluskeel, mille valdamine on eelduseks teiste õppeainete mõistmiseks ja igapäevaelus toimetulekuks.

Õppekavas täidab eesti keel kesksel rolli, kuna see:

- toetab kõigi õppeainete õppimist ja mõistmist;
- kujundab lugemis-, kirjutamis- ja eneseväljendusoskust;
- arendab mõtlemist, arutlemist ja järeldamisoskust;
- loob aluse kultuurilise identiteedi ja keelelise teadlikkuse kujunemisele;
- toetab õpilase sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

Valdkond ei keskendu üksnes õigekirja ja grammatikareeglite omandamisele, vaid käsitleb keelt kui suhtlusvahendit ja toimetulekuinstrumenti. Oluline on, et õpilane oskaks mõista jõukohaseid tekste, väljendada oma mõtteid arusaadavalt ning kasutada keelt eesmärgipäraselt erinevates olukordades.

Valdkonnasisene lõiming toimub läbi erinevate osaoskuste kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine. Need kõik toetavad sama eesmärki: teadlikku ja toimivat keelekasutust. Keeleõpe on süsteemne ja järkjärguline ning toetub kordamisele ja praktilisele rakendamisele, arvestades lihtsustatud õppe põhimõtteid.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine eesti keeles

Eesti keele õpetamisel käsitletakse läbivaid teemasid tekstide, arutelude, lugemis- ja kirjutamisülesannete kaudu, seostades keeleõppe igapäevaelu, ühiskonna ja õpilase isikliku arenguga.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Arendatakse funktsionaalset lugemis- ja kirjutamisoskust, mis on aluseks õppimisele kõigis õppeainetes ning tulevases tööelus. Õpilasi suunatakse mõistma selge eneseväljenduse ja suhtlemisoskuse olulisust erinevates eluolukordades.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Lugemis- ja kirjutamisülesannetes käsitletakse looduse ja keskkonnahoiuga seotud teemasid. Õpilased õpivad väljendama oma mõtteid keskkonnateadliku käitumise kohta ning mõistma vastutust ümbritseva keskkonna ees.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Arutletakse ühiskondlike teemade üle, õpitakse oma arvamust sõnastama ja põhjendama. Kujundatakse oskust algatada arutelu, osaleda koostöös ning väljendada oma seisukohti lugupidavalt.

Kultuuriline identiteet

Tutvutakse eesti kirjanduse ja rahvakultuuri tekstidega ning väärtustatakse eesti keelt kui kultuurilise identiteedi kandjat. Kujundatakse austust oma keele ja kultuuri vastu ning avatud suhtumist teistesse kultuuridesse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpitakse kasutama erinevaid teabeallikaid, eristama fakti ja arvamust ning hindama info usaldusväärsust. Arendatakse kriitilist lugemisoskust ja teadlikku meediatarbimist.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Eesti keele õppes kasutatakse digikeskkondi tekstide loomisel, harjutamisel ja tagasiside saamisel. Õpilasi suunatakse kasutama tehnoloogiat eesmärgipäraselt ja turvaliselt.

Tervis ja ohutus

Tekstide ja arutelude kaudu käsitletakse tervise, turvalisuse ja heade suhtlemistavade teemasid. Õpilased õpivad märkama ohutust puudutavat teavet ning väljendama oma vajadusi ja tundeid sobival viisil.

Väärtused ja kõlblus

Eesti keele õpe toetab austavat suhtlemist, kuulamisoskust ja empaatiat. Tekstide kaudu arutletakse õigete ja valede valikute üle ning kujundatakse hoolivat ja vastutustundlikku hoiakut.

1.3.3 Valdkonnasisene lõiming

Eesti keele õpetamine teenib reaalselt õpilase kõne arendamise eesmärki ja on seetõttu tihedalt lõimitud kõikide teiste õppeainetega. Eesti keeles õpitav vajab arvestamist ja rakendamist kõikide õppeainete rakendamisel. Õpilase kõne arengu tase, esmajoonelise kõne mõistmine esitab väljakutse õpetaja kõnele. Õpetajal tuleb teada ja arvestada eesti keeles õpitud lausemalle nii õppematerjali selgitamisel kui ka töökorralduste esitamisel. Õpilase suulise kõne arendamise eesmärgil vajab keeleõpetuses õpitu rakendamist kõikide ainete tundides ja ka klassivälistel üritustel. Eesti keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid), millele toetudes korraldada õpetus teistes õppeainetes. Eesti keele oskuste kinnistamiseks on vajalik, et ka teiste ainete õpetajad nõuaksid vastavalt klassi õpitulemustele oma tööde vormistamist korrektses kirjas (arvestades eesti keeles õpitut). Tuleb arvestada, et ka digioskuste õpe baseerub eesti keele oskusel ja eeldab funktsionaalse lugemise ja õigekirja oskust.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Eesti keele õpetus lihtsustatud õppes toetab üldpädevuste kujunemist süsteemse ja järkjärgulise keeleoskuse arendamise kaudu. Pädevused kujunevad igapäevases suhtluses, lugemis- ja kirjutamistevadustes ning aruteludes. Õppetegevus on jõukohane, struktureeritud ja toetub kordamisele ning õpetaja juhendamisele.

Eesti keele õpe kujundab:

Suhtluspädevust, arendades suulist ja kirjalikku eneseväljendust, kuulamisoskust ning olukorrale vastavat suhtlemist.

Õpipädevust, kujundades oskust mõista juhiseid, töötada tekstiga, leida olulist infot ja kasutada õpitut teistes ainetes.

Sotsiaalset ja kodanikupädevust, toetades koostööd, arutlemisoskust ning lugupidavat suhtlemist.

Kultuuri- ja väärtuspädevust, kujundades austust eesti keele ja kultuuri vastu ning arendades keelelist teadlikkust.

Enesemääratluspädevust, toetades eneseväljendusjulgust, oma arvamuse sõnastamist ja enesehinnangu kujunemist.

Digipädevust, arendades oskust kasutada digikeskkondi tekstide loomisel, teabe otsimisel ja harjutamisel turvalisel ja eesmärgipärasel viisil.

Pädevuste areng on järjepidev kõigis kooliastmetes ning toetab õpilase toimetulekut nii õppetöös kui igapäevaelus.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keele õpe on lõimitud kõigi teiste õppeainetega ning toetab õpilaste keelelist, tunnetuslikku ja sotsiaalset arengut. Lõiming kavandatakse teadlikult, arvestades lihtsustatud õppe põhimõtteid ning õpilaste arengutaset. Lähtutakse põhimõttest, et ühes aines kujunenud oskused toetavad teiste ainete õpitulemuste saavutamist.

Eesti keel on õppekeel ning loob aluse kõikide õppeainete mõistmiseks. Seetõttu pööratakse erilist tähelepanu funktsionaalsele lugemisoskusele, tekstide mõistmisele, suulisele ja kirjalikule eneseväljendusele ning ainealase sõnavara kujundamisele.

Lõiming loodus- ja ühiskonnaainetega

Eesti keele õppes kasutatakse eri õppeainetega seotud tekste, mis toetavad ainealaste mõistete kinnistumist ning tekstiga töötamise oskust. Õpilased õpivad leidma olulist teavet, mõistma seoseid ja sõnastama oma arusaamu.

Lõiming matemaatikaga

Arendatakse oskust mõista tekstülesandeid, analüüsida ülesande sisu ja sõnastada lahenduskäiku. See toetab matemaatika õppimist ning aitab ennetada raskusi tekstide mõistmisel.

Lõiming praktiliste ja loovainetega

Eesti keele õpe toetab juhiste mõistmist, tegevuste kavandamist ja oma töö sõnalist kirjeldamist. Kunsti- ja muusikateemaliste tekstide käsitlemine arendab sõnavara, kõnetaju ja kultuurilist teadlikkust.

Lõiming kooli ja kodukohaga

Õppetöös seostatakse keeleõpe õpilaste igapäevase elukeskkonnaga. Kodukohapõhine lähenemine toetab tähenduslikku õppimist ning võimaldab kasutada vahetuid kogemusi lugemis-, jutustamis- ja kirjutamistegevustes.

Lõiminguline lähenemine aitab tagada, et eesti keele oskused ei kujune eraldiseisvalt, vaid toetavad õpilase toimetulekut nii õppetöös kui ka igapäevaelus.

1.4. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Eesti keele hindamisel keskendutakse eelkõige järgmiste oskuste kujunemisele:

- kõne- ja sõnavaralist arengut;
- lugemisoskuse kujunemist ja funktsionaalset lugemisoskust;
- kirjaliku eneseväljenduse arengut;
- õigekirjaoskuse kujunemist vastavalt arengutasemele;
- tekstimõistmise oskust;
- suhtlusoskust ja eneseväljenduse selgust.

Hindamisel võrreldakse õpilase sooritust eelkõige tema varasema tasemega; arvestatakse kõne- ja keelelist arengut, töötempot ning tähelepanuvõimet; väärtustatakse pingutust, osalemist ja edasiminekut; kasutatakse selget ja toetavat sõnalist tagasisidet.

1. klass

1. klassis kasutatakse kujundavat ja sõnalist hindamist.
 - Tagasiside keskendub lugemisvalmiduse, häälikute eristamise, sõnavara arengu ja suulise eneseväljenduse kujunemisele.
 - Kirjutamisel hinnatakse eelkõige püüdlust, tähtede õigesti moodustamist ja oskust järgida juhust.
 - Õpilast suunatakse märkama oma arengut (nt „Oskan juba...“, „Harjutan veel...“).

2.–9. klass

Hindamine toimub viiepallisüsteemis vastavalt kooli hindamiskorrale.

Eesti keeles arvestatakse, et lihtsustatud õppes:

- lugemiskiirus ei ole hindamise põhikriteerium, oluline on mõistmine;
- õigekirjavigade arvestamisel lähtutakse õpilase arengutasemest ja õpitud reeglitest;
- tekstilooma hindamisel hinnatakse mõtte arusaadavust, ülesehitust ja sõnavara kasutust enam kui vormilisi puudusi;
- suulisel vastamisel arvestatakse kõne arusaadavust ja julgust väljendada.

Hindamisviiside erisused eesti keeles

Vajaduse korral:

- võimaldatakse suulist vastamist kirjaliku asemel;
- vähendatakse teksti mahtu;
- antakse pikem sooritusae;
- kasutatakse tugisõnu, skeeme või näidiseid;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt tekstimõistmine ja õigekiri);
- ei hinnata korraga mitut keerukat osaoskust, kui see ei ole õpieesmärk.

Kui õpilasele on koostatud IÕK, hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb õpilase individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

HEV ja keelelised erivajadused

Kui õpilasel esineb kõnepuue, düsleksia või düsgraafia, tähelepanu- või töötempo eripära, kohandatakse hindamisülesandeid ning arvestatakse, et hinnatakse eelkõige õpitulemust, mitte erivajadusest tulenevat raskust

1.5. Õppekorralduse erisused

Eesti keele õppekorraldus Hiiu Koolis lähtub lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi, keelelist taset ja individuaalseid õpivajadusi.

Õppetöös:

- diferentseeritakse lugemis- ja kirjutamisülesandeid vastavalt õpilaste oskustele;
- võimaldatakse tekstide käsitlemisel ja kirjalike tööde sooritamisel individuaalset tempot;
- kasutatakse õpetaja juhendamisel samm-sammulist õpet ja selgeid tööjuhiseid;
- toetatakse sõnavara ja lauseloome järjepidevat arengut;
- kujundatakse turvaline õhkkond, mis soodustab suulist eneseväljendust ja eksimuste kaudu õppimist;
- toetatakse eduelamuse kogemist lugemisel, kirjutamisel ja suulises suhtluses.

Õppetegevus hõlmab lugemist, tekstide mõistmist, suulist ja kirjalikku eneseväljendust ning õigekirjaoskuse kujundamist. Õppetöö planeerimisel arvestatakse õpilaste lugemisoskuse taset ning vajadusel kohandatakse õppematerjale ja töömahtu vastavalt lihtsustatud õppe põhimõtetele.

1.6. Õppekeskkonna erisused

Eesti keele õpe toimub toetavas ja õppimist soodustavas õpikeskkonnas, mis aitab kujundada keskendumisoskust, suhtlemisjulgust ja positiivset õpikogemust.

Õppekeskkonna eripärad Hiiu Koolis:

- kujundatakse võimaluse korral selge ja struktureeritud õpikeskkond, mis toetab tähelepanu ja töörahu;
- kasutatakse mitmekesiseid õppematerjale (raamatud, töölehed, pildimaterjal, digikeskkonnad);
- võimaldatakse individuaalset, paaris- ja rühmatööd vastavalt õppe-eesmärgile;
- seostatakse õppetegevus õpilaste igapäevaelu ja kodukohaga, kasutades kogemuslikke näiteid;
- vajadusel kohandatakse õppematerjale vastavalt õpilaste lugemis- ja kirjutamisoskuse tasemele.

Õpikeskkonnas pööratakse tähelepanu selgetele tööjuhistele, toetavale suhtlusviisile, eksimuste käsitlemisele õppimise loomuliku osana ning üksteise kuulamisele ja lugupidavale suhtlemisele.

Õppekeskkond toetab õpilaste enesekindluse, suhtlemisoskuse ja õppimismotivatsiooni kujunemist.

2. Õppeaine: eesti keel (1.–9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Eesti keele õpetamise eesmärk lihtsustatud õppes on kujundada õpilases funktsionaalne kirjaoskus ning oskus kasutada keelt teadlikult ja eesmärgipäraselt igapäevaelus. Õpe toetab suulise ja kirjaliku eneseväljenduse arengut, tekstide mõistmist ning suhtlemisoskust.

Eesti keele roll ainevaldkonnas on tagada alus kõigi teiste õppeainete õppimiseks. Hea lugemis- ja mõistmisoskus võimaldab õpilasel omandada teadmisi loodus-, sotsiaal- ja reaalainetes ning toetab iseseisvat toimetulekut.

Eesti keele õpetamisel keskendutakse:

- kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamisele;
- lugemisoskuse ja tekstimõistmise kujundamisele;
- kirjaliku eneseväljenduse ja õigekirjaoskuse arendamisele;
- sõnavara laiendamisele ja mõistete täpsustamisele;
- keele kasutamisele erinevates suhtlusolukordades.

Õpetamisel arvestatakse õpilaste arengutaset ning rakendatakse lihtsustatud õppe põhimõtteid. Keeleõpe on süsteemne ja järkjärguline, toetudes kordamisele, näitlikustamisele ja praktilisele kasutamisele. Oluline on, et õpilane kogeks eduelamust ning kujundaks positiivse suhtumise lugemisse ja kirjutamisse.

2.1 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Eesti keele õpetuse eesmärk lihtsustatud õppes on kujundada õpilases suutlikkus kasutada eesti keelt teadlikult ja eesmärgipäraselt nii õpitegevuses kui igapäevaelus. Õppeaine kaudu arendatakse kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskust ning toetatakse mõtlemise, eneseväljenduse ja sotsiaalse toimetuleku arengut.

Põhikooli lõpuks õpib õpilane kuulama ja kõnele adekvaatselt reageerima, osalema dialoogis ning väljendama oma mõtteid kuulajale arusaadavalt. Keele abil õpitakse kavandama ja reguleerima oma tegevust, kommenteerima ja hindama tehtut ning järgima üldisi käitumis- ja suhtlusnorme. Keeleõpe toetab enesejuhtimise ja koostööoskuse kujunemist.

Lugemisoskuse arendamisel on keskne roll jõukohaste tekstide mõistmisel ja tõlgendamisel. Õpilane õpib leidma tekstist olulist teavet, mõistma selle sisu ja mõtet ning kasutama loetut õppe- ja igapäevaelulistes olukordades. Funktsionaalse kirjaoskuse kujunemine võimaldab mõista ja tõlgendada igapäevast verbaalset teavet, sealhulgas tarbetekste ja lihtsamaid juhiseid.

Kirjutamisoskuse kujundamisel pööratakse tähelepanu arusaadava ja korrektselt vormistatud teksti loomisele. Õpilane õpib tegema märkmeid, koostama lihtsamaid tarbekirju ning kasutama keelt eesmärgipäraselt erinevates suhtlussituatsioonides.

Keeleteadlikkuse kujundamisel omandab õpilane elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist ja põhiterminitest. Õpilane kasutab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme ning mõistab sõnade ja lausete otsest tähendust ning oma kogemuste piires ka pragmaatilist tähendust.

Ilukirjanduslike tekstide kaudu tutvub õpilane erinevate tekstiliikidega, omandab elementaarse ülevaate rahvuskirjandusest ning oskab nimetada mõnda kirjanikku. Kirjanduse käsitlemine toetab kultuurilise teadlikkuse, väärtushoiakute ja kõlbeliste arusaamade kujunemist.

Lihtsustatud õppes on eesti keele õpetus süsteemne ja järkjärguline. Õppetegevus on struktureeritud, toetub kordamisele ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi. Vajadusel kohandatakse õppesisu, töömahtu ja -tempo vastavalt individuaalsele õppekavale. Õppeaine eripäraks on selle keskne roll teiste ainete õppimisel, kuna eesti keel on õppe- ja suhtluskeel ning funktsionaalse toimetuleku alus.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

Eesti keele õppetegevus lihtsustatud õppes on järkjärguline ja toetub kordamisele ning praktilisele rakendamisele. Õpetamisel arvestatakse õpilaste arengutaset, töötempot ja individuaalseid õpivajadusi. Oluline on kujundada funktsionaalne lugemis- ja kirjutamisoskus ning toetada suulist eneseväljendust kõigis kooliastmetes.

Õppetegevuse keskmes on lugema ja kirjutama õppimine ning suulise kõne arendamine.

Õpilane:

- arendab häälikute kuulamis- ja eristamisoskust;
- õpib tähti tundma ja neid häälikutega seostama;
- loeb lühikesi sõnu ja lihtsaid lauseid;
- kirjutab ära kirja ja lühikesi sõnu õpetaja juhendamisel;
- õpib kuulama ja vastama lihtsatele küsimustele;
- harjutab oma mõtete väljendamist lühikeste lausetega.

Õppetegevus on tugevalt juhendatud, näitlikustatud ja mänguline. Rõhk on eduelamuse kogemisel ja lugemishuvi kujundamisel.

2.3.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

Kujundatakse ja arendatakse funktsionaalset lugemis- ja kirjutamisoskust.

Õpilane:

- loeb jõukohaseid tekste ja mõistab nende põhisisu;
- õpib leidma tekstist olulist infot;
- kirjutab lühikesi jutustusi ja kirjeldusi;
- harjutab õigekirja ja lauseehitust;
- osaleb arutelus ja väljendab oma arvamust lihtsas vormis.

Õpetamisel pööratakse tähelepanu tekstimõistmisele, sõnavara laiendamisele ning kirjaliku eneseväljenduse arendamisele. Jätkub süsteemne kordamine ja juhendatud töö.

2.3.3 Õppetegevus 6.–7. klassis

Rõhk on tekstimõistmise süvendamisel ja iseseisvama eneseväljenduse kujundamisel.

Õpilane:

- loeb ja mõistab erinevat tüüpi tekste;
- analüüsib teksti sisu ja peamisi mõtteid;
- kirjutab juhendamisel pikemaid tekste;
- kasutab õigekirja- ja keeleoskusteadmisi teadlikumalt;
- arendab arutlemis- ja põhjendamisoskust.

Õppetegevus suunab õpilast kasutama keelt teadlikult ja eesmärgipäraselt. Suureneb iseseisva töö osakaal, kuid säilib õpetaja juhendav roll.

2.3.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

Õppetegevuse eesmärk on toetada iseseisvat toimetulekut ja praktilist kirjaoskust.

Õpilane:

- loeb ja mõistab igapäevaelus vajalikke tekste;
- koostab lihtsamaid tarbetekste (avaldus, teade, kiri);
- väljendab oma arvamust arusaadavalt ja põhjendatult;
- kasutab keelt suhtlusolukorrast lähtuvalt;
- rakendab digikeskkondi tekstide loomisel ja teabe otsimisel.

Rõhk on praktilisel keelekasutusel, funktsionaalsel lugemisoskuse ja kirjutamisoskuse kujundamisel ning iseseisvuse toetamisel.

2.4 Pätevuste arendamine

Eesti keele õpetamisel lihtsustatud õppes arendatakse süsteemselt üldpädevusi, toetudes keeleoskuse järkjärgulisele kujundamisele. Pätevused kujunevad lugemis-, kirjutamis-, kuulamis- ja rääkimistegevuste kaudu ning igapäevases suhtluses. Õppetegevus on struktureeritud, jõukohane ja toetub õpetaja juhendamisele ning kordamisele.

Eesti keele õpetus toetab:

Kultuuri- ja väärtuspädevust, kujundades austust eesti keele ja kultuuri vastu ning arendades arusaama keele rollist rahvusliku identiteedi kandjana.

Sotsiaalset ja kodanikupädevust, arendades oskust suhelda lugupidavalt, arvestada kaaslastega ning järgida kokkulepitud reegleid.

Enesemääratluspädevust, toetades õpilase enesehinnangu kujunemist, oma arvamuse väljendamist ning võimet hinnata oma toimetulekut.

Õpipädevust, kujundades oskust mõista ülesandeid, töötada juhiste alusel, planeerida tegevust ning kasutada õpitut erinevates olukordades.

Suhtluspädevust, arendades selget suulist ja kirjalikku eneseväljendust, tekstimõistmist ning olukorrale vastavat suhtlemist.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast pädevust, toetades tekstide mõistmist, probleemide sõnastamist ja teabe kasutamist teistes õppeainetes.

Digipädevust, kujundades oskust kasutada digikeskkondi tekstide loomisel, teabe otsimisel ja harjutamisel ning järgida turvalise ja vastutustundliku digikäitumise põhimõtteid.

Ettevõtlikkuspädevust, arendades algatusvõimet, eesmärkide seadmist ning oma seisukohtade põhjendamist aruteludes ja kirjalikes töodes.

Üldpädevuste areng toimub järjepidevalt kõigis kooliastmetes ning on seotud õpilase toimetulekuga nii õppetöös kui ka igapäevaelus.

2.6 Lõiming teiste ainetega

Eesti keele õpe on lõimitud teiste õppeainetega ning toetab õpilaste keelelist, kognitiivset ja sotsiaalset arengut. Lõiming kavandatakse teadlikult ning arvestab nii riikliku õppekava nõudeid kui ka õpilaste arengutaset. Õppeprotsessis lähtutakse põhimõttest, et ühes aines omandatud oskused toetavad teiste ainete õpitulemuste saavutamist.

Eesti keel on õppekeel ning loob aluse kõikide teiste õppeainete mõistmiseks. Seetõttu pööratakse tähelepanu funktsionaalsele lugemisoskusele, tekstide mõistmisele ja suulisele eneseväljendusele, mis on vajalikud loodusainete, ühiskonnaainete ja matemaatika õppimisel.

Lõiming loodus- ja ühiskonnaainetega

Lugemistekstide valikul arvestatakse loodusõpetuse, inimeseõpetuse ja ajaloo teemadega, et toetada ainealaste mõistete kinnistumist ning arendada tekstiga töötamise oskust. Õpilased loevad ja analüüsivad jõukohaseid ainealase sisuga tekste ka eesti keele tundides.

Õpetajad arvestavad tekstide valikul õpilaste lugemisoskuse taset ning vajadusel kohandatakse õppematerjale vastavalt lihtsustatud õppe põhimõtetele.

Lõiming matemaatikaga

Matemaatiliste tekstülesannete mõistmine eeldab head lugemisoskust. Eesti keele tundides arendatakse oskust mõista tekstide struktuuri, leida olulist infot ja sõnastada lahenduskäiku. See toetab matemaatika õpitulemuste saavutamist ning aitab ennetada raskusi tekstülesannete lahendamisel.

Lõiming tööõpetuse ja praktiliste ainetega

Eesti keele õpe toetab oskust töötada suuliste ja kirjalike juhiste alusel, koostada lihtsat plaani ning sõnastada oma tegevusi. Tööõpetuses ja teistes praktilistes ainetes kujuneb oskus kasutada kavandavat ja reguleerivat kõnet. Alguses juhendab õpetaja verbaalselt õppetegevust, kuid järk-järgult suureneb õpilase iseseisev enesejuhtimine.

Lõiming kunsti- ja muusikaõpetusega

Eesti keele tundides arendatakse tekstide ja illustratsioonide mõistmist ning analüüsi. Kunsti- ja muusikateemaliste tekstide käsitlemine toetab kõnetaju, sõnavara arengut ning kultuurilise teadlikkuse kujunemist. Laulutekstide, luuletuste ja ilukirjanduslike tekstide analüüs loob seoseid erinevate kunstiliikide vahel.

Lõiming kodukohaga

Eesti keele õpetuses seotakse keele- ja suhtlusoskuste arendamine õpilaste igapäevase elukeskkonnaga. Kodukohapõhine lõiming toetab tähenduslikku õppimist ning võimaldab kasutada vahetuid kogemusi keelekasutuse arendamisel.

Hiiu Kooli asukoht Nõmmel loob võimaluse kasutada kohalikke loodus- ja kultuurikeskkondi lugemis- ja kirjutamistegevuste lähtepunktina. Õpilased kirjeldavad, jutustavad ja arutlevad oma kogemuste põhjal, mis toetab aja- ja ruumisuhete mõistmist ning sõnavara arengut.

Lõiminguline lähenemine aitab tagada, et eesti keele oskused ei kujune eraldiseisvalt, vaid toetavad õpilase toimetulekut nii õppetöös kui igapäevaelus. Õpetajate omavaheline koostöö ning õppematerjalide vajaduspõhine kohandamine on lõimingu tulemuslikkuse eelduseks lihtsustatud õppes.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3. klass)

3.klassi lõpetaja:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt 2-3-silbiliste sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkuse;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

2.7.2 Eesti keel 1. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Väljendab oma mõtet vähemalt baaslausega; alustab dialoogi oma vajaduste rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.	Kuulamine ja jälgimine Tähelepanu suunamine ja keskendumisoskuste arendamine; lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine; laste kogemusi kajastava lühikese ja lihtsa jutu kuulamine (jutustus, ettelugemine); seletuste lisamine; lausungite (3-5 sõna) kordamine; 2-4 realiste salvide õppimine kuulamise järgi; õpetaja ja kaaslaste tegevuse jälgimine. Suhtlemine Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine; vastamine dialoogi repliigile (küsimus või korraldus), dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis; viisakusväljendite kasutamine, oma soovide ja vajaduste väljendamine; suhtlemine koostevuses, sh mitteverbaalsete vahendite (žestid, osutamine) kasutamine ühismängudes ja õuesõppes Nõmme rohealadel; eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes; hääletoonid ja näoilmed (rõõmus, kuri ...); hääle- ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju järgi.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE. TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE JA SÜSTEATISEERIMINE	
Esemete ja loodusobjektide ning -nähtude äratundmine ja rühmitamine erinevate tunnuste alusel. Allrühma- ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses	Nägemis- ja ruumitaju Silmaliigutuste suunamine, silma- ja käeliigutuste seostamine. Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus; rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine.

	Allrühma-ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses (koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad). Kujundite äratundmine (kolmnurk, nelinurk, ring). Kujundite järjestamine matkimise, näidise ja sõnalise korralduse järgi; põhivärvuste eristamine ja pinna katmine; orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (all-üleval, keskel, ees-tagas, vasakul-paremal), sh paberilehel, tahvil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi); ruumisuhete ja vastavate sõnade (suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-tagas, vasakul-paremal, alguses-lõpus-keskel, esimene-viimane) mõistmine; esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvil ja paberilehel. Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine, konstrueerimine. Õpiülesanded täidetakse matkimise teel, näidise ja suulise korralduse järgi lähtuvalt oskuse omandamise tasemest. Ajakujutlused Samaaegsete ja eelnenud (järgnevate) sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine: samal ajal, praegu, nüüd, enne, pärast, eile, täna, homme; ööpäeva osade, nädalapäevade, aastaegade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine. Kuulmistaju Helide ja mürade tajumine, nende suuna määramine, jäljendamine, eristamine kõnest; sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (2-4 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas; kõlalt lähedaste sõnade eristamine; 3-5 sõnalise lause kordamine; korduvate keeleüksuste ja kõnesegmentide äratundmine (suuline, hiljem kirjalik üksuste või segmentide rida); hääldusvigade märkamine teiste kõnes (häälikute ärajätmine, asendamine, ümberpaigutamine, silbistruktuuri moonutused); kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna, objekt/tunnus, häälik, täht).
LAUSE JA SÕNAVARA	
Mõistab tuttavatest sõnadest koosneva õpitud lausemallide sisu, tunneb õpitud lausemallide ulatuses ära agrammatilise lause; väljendab oma mõtet kuni 4-sõnalise baaslauselga; eristab käsk-, küsi- ja väitlauset, kasutab neid tuttavas situatsioonis; eristab elusolendeid ja asju, ühendab küsisõnadega kes?, mis?; mõistab ja väljendab esemete paiknemist, kasutades tagasõnu ees/taga, all/peal, kõrval sobivas	Tuumlause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine; sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses. Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise öigsuse määramine; skeemi abil lause (3-4-sõna) koostamine tegevuse ja/või pildi järgi; lausemallid (alus +öeldis + sihitis), (alus + öeldis + kohamäärus), (alus + öeldis + sihitis + kohamäärus), (alus + öeldis + kaasolumäärus kellega?), (alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus kellele?), (alus + öeldis + abinõumäärus

grammatilises vormis. koostab kuni 5-sõnalise lause skeemi, kasutab skeemi lausete analüüsi abivahendina; järjestab kuni 4 lauset sidusaks jutuks.	millega?), nende mõistmine ja koostamine lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid, skeemide funktsiooni mõistmine, esitatud skeemi kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 5 sõna); väit-, küsi-ja käsklause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses; hääletugevuse ning intonatsiooni märkamise ja muutmise harjutamine õpetaja eeskuju järgi; 3-4 lause seostamine sidusaks jutukeseks; baassõnavara aktiveerimine; meeleorganitega tajutavate esemete ja olendite, tegevuste ja tunnuste väljendamine sõnadega; esemete ja olendite nimetuste eristamine.
HÄÄLIK-JA FONEEMANALÜÜS	
Kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (ringe, noope); häälib kuni 5-häälikulisi sõnu häälimise tempot tahtlikult muutes; määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil õpitud häälikute pikkuse 1-2silbilistes sõnades; asendab analüüsitud sõnades noobid õpitud ühe- või kahekordsete tähtedega; koostab vastavaid sõnaskeeme, rühmitab sõnu nende häälikulise koostise alusel; eristab häälikurühmi, koostab sõnaskeemi tähistades häälikuid õige värviga; hääldab 1-2silbilises sõnas õigesti lühikest, pikka ja ülipikka sulghäälikut.	Häälikanalüüs Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (3-5 häälikut) kordamine; kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukoha ja järjekorra määramine. Sõnade häälikkoostise ladumine valgete ja värviliste noopidega, 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht); häälikanalüüsi harjutatakse ülesannete raskusastet muutes: 1-2-silbilised ja pikemad sõnad, lahtised ja kinnised silbid; üksikhäälikutest koosnevad, diftongidega, kaashäälikuühenditega sõnad; analüüsi materialiseerimine, häälimine häälega/sosinal ilma abivahenditeta, analüüs koostegevuses, matkides, orientiiri ja suulise instruksiooni järgi kiiresti/aeglaselt. Foneemanalüüs Ülipika hääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika hääliku eristamine 1-2-silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil; häälikupikkuse märkimine sümboolitega (noopidega). häälikurühmade praktiline eristamine nii värvuse kui ka sümboli abil (tabelis). Sõnaskeemide valimine ja koostamine osatoimingute kaupa (sõnade ladumine noopidega), sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult); häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht kui üks hääldussegment); tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseeta häälikukombinatsioonidest.
LUGEMINE: LUGEMISTEHNICA JA ORIENTEERUMINE TEKSTIS	
Tunneb suuri ja väikseid trükitähti; hääldab õigesti õpitavat häälikut; eristab neid omavahel; tunneb ära häälikule vastavad tähed; loeb häälega veerides õpitud tähtedest koosnevaid 1-3-silbilisi sõnu, lihtlauseid; saab aru loetu tähendusest; mõistab loetud ja analüüsitud lause sisu, vastab konkreetsetele küsimustele lause kohta; sobitab illustratsiooni loetud lause või tekstiga;	Lugemistehnika Lugemistehnika ja orienteerumine tekstis; juhtiv lugemisviis on häälega veerimine; suurte, hiljem (III trimester) väikeste trükitähtede õppimine. Laotud, trükitähtedega kirjutatud/trükitud sõnade lugemine; erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; sõnade (1-3 silpi; pikemad sõnad kõnetaktideks liigendatult), lausete ning lühitekstide lugemine tahvilt ja raamatust;

leiab õpetaja abiga sõna või lause tekstist, märgistab vastussõna või -lause.	lugemisviisid: häälega ja vaikne (sosinal) veerimine, diftongide ja lühikeste tuttavate sõnade äratundmine tervikuna. Orientiiride ja abistavate võtete kasutamine lugemisel; tähe või sõna ettehaaramise oskuse kujundamine ning sõnade lugemine sujuvalt ja terviklikult, minimaalse kõnetakti tasandil. õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine. Teksti analüüs Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine, sõna või lause korduv lugemine, sobitamine piltidega, õpetaja kommentaaride seostamine lausetega. Orienteerumine tekstis Sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist); sõna või lause sobitamine illustratsioonidega.
KIRJUTAMINE	
Kirjutab õpitud kirjatähti, arvestab kirjutamisel etteantud jooni; sooritab kirjatehnikas õpitud sõnade ära kirja 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale; võrdleb kirjutatud originaaliga, leiab ja parandab vea(d); kirjutab ühise analüüsi käigus koostatud skeemi järgi 2-3 sõnalist lauset; kontrollib kirjutatu õigsust õpetaja suunamisel skeemile toetudes; seostab omavahel õigesti kirjatähti; tunneb ära ja parandab tähtede moonutused.	Ära kirja Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi; kirjatehnikas õpitud sõnade ära kirja tähtede, tähepaaride ja 2-3-täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale. Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea parandamine; kirjutamisele eelneb analüüs: originaali lugemine, häälimine, topelttähtede ning nõrga/tugeva sulghääliku leidmine ja märgistamine. Originaal esitatakse kirjatähtedega, hiljem trükitähtedega, kirjutatakse kirjatähtedega; häälikurühmad, häälikute kolm pikkust; suur algustäht lause alguses ja nimedes; lause lõpumärkide praktiline äratundmine; Õigekiri Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi; kirjutamisel järgitakse (õpetaja juhendamisel) algoritmi: 1) häälikujärje märkimine häälimisele toetudes, 2) häälikupikkuse märkimine võrdleva hääldamise abil, 3) tähe valimine skeemi järgi, 4) kirjutamine, 5) Järeelkontroll Kirjatehnika Käe ja sõrmede peenmotoorika harjutamine: voolimine, voltimine, ladumine, punumine, töö mosaiigiga; kehaasend, pliatsihoid; joonte tõmbamine eri suundades nii pintsli, kriidi kui ka pliatsiga, pinna viirutamine, joonte vahe ja pikkuse säilitamine liigutuste suuna muutmisel; kujundite ja täheelementide joonistamine šablooni, orientiiride ja eeskuju järgi; väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1-2-silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine;

	raskusastmed: ülekirjutamine, kirjutamine orientiiride abil, kirjutamine originaali järgi; eri suurusega tähtede kirjutamine; kirjutamine originaali alla ja kõrvale.
KEELETADMISED JA OSKUSED	
Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete praktiline äratundmine. Häälikurühmad, häälikute kolm pikkust (lühike, pikk, ülipikk). Suur algustäht lause alguses ja nimedes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine. Ainsuse ja mitmuse vormide tähenduse praktiline eristamine.	Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete praktiline äratundmine.

2.7.3 Eesti keel 2. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab pöördumisel viisakusväljendeid; kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest; mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset.	Kuulamine ja jälgimine Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal. Ülesande täitmine koostegevuses õpetajaga. Suuliste 2-3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, ülesannete täitmist suunatakse osatoimingute (töösammude) kaupa. Tuttavate õpiülesannete täitmine näidise ja suulise juhendi järgi. Korralduste ja kokkulepete täitmine tuttavas situatsioonis. Adekvaatne reageerimine hinnangule. Lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. Selgelt väljendatud intonatsiooni märkamine, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega. Suhtlemine Kõnesoovi kujundamine. Väit-, küsi- ja käsklause kasutamine vastavalt situatsioonile. Hääletugevuse muutmine (3-4 tugevusastet), loogilise rõhu ja lauselõpu intonatsiooni kasutamine. Küsimus-vastus dialoog. Küsimusele vastamine lühidalt (ühe või mitme sõnaga) ja hargnenud lausungiga. Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine (3- 4 lausungit).

	Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslasega suheldes. Dialoogi alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe repliigiga).
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE. TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE JA SÜSTEMATISEERIMINE	
Viib kokku eseme, selle kujutise ja keelelise väljendi; tunneb suulise lühikirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi; vaatleb ning võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel.	Nägemis- ja ruumitaju Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine õpetaja küsimuste, korralduste ning osutamise järgi (tajutavad tunnused: kuju, suurus, värvus jne). Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (Muki-koer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom). Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (Muki on koduloom). Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine (allpool-all, ülalpool-ülal), kahe koordinaadi arvestamine (all keskel, ees paremal); situatsiooni läbimängimine, esitamine aplikatsioonidega. Kirjamärgi/tähe variantide tundmine. Ajakujutlused Orienteerumine ajaühikute järjestuses (enne-pärast), nimetuste tundmine: aasta ja aastaajad, kuud, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund. Orienteerumine tegevussituatsioonis: samal ajal, praegu, enne, pärast. Kellaaeg: täistund, selle sõnastamine. Ajaühikutes (enne – pärast - samal ajal) orienteerumine, nende järjestamine. Kuulmistaju Hääletoonide (kuri, rõõmus, ükskõikne jm) äratundmine ja matkimine. 5–6-sõnalise lause järelkordamine. Kaaslase kõnes leiduvate vigade märkamine (hääldusvead, agrammatismid, sobimatud sõnad).
HÄÄLIKUÕPETUS	
Eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; oskab näitlikule materjalile toetudes määrata häälikurühmi ja õpetaja abiga lihthäälikute pikkust (hääliku pikkusi koos muutes), (õpilasel on kujunenud sõnade foneemanalüüsi oskus lihthäälikute osas);	Häälikanalüüs Sõnade hääldamise täpsustamine. Hääldamise ja häälimise erisuse mõistmine. Erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine.

muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse õpetaja abiga; valib ja kirjutab analüüsitud sõnades õigesti ühekordset ja topelttähte.	Häälikute järjekorra ja asukoha määramine: häälikute märkimine graafiliste sümbolitega (ringid, kriipsud jm); häälikute nimetamine järjekorras; sõnas esimese ja viimase hääliku, eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine. Foneemanalüüs Häälikute rühma praktiline eristamine. Häälimine koos häälikurühma määramisega, iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja ühe- või kahekordse tähe valimine 1-2- silbilistes sõnades. Täishäälikuühendite ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine. Sõnatulpade lugemine ja analüüsimine noopide ja vältemarkide alusel. Veaohtlike häälikute leidmine sõnades: esimese täishääliku ja sellele järgneva suluta kaashääliku või sulghääliku märkimine laotud ja kirjutatud sõnas, hääliku nimetamine kuuldud 1-2-silbilises sõnas.
KIRJUTAMINE	
Kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata; teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja sõnaosade kaupa.	Ära kirja Sõnade ja lühikeste lausete ära kirja pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahvilt kui ka raamatust). Lühikeste sõnade (2-4 tähte) kirjutamine pärast analüüsi originaali jälgimata, pikemate sõnade kirjutamine 2-3 tähe kaupa. Kirjutatu kontrollimine originaali järgi. Vajadusel ka vigade parandamine (tähtede arv, topelttähtede leidmine/võrdlemine). Häälimise ja kirjutamise tempo ühtlustamine. Õigekiri Täishäälikute ja täishäälikuühendite õigekiri 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, üks tähelünk sõnas ja ühe sõna lünk lauses, tähe- ja sõnalünkade täitmine. Lühikeste lausete kirjutamine peast pärast analüüsi. Suluta kaashäälikute ja häälikuühendite õigekiri. Sulghäälikute õigekiri. Enesekontrollioskuse kujundamine.

	Kirjutamisele järgnev enesekontroll - kirjutatu võrdlemine originaaliga, kirjutamisele järgnev sõnakoostise analüüs. Korrektuurharjutused: sõna lugemine täpselt kirja pildi järgi, verifitseerimine (loetu õigsuse hindamine), vea märkamine, analüüs, parandamine. Kirjatehnika Väiketähtede kirjutamise harjutamine, suurtähtede kirjutama õppimine. Tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas) ja parandamine. Kirjutamise tempo tõstmine. Orienteerumine lehel (õpetaja juhendamisel) kirjutamisel tööraamatusse, vihikusse ja tahvlile. Kirjalike tööde vormistamine.
PRAKTIINE LAUSEÕPETUS	
Õpilane mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ning oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5 sõnalist lihtlauset.	Esemete ja olendite eristamine; esemete/olendite ja vastavate piltide eristamine. Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja rühmitamine (Mukikoer; Muki-koer-loom, Muki - koduloom). Nimede ning liigi- ja alaliiginimetuste tähenduse erisuse mõistmine (Muki on koduloom). Lause äratundmine: eristamine sõnast, sõnade reast, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest. Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine, lõpetamine. Lausetähenduse mõistmine sensomotoorsele kogemusele toetudes. Lausete konstrueerimine, ühendamine, sisestamine (lihtsamad juhud), muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsklausete muutmine teisteks lausetüüpideks); laiendatud lihtlause jaotamine baaslauseteks. Lausete skemaatiline kujutamine. Lausete eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel. Väit-, küsi- ja käsklausete koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil. Lauselõpu intonatsioon. 3-5- sõnalise lause järelhääldamine, sõnajärje määramine ja muutmine. Lausete laiendamine.

	Mitmesõnalise lause muutmine lihtsamateks lauseteks, „pöördlausete” moodustamine (Koer on kassi taga. Kass on koera ees.). Sõnavormide tähenduse mõistmine lauses või sõnaühendis. Tegusõnade kasutamine. Vormide eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruuse vormid, tagasõnad (ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees). Ruumisuhteid väljendavate keelendite allpool-ülalpool, parem-vasak mõistmine. Raamatus, vihikus, töölehel orienteerumine. Ruumis orienteerumine. Omadussõna kasutamine öeldistäite (Auto on punane) ja täiendina (See on punane auto). Objektide omaduste võrdlemine. Tunnuste suhtelisuse näitlik selgitamine (Väike elevant on suurem kui suur sipelgas). Tunnust/omadust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine lauses. Tegevuse ja tegija eristamine. Tegevust ja tegijat märkivad sõnad. Vastamine küsimustele kes?, mis?, mida teeb?. Küsisõnade kes?, mis?, mida teeb? ja vastavate sõnavormide vastandamine. Isikuliste asesõnade mõistmine kontekstis, isikuliste asesõnade kasutamine. Tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörete sisuline eristamine. Tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ning kasutamine.
KEELETADMISED JA OSKUSED	
Eristab oma kogemuse piires nime nimetusest; tunneb ja mõistab pereliikmete ja sugulaste nimetusi; kirjutab suure algustähe inimeste nimedes.	Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses. Lause lõpumärgid.
LUGEMINE JA KÕNEARENDUS	
Loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu (3-4-silbilisi sõnu) kõnetaktide kaupa; vastab analüüsitud lühitekti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi	Lugemistehnika Õpetaja lugemise kuulamine. Lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1-2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; keerulise häälikkoostisega

abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes; leiab õpitud tekstist küsimuste/korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab lause ja/või lõigu sisu kohta esitatud küsimustele valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria.	sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditele toetudes (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine). Lauselõpu intonatsiooni harjutamine. Kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine. Orienteerumine tekstis Valiklugemine: sõnade leidmine lausest ja lausete leidmine tekstist õpetaja juhendamisel. Illustratsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria koostamine. Küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega. Kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast). Jutu mõtte sõnastamine ühisvestluses. Taustteadmiste aktiveerimine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil). 2-3 sõna aktiivne kasutamine teksti analüüsid ja taastades. Tekstlähedane jutustamine Lausetähenduse mõistmine. Samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades (lokaalse sidususe strateegia). Puuduva teabe tuletamine ühisvestluses. Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades. Lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine. Õpetaja ja õpilase koosjutustamine. Dialoogi struktuuri teadvustamine (kes? kellele? mida ütles?).
--	--

2.7.4. Eesti keel 3.klass

Õpitulemused	Õppesisu
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), jätkab vestlust, kasutab viisakusväljendeid.	Kuulamine ja jälgimine Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele – võimetekohaste korralduste täitmine (valdavalt ilma eelneva täiendava selgitusega).

	Esemete, objektide ja nähtuste vaatlemine etteantud plaani järgi, terviku ja selle osade nimetamine, eristamine, võrdlemine, rühmitamine erinevaid rühmitamisaluseid kasutades. Lugemise või jutustamise kuulamine, lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. Kaaslase vastuse jälgimine, selle verifitseerimine (vastustele hinnangu (õigevale) andmine) ja parandamine. Suhtlemine Viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine nii õpetaja kui kaaslastega suheldes. Dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus) osalemine õpetaja suunamisel, dialoogi alustamine ja jätkamine vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga. Kutse koostevusele, sellele vastamine (nõustumise, keeldumise viisakas väljendamine), koostevuse reguleerimine. Oma tegevusest ja muljetest kõnelemine kaaslastele (5-6 lausungit). Intonatsiooni põhimallide märkamine, seostamine vastavate näoilmete ja kehakeelega.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE. TAJUDE JA KUJUTLUSTE ARENDAMINE JA SÜSTEMATISEERIMINE	Nägemis- ja ruumitaju Objektide ja esemete ning nende osade äratundmine, terviku jaotamine osadeks, osade ühendamine tervikuks. Üheaegne orienteerumine eseme horisontaal- ja vertikaalsuhetes (all paremal, ülal keskel). Eseme-, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine omandatud oskuste piires. Ajakujutlused Ajaühikute nimetused: aasta, aastaajad (aastaaja muutuvate tunnuste sõnastamine), kuud, nädalad, ööpäev, tund (õppetund) ja minut. Nädalapäeva ja kuupäeva kokkuviimine. Kellaaeg: täis- ja pooltunni eristamine ning sõnastamine. Orienteerumine ajaühikute järjestuses (enne-pärast). Orienteerumine tegevussituatsioonis: samal ajal, praegu, enne, pärast.
HÄÄLIKUÕPETUS	
Häälib sõnu valdavalt iseseisvalt; nimetab sõnas veaohlikke häälikuid; muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele	Sõnade hääldamise täpsustamine; häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta. Häälimiskiiruse muutmine.

toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veahtlike häälikute pikkust; kirjutab pärast analüüsi õigesti kuni 3- silbilisi lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kontrollib õpetaja suunamisel ja abivahenditele toetudes kirjutatu õigsust.	Foneemanalüüs Häälikute rühma eristamine; sõnas esinevate veahtlike häälikute nimetamine kirja pildi ja kuulmise järgi. Häälikute kolme pikkuse käsitlemine kahe ja kolme pikkuse võrdlemise kaudu (eriti sulghäälikute puhul). Skeemide ja teiste visuaalsete orientiiride (nt tiivik) kasutamine lihthääliku pikkuse määramisel. Võrdleva hääldamise kasutamine häälikupikkuste eristamise toetamiseks. Sõnade rühmitamine veahtlike häälikute pikkuse järgi (skeemide alusel), tähe valimine 1-3- silbilistes (ühe kõnetaktiga) sõnades. Veahtlike häälikute pikkuse võrdlemine, õigekirja põhjendamine (õpetaja abiga). Veahtlike häälikute skeemi valimine sõna juurde, tähelünkade täitmine. Kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi äratundmine, analüüs ja tähtede valik vastavalt reeglile.
KIRJUTAMINE	
Kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu sõnahaaval originaalteksti täiendavalt vaatamata; kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3- silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust, leiab ja parandab vea(d) kirjutatud sõnas.	Ärakiri Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi). Lühikeste sõnade kirjutamine pärast lause lugemist ja eelnevat analüüsi. Kirjutatu õigsuse järelkontroll. Õigekiri 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühist analüüsi. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirja pildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine. Õpitud käände- ja pöördvormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud). K, p, t s-i kõrval. Kaashäälikuühendi leidmine kirja pildi ja kuulmise järgi. Ühendi õigekiri. Sõnade poolitamine. Kirjatehnika Väike- ja suurtähtede kirjutamine;

	tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste leidmine nii enese kui ka teiste töödes, nende parandamine; kirjutamise tempo tõstmine. Kirjalike tööde vormistamine.
PRAKTIINE GRAMMATIKA	
Mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme; oskab viia õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse; koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega, kasutades neid erinevates funktsioonides (nt: andis kellele? - andis lapsele; pani teki kuhu? – pani teki lapsele peale); on omandanud praktiliselt omadus- ja tegusõnade enamkasutatavad muutevormid; rakendab omandatud sõnavorme laiendatud lihtlauses suuliselt ja kirjalikult; kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti.	5–6-sõnaliste lihtlauset (vääit-, küsi- ja käsklause) mõistmine, kuni 5-sõnaliste lihtlauset koostamine ja kõnes kasutamine. Sihitisosalause mõistmine ja kasutamine. Nimisõna käänevormid. Käänevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu. Lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine, kas sõnaühendi või üksiksõnaga. Õpitud sõnavormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses. Kohasuhteid väljendavate tagasõnade ees, taga, ääres, kohal, all, peal, juures, vahel, kõrval, keskel, sees, asemel, otsas, küljes, poole, järel, hulgas mõistmine ja rakendamine. Küsimuste kus?, kuhu?, kust?, milleni?, kelleni?, kellega?, millega?, kellela?, millela?, kellele? mõistmine ja neile vastamine sõnaühendi ja üksiksõnaga. Küsimuste kelle oma?, mille oma? mõistmine ja neile vastamine sõnaühendiga. Nimetava käände ainsuse ja mitmuse vormid. Ainsuse ja mitmuse vormide moodustamine analoogia alusel. Erineva üldistusastmega (3-4 astet) nimisõnade mõistmine ja nende õige kasutamine (Muki – koer – koduloom – loom); esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega; inimeste tunnete, emotsioonide ja käitumisaktide kirjeldamine enamlevinud sõnadega situatsioonist lähtuvalt. Omadust väljendav sõna Esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega. Värvust, suurust, kuju, maitset väljendavad omadussõnad. Kahe tuttava objekti tajutavate tunnuste alusel kirjeldamine ja võrdlemine (abistavale materjalile toetudes); Iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal.

	Omadussõna kasutamine lauses öeldistäite ja täiendina. Omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes. Tegevust ja seisundit väljendav sõna Tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine. Tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes. Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogia alusel, vormide muutmine lauses. Tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde. Arvsõna Põhi- ja järgarvude mõistmine ja praktiline kasutamine kõnes. Põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine. Küsisõnade mitu? ja mitmes? sisuline mõistmine, küsimustele vastamine (Minuga tulevad kolmas ja neljas poiss. Mitu poissi minuga tulevad? Kaks poissi.). Liitsõna Liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.
KEELETEADMISED JA OSKUSED	Häälikurühmade ja veaohlike häälikute/tähtede äratundmine. Tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormi eristamine. Ainsuse ja mitmuse vormide (sh käände- ja pöördvormides) äratundmine. K, p, t sõna alguses ja s-i kõrval.
LUGEMINE JA KÕNEARENDUS	
Loeb õpitud jõukohast pala ladusalt ja ilmekalt; leiab küsimuste ja korralduste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid; vastab sisutaastavatele küsimustele; järjestab sisu järgi pildid seeriaks; jutustab loetud ja analüüsitud pala tekstilähedaselt abivahenditele toetudes.	Lugemistehnika Võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine. Õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt. Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine. Orienteerumine tekstis Sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast.

	Lõikude sobitamine illustratsioonidega. Teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga. Pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine. Küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta, intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele. Juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga. Tekstlähedane jutustamine Loetud pala tekstilähedane jutustamine. Osalemine eri vormi dialoogides: küsimusvastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine. Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal piltide, lünklausete, sõnaühendite abil. Analoogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.
--	--

2.7.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6.klass)

6. klassi lõpetaja:

- 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
- 3) loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 5) annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 6) hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
- 7) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausete väljendatud suhteid ja seoseid;
- 8) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 9) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegasõna muutevorme õpetaja abiga);
- 11) kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiaeegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
- 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

2.7.6 Eesti keeles 4.klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
--------------	------------------------

SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis; kirjeldab kogetut ja annab jõukohaseid hinnanguid tegevustele.	Suhtlemine koostevuses nii õpetaja kui ka kaasõpilastega: tegevuse vastastikune reguleerimine (teade-teade-dialoog). Mina ja teised. Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest - tegevuse eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat. Ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal. 6-7-lauselise jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal. Otsekõne väljendamine kaudselt sihtisosalause abil koos isikuliste asesõnade asendamisega.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
Kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti).	Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal. Esemerühma kirjeldamine, objektide ühiste omaduste rõhutamine. Eseme/kujundi vastandamine kahele teisele esemele või kujundile (erinevate tunnuste alusel). Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi, rühmade nimetamine; aja-, põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine. Matemaatikas, tööõpetuses, kehalises kasvatuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste verbaalne väljendamine. Kontrolli ja enesekontrolli võtete kasutamine tuttavas tegevuses. Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks. Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. 2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse suhteliselt iseseisev täitmine.
HÄÄLIKUÕPETUS	
Muudab ja määrab veahtlike häälikute pikkust lihthäälikutest koosnevates ja kaksiktäishäälikut või suluta häälikuühendit sisaldavates sõnades; kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu graafilistele abivahenditele toetudes.	Häälikurühmad Kuni 4-silbiliste erineva struktuuriga sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos. Veahtlikud häälikud sõnas Veahtlike häälikute võrdlev hääldamine häälikupikkuse määramiseks.

	"Tiiviku" valimine (täishäälik + suluta kaashäälik, täishäälik + sulghäälik). Täishäälik ja suluta kaashäälik veaohlike häälikutena Häälikupikkuste muutmise ühiselt ja iseseisvalt, määramine, õigekiri 2- 4silbilistes sõnades. Analüüsi kiiruse treenimine. Enesekontrolli kujundamine. Kaksiktäishäälik või suluta kaashäälikute ühend veaohlike häälikutena. Ühendi praktiline äratundmine nii kuulmise kui kirja pildi järgi; täishäälikuühendi teise või suluta kaashäälikute ühendi esimese komponendi pikkuse muutmise, määramine, ühendi õigekiri. Sõnade rühmitamine antud ühendite järgi. Täishäälik ja sulghäälik veaohlike häälikutena Häälikupikkuse muutmise, määramine, õigekiri
KIRJUTAMINE	
Kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; sooritab 4-5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust; tunneb õigekirja kontrollimise võtteid ja kasutab suunamisel kirjutatu kontrollimiseks "tiivikut" või veaohlike häälikute skeeme (kirjutamise skeeme).	Ära kirja Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa; kaasõpilase kirjutatud teksti lugemine; järelkontroll. Õigekiri Õpitud veaohlike häälikute õigekiri sõnades. Ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri. Käändelõppude ja mitmuse tunnuse õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. Sõnade poolitamine: harjutamine skeemide abil. Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirja pildile vastav lugemine, skeemi(de) valik, vigade parandamine. Kirjatehnika Tähemoonutuste äratundmine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine; õigete täheseoste kirjutamine. Kirjutamise kiiruse tõstmine. Kirjalike tööde vormistamine.

PRAKTILINE LAUSEÕPETUS	
Mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6- sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil; tunneb lauses ära aluse ja öeldise, muudab pika lause baaslauseks; analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes.	Lause Lihtlause Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegu sõna ja nimisõna laiendid). Lause laiendamine ja lühendamine. Kahe või enama lihtlause moodustamine pikemast lausest. Alus ja öeldis lauses. Deformeeritud 4-6sõnalise lause taastamine. Liitlause Liitlause. Lauseosad. Lauseosade ühendamine. Sidesõnad. Sihitisosalause. Otsekõne. Saatelause ja otsekõne leidmine tekstist. Otsekõne muutmine kaudseks. Teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõnelejale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine. Sõnade tähendus sõnaühendis ja lauses nimisõna käändevormid Ese (olend) ja sõna, pilt ja sõna, esemete (olendite) ja nende osade nimetamine, nimetuste eristamine. Küsimused kes?, mis?. Üldnimetused. Sünonüümide ja homonüümide mõistmine kontekstis. Nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht. Sõnaühendis ja lauses väljendatud suhted: • atribuutivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust); • kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhted; • ajasuhted; • lõpetatud ja lõpetamata tegevus; • hulk ja mõõt; • (millegi) valdaja; • seisund. Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ning abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine. Küsisõna ja küsimus. Süntaksiküsimus (astus kuhu? – astus esikusse). Morfoloogiaküsimus (esikusse– millesse?). Sõnade rühmitamine küsimuste abil. Nimisõna algvorm ja tüvi: algvormi mõiste; küsimused (kes?, mis?); algvormi moodustamine sõnaühendi see on

	... abil. Enamlevinud vääralt kasutatavate sõnade (puder, taldrik, pliit jne) algvorm. Sõna tüve mõiste. Sõnavormi põhi- ja lisatähendus, neid väljendavad sõnaosad: sõnatüvi ja –lõpp. Ainsuse tüvi, tüvevormi küsimused, moodustamine skeemi ja täiendi (uue) abil. Tüve leidmine ühe ja sama sõna eri käändevormidest. Nimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. Ainsuse omastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: kuuluvus (poisi müts), lõpetatud või kindlasti lõpetatav tegevus (ostis koti/ostab koti), osa tervikust (pruuni koti sang), hulk või mõõt (paki kommi), koht (koos tagasõnaga: metsa taga, poisi kõrval). Sõnavormi leidmine sõnaühendis või lauses (funktsioonide kaupa), sõnavormi moodustamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses, küsimuste valik sõnavormile. Mitmuse tüvi, moodustamine skeemi abil. Mitmuse tunnused. Mitmuse vormide analüüs ja moodustamine. Mitmuse vormis oleva sõna põhi- ja lisatähendused (leksikaalne tähendus, arv, käändevormi grammatiline tähendus). Ainsuse osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: lõpetamata tegevus (peseb autot), koht (mööda teed), aeg (pärast lõunat), eitus (ei ole vihikut). Ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses: nimetatud käänete vormides olevate sõnade tähendus ja kasutamine. Omadust väljendav sõna Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tunnuseid/omadusi ja neid väljendavaid sõnu. Omadussõna nimisõna laiendina: omadussõna ja nimisõna sobitamine sõnaühendiks, tegusõnade ja moodustatud sõnaühendite sobitamine, lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühenditega. Küsimus missugune?. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuse alusel. Tegevust ja seisundit väljendav sõna Eeltööna vastandatakse esemete ja olendite tegevusi ja seisundeid ning neid väljendavaid sõnu. Tegusõna küsimus. Küsimuse valik, sõnade rühmitamine küsimuste alusel. Sõnade seos lauses. Tegevust väljendav sõna (öeldis) lauses. Tegusõna pöörded: tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöörddevormid, öeldise vormi sõltuvus lausest (nimisõnadest ja isikulistest asesõnadest).
--	---

	Tegusõna jaatav ja eitav kõne. Eitava kõne vormide mõistmine ja kasutamine lauses, lausete transformeerimine ühest kõnest teise. kse-olevik: vormide vaatlemine, lause tähenduse mõistmine lähtudes sellest, et tegija pole teada. Enamlevinud abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga. Ühendteigusõna kasutamine lauses. Tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega, sihitiskõrvallausega. Arvsõna Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõna küsimused: valik, sobitamine.
KEELETADMISED JA OSKUSED	Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest. Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (kes?, mis?, missugune?, mida teeb?) abil. Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine. Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käändevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.
LUGEMINE JA KÕNEARENDUS	
Loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke, loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval; leiab küsimuste ja korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike; sh peamõtet väljendavaid lauseid; vastab teksti kohta esitatud küsimustele, nimetab põhjuslikke seoseid, annab ühisvestluses hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel; tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele; annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.	Lugemistehnika Võõra pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa. Õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke. Kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamise, parandamine. Orienteerumine tekstis Lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt.

	Teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel. Puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses. Küsimuste esitamine teksti kohta (kes?, mis?, millal?). Konkreetses ülesandes täitmine vaikse lugemise teel. Käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega. Juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine. Tekstlähedane jutustamine Loetud pala tekstilähedane jutustamine. Osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides. Jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünklaused, sõnaühendid, skeemkava.
--	---

2.7.7 Eesti keel 5.klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme; kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogi repliike; sõnastab kokkuvõtteid ühistegevusest.	Esemerühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine. Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevustest. Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine abiga (plaan, õpetaja suunavad repliid). Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade – küsimus – vastus – jne dialoog). Dialoog: mõistmine, analoogiline vestlus kahe partneri vahel või õpilasarühmas. Suhtlemiseesmärkide (soov, palve, teave, korraldus, käsk, nõustamine-keeldumine) mõistmine ja väljendamine kõnes. Kõneleja, kuulaja ja tegevuse sooritaja eristamine (kes – kellele – kellest või millest rääkis). Otsekõne kaudne väljendamine.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
Sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid; kontrollib oma tööd plaani või algoritmi alusel	Tähelepanu keskendamine õpitoimingu igale etapile: orienteerumine, täitmine, kontroll. Suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmine.

	Esemerühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised omadused ja erinevused – analüüs plaani järgi. Rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest. Keeleüksuste võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel. Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses; oma tegude analüüs. Enesekontroll plaani või algoritmi abil, tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses. Teistes ainetes omandatud oskuste suuline kirjeldamine.
HÄÄLIKUÕPETUS	
Leiab veaohalikud häälikud 4-5-silbilistes mutevormis sõnades ja liitsõnades; tunneb ära kaashäälikuühendid nii kirjalikult kui ka suuliselt esitatud sõnades.	Häälik- ja foneemanalüüs Häälikurühmad. Lihthäälikud ja häälikute ühendid. 4-5-silbiliste mutevormis sõnade häälimine. Häälimise tempo teadlik muutmine. Sõnade häälimine kirjutamise tempos. Veaohalikud häälikud lihtsõnas ja liitsõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine ja määramine, analüüsi kiiruse tõstmine „tiivikul“ ja ilma. Kaashäälikuühend sõnas: äratundmine kirjalikus ja suulises tekstis. Suluta kaashäälikute ühendid. Sulghäälik kaashäälikuühendis. Sõnade rühmitamine veaohlike häälikute rühma ja pikkuse alusel.
KIRJUTAMINE	
Teeb 4-5-sõnalise lause ärakirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust; kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel	Ära kiri Ära kirja tegemine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa. Kirjutatava sõna/sõnaühendi/lause eelnev lugemine ja analüüsimine. Kirjutatu järelkontroll. Ära kirja sooritamine ja selle õigsuse kontrollimine arvuti abil. Õige kiri

	Veaohlike häälikute märkimine kirjas. Häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine abivahendite toel. Enesekontrollivõtted, vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes: oma töö protsessi kontrollimine (kaasnev kontroll), töö tulemuse kontrollimine (järelkontroll/resultaadikontroll). Eelneva kontroll. Vigade leidmine ja parandamine. Lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri (vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes või analoogia alusel). Poolitamine. Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauseskeemide abil.
PRAKTIINE LAUSEÕPETUS	
Mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides; tunneb ära õpitud koond- ja liitlauset liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada; mõistab ja selgitab õpitud koond- ja liitlause tähendust; sobitab liitlauses osalaused tervikuks ja ühendab lihtlaused liitlauseteks.	Lause Lihtlause Lihtlause koostis. Alus ja öeldis, alus- ja öeldisrühm. Lause tähenduse sõltuvus tegusõna vormist ja tegusõna laiendist. Lihtlause laiendamine õpitud käändevormidega kuni 6-sõnaliseks. Kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides abiga. Sõnade järjekord ja seos lauses. Lauset ühendamine. Pika lause muutmine mitmeks lühikeseks lauseks. Küsilause moodustamine lihtlausest. Deformeeritud lause, selle äratundmine ja taastamine. Ühe ja sama lause kasutamine tekstiväliselt ja tekstis. Teksti jätkamine. Samaviiteliste sõnade kasutamine sidusa teksti koostamisel. Koondlause Koondlause mõistmine ja koostamine: korduvad alused ja öeldised, sidesõnade valik (ja, ning, või). Koondlause kasutamine. Tekstiväline lause ja lause tekstis (kontekstisidus lause). Liitlause Liitlause äratundmine. Sama mõtet väljendava lihtlausepaari ja liitlause tähenduse ning struktuuri võrdlemine. Liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausetest, sidesõnad (ja, ning, aga, kuid, või). Sidesõnade grammatiline tähendus. Põimlause koostamine:

	sihitislause, ajalause, täiendlause. Osalause sobitamine, lause lõpetamine. Põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine
Analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel; mõistab käändsõna muutevormide grammatilist tähendust; tuletab sõnu õpitud liidetega; tunneb tegusõna õpitud kategooriaid: mõistab tähendust, nimetab kategooria, selgitab sõnavormi koostist.	Sõnade algvormid ja muutevormid Nimisõna Erineva üldistusastmega (3-4) sõnad. Esemed ja olendid. Liik ja alaliik, nende nimetused. Kellegi või millegi nimi ja nimetus. Suur ja väike algustäht nimisõnades, toetudes 3-4- astmelisele klassifitseerimisele (Emajõgi – jõgi – veekogu). Nimisõna tunnused. Nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited - ja, -mine. Sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine. Nimisõna algvorm ja muutevormid. Algvormi moodustamine muutevormidest. Ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis. Muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp. Ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine. Mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis. Mitmuse tunnuse valik skeemi abil, mitmuse vormide moodustamine, mitmuse tunnuse õigekiri. Nimisõna käänevormid. Sõna käänevormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses. Sõnavormi struktuur, vormi koostisse kuuluvad sõnaosad. Sõnavormide moodustamine. Käänevormi grammatilised tähendused. Konkreetse sõnavormi tähenduse sõltuvus sõnatähendusest ja kontekstist. Põhisõna ja laiend(id) sõnaühendis ja lauses. Ainsuse ja mitmuse käänevormid. Omadussõna Kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega, objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused. Omadussõna tunnused. Omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis. Nimi- ja omadussõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. Esemete kirjeldamine.

	Omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited -lik, -line, -ne), tuletatud omadussõna muutmine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed: tähendus (omaduse/tunnuse astme väljendamine), moodustamine analoogia alused. Võrdlusastmete rakendamine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna Kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad. Nimi- ja tegusõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine. Tegusõna tunnused. Alus ja öeldis, tegusõna laiendid. Tegusõna pöördvormid. Kindla kõneviisi oleviku pöörded, isikulised asesõnad. Pöördvormide grammatiline tähendus: kõneleja, kuulaja(d), tegija(d), küsimused ja pöördelõpud. Tegusõna koostis: tüvi, pöördelõpp. Pöördvormide moodustamine isikuliste asesõnade ja küsimuste abil, pöördvormide kasutamine lauses, õigekiri. ma- ja da-tegevusnimi. Tegevusnimede kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega. Põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist. Tunnuste õigekiri analoogia alusel. Jaatav ja eitav kõne. Kõne vormide tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine, kasutamine lauses. Kindel kõneviis. Tegevuse/seisundi aja väljendamine. Olevik ja lihtminevik. Lihtmineviku vormide moodustamine skeemide abil, kasutamine lauses. Tingiv kõneviis. Tegevuseks vajalikud tingimused, sõnavormi tähenduse mõistmine kaastekstis. Kindla ja tingiva kõneviisi vormide kasutamine tekstis. Arvsõna Arvsõna tunnused. Põhi- ja järgarvsõnad. Arvsõnad ja numbrid: mõistmine, lugemine ja kirjutamine kaastekstis. Põhi- ja järgarvsõnade praktiline muutmine kaastekstile toetudes, rakendamine lausetes. Liitsõna Liitsõnade tähendus: liitsõna põhi- ja täiendosa tähendus. Liitsõna alaliigi nimetusena.
--	--

	Liitsõnade: praktiline moodustamine; omastavaline ja nimetavaline liitumine, moodustatud sõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses. Liitsõna ja sõnaühend: kasutamine kaastekstis, valimine tähenduse järgi. Veaohlikud häälikud liitsõnas.
KEELETADMISED JA OSKUSED	Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine. Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste eristamine ja kasutamine – küsimuse valimine ja sobitamine, küsimuste esitamine. Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine. Lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna). Liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine. Sõnavormi ja tuletise koostise ning tähenduse analüüsimine; sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Sõnade muutevormide rakendamine sõltuvalt tähenduses
LUGEMINE JA KÕNEARENDUS	
Loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid; osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa; annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust; sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valides ja kasutades abivahendeid	Lugemistehnika Õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust. Lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa. Varem häälega loetud teksti vaikne (endamisi) korduv lugemine ette antud ülesandega. Orienteerumine tekstis Küsimustele vastamine teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegelastele, tegevustele). Tekstis sõnastamata teabe tuletamine õpetaja juhendamisel, toetudes oma kogemustele ja teadmistele. Tegevusaktide hindamine ühisvestluses ja nende põhjendamine. Tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist. Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega. Õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt. Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust. Lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist.

	Küsimustele ja korraldustele vastamine lause(te), sõnaühendi(te) või sõna(de)ga tekstis. Tekstilähedane jutustamine Teksti taastamine. Tekstilähedane valikjutustus (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilaused, tugilaused). „Sõnaliste piltide“ maalimine. Jutustamine illustratsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat. Oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel
--	---

2.7.8 Eesti keel 6. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme.	Teabe küsimine kaastelstelt (õpetaja suunamisel). Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja suunamisel kokkuvõtlikult. Õpilaste suunamine teabe küsimisele. Väljendusvahendite kasutamine dialoogis sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest koostevuses; koolis ja väljaspool kooli. Teiste ja oma intonatsiooni ning kehakeele märkamine õpetaja suunamisel.
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
Esitab küsimusi, jälgib kaastaste vastuseid ning täiendab neid; osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid; küsib abi, valib otstarbekaid abivahendeid ja kasutab neid.	Õpiülesannete täitmine esitatud suuliste ning kirjalike juhendite ja/või plaani järgi. Kaastaste vastuste jälgimine ja täiendamine. Ilukirjanduslike tekstide seostamine ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg-seoste selgitamine ning täpsustamine ühistevuses. Kujutuspiltide täpsustamine teksti põhjal. Tegevusplaani koostamine ja oma töö kontrollimine. Teistes õppeainetes omandatud teadmiste kasutamine keeleõpetuse harjutustes. Teabekirjandusega tutvumine, kasutamine õpetaja juhendamisel: pilt-teatmeteos, tabel, graafiline joonis, sõnastik, Internet jne.
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
Mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust; eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid.	Lihtlause Sõnaühend ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna). Lihtlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine. Alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlauses. Sõnade seos alus- ja öeldisrühmas.

	Lausete ühendamine, sisestamine ja laiendamine. Koondlause Aluse korduvad laiendid (täiendid); öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused). Sõnade seosed koondlauses. Sidesõnade (ja, ning, või, ega, ehk) mõistmine ja kasutamine. Lause tähenduse sõltumine sidesõnast. Koma koondlauses. Koondlausete koostamine baaslausetest (eelneva arutelu põhjal) ja vastupidi. Liitlause Liitlause osalausete ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine. Liitlause koostis, osalaused, sidendid. Lauseosade äratundmine, sobitamine, lausete lõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil. Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atributiivsete tunnuste väljendamine liitlauses: osalausete äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil. Põhjust ja eesmärki väljendavate osalausete eristamine, väljendatud suhte, sh sidendite mõistmine. Teabe erisuse ja samasuse mõistmine erineva struktuuriga lausetes (laiendatud liitlause, liitlause). Nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega (nimisõna pealause lõpus). Sidendid kes?, mis? ja nende käändevormid. Tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnade kasutamine.
SÕNAVARA	
Moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust; analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust, kasutab suunamisel õigeid termineid (tüvi, tunnus, liide, lõpp), moodustab sõnavorme; esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi; kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga).	Nimisõna Nimi ja nimetus. Suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes. Nimisõna algvorm, küsimused. Nimisõna käändevormid. Sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp). Ainsuse tüve moodustamine, sõnavormi põhi- ja lisatähendus. Mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine, erandlik mitmuse tunnus kõne ja tütar tüüpi sõnades. Nimisõna käändevormid, vormide moodustamine skeemi ja kaasteksti abil. Käändevormide eristamine, rühmitamine ja

	kasutamine vormifunktsioonide (kohta, aega vm väljendatavate suhete) järgi. Sõnavormi põhi- ja lisatähendus. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormide kohta sõnaühendis ja lauses. Nimisõna tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik). Tuletiste äratundmine, eristamine muutevormist. Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses. Omadussõna Omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused. Omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses. Omadussõna roll allrühmade nimetustes (kõrged/madalad majad). Omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-nik; -lik, -ne, -line). Moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses. nud-, tud-, mata-, v-, tav-vormid täiendina. Tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus). Omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega. Võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist. Võrdlus pöördkonstruktsioonid (Vend on noorem kui õde. Õde on vanem kui vend.). Arvsõna Põhi- ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires). Arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi. Rooma numbrid (I-XX) ja vastavad järgarvsõnad. Arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis. Tegusõna Tegusõna roll lauses. Tegusõna ja selle laiendid lauses. Tegusõna arv ja pöörded. Isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos. Jaatav ja eitav kõne.
--	---

	Oleviku- ja lihtmineviku, täis- ja ennemineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajatelje abil. Umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal. Kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses. Tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses. Ühendtegusõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses. Ühendtegusõna kasutamine sõnaühendis ja lauses. Tingimuslausete mõistmine ja koostamine. Liitsõna Liitsõna tähendus, koostis. Liitnimisõnade moodustamine ja rühmitamine. Liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses.
KIRJUTAMINE	
Märgib kirjas õigesti veaohlike häälikute pikkused, leiab ja kasutab selleks valdavalt iseseisvalt sobiva abivahendi; teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust; kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid ja rakendab õpitud enesekontrollivõtteid.	Foneemanalüüs Sõna häälikkoostise skemaatiline märkimine. Häälikute kolm pikkust. Veaohlikud häälikud sõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine tabeli 1-4 skeemide toel, koos tabeli ja skeemide valikuga. Analüüsi iseseisvuse harjutamine: abivahendite valikuline kasutamine kirjutamise ettevalmistaval etapil ja enesekontrolliks. Veaohlike häälikute õigekiri ja enesekontroll. Kaksiktäishäälik ja kaashäälikuühend: leidmine sõnades. Skeemide valik ja kasutamine häälikupikkuse muutmiseks. Sõnade lugemine vältemärkide abil, rühmitamine. Kaksiktäishääliku ja kaashäälikuühendi õigekiri, enesekontroll. Tähestik. Ärakiri Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa. Õigekiri Veaohlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes õppeainetes ise kirjutatud tekstide parandamine.

	Vigade võimaliku põhjuse leidmine. Võõrhäälikud ja -tähed, sõnade õige hääldamine. Võõrsõnade tunnused ja õigekiri: g, b, d sõna algul; võõrtähed; pikk ja ülipikk täishäälik järgsilbis. Õpitud lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. Kirjavahemärkide kasutamine lauses.
KEELETEADMISED JA OSKUSED	Täis- ja kaashäälikute eristamine. Orienteerumine tähestikus, tähestiku kasutamine. Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi. Alus- ja öeldisrühma ning osalause äratundmine. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine, kasutamine keelendite analüüsil ja moodustamisel. Sõnavormi analüüsimine ja rakendamine eri funktsioonides.
LUGEMINE	
Loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa; täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid; annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); valib ja kasutab jutustamiseks sobivaid abivahendeid; kirjeldab jutustamisel situatsioone ja objekte plaani alusel ning hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele.	Lugemistehnika Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmade kaupa) häälega lugemine. Mõne lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist). Orienteerumine tekstis Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes. Kõikide mõistmisstrateegiate valikuline suunatud rakendamine. Seletuste põhjendamine valiklugemise teel. Repliiide või hargnenud ütluse eesmärgi ja strateegia suunatud sõnastamine. Ütluste hargnenud sõnastamine kõneleja ja kuulaja seisukohalt. Vastusrepliigi seostamine eelneva ütlusega. Emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine. Sõnastuse otstarbekuse ja sobivuse hindamine õpetaja suunamisel (otsustamine õpetaja esitatud variantide põhjal, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile). Sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi. Lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust.

	Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga). Lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamisega (õpetaja juhendamisel). Teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine. Teksti pealkirjastamine, olemasoleva pealkirja ümbersõnastamine. Tekstide sisu seostamine ühiskondlik ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg seoste selgitamine ajas ja ruumis, nende täpsustamine ühiselt. Sündmuste ja käitumisaktide ahela suunatud mõtestamine. Kujutuspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine. Küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel). Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete analüüs. Tegelaste rühmitamine (iseloomujooned, ajalooline taust.) Hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorra lähtuvalt. Eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi). Soovituste esitamine kaaslastele käitumiseks analoogs olukorras. Lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga. Individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses. Peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega. Eneseväljendus (jutustamine) Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine. Abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik käsitletava tekstiga, mõttelünkadega teesid („mälukava”). Kokkuvõtlik jutustamine: oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine. Kirjaliku teksti koostamine Tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.
--	--

2.7.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9.klass)

9.klassi lõpetaja:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

2.7.10 Eesti keel 7.klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest; mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti; otsib teavet teistelt inimestelt; tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades; osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal.	Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Reageerimine agressiivsetele väidetele. Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse põhjendatud kaitsmine. Poiste-tüdrukute suhtlemise kujundamine: kontakti adekvaatne loomine ja jätkamine, häbematuses, valehäbist hoidumine. Teabe hankimine ja suuline edastamine sõltuvalt situatsioonist: eri suhtluspartnerid ja/või - paigad; täiendava teabe küsimine arusaamatuste korral, teabe täiendamine või konkretiseerimine, osalemine dialoogis ja polioloogis (rohkem kui kahe inimese vestluses). Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Teiste ja oma käitumise otstarbekuse hindamine eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest sõltuvalt. Teistes õppeainetes omandatud teadmiste sõnastamine ja ainesõnavara kasutamine eesti keele tundides
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	

Orienteerub talle mõistetavate sündmuste ajalistes ning põhjuslikes seostes; kasutab õpetaja suunamisel teabe hankimiseks teksti, teabekirjandust või interneti.	Tähelepanu keskendamine teabe valikulisele hankimisele pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. Sündmuste ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine sündmuste ajalises kirjelduses, põhjuslike ja mittepõhjuslike seoste eristamine kirjeldatud sündmuste ahelas. Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine. Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine. Teabekirjanduse kasutamine. Interneti ja meedia võimalused.
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
Mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid; orienteerub mõistetavate sündmuste ajalistes ja põhjuslikes seostes.	Lihtlause Alus- ja öeldisrühm. Lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine. Mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (kas? ega?) ja avatud (kes? kus? jne) küsimuste rühmad. Lihtlause kaastekstis. Koondlause Korduvad lauseliikmed: alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited. Korduvate lauseliikmete laiendid. Sidesõnad ja, ning, ega, ehk, või, kui ka. Koondlause tähenduse sõltuvus sidesõnast. Koma kasutamine. Koondlause kasutamine tekstis ja koondlause moodustamine teksti põhjal. Liitlause Liitlausete leidmine tekstist, nende mõistmine. Liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi. Ajasuhteid väljendavad liitlause Tegevuse üheaegsuse ja järgnevuse väljendamine rindlausega: sidesõnad ja, ning. Ajasuhte väljendamine põimlausega: sidendid ja, ning, kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui.

	Lausete grammatilise tähenduse mõistmine, lausete koostamine skeemi ja analoogia alusel. Lausete transformeerimine. Põhjuslikke suhteid väljendavad liitlaused Tegevuste, sündmuste põhjused ja tagajärjed, nende väljendamine lausega. Sidendid ja, ning, sellepärast, sest. Lausete mõistmine, koostamine. Tegevuse eesmärgi väljendamine liitlaused Sidendid et, selleks et. Põhjuse ja eesmärgi ning vastavate osalausete eristamine. Lausete mõistmine ja koostamine. Vastandamist-eraldamist väljendavad liitlaused Sidendid aga, kuid, ent, vaid, ja, või. Lausete mõistmine ja koostamine. Objektisuhteid väljendavad liitlaused Pealause sihilise tegusõna juurde kuuluv sihitiskõrvallause. Sidendid et, kuidas, kes (kelle jne), mis (mille jne). Lausete mõistmine ja koostamine. Atributiivsust väljendavad liitlaused Pealause lõpus oleva nimisõna laiendamine täiendkõrvallausega. Sidendid mis (mille jne), kes (kelle jne). Lausete mõistmine ja koostamine. Otsekõne ütluse muutmine kaudseks. Saatelause muutmine pealauseks ja otsekõne muutmine sihitiskõrvallauseks. Asesõnade asendamise lihtsamad juhud.
SÕNAVARA	
Tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu; teab muutevormi grammatilist tähendust; kasutab sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist.	Sõnaliigid Nimisõna Nimisõna semantilised ja formaalsed tunnused. Nimi ja nimetus. Nimisõna algvorm ja muutevormid. Sama suhet väljendavad käändevormid (koht, aeg jne). Nimisõnade moodustamine liidete abil: -ja, -mine, -la, -nik, -kond, -stik. Tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus. Muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

	Süntaksiküsimuste esitamine sõnavormide täpsustamiseks, morfoloogiaküsimuste esitamine sõnavormi kohta sõnaühendis ja lauses. Omadussõna Omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused. Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis. Kesk sõnade moodustamine analoogia alusel, kesk sõnade kasutamine täiendina. Omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited -ne, -lik, -line, -jas, -kas. Tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses. Kirjelduste koostamine. Arvsõna Tunnused, rühmad (põhi- ja järgarvsõnad). Rooma numbrid (I-XXV). Arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis. Arvsõnade õigekiri. Tegusõna Lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel. Tegusõna muutevormid: ma- ja da-tegevusnimi: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses. Käskiva kõneviisi vormide moodustamine (ainsuse ja mitmuse 2. pööre) ja kasutamine dialoogis. Umbisikuline tegumood. Võimaliku tegevuses osaleja või objekti tuletamine kontekstist. Ühendtegu sõna: tähenduse konkreetlus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegu sõna koostises, nende asukoht lauses. Ühendtegu sõna kasutamine tingimuslauses.
KIRJUTAMINE	
Tunneb ja kasutab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel; kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklike kirju, teateid igapäevaelu kohta.	Foneemanalüüs ja õigekiri Veaohlike häälikute määramine ja õigekiri. Erandlik g, b, d s-i kõrval.

	Liitsõnade õigekiri. l ja j õigekiri. Õpitud tuletusliidete õigekiri. Enesekontroll.
KEELETADMISED JA OSKUSED	Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine. Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reeglipärane kirjutamine. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel: nõrk sulghäälik s-i kõrval, liitsõnade õigekiri, h ja j-i kasutamine, liidete õigekiri (nt käija). Lausete koostamine õpitud lausemallide ulatuses. Sõnatuletus õpitud liidetega
LUGEMINE	
Loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos mõningase ilmekusega; täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid, loeb õpetaja juhendamisel temaatilisi lõike; jutustab abivahendite toel edasi loetud ja analüüsitud teksti sisu; valib või koostab õpetaja suunamisel jutustamiseks sobiva abivahendi (tugisõnad, graafiline kava); kirjeldab ja võrdleb tegelasi plaani alusel, hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele; iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid rühmitada teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel.	Lugemistehnika Uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa (kuni pool tekstist) Õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos (selgus, loogiline rõhk, toon). Orienteerumine tekstis Sõnavara Tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine. Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltuvus kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara). Võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel. 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsides ja taastades. Teksti analüüs Eri mõistmisstrateegiate kasutamine õpetaja suunamisel. Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamine õpetaja suunamisel. Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine. Põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine.

	Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast. Ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjustagajarg seoste eristamine. Tahan/vajan erisus. Tahan (miks ütlen) selleks (milleks ütlen) kuidas ütlen. Oletuste ja järelduste sõnastamine. Dialogi analüüs Suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiate eristamine õpetaja suunamisel (miks? – milleks? – kuidas?). Samasugust üldist eesmärki täitvate ütluste ja strateegiakorduste leidmine (temaatiline lugemine). Strateegia muutmise märkamine õpetaja juhendamisel (valiklugemine). Ütluste hargnenud sõnastamine (teabe tuletamine). Valik- ja temaatiline lugemine Valiklugemine üleminekuga temaatilisele lugemisele: sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal). Teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine). Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist. Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks. Tegelaste käitumise analüüs Tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust). Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine. Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus) Hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus). Teksti peamõtte sõnastamine Peamõttele (sisu kokkuvõte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates. Peamõtte seostamine õpilase kogemustega. Eneseväljendus (jutustamine) Teksti kavastamine
--	---

	Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõna ja -sõnaühendid kava juures. Lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine. Teksti taastamine Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine. Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine. Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi. Jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest). Looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine. Teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine). Kirjaliku teksti koostamine Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, -sõnaühendid). Kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel; pildi ja kava põhjal. Järeltöö: parandamine ja/või täiendamine. Looduskirjelduse koostamine plaani järgi.
--	---

2.7.11 Eesti keel 8.klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid; märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust ja reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ning vastandlikele seisukohtadele; analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi; koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise toel	Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt. Teabe suuline ja kirjalik edastamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine. Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. Dialoog. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad

	eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine). Kaaslaste ütluste analüüs õpitud oskusi kasutades. Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil. Eri põlvkondade suhtlemiseeärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud. Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine. Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine. Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine. Kirjalike tekstide koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, allkiri, volitus, elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine, e-poe kasutamine).
TUNNETUSTEGEVUSE ARENDAMINE	
Hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras;	Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus, väitlus, tekstide kuulamine jm Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine. Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamise ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine. Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning sündmust kirjeldava mitme põhjuse teadvustamine. Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine. Teabekirjanduse kasutamine õpetaja suunamisel
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
Mõistab ja kasutab õpitud lausemalle suuliselt ja kirjalikus tekstis	Lihtlause Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Süntaksiküsimused. Väit-, küsi- ja käsk-, soov- ja hüüdlause, nende vastastikune transformeerimine. Sõnade järjekord lauses. Kaasteksti sidusad laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest. Lausete muutmine kaastekstisidusaks. Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliid dialoogis. Korduvad lauseliikmed ja osalaused.

	Suulise kõne lausungite muutmine grammatiliselt korrektseteks lauseteks. Suuliselt esitatud teabe edastamine kirjalikult. Suuline ja kirjalik dialoog. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lause või lauserühmaga ja vastupidi. Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta Otsikõne muutmine kaudseks. Koondlause Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka. Koondlausete moodustamine. Kirjavahemärgid koondlauses. Liitlause Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Rindlause. Põimlause. Osalaused. Alus ja öeldis osalausetes. Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega: sobitamine, suunavad küsimused osalause kohta. Osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Küsimuste (küsilause, süntaksiküsimus) esitamine osalausetes kohta. Sidendite tähenduse mõistmine. Liitlausetes väljendatavad suhted: • tegevuste vastandamine (Vend kirjutab, aga õde loeb.); • koht (Sõitsin sinna, kus mind oodati.); • aeg: üheaegsus ja järgnevus (Läksin õue, vihma sadas kõvasti. Läksin õue ja varsti hakkas vihma sadama.); • põhjus (Ilmar kastis lilli, sest muld oli kuiv.); • eesmärk (Mai võttis korvi, et aiast õunu tuua.). Ühe ja sama suhte väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalausetes paigutus. Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine.
--	---

	Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine. Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine). Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlausest ja vastupidi (analoogia põhjal). Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine. Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi. Pealause sihelist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallused. Sihilise tegusõna ja sihitiskõrvallause seos, küsimuse esitamine osalause kohta (ütles mida?), sidendid et, kuidas, miks, kus, millal, kas, kes, mis jne. Otsekõne. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitiskõrvallause abil. Isikuliste asesõnade ja tegusõna vormide kasutamine kõnes. Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallused: põhisõna ja osalause seos, osalause asetuse, sidendid. Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.
SÕNAVARA	
Tunneb ära, mõistab ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele; tuletab sõnu õpitud liidetega; mõistab ja kasutab kõnes tuletisi.	Sõnaliigid Nimisõna Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Nimede ja nimetuste õigekiri, suur ja väike algustäht. Tuletised ja liitsõnad. Nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend). Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfoloogia- ja süntaksiküsimus. Aluse seos öeldisega. Nimisõna käänamine Tutvumine käänamistabeliga: käänete nimetused ja küsimused. Sama käändevormi erinevad grammatilised tähendused. Ühe ja sama sõna vormide kasutamine erinevates funktsioonides, rakendamine sõnaühendites, lausetes ja kontekstis. Laiendi käändevormide moodustamine sõltuvalt põhisõnavormist. Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri. Nimisõnade tuletamine Nimisõnade tuletamine, tuletusliited: -ur, -ar, -nna.

	Tuletatud sõnade tähendus. Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel. Tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused). Varemõpitud liidetega tuletiste kasutamine kõnes. Omadussõna Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil. Omadussõna süntaktiline funktsioon (täiend – punane pall, öeldistäide – pall on punane). Mitu omadussõna põhisõna laienditena. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Liitomadussõnade õigekiri. Omadussõna tuletamine: tuletusliited: - ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas, eba-, mitte-. Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses. Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevusstseenide konkretiseerimisel. Arvsõna Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine. Rooma numbrid I-XXX. Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri. Määrsõna Määrsõna tunnused, tähendusrühmad. Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. Määrsõnade tuletamine: tuletusliited: -sti, -lt, -ti/di. Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine). Tegusõna Tegusõna semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Esemete, olendite ja nähtuste tegevust või seisundit väljendavad sõnad. Tegusõna lauses, tegusõna laiendid. Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine
--	--

	väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks. Samatüvelised tegusõnad (kiirustama, kiirendama). Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks). Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist (Aeg möödus lennates. Buss möödus majast.) Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis. Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid. Tegusõna vormide aktiveerimine. Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses. Ülevaade kesksõnadest ja nende grammatilisest tähendusest. Kesksõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine. Kesksõnade moodustamine analoogia alusel ning rakendamine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna asendamine kesksõnaga (käisid – oled/olid käinud), kontekstisidusate lausete moodustamine. Liitsõna Liitsõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine. Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina. Liitsõnade õigekiri.
KIRJUTAMINE	
Kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes õpetaja suunamisel; oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.	Foneemanalüüs ja õigekiri Veaohtlikud häälikud sõnas. Veaohtlike häälikute õigekiri. Võõrhäälikud ja tähed. Võõrsõnad: hääldus, õigekiri. Võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimedega õigekiri. Õigekirja kontrollimine interneti abil. k, p, t ja g, b, d heliliste häälikute kõrval. Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekiri. Kaashäälikuühend: liitsõnade liitumiskohal, liidetega sõnades sõna tüve ja liidete piiril. Liited -ki ja -gi, liidetega sõnade tähendus ja õigekiri.

	Oma õigekirjaoskuse ja selle kontrollimise võimaluste teadvustamine.
KEELETADMISED JA OSKUSED	Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel. Sõnaliikide tundmine ja vastavate terminite kasutamine. Käänamistabeli tundmine: käändenimetused, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine. Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine. Liht-, koond- ja liitlausete eristamine. Lausete moodustamine ja transformeerimine. Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine.
LUGEMINE	
Loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks; loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga; täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses; oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata; koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta; taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt, rakendades analüüsi käigus koostatud/kasutatud abivahendeid; iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi, seletab ja hindab nende käitumist; kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga); koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse või kokkuvõtte	Lugemistehnika Tutvumine mõne õpetaja poolt soovitatud Eesti kirjaniku ja tema teosega. Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos. Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist). Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine. Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel. Orienteerumine tekstis Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine. Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel. Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides. Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel. Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine. Eneseväljendusoskus (jutustamine) Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine. Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine loetud teabe või õpilase kogemuse põhjal.

	Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel või ülesannete täitmisel. Kirjaliku teksti koostamine Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne. Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal. Sisuliste märkmete tegemine ja nende kasutamine kirjaliku jutu koostamisel. Kirjandi kirjutamine praktilise tegevuse, õppekäigu vm teemal. Konspekteerimine Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaosade, lauseosade ja/või lausete markeerimine. Lühendite, sümbolite, emotikonide, joonimise, markerite vm kasutamine teksti lugemise käigus olulise teabe tähistamiseks. Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, nende hilisem kasutamine teabe taastamisel, küsimustele vastamisel, ülesannete sooritamisel.
--	--

2.7.12 Eesti keel 9. Klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
SUHTLEMINE JA SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	
Suhtleb tavaolukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne) partnerit arvestades olukorrale vastavalt; järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus; mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele; hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt olukorrale ja arvestab partnerit; kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani abil; koostab õpitud tarbekirju näidiste alusel.	Teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult, kokkuvõtlikult, suuline täiendav selgitamine. Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine tegevuse käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine. Teiste arvamuste kuulamine vaidlustes, tähelepanu keskendamine kestvale selgitusele, oma seisukohtade väljendamine, käitumise ja eksimuste tunnistamine. Oskus tunnistada oma puudulikke teadmisi ja oskusi. Suhtlemine perekonnas: eri põlvkonnad, abikaasad. Suhtlemine töökollektiivis ning ametiasutustes: tööandja ja -võtja, käitumine tööturul. Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis ja kiindumuste korral. Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendid konfliktsituatsioonides, oma käitumise tulemuse ette kujutamine. Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud perekonnas, kambas-rühmas, koolis ja tööl, ühiskonnas. Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii).

	Põhjused-tagajärg-seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine. Vabas vormis tarbekiri ja blankettide täitmine. Kirjalike tekstide koostamine: ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud); tööprotsessi kirjeldus. Tegevuse planeerimine, sooritamise algoritmi järgi ja variatiivselt. Konspekti koostamine kirjaliku teabeteksti järgi: oluliste faktide leidmine; teksti ja lausete lühendamine, lühendite kasutamine; teksti taastamine ja tegutsemise koostatud konspekti järgi, konspekti täiendamine, enesekontroll. Suulise kõne konspekterimise harjutamine: temaatiline valiketteütus, märkmete tegemine (lausete lühendamine, märksõnade ja sõnaühendite kasutamine), konspekterimine pärast lõigu kuulamist (vajadusel pärast ühisanalüüsi). Teksti taastamine oma ja teiste konspekti järgi
PRAKTILINE GRAMMATIKA	
Tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes; tunneb sõnamoodustust, kasutab õpitud vorme oma kõnes.	Lihtlause Sõnaühend ja lause, nende tähenduslik erinevus. Sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses. Tekstiväline lause. Laiendatud ja laiendamata lause. Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoodist, kõneviisist. Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid. Väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine. Koondlause Koondlause moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). Koondlause moodustamine. Sidesõnad ja kirjavahemärgid koondlause. Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka.

	Liitlause Rindlause Osalaused, öeldis osalauses, osalauseste paigutus. Koma ja/või sidesõnad rindlauses. Põimlause. Pealause, kõrvallause(d). Kõrvallause asetus pealause järel, ees või pealause keskel. Hõlmava struktuuriga liitlauseste tähenduse mõistmine. Liitlauseste tüübid: • sihitiskõrvallause • tegutsemise tingimust väljendav lause • aega väljendav lause • tegutsemise viisi väljendav lause • põhjust väljendav lause • eesmärki väljendav lause • kohta väljendav lause • täiendkõrvallause Mitmeosaliste liitlauseste mõistmine kirjalikus tekstis. Koma ja/või sidesõnad põimlauses. Samasisulised, kuid erineva struktuuriga laused. Sama suhet väljendavad, kuid erineva sisuga laused. Lausete rühmitamine väljendatavate suhete järgi. Lause moodustamine tegusõnafrasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine. Liht-, koond- ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid.
SÕNAVARA	
Tunneb olulisemat keele grammatikast: sõnaliike, käänamist ja pööramist.	Sõnaliigid Nimisõna Käänamistabel, selle kasutamine. Muutevormide moodustamine ning moodustatud vormide rakendamine. Nimisõna tuletamine: õpitavad liited -ik, -us, -kas. Õpitud liidete aktiveerimine, tuletatud sõnade tähendus, kasutamine.

	Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. Liitnimisõna Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (õed- vennad). Lühenenud tüvega liitumine (lugemisoskus), tüvede äratundmine. Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt: liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna. Liitsõnade koostis, õigekiri. Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine. Omadussõna Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Omadussõna tuletamine: liited -tu, -jas, - kas. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. Arvsõna Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbritega (I-XXX). Järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine. Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel. Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes. Asesõna Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad). Määrsõna Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-, viisi- ja seisundi, hulga- ja määramäärsõnad). Määrsõnade tuletamine; liited: - lt, -sti, -kesi, -ti. Viisimäärsõnade tuletamine omadussõnadest ning nud- ja tudkesksõnast. Hulgamäärsõnade tuletamine arv- ja asesõnadest (kahekesi, mitmekesi). Ajamääruse väljendamine liitega - ti (õhtuti). Õpitud liidete aktiivne kasutamine kõnes. Tegusõna ja lause laiendamine määrsõnaga. Tegusõna
--	---

	Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm). Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist. Ühendtegasõna. Tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses. Mineviku kesksõnad: nud- ja tud-kesksõnad. Minevikus tekkinud või tekitatud tegevuse või seisundi väljendamine. Mineviku kesksõna nimisõna täiendina, mis märgib omadust (loojunud päike, seotud käed). Oleviku kesksõnad: v- ja tav-kesksõnad. Tegija iseloomustamine v-kesksõnaga (magav koer). tav-kesksõna nimisõna täiendina (rajatav mänguväljak). Kesksõnade moodustamine, käänamine ja õigekiri. Kesksõnavormi ja tegusõna pöördvormi eristamine. Tegusõna tuletamine. Õpitavad liited: -u, -ta, -ata, -ne. -u-liitega tegusõnad loodushäälte (siutsuma), olukorra muutumise (närbuma), tegijale endale suunatud või enesekohase tegevuse väljendajana (kattuma, rietuma). -ta-liite kasutamine nimi-, omadus- ja määrsõnadest tegusõna tuletamisel. Liidete -ta ja -da õigekiri (rõõmustama, kohandama). -ata-liitega tegusõnad hetkelise ühekordse tegevuse või äkilise häälitsuse väljendajana (ehmatas, praksatas). -ne-liitega tegusõnad olukorra järkjärgulise muutumise väljendajana (paksenedes). Õpitud liidete aktiveerimine. Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses. Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri
KIRJUTAMINE	
Järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kontrollib ise oma tööd, leiab ja parandab õigekirjavigu.	Õigekiri Veaotlikud häälikud sõnas. Sulghäälikud järgsilpides. Kaashäälikuühendi õigekiri. Enesekontroll. Enda koostatud teksti õigekiri. Ortograafiareeglite rakendamine: g, b, d helitute häälikute kõrval. Võõrsõnade õigekiri.

	Suur algustäht nimedes: olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad. Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed. Liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri
KEELETADMISED JA OSKUSED	Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite tundmine ning rakendamine. Õigekirja kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine. Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi. Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine.
LUGEMINE	
Loeb eakohast teksti endamisi, häälega lugedes valdavalt süntagmade kaupa ja ilmekalt; analüüsib teksti õpetaja juhendamisel, leiab olulise teabe, teeb märkmeid; kasutab tehtud märkmeid teabe taastamisel kas tekstilähedasel või kokkuvõtlikul jutustamisel; kasutab tekstist saadud teavet loomingulisel jutustamisel (minategelase seisukohalt, jutustamisel grammatilise ülesandega, kirjeldatud sündmuse muutmise või täiendamisega vms) edastab loetud või kuulnud teksti sisu teistele mõistetavalt suuliselt ja/või kirjalikult korrektses eesti keeles.	Lugemistehnika Pala lugemine vahelduvalt: häälega, endamisi, kooris. Teksti mõistmine ja orienteerumine tekstis Vaiksel lugemise käigus tekstist vajaliku teabe otsimine, teabe märgistamine sümbolite või lühendite abil lugemise ajal. Eneseväljendus Jutustamine Teksti lugemine ja analüüs sõltuvalt oodatava jutustamise liigist. Tegelaste käitumise ja emotsioonide hindamine. Tööraamatu paladest saadud teabe baasil erinevate tarbekirjade koostamine (CV, kuulutus, avaldus, seletuskiri). Teksti kuulamise käigus märkmete tegemine ja nende kasutamine teksti hilisemal taastamisel. Tehtud märkmete kriitilinehindamine ja korrigeerimine. Konspekterimine Konspekti koostamine loetud teksti järgi: oluliste mõtete ja faktide leidmine ja märkimine tekstis, teksti lühendamine, lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine. Konspekti koostamine suulise kõne järgi: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi, lühendite kasutamine, lausete lühendamine; konspekti kirjutamine pärast ühist arutelu. Teksti ja konspekti kõrvutamine, jutustamine oma ja kaaslaste konspekti järgi

Õppeaine: Inglise keel

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Inglise keele õpetuse kaudu kujundatakse lihtsustatud õppes õpilases suutlikkus kasutada võõrkeelt igapäevastes ja jõukohastes suhtlussituatsioonides. Õppe keskmeks on praktiline ja funktsionaalne keelekasutus, mis toetab õpilase toimetulekut, suhtlusjulgust ja valmisolekut kasutada inglise keelt õpingutes ning igapäevaelus.

Valdkonnapädevuse kujundamisel lähtutakse põhimõttest, et võõrkeel on suhtlemisvahend. Õpilane õpib mõistma lihtsat suulist ja kirjalikku ingliskeelset teksti ning väljendama oma mõtteid lühidalt ja arusaadavalt tuttavates olukordades. Oluline on, et õpilane kogeks keele kasutamist turvalises õpikeskkonnas ning kujundaks positiivse hoiaku võõrkeele õppimise suhtes.

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste arengulisi eripärasid, aeglasemat töötempot ning suuremat juhendamisevajadust. Õpe on süsteemne, selgelt struktureeritud ja toetub järjepidevale kordamisele. Õpitut kinnistatakse erinevates kontekstides ning lõimitakse teiste õppeainetega, et toetada paremat arusaamist ja seoste loomist. Sõnavara ja väljendeid kasutatakse eri situatsioonides, mis aitab vältida teadmiste killustatust ning tugevdab õpitu püsimist.

Valdkonnapädevuse kujunemise tulemusel õpilane:

- mõistab lihtsat ja aeglates tempos esitatud ingliskeelset kõnet;
- kasutab õpitud sõnavara ja lausemalle tuttavates suhtlussituatsioonides;
- vastab lühidalt küsimustele ja esitab lihtsaid küsimusi;
- loeb ja mõistab lühikesi, selge ülesehitusega tekste;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse ning mõistab selle vajalikkust.

Inglise keel toetab lihtsustatud õppes eelkõige suhtluspädevuse, õpipädevuse ja enesemääratluspädevuse arengut ning aitab kujundada õpilases valmisolekut kasutada võõrkeelt praktilistes ja elulistes olukordades.

1.2. Ainetundide jaotus kooliastmeti

Inglise keelt õpetatakse lihtsustatud õppes A-võõrkeelena alates 5.klassist (II kooliastmest). Õppe maht lähtub põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas sätestatud miinimummahust ning Hiiu Kooli tunnijaotusplaanist.

Tunnijaotus vastab põhikooli lihtsustatud riiklikule õppekavale.

Õppeaine	I kooliaste			II kooliaste			III kooliaste		
	1. kl	2. kl	3. kl	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9. kl
Inglise keel	–	–	–	–	2	2	2	2	2

Täpne nädalatundide jaotus kinnitatakse kooli tunnijaotusplaanis.

Kool võib põhjendatud vajaduse korral suurendada inglise keele tundide mahtu kooliastme piires, tagades riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise.

Täiendav maht võib olla põhjendatud näiteks: õpilaste keeleliste raskuste ületamiseks; suulise suhtlusoskuse täiendamiseks; individuaalse õppekava (IÕK) rakendamisel; projektõppe või lõimitud õppe korral.

Õppetundide mahu suurendamine fikseeritakse kooli tunnijaotusplaanis või IÕK-s ning see peab olema pedagoogiliselt põhjendatud ja suunatud riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamisele.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Võõrkeelte valdkonna, sh inglise keele õpetuse eesmärk lihtsustatud õppes on kujundada õpilases elementaarne suhtluspädevus ning valmisolek kasutada võõrkeelt igapäevastes ja jõukohastes olukordades. Inglise keel toetab õpilase toimetulekut, enesekindlust ja avatud suhtumist teistesse kultuuridesse.

Hiiu Kooli lihtsustatud õppes on inglise keele roll eelkõige praktiline ja toetav. Õpe aitab arendada suhtlemisoskust, kuulamisoskust ja eneseväljendust, mis on vajalikud nii õpingutes kui ka tulevases tööelus. Võõrkeele oskus toetab õpilase sotsiaalset toimetulekut ning laiendab tema võimalusi jätkuõppes ja igapäevaelus.

Ainevaldkond toetab üldpädevuste kujunemist, eelkõige:

- suhtluspädevust;
- õpipädevust;
- enesemääratluspädevust;
- digipädevust.

Lihtsustatud õppes on inglise keele õpetuse roll toetada õppimise süsteemsust ja arusaadavust. Keeleõpe lõimitakse teiste õppeainetega (nt eesti keel, inimeseõpetus, matemaatika), et aidata õpilasel luua seoseid ja mõista õppematerjali terviklikult. Sõnavara ja väljendite korduv kasutamine erinevates kontekstides toetab paremat mõistmist ja kinnistamist.

Inglise keele õpetus toetab kooli üldeesmärki kujundada õpilases iseseisvust, vastutustunnet ja valmisolekut elukestvaks õppimiseks. Võõrkeele õppimine aitab õpilasel mõista, et keel on vahend suhtlemiseks ja maailmaga ühenduse loomiseks.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine inglise keeles

Inglise keele õpetus toetab põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas sätestatud läbivate teemade käsitlemist, seostades need igapäevaste ja õpilasele arusaadavate keeleõppe olukordadega. Läbivad teemad ei käsitleta eraldi, vaid lõimitakse õppetegevusse teemade, tekstide ja suhtlussituatsioonide kaudu.

Lihtsustatud õppes on läbivate teemade käsitlemine süsteemne ja järjepidev. Teemasid käsitletakse korduvate ja elulähedaste situatsioonide kaudu, mis toetab õppematerjali paremat mõistmist ja kinnistamist ning aitab õpilasel seostada õpitut igapäevaeluga.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Õpilane tutvub lihtsate ametinimetuste, tööga seotud sõnavara ning enese tutvustamisega võõrkeeles. Keeleõpe toetab arusaama, et võõrkeeleskus on vajalik õpingutes ja tööelus ning avardab tulevikuvõimalusi.

Kultuuriline identiteet

Õpilane tutvub ingliskeelsete maade kultuuri, traditsioonide ja igapäevaeluga. Õpe aitab kujundada sallivat ja avatud suhtumist erinevatesse kultuuridesse ning teadvustada oma kultuurilist identiteeti.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Rollimängude ja praktiliste ülesannete kaudu arendatakse algatusvõimet, koostööoskust ja vastutustunnet. Õpilane õpib väljendama oma arvamust ning tegutsema kokkulepitud reeglite alusel.

Tervis ja ohutus

Õppetegevustes käsitletakse tervise, turvalisuse ja igapäevaelu teemalist sõnavara (nt toitumine, liikumine, ohutusjuhised), mis toetab teadlikku ja turvalist käitumist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpilane tutvub keskkonnateemalise sõnavaraga ning arutleb lihtsates vormides looduse ja keskkonnahoiu üle. Õpe toetab vastutustundliku suhtumise kujunemist ümbritsevasse keskkonda.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Inglise keele õppimisel kasutatakse digivahendeid ja e-keskkondi. Õpilane õpib kasutama lihtsat ingliskeelset digisõnavara ning otsima juhendamisel teavet turvalistes keskkondades.

1.3.3 Valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming tähendab seoste loomist võõrkeelte valdkonna sees ning keeleoskuse osaoskuste (kuulamine, rääkimine, lugemine, kirjutamine) teadlikku ja süsteemset arendamist tervikuna.

Inglise keele õpetuses käsitletakse keele osaoskusi omavahel lõimitult. Kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine ei ole eraldiseisvad tegevused, vaid toetavad üksteist. Näiteks kuulamisülesanded valmistavad ette suuliseks suhtluseks, lugemistekstid toetavad sõnavara laienemist ning kirjutamisülesanded aitavad kinnistada õpitud keelestruktuure.

Lihtsustatud õppes on valdkonnasisene lõiming eriti oluline, kuna see toetab õppimise süsteemsust ja paremat mõistmist. Sama sõnavara ja keelemudeleid kasutatakse erinevates osaoskustes ja teemades korduvalt, mis aitab vältida teadmiste killustatust ning toetab pikaajalist kinnistumist. Õppetegevused on üles ehitatud järjepidevalt: uus materjal seotakse varasemaga ning õpitut rakendatakse erinevates suhtlussituatsioonides.

Valdkonnasisene lõiming toetab:

- sõnavara ja väljendite süstemaatilist kinnistamist;
- lihtsate lausemallide korduvat kasutamist eri kontekstides;
- suulise ja kirjaliku keele seostamist;
- arusaamise ja eneseväljenduse järkjärgulist arengut;
- õpioskuste kujunemist ja enesekindluse kasvu.

Keeleõpe seostub vajadusel ka teiste võõrkeelte õpetusega (kui koolis õpetatakse mitut keelt), toetades keeltevahelist teadlikkust ja sarnasuste märkamist.

Süsteemne ja teadlik lõiming aitab õpilasel kujundada tervikliku arusaama keelest kui suhtlusvahendist ning toetab lihtsustatud õppe eesmärki — praktilist ja jõukohast keeleoskust.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Inglise keele õpetus lihtsustatud õppes toetab kõigi põhikooli üldpädevuste kujunemist. Keeleõpe loob loomuliku keskkonna suhtlemiseks, koostööks ja eneseväljenduseks ning aitab õpilasel seostada õpitut igapäevaeluga. Üldpädevusi kujundatakse järjepidevalt ja süsteemselt erinevate suhtlussituatsioonide, arutelude, projektide ja praktiliste ülesannete kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane tutvub ingliskeelsete riikide tavade ja käitumisharjumistega ning õpib kasutama viisakusväljendeid (tervitamine, palumine, tänamine, hüvastijätmine). Ta võrdleb Eesti ja ingliskeelsete maade kombeid, pühasid ja traditsioone, leiab sarnasusi ja erinevusi ning kujundab salliva ja avatud hoiaku teiste kultuuride suhtes.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane oskab end inglise keeles tutvustada ning tuleb toime lihtsate igapäevaste suhtlussituatsioonidega. Ta teeb koostööd rühma- ja paaristöödes, väljendab oma eelistusi ja arvestab kaaslaste arvamustega. Õpilane õpib oma valikuid põhjendama ning mõistma suhtlemise rolli ühiskonnas.

Enesemääratluspädevus

Õpilane räägib endast, oma huvidest, tugevustest ja arenguvajadustest. Ta oskab küsida abi ning pakkuda toetust teistele. Keeleõpe toetab eneseusalduse ja suhtlusjulguse kujunemist.

Õpipädevus

Õpilane korrastab oma õppevahendeid, planeerib õppimist ning seostab inglise keeles õpitut teiste õppeainetega. Ta kasutab juhendamisel lihtsaid digikeskkondi ja internetiotsingut ning analüüsib oma õpitulemusi (mida oskab ja mida peab veel harjutama). LÕK-is toetatakse õpipädevust selge struktuuri, kordamise ja visuaalse toe abil.

Suhtluspädevus

Õpilane valib olukorrale sobiva kõneviisi, arvestades suhtluspartnerit ja situatsiooni. Ta loeb ja mõistab lihtsamaid teabe- ja tarbetekste ning kirjutab lühikesi sõnumeid ja teateid. Keeleõppes on keskne roll suulisel suhtlusel ja praktilisel keelekasutusel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane kasutab ingliskeelseid arve, mõõtühikuid ja kujundeid ning rakendab neid lihtsates kirjeldustes. Ta kasutab juhendamisel ingliskeelseid rakendusi ja veebikeskkondi ning teeb lihtsamaid infootsinguid.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane algatab jõukohaseid tegevusi, osaleb projektides ja rühmatöödes ning kasutab õpitud sõnavara probleemide lahendamisel. Ta kirjeldab oma eesmärgi ja tulevikuplaane ning õpib vastutust võtma ühise töö eest.

Digipädevus

Õpilane kasutab juhendamisel veebisõnastikke ja otsingumootoreid, loob ja salvestab lihtsat digitaalset materjali ning järgib turvalise ja viisaka veebisuhtluse põhimõtteid. Õpetamisel pööratakse tähelepanu privaatsuse ja isikuandmete kaitsele.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Inglise keele õpetus on Hiiu Kooli lihtsustatud õppes teadlikult lõimitud teiste õppeainetega. Lõiming toetab õppematerjali paremat mõistmist, aitab luua seoseid ning soodustab õpitu kinnistamist erinevates kontekstides. Sama teema käsitlemine mitmes aines erinevast vaatenurgast aitab vältida teadmiste killustatust ning kujundada terviklikku maailmapilti.

Inglise keel ja eesti keel

Võõrkeeleeõpetus tugineb õpilase emakeeleoskusele. Inglise ja eesti keelt võrreldakse nii sõnavara, tähestiku, häälduse kui ka lihtsamate grammatiliste struktuuride tasandil. Emakeeles omandatud lugemis- ja kirjutamisoskus toetab inglise keele õppimist ning inglise keeles õpitut kinnistatakse eesti keele tundides. Keeleteadlikkuse kujunemine toetab mõlema keele paremat mõistmist.

Inglise keel ja matemaatika

Inglise keele tundides kasutatakse arvude, loendamise, mõõtmise ja võrdlemisega seotud sõnavara. Õpitakse nimetama arve, kirjeldama lihtsamaid kujundeid ning kasutama ajaväljendeid. Loogikaülesanded ja arvandmete tõlgendamine arendavad analüüsi- ja mõtlemisoskust ning toetavad matemaatikas omandatud teadmiste rakendamist uues keelekeskkonnas.

Inglise keel ja loodusõpetus

Loodusõpetuses õpitud teemad (aastaajad, ilm, loomad, taimed, kodukoha keskkond) leiavad käsitlemist ka inglise keeles. Õpilane kirjeldab tuttavaid nähtusi uues keeles, mis toetab nii ainealaste teadmiste kui ka sõnavara kinnistumist. Kodukoha ja looduseskkonna kirjeldamisel toetutakse loodusõpetuses omandatule.

Inglise keel ja ajalugu

Inglise keele tundides käsitletakse ajaloolisi paiku, tuntud isikuid ja kultuurinähtusi, pöörates tähelepanu õigekirjale ja hääldusele. Õpilased võrdlevad erinevate rahvaste traditsioone ja ajalugu ning kasutavad ajatelge sündmuste järjestamiseks. See toetab ajalooõppes kujunenud ajamõistete ja kultuurilise teadlikkuse arengut.

Inglise keel ja inimeseõpetus

Keeleõppes käsitletakse sarnaseid teemasid nagu inimeseõpetuses: mina ja minu pere, suhted, igapäevaelu, tervis ja keskkond. Õpilane õpib kirjeldama iseennast ja oma elukeskkonda inglise keeles, kinnistades inimeseõpetuses omandatud teadmisi.

Inglise keel ja muusika

Võõrkeelne muusika toetab häälduse, rütmi ja intonatsiooni tunnetust. Laulutekstide mõistmine ja nende üle arutlemine arendab sõnavara ning kultuuriteadlikkust. Muusika kaudu kujuneb keele loomulik kasutus ja kuulamisoskus.

Inglise keel ja töö- ja tehnoloogiaõpetus

Inglise keele oskus võimaldab kasutada juhendeid, retsepte ja tehnilisi kirjeldusi ning teha juhendatud infootsingut. Keeleõpe toetab rahvusvahelise suhtluse mõistmist ning võimaldab tutvuda erinevate tehnoloogiliste lahendustega.

Inglise keel ja kunstiõpetus

Inglise keele tundides kasutatakse visuaalseid ja loovaid tegevusi (plakatid, postkaardid, kutsed), mis arendavad eneseväljendust ja sõnavara. Piltide ja kunstiteoste kirjeldamine toetab suulise väljendusoskuse arengut ning loovuse kujunemist.

Lihtsustatud õppes on lõiming süsteemne ja järjepidev. Õpitut rakendatakse erinevates ainetes ning kontekstides, mis toetab paremat arusaamist ja oskuste praktilist kasutamist.

1.4 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Inglise keele õppeaines lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest.

Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava inglise keele ainekavas sätestatud õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Inglise keeles arvestatakse hindamisel eelkõige õpilase:

- suulise suhtlusoskuse kujunemist;
- kuulamisoskust ja arusaamist tuttavast sõnavarast;
- sõnavara omandamist ja kasutamist;
- lihtsate lausete moodustamise oskust;
- lugemisoskust ja tekstimõistmist õpitud sõnavara piires;
- kirjaliku eneseväljenduse arengut vastavalt arengutasemele.

Hindamisel võrreldakse õpilase sooritust eelkõige tema varasema tasemega; arvestatakse töötempot, keelelist julgust ja osalemist; väärtustatakse pingutust ja edasiminekut; kasutatakse selget ja toetavat sõnalist tagasisidet.

Hindamine toimub viiepallisüsteemis vastavalt kooli hindamiskorrale.

Inglise keeles arvestatakse, et lihtsustatud õppes:

- suhtlusoskus ja arusaamine on olulisemad kui grammatiline täpsus;
- vigade parandamisel lähtutakse õpitud keelematerjalist;
- hinnatakse õpilase suutlikkust kasutada õpitud sõnavara tuttavates olukordades;
- ei eeldata keerukate grammatiliste struktuuride iseseisvat kasutamist, kui see ei ole õpitulemustes nõutud;
- suulisel vastamisel arvestatakse arusaadavust ja suhtlemisvalmidust.

Hindamisviiside erisused inglise keeles

Vajaduse korral:

- võimaldatakse suulist vastamist kirjaliku asemel;
- kasutatakse lühendatud või struktureeritud ülesandeid;
- antakse pikem sooritusae;
- kasutatakse tugisõnu, pildimaterjali või näidislauseid;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt kuulamine, rääkimine, lugemine, kirjutamine);
- ei hinnata korraga mitut keerukat osaoskust, kui see ei ole õpieesmärk.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristav hindamine

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb õpilase individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

HEV ja keelelised erivajadused

Kui õpilasel esineb lugemis- või kirjutamisraskus, tähelepanu- või töötempo eripära või muu õpiraskus, kohandatakse hindamisülesandeid ning arvestatakse, et hinnatakse eelkõige õpitulemuste saavutamist, mitte erivajadusest tulenevaid raskusi.

1.5 Õppekorralduse erisused

Inglise keele õppekorraldus Hiiu Koolis lähtub lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi, individuaalseid võimeid, töötempot ja keele omandamise eripära.

Õppetöös:

- diferentseeritakse ülesandeid vastavalt õpilaste keeleoskusele ja õpivõimele;
- võimaldatakse individuaalset töötempot ja täiendavat harjutamisaega;
- rõhutatakse arusaamist enne reeglipõhist analüüsi;
- kasutatakse samm-sammulist õpet, selgeid ja lühikesi tööjuhiseid;
- toetatakse kordamise ja rutiini kaudu sõnavara ning lausemallide kinnistamist;
- luuakse turvaline õhkkond, kus eksimine on loomulik osa õppimisest;
- toetatakse positiivset õpikogemust ja suhtlusjulguse kujunemist.

Õppetegevus on praktilise ja suhtluspõhise suunitlusega ning hõlmab dialooge, rollimänge, kuulamisülesandeid, lihtsate tekstide lugemist ja lühikeste kirjalike ülesannete täitmist. Keeleõpe on elulähedane ning seostub igapäevaste olukordadega (enda tutvustamine, küsimine, info andmine, teenindussituatsioonid jms).

Õppetöö planeerimisel arvestatakse kooli võimalusi ning kasutatakse vajadusel digivahendeid ja visuaalseid õppematerjale. Vajadusel kohandatakse õppesisu, mahtu ja hindamist vastavalt õpilase individuaalsetele vajadustele või individuaalsele õppekavale (IÕK).

Inglise keele õppekorraldus toetab kooli lõimivat ja süsteemset õppekorraldust, seostudes teiste õppeainetega ning kujundades järjepidevalt suhtlus-, õpi- ja digipädevust.

1.6. Õppekeskkonna erisused

Inglise keele õpe toimub turvalises, struktureeritud ja toetavas õpikeskkonnas, mis soodustab suhtlusjulguse kujunemist, arusaamist ning positiivset õpikogemust.

Õppekeskkonna eripärad Hiiu Koolis:

- kasutatakse mitmekesiseid õppematerjale (õpikud, töölehed, visuaalsed abivahendid, pildimaterjal);
- rakendatakse digivahendeid ja turvalisi veebikeskkondi keeleoskuse arendamiseks;
- võimalusel viiakse läbi lõimitud õppetööd teiste õppeainetega;
- toetatakse väiksema rühma või individuaalse töö võimalusi vastavalt õpilaste vajadustele;
- kasutatakse visuaalset ja struktureeritud klassiruumi keskkonda, mis toetab keskendumist ja arusaamist.

Lihtsustatud õppes on õpikeskkonna selgus ja järjepidevus eriti oluline. Klassiruumis kasutatakse keelemudeleid, näitlikke sõnavaratoetusi (plakadid, sõnakaardid, skeemid) ning korduvaid töövõtteid, mis aitavad õpilasel paremini mõista ja meelde jätta õpitut.

Õpikeskkonnas pööratakse tähelepanu:

- selgetele ja lühikestele tööjuhiste;
- visuaalse toe kasutamisele;
- turvalise ja toetava õhkkonna loomisele;
- vigade aktsepteerimisele kui õppimise loomulikule osale;
- koostööle ja üksteisega arvestamisele.

Digikeskkonna kasutamisel pööratakse tähelepanu turvalisusele, isikuandmete kaitsele ning eesmärgipärasele ja juhendatud internetikasutusele.

Õppekeskkond toetab õpilaste keelelist enesekindlust, suhtlusjulgust ning valmisolekut kasutada inglise keelt igapäevaelulistes olukordades.

2. Õppeaine: Inglise keel (5.–9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Inglise keele õpetamisel lähtutakse eesmärgist kujundada õpilastes motivatsiooni, elementaarset suhtlusoskust ning valmisolekut kasutada võõrkeelt igapäevaelulistes olukordades. Õppetöös väärtustatakse suhtlusjulgust, arusaamist ja praktilist keelekasutust ning kujundatakse oskust kasutada inglise keelt loomuliku suhtlusvahendina.

Hiiu Kool toetab süsteemset ja lõimitud õpet, kus inglise keele õppimine seostub igapäevaelu, teiste õppeainete ning digikeskkonnaga. Keeleõppes kasutatakse elulähedasi situatsioone (enda tutvustamine, küsimuste esitamine, info andmine, teenindusolukorrad), mis toetavad õpilaste toimetulekut ning tulevasi õpi- ja töövõimalusi. Õppetegevustes kasutatakse vajadusel digivahendeid ning juhendatud infootsingut, kujundades õpilaste teadlikku ja turvalist keelekasutust.

Õppetöös lõimitakse kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskust, kujundades terviklikku arusaama keelest kui suhtlusvahendist. Õpitut seostatakse teiste õppeainetega, et toetada süsteemsust, paremat mõistmist ja kinnistamist.

Lihtsustatud õppes on inglise keele üheks oluliseks eesmärgiks toetada õpilaste suhtlusjulguse kujunemist ning keeleliste põhioskuste arengut jõukohases tempos. Keeletegevus aktiveerib mõtlemist, arendab tähelepanu ja mälu ning toetab eneseväljendust. Suurt tähelepanu pööratakse kordamisele, visuaalse toe kasutamisele ja praktiliste suhtlussituatsioonide harjutamisele.

Inglise keele tundides arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid võimeid, töötempot ja keele omandamise eripära. Õpilased, kelle arengutase või tervislik seisund eeldab kohandusi, kaasatakse õppetegevusse vastavalt nende

võimalustele. Vajadusel kohandatakse õppematerjali mahtu, sõnavara keerukust ja hindamist vastavalt individuaalsele õppekavale (IÕK).

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast tulenevad erisused

Inglise keel on lihtsustatud õppes õppeaine, mille eesmärk on kujundada õpilases elementaarne suhtlusoskus ja keeleline enesekindlus, toetades tema toimetulekut igapäevaelus ja jätkuõppes. Õppe keskmeks on praktiline keelekasutus, lihtsate väljendite mõistmine ja kasutamine ning suhtlusjulguse kujundamine.

Lihtsustatud õppes on inglise keele õpetus eelkõige funktsionaalne ja elulähedane. Õppesisu keskendub igapäevastele suhtlussituatsioonidele (enda tutvustamine, küsimuste esitamine, lihtsad ostu- ja teenindusolukorrad, ajaväljendid jms), mis toetavad õpilase praktilist toimetulekut.

Õppetegevus on selgelt struktureeritud, toetub kordamisele ja rutiinile ning liigub väikeste ja jõukohaste sammudena. Keele omandamisel arvestatakse õpilaste individuaalset arengutaset, töötempot, mälu ja tähelepanu eripärasid. Õpitut kinnistatakse erinevates kontekstides, et toetada paremat mõistmist ja meeldejäämist.

Vajadusel kohandatakse:

- õppematerjale ja tekste;
- sõnavara mahtu ja keerukust;
- ülesannete raskusastet;
- hindamisviise ja -vorme.

Individuaalse õppekava (IÕK) korral lähtutakse õpilase võimetest ja seatud õpieesmärkidest.

Õpetamisel kasutatakse lihtsaid ja selgeid juhiseid, visuaalseid abivahendeid, keelemudeleid, korduvaid lausemalle ning praktilisi suhtlusolukordi. Suurt tähelepanu pööratakse turvalise õhkkonna loomisele, kus õpilane julgeb keelt kasutada ka vigade korral.

Ainespetsiifiliselt pööratakse lihtsustatud õppes tähelepanu:

- elementaarse sõnavara järjepidevale omandamisele ja kinnistamisele;
- lihtsate lausemallide ja korduvate keelestruktuuride kasutamisele;
- kuulamisoskuse arendamisele lühikeste ja selgete tekstide kaudu;
- suulise eneseväljenduse toetamisele turvalises ja juhendatud olukorras;
- lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisele jõukohases mahus;
- positiivse õpimotivatsiooni ja eneseusu kujundamisele.

Inglise keel lihtsustatud õppes toetab eelkõige suhtluspädevuse, enesemääratluspädevuse ja õpipädevuse arengut ning aitab kujundada valmisolekut kasutada võõrkeelt praktilistes ja elulistes olukordades.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 5.klassis

Inglise keele õpe algab 5. klassis. Õppesisu keskendub elementaarse sõnavara ja lihtsate suhtlusmallide omandamisele. Rõhk on kuulamisoskuse ja suulise eneseväljenduse arendamisel, et kujundada õpilases arusaam inglise keelest kui suhtlusvahendist ning toetada keelekasutuse julgust.

Käsitletakse õpilasele lähedasi teemasid, nagu mina ja minu pere, kool, hovid, kodu, sõbrad, värvid, arvud ja ilm. Õpitakse kasutama tervitusi ja viisakusväljendeid ning ennast lihtsas vormis tutvustama. Õpilane harjutab küsimuste esitamist ja vastamist õpitud lausemallide piires.

Lugemis- ja kirjutamisoskust arendatakse sõna ja lihtlause tasandil. Kirjutamisel keskendutakse ärakirjale ning lühikeste lausete koostamisele näidise järgi. Õppetegevus on tugevalt juhendatud, toetub visuaalsele materjalile ja kordamisele ning liigub väikeste sammudena.

2.3.2 Õppetegevus 6.–7. klassis

6.klassis laiendatakse 5. klassis omandatud sõnavara ning süvendatakse lihtsate keelestruktuuride kasutamist. Õppesisu keskendub igapäevastele teemadele, nagu pere ja sõbrad, koolielu, vaba aeg, kodukoht, aastaajad ja tervis. Õpilane õpib kirjeldama ennast ja oma igapäevaseid tegevusi ning osalema lühikeses dialoogis tuttavates suhtlussituatsioonides.

Kuulamisoskust arendatakse lihtsate ja aeglaselt esitatud tekstide kaudu, mille sisu on seotud õpitud teemadega. Lugemisel kasutatakse lühikesi ja selge ülesehitusega tekste, mis toetavad põhisisu mõistmist. Kirjutamisel harjutatakse lühikeste sõnumite, kirjelduste ja lihtsate lausete koostamist, kasutades näidiseid ja keelemudeleid.

Õppetegevus on jätkuvalt struktureeritud ja toetub kordamisele. Uued keeleüksused seostatakse varasemate teadmistega ning kinnistatakse erinevates suhtlussituatsioonides. Õpilast suunatakse kasutama lihtsaid õpistrateegiaid ning vajadusel abivahendeid (nt sõnastik, visuaalne tugi). Õpe liigub järk-järgult suurema iseseisvuse suunas, säilitades lihtsustatud õppele omase jõukohasuse ja selguse.

7.klassis liigub õpe suurema iseseisvuse ja teadlikuma keelekasutuse suunas. Õpilane kasutab varasemalt omandatud sõnavara ja lausemalle mitmekesisemates olukordades ning laiendab oma väljendusvõimalusi tuttavates teemavaldkondades, nagu tervis, meedia, reisimine, keskkond ja kodukoht.

Suulises suhtluses õpib õpilane väljendama oma arvamust lihtsas vormis ning osalema lühivestlustes. Lugemisel kasutatakse lühikesi teabe- ja tarbetekste, mille põhisisu õpilane mõistab. Kirjutamisel harjutatakse lühikeste kirjade, teadete ja kirjelduste koostamist, toetudes näidistele ja keelemudelitele.

Õppetegevus on jätkuvalt struktureeritud, kuid õpilaselt eeldatakse suuremat iseseisvust õpitud sõnavara kasutamisel. Uued teemad seotakse järjepidevalt varasemate teadmistega ning vajadusel kohandatakse õppesisu vastavalt õpilase arengutasemele või individuaalsele õppekavale.

2.3.3 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.klassis suunatakse inglise keele õppetegevus praktilise suhtlusoskuse laiendamisele ning teadlikumale keelekasutusele tuttavates ja igapäevastes olukordades. Õpilane kasutab varasemalt omandatud sõnavara ja keelestruktuure mitmekesisemalt ning arendab oskust mõista ja edastada lihtsat teavet.

Õppesisu hõlmab teemasid nagu tervis ja enesetunne, meedia ja vaba aeg, reisimine, keskkond ning igapäevased toimingud. Õpilane õpib väljendama oma arvamust lihtsas vormis, kirjeldama kogemusi ning esitama ja vastama küsimustele erinevates suhtlussituatsioonides.

Kuulamisoskust arendatakse selgelt esitatud lühitekstide kaudu. Lugemisel kasutatakse lihtsaid teabe- ja tarbetekste, mille põhisisu õpilane mõistab. Kirjutamisel keskendutakse lühikeste teadete, kirjelduste ja kirjade koostamisele, toetudes keelemudelitele ja näidistele.

Õppetegevus toetab järjepidevat kordamist ja seoste loomist varasemate teadmistega. Vajadusel kohandatakse ülesandeid vastavalt õpilaste individuaalsele arengutasemele.

9.klassis keskendutakse inglise keele praktilisele ja eesmärgipärasele kasutamisele. Õpilane rakendab omandatud sõnavara ja keelestruktuure igapäeva- ning tulevikusuunitlusega olukordades, mis on seotud jätkuõppe ja tööeluga.

Õpilane harjutab enese tutvustamist, oma oskuste ja huvide kirjeldamist ning lihtsate ametialaste situatsioonide lahendamist. Lugemisel kasutatakse lühikesi kuulutusi, juhiseid ja infotekste, mille põhisisu õpilane mõistab. Kirjutamisel keskendutakse lihtsate tarbetekstide koostamisele, sealhulgas ankeetide täitmisele ja lühisõnumite kirjutamisele.

Õppetegevus säilitab lihtsustatud õppele omase süsteemsuse ja jõukohasuse. Uut materjali seostatakse varasemate teadmistega ning õpilast suunatakse kasutama abivahendeid ja lihtsaid õpistrateegiaid. Vajadusel kohandatakse õppesisu ja hindamist vastavalt individuaalsele õppekavale.

Õppe eesmärk on, et õpilane lõpetaks põhikooli elementaarse, toimiva suhtlusoskusega ning oleks valmis kasutama inglise keelt lihtsates igapäevastes olukordades.

2.4 Pädevuste arendamine

Inglise keele õpetus toetab õpilase terviklikku arengut läbi suhtluse, mõtestatud keelekasutuse ja elulähedaste situatsioonide. Pädevused kujunevad igapäevases keelekasutuses, dialoogides, rollimängudes, aruteludes ja ühistes õppetegevustes. Lihtsustatud õppes toimub pädevuste arendamine süsteemselt ja jõukohases tempos, toetudes kordamisele ning selgele struktuurile.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Keeleõppe kaudu tutvub õpilane ingliskeelsete maade kultuuriruumi, igapäevaste käitumisnormide ja suhtlusviisidega. Õpitakse viisakat suhtlemist ning arendatakse sallivat ja lugupidavat suhtumist teistesse kultuuridesse. Keeletundides arutletakse sarnasuste ja erinevuste üle, mis aitab õpilasel teadvustada nii oma kui ka teiste kultuurilist identiteeti.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Paaris- ja rühmatöös kujuneb koostööoskus ning vastutustunne ühise tulemuse eest. Õpilane õpib kuulama kaaslast, väljendama oma arvamust arusaadavalt ning arvestama erinevate seisukohtadega. Võõrkeelne suhtlus arendab oskust kohaneda erinevate suhtlussituatsioonidega.

Enesemääratluspädevus

Inglise keeles enese kirjeldamine, oma huvide ja kogemuste väljendamine toetab õpilase eneseteadlikkust. Õpilane õpib märkama oma arengut, kogeb eduelamust ning kujundab julgust keelt kasutada. Lihtsustatud õppes on oluline turvalise keskkonna loomine, kus eksimine ei vähenda eneseusku.

Õpipädevus

Õpilane õpib kasutama kordamist, näidismalle ja keelemudeleid, et toetada oma õppimist. Arendatakse oskust jälgida juhiseid, kasutada abivahendeid ning hinnata oma edenemist. Süsteemne ja struktureeritud õppimine aitab õpilasel mõista, kuidas ta õpib ning millised võtted teda toetavad.

Suhtluspädevus

Inglise keele tundides harjutatakse aktiivset kuulamist ja selget eneseväljendust. Õpilane õpib esitama küsimusi, reageerima kaaslaste ütlustele ning väljendama oma mõtteid lihtsas ja arusaadavas vormis. Suulise suhtluse harjutamine loob aluse keele enesekindlaks kasutamiseks.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Keeleõppes kasutatakse arvusid, mõõtühikuid, ajaväljendeid ja lihtsaid kirjeldusi, mis toetavad loogilist mõtlemist. Digivahendite kasutamine inglise keeles arendab oskust leida ja mõista infot ning kasutada tehnoloogiat eesmärgipäraselt.

Ettevõtlikkuspädevus

Projekt- ja rollimängulistest tegevustest õpib õpilane algatama suhtlust, võtma vastutust oma panuse eest ning tegutsema eesmärgi nimel. Keeleõpe toetab enesekindlust ja valmisolekut kasutada oma oskusi uutes olukordades.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine

Inglise keele õpetuses käsitletakse läbivaid teemasid suhtluspõhise ja elulähedase tegevuse kaudu. Teemasid ei käsitleta eraldiseisvalt, vaid need lõimitakse õppesisusse, tekstidesse, dialoogidesse ja aruteludesse.

Tervis ja ohutus

Keeletundides õpitakse tervise ja turvalisusega seotud sõnavara (nt enesetunne, toitumine, liikumine, ohutusjuhised). Harjutatakse abi küsimist ja juhiste mõistmist lihtsates situatsioonides. Õpilasi suunatakse mõistma, kuidas inglise keel võib olla vajalik turvaliseks toimetulekuks (nt juhiste lugemine, infotahvlid, lihtsad hoiatused).

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õppeteemade kaudu arutletakse looduse, keskkonnahoiu ja igapäevaste keskkonnateadlike valikute üle. Õpilane õpib kirjeldama loodusnähtusi ja aastaaegu ning väljendama lihtsaid mõtteid keskkonna hoidmise kohta. Teemasid seostatakse kodukoha ja Nõmme loodusliku keskkonnaga.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Rollimängudes ja projektülesannetes harjutatakse suhtlemist erinevates igapäevaolukordades (nt info küsimine, teenindussituatsioonid). Õpilane õpib väljendama oma ideid ja arvamust ning osalema ühistes tegevustes. Keeleõpe toetab enesekindlust ja valmisolekut tegutseda ka uutes olukordades.

Kultuuriline identiteet

Tutvutakse ingliskeelsete maade tähtpäevade, traditsioonide ja igapäevaeluga. Õpilane võrdleb neid Eesti kultuuriga, leiab sarnasusi ja erinevusi ning kujundab lugupidava ja avatud hoiaku teiste kultuuride suhtes.

Teabekeskond ja digipädevus

Õppetegevustes kasutatakse juhendamisel veebisõnastikke, õppemänge ja turvalisi digikeskkondi. Õpilane õpib leidma lihtsat ingliskeelset infot ning mõistma selle kasutamise eesmärki. Tähelepanu pööratakse viisakale veebisuhtlusele ja isikuandmete kaitsele.

Lihtsustatud õppes toetab läbivate teemade käsitlemine õppematerjali paremat mõistmist, kuna samu teemasid käsitletakse erinevates õppeainetes ning seostatakse igapäevaeluga. See aitab õpilasel kujundada terviklikku arusaama ning rakendada õpitut praktilistes olukordades.

2.6 Lõiming teiste ainetega

Inglise keele õpetus on Hiiu Kooli lihtsustatud õppes tihedalt lõimitud teiste õppeainetega. Lõiming toetab õppematerjali paremat mõistmist, seoste loomist ning õpitu kinnistamist erinevates kontekstides. Sama teema käsitlemine mitmes õppeaines aitab vältida teadmiste killustatust ning kujundada terviklikku arusaama maailmast.

Lihtsustatud õppes on lõiming süsteemne ja teadlikult kavandatud. Õpitut käsitletakse erinevates õppeainetes eri vaatenurkadest, mis aitab õpilasel paremini mõista sisu ning kasutada teadmisi praktilistes olukordades.

Inglise keel ja eesti keel

Võõrkeeleeõpetus tugineb õpilase emakeeleoskusele. Õppetöös võrreldakse ja kõrvutatakse eesti ja inglise keele sarnasusi ning erinevusi, alustades tähestikust ja hääldusest ning liikudes lihtsate grammatiliste struktuurideni. Emakeeles omandatud teadmised toetavad uue keele mõistmist ning inglise keeles õpitut kinnistatakse paralleelselt eesti keele tundides. Keeleteadlikkuse kujunemine toetab mõlema keele paremat mõistmist.

Inglise keel ja matemaatika

Inglise keele tundides kasutatakse arvusid, loendamist, võrdlemist ja mõõtmist. Õpilased õpivad nimetama arve, kujundeid ja kirjeldama nende omadusi. Lihtsate loogikaülesannete lahendamine ja arvandmete tõlgendamine arendavad analüüsi- ja mõtlemisoskust. Matemaatikas omandatud mõisted ja oskused toetavad ingliskeelsete ülesannete mõistmist ning vastupidi.

Inglise keel ja loodusõpetus

Loodusõpetuses õpitud teemad (aastaajad, loomad, taimed, ilmastikunähtused, kodukoha keskkond) leiavad käsitlemist ka inglise keeles. Õpilane kirjeldab tuttavaid loodusnähtusi uues keeles, mis aitab kinnistada nii ainealaseid teadmisi kui ka sõnavara. Kodukoha kirjeldamisel toetutakse loodusõpetuse tundides omandatule.

Inglise keel ja ajalugu

Inglise keele tundides tutvutakse ajalooliste paikade, isikute ja kultuurinähtustega ning õpitakse nende korrektset hääldust. Arutletakse erinevate rahvaste mineviku ja traditsioonide üle ning võrreldakse neid Eesti kultuuriga. Ajatelje kasutamine toetab ajaloos omandatud ajamõistete ja sündmuste seostamist.

Inglise keel ja inimeseõpetus

Keeleõppes käsitletakse sarnaseid teemasid nagu inimeseõpetuses – mina ja minu pere, suhted, igapäevaelu, tervis ja keskkond. Õpilane õpib kirjeldama iseennast, oma huvisid ja elukeskkonda. Nädalapäevade, kuude ja aastaegade nimetused kinnistuvad paralleelselt mõlemas õppeaines.

Inglise keel ja muusika

Võõrkeelne muusika toetab kuulamisoskuse ja häälduse arengut. Laulutekstide mõistmine ning nende üle arutlemine arendab sõnavara ja kultuuriteadlikkust. Muusika kaudu kujuneb keele rütmi ja intonatsiooni tunnetus.

Inglise keel ja töö- ja tehnoloogiaõpetus

Inglise keele oskus toetab infootsingut, juhendite ja retseptide mõistmist ning tehniliste lahenduste uurimist. Õpilane õpib kasutama ingliskeelset teavet oma ideede teostamiseks ning mõistab rahvusvahelise suhtluse tähtsust tehnoloogia ja ettevõtluse valdkonnas.

Inglise keel ja kunstiõpetus

Inglise keele tundides kasutatakse visuaalseid ja loovtegevusi (plakatid, postkaardid, kutsete koostamine), mis arendavad eneseväljendusoskust. Õpilane kirjeldab pilte ja kunstiteoseid ning kasutab loovtöodes õpitud sõnavara. Kunst ja keel toetavad üksteist kujutlusvõime ja väljendusoskuse arendamisel.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6.klass)

6.klassi lõpetaja:

1. saab aru aeglaselt ja selgelt esitatud lihtsast ingliskeelsest kõnest tuttavatel teemadel;
2. reageerib lihtsatele küsimustele ja juhiste igapäevastes situatsioonides;
3. osaleb lühikeses dialoogis õpitud lausemallide piires;
4. loeb ja mõistab väga lihtsaid lühitekste ning kirjutab lühikesi õpitud lauseid;
5. kasutab arve ja lihtsamaid ajaväljendeid;
6. järgib põhilisi viisakusnorme ingliskeelses suhtluses;
7. tema keeleoskus vastab ligikaudu eel-A1 (Pre-A1) tasemele.

2.7.2 Inglise keel 5. klass

Õpitulemused	Õppesisu
Vestlusring: <i>What do you know about Nõmme?</i> Pildid Nõmmest – tuttavate sõnade äratundmine	1. Sissejuhatus: Mida ma juba oskan?
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada sõnu ja väljendeid: Hello! Good morning! Good afternoon! Good evening! Good night! How are you? I'm fine, thanks! My name is.../I am..., What is your name?	2. Tervitused ja tutvustused (Greetings and introduction)
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada sõnu ja väljendeid: Open/ close your book; sit down; stand up; raise your hand; take out; look at, read, write, listen, repeat, be quiet, speak, walk, go.	3. Õppetunni sõnavara (Classroom language)
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada sõnu ja väljendeid ning tunneb ära lihtsamate sõnade kirja pildi: A boy, a girl, a student, a teacher, a classmate, a classroom, school, cafeteria, toilet, a book, a pencil, a pen, a schoolbag, a desk, a computer, can I go out? Õpilane oskab moodustada lauset This is a	4. Vajalikud sõnad ja väljendid koolis (Important school nouns and phrases). Lihtlause moodustamine: See on.... (This is..)

Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada: I, you, he, she, it, we, you, they.	5. Asesõnad (Subject pronouns)
Õpilane pöörab tegusõna olema. Õpilane oskab hääldada tegusõna olema erinevaid vorme ja nende lühendeid. Õpilane moodustab lauseid kasutades olema vormi ja eelnevalt õpitud nimisõnu. (I am a boy. She is a girl. We are students. She is a teacher.) Õpilane moodustab lauseid kasutades olema vormi ja eelnevalt õpitud nimisõnu. (I am a girl. I am not a boy).	6. Tegusõna olema pööramine (Be - am/is/are/)
Õpilane oskab hääldada ja loendada numbreid 1-20. Koolihoovis (puude, pinkide, treppide) loendamine.	7. Numbrid (Numbers)
Õpilane moodustab s-lõpulist mitmust (reeglipärast). Õpilane ütleb mitu midagi klassis on, nt. twelve desks, one teacher, ten students, five boys, three girls, nine books, eleven pens, two pencils. (Esialgu jätta välja sõnad, milles tuleb kirja pilti muuta baby - babies jms).	8. S-lõpuline mitmus (Plural nouns)
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada ning tunneb ära lihtsamate sõnade kirja pildi ja oskab kirjutada: white, black, blue, red, yellow, green, brown, orange, pink, grey. Oskab koolihoovis liikudes märgata värve ja neid nimetada (looduse vaatlus).	9. Värvused (Colours)
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada, lugeda ning kirjutada - I/you/we/they have got/'ve got, he/she/it has/'s got. Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada, lugeda ning kirjutada - I/you/we/they have not got/ haven't got, he/she/it has not got/ hasn't got. Õpilane ütleb, millised kooliasjad tal on ja mida tal pole (I have got two black pencils).	10. Tegusõna omama jaatav ja eitav vorm (have) - I/you/we/they have got, he/she/it has got. I/you/we/they have not got, he/she/it has not got.
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada ning tunneb ära lihtsamate sõnade kirja pildi: T-shirt, shirt, trousers, jacket, hat, trainers, boots, scarf, jumper, dress, skirt, leggings.	11. Riietusesemed ja jalanõud (clothes and shoes)

	Lihtlause moodustamine: This is., The se are...
Õpilane teab tähendust ja oskab hääldada, ning tunneb ära lihtsamate sõnade kirja pildi ja oskab kirjutada: face, body, eye - eyes, nose, mouth, ear - ears, hair, head, arm - arms, hand - hands, leg - legs, foot - feet.	12. Näo- ja kehaosad (Face and body)
Õpilane teab tähendust, oskab hääldada, lugeda ja kirjutada: big, small, tall, short, fat, thin, long, curly, straight, blond, dark, young, old. Kooli ja kodukoha kirjeldamine.	13. Omadussõnad (Adjectives)
Õpilane moodustab lauseid enda kohta. I am tall. My hair is curly and long.	14. I am, my
Õpilane teab tähendust, oskab hääldada, lugeda ja kirjutada: Family, mother (mum), father (dad), sister, brother, baby, grandmother (granny), grandfather (grandpa), aunt, uncle, cat, dog, pet. Õpilased küsivad üksteiselt küsimusi perekonna kohta Have you got a brother? Has she got a sister?	15. Pereliikmed (Family members) Küsimuste moodustamine - Have you/we/they got....? Has he/she/it got...? ja lühivastused (Yes I have. No, I haven't/have not.)
Õpilane tutvub tähenimedega inglise keeles. Õpilane laulab koos õpetajaga tähestiku laulu. Oskab leida õues liikudes asju erinevate algustähtedega.	16. Tähestik

2.7.3 Inglise keel 6.klass

Õpitulemused	Õppesisu
--------------	----------

Eelmise õppeaasta sõnavara ja väljendite kordamine liikumis- ja vaatlusülesannete kaudu kooliõues (värvid, numbrid, tegusõnad, nimisõnad).	1. Kordamine, eelmise aasta meenutamine
Õpilane tutvustab end kasutades järgnevaid lauseid: My name is I am a student, I have got a sister, I am ... years old	2. Enesetutvustus (Myself and my family)
Õpilane oskab hääldada ja tunneb ära kirja pildi - Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Saturday, Sunday. Õpilane kirjutab nädalapäevad suure algustähega. Vaba aja veetmise võimalused Nõmmel erinevatel nädalapäevadel.	3. Nädalapäevad (Days of the week)
Õpilane loendab inglise keeles numbreid 1-40. Numbrit harjutamine objektide loendamise kaudu kooliõues.	4. Numbrid 20-40 (Numbers 20-40)
Õpilane oskab hääldada ja tunneb ära kirja pildi - January, February, March, April, May, June, July, August, September, October, November, December. Õpilane kirjutab kuude nimetused inglise keeles suure algustähega. Vaadeldakse aastaegade muutumist ja kirjeldatakse seda lihtsate lausetega.	5. Kuude nimetused (Months)
Õpilane moodustab inglise keeles järgarve.	6. Järgarvud (ordinal numbers 1-31)
Õpilane vastab inglise keeles küsimustele - What day is it today? What is the date today? When is your birthday? Õpilane kasutab õigesti nädalapäevade ja kuupäevadega seotud eessõnu.	7. Kuupäevad (Dates)

Õpilane küsib kaaslase käest - What day is it today? What is the date today? When is your birthday?	
Õpilane oskab inglise keeles hääldada ja kirjutada: a dog, a cat, a horse, a cow, a sheep, a pig, a chicken, a duck, a lion, a tiger, an elephant, a monkey, a giraffe, a rabbit, a snake, a pet, a farm, a zoo, an animal. Õpilane moodustab lause This is a...	8. Loomad (Animals)
Õpilane teab omastavaid asesõnu (possessive adjectives: my, your, his, her, its, our, their) ja moodustab neid isikulistest asesõnadest (subject pronouns).	9. Omastavad asesõnad (Possessive adjectives: followed by nouns)
Õpilane teab, oskab hääldada ja tunneb kirja pildi järgi ära tiheimini kasutatavad tegusõnad nt. think, look, run, jump, swim, cook, speak, draw, sing, dance, sleep, eat, read, write. Tegusõnade kasutamine tegevuste kirjeldamiseks Nõmme looduskeskkonnas: <i>run, jump, walk, read in the park..</i>	10. Tegusõnad (Verbs)
Õpilane nimetab tegevusi, mida oskab ja mida ei oska teha: I can write/ I can't cook. Nõmmel olevate võimaluste kirjeldamine: <i>I can run in the park. I can skate and ski.</i>	11. Oskan, ei oska (Can, can't)
Õpilane teab, oskab hääldada ja kirjutada omadussõnu, mis kirjeldavad välimust. Õpilane küsib kellegi välimuse kohta (What does s/he look like?) Õpilane moodustab lause I can see... in the picture.. Õpilane kirjeldab pilti 2-3 lausega abivahendi toel. Piltide/inimeste kirjeldamine Nõmme keskkonnast: <i>I can see a tall boy in the photo.</i>	12. Välimust kirjeldavad omadussõnad (appearance): general: tall/ short, beautiful/ pretty/ good-looking/ handsome, ugly, slim/ thin, fat/ plump; eyes: blue, grey, brown, green; nose: straight, snub mouth: thin lips, fleshy lips hair colour: blond/ fair, brown/ dark, black, grey, ginger, white, dyed;

	hair style: long, short, shoulder-length, curly, straight; age: young, old, middle-aged, teenager; other: glasses, earrings, braces. Välimuse kohta esitatav küsimus: What does he she look like? Pildi kirjeldamine: I can see a ... in the photo.
--	--

2.7.4 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9.klass)

9.klassi lõpetaja:

1. saab aru selgelt ja aeglaselt esitatud lihtsate tekstide põhisistust tuttavatel teemadel;
2. oskab end suuliselt tutvustada, rääkida oma perest, hobidest ja igapäevategevustest ning esitada ja vastata lihtsatele küsimustele õpitud lausemallide piires;
3. loeb ja mõistab lühikesi ja lihtsa ülesehitusega teabe- ja tarbetekste;
4. täidab lihtsa ankeedi isikuandmetega ning kirjutab näidise järgi lühikesi sõnumeid ja teateid;
5. kasutab juhendamisel sobivaid keeleõppestrateegiaid ja abivahendeid (nt sõnaraamat, digikeskkonnad);
6. omab põhiteadmisi ingliskeelsete maade kultuurist;
7. tema keeleoskus vastab ligikaudu A1tasemele või läheneb A2 tasemele.

2.7.5 Inglise keel 7. klass

Õpitulemused	Õppesisu
Õuesõppes korraldatakse varasemat sõnavara ja keelestruktuure kooliõues liikumis- ja vaatlusülesannete kaudu (nt numbrid, lihtsad kirjeldused, tegusõnad).	1. Kordamine, eelmise aasta meenutamine
Õpilane kirjeldab oma kodu ja elukeskkonda Nõmmel. Õues vaadeldakse elumaju ja hooneid ning moodustatakse lauseid: <i>There is a house in my street. There are gardens around the house in Nõmme.</i> Õpilane teab ja oskab hääldada ja kirjutada mööbliesemeid:	2. Minu kodu (My house): toad, (mööbli)esemed, sisustus, lauanõud Konstruktioon olemasolu väljendamiseks: there is/ there are .

Elutuba: a sofa/ a chair/ an armchair/ a (coffee) table/ a vase/ a lamp/ a picture/ a window/ a cushion/ a carpet, (rug)/ curtains/ a shelf/ a book case/ a clock/ a TV set Köök: a kitchen table/ a sink/ a fridge/ a cooker (stove), (a microwave/ a cupboard, a plate, a knife, a spoon, a fork, a mug, a cup, a saucer, a glass Magamistuba/ minu tuba: a bed/ a wardrobe (closet)/ nightstand (bedside table)/ a desk/ a computer Õpilane moodustab lause there is/ there are Õpilane vastab üldküsimusele Is there .../ Are there ...? lühivastusega. Edasijõudnud õpilased moodustavad küsimuse. Õpilane nimetab (mööbli)esemeid, alustades lauset There is/ are ... , edasijõudnud oskavad lisada ruumi, nt. There is a fridge (in my/ our kitchen). There are two armchairs (in our living room)	
Nõmme kooliõue ja ümbruse objektide kirjeldamine (benches, building, trees), kasutades eessõnu: <i>This bench is next to the school.</i> Õpilane moodustab lihtlauseid ruumide kirjeldamiseks kasutades: on the left/ right, in the middle, in the corner, under, behind, in front of, next to. nt. The bookcase is in front of the wall. Edasijõudnud kasutavad konstruktsiooni there is/ are samas lauses, nt. There is a bookcase in front of the wall.	3. Eessõnad (Prepositions of place):
Õpilane teab ja oskab kirjutada sõnu: town, village, farm, street, road, square, park;	4. Minu kodukoht (My home town): I live in Tallinn, in Nõmme..

Õpilane ütleb, kus ta elab, nt I live in Tallinn. I live in Nõmme. I live in a (small/ big) town. I live in Pikk Street. I live in a village. I live on a farm. I live in a (big/ small) house. I live on the first/ second, etc. floor. Õpilane moodustab lauseid: There is (There are ...) a shop (supermarket)/ a school/ a cinema/ a library/ a museum/ a hospital/ a bank/ a restaurant (café)/ a theatre/ near my house (in my town). We have a (small/ big) garden (around our house) Õpilane kirjutab näidise järgi lühikese e-kirja.	
Õpilane teab ja oskab öelda ja kirjutada numbreid 40st 100ni	5. Numbrid 40-100
Õpilane vastab küsimusele <i>What time is it?</i> öeldes täistundi ja pooltundi	6. Kellaajad: täistund, pool
Õpilane ütleb, mis koolis ta käib, nt, I go to Hiiu School; mitmendas klassis õpib, nt. I'm in form 7. Kui palju on klassis õpilasi, mitu poissi/ tüdrukut, nt. There are 9 boys in our class, etc. Mitu tundi on päevas, nt I have got 5 lessons a day. Nimetab õppeaineid, mida õpib, nt. I learn Estonian, English, Maths, History, PE, etc Õpilane ütleb mis kell kool ja tunnid algavad (võib öelda ka eight fifteen). Õpilane täidab iseseisvalt tunniplaani tabeli.	7. Minu kool/ klass (My school/ classroom): õppeained (subjects)

Igapäevased tegevused (Present Simple) Õpilane nimetab igapäevaseid rutiinseid tegevusi koos kellaajaga nt. I wake up at 7 o'clock. I wash my face. I brush my teeth. I have breakfast at 7.15. I go to school at 7.45. Lessons begin at 8.15. I have 6 lessons a day. I go to gym at 4 o'clock. I go home at 6 o'clock. I do my homework. I go to bed at 9.30.	8. Minu päev (My day)
Õpilane moodustab ette antud lauseliikmetest jaatava, eitava ja küsiva vormi. Küsimuste ja eituse harjutamine seoses igapäevategevustega Nõmmel: <i>Do you go to school on foot? I don't go to school by car.</i>	9. Present Simple negative and interrogative
Õpilane oskab hääldada ja oskab öelda kuupäeva, millal neid tähtpäevi tähistatakse, teab üldtuntud fakte ja sõnavara nende pühade kohta. Õpilane ütleb kas tema tähistab neid tähtpäevi (I celebrate halloween. I celebrate Christmas.) Arutelu, kuidas Nõmmel erinevaid tähtpäevi tähistatakse. Õpilane kirjutab kutse.	10. Tähtpäevad (Christmas, Halloween)
Õpilane moodustab omadussõnade kesk- ja ülivõrret, oskab võrdlusastmeid kirjutada (reeglipärased + good ja bad). Õpilane oskab Nõmme keskkonda võrrelda teiste paikadega: <i>Nõmme is greener and quieter than the City centre.</i>	11. Omadussõnade võrdlemine (Comparison of adjectives)
Õpilane ütleb, kust ta pärit on (I am from/ come from Estonia) ja tutvustab Eestit (pealinn) (the capital of Estonia), president, eesti keel, rahvaarv (population), suurim linn (the biggest/ largest town), suurim järv (largest/ biggest lake), pikim jõgi (the longest river).	12. Eesti (Estonia)

Õppesisu	Õpitulemused
1. Kordamine	Õuesõppes koratakse varasemalt õpitud sõnavara ja ajavorme liikumis- ja vestlusülesannete kaudu kooliõues ja lähiümbruses (nt igapäevategevused, ajamäärused).
2. Kodused tööd (Household chores): do the washing-up, load/ unload the dish washer/ the washing machine, lay/ clear the table, make the beds, take the bins out, tidy your room, do the vacuuming. Present Simple: kasutamine (habits/ routines), likes/ dislikes, facts and laws of nature sagedusmäärused (adverbs of frequency) jt. ajamäärused (every ... , on Mondays, at weekends, in the mornings Ajamäärusväljendid eessõnadega: on Monday(s), at weekend(s), in the morning(s)/ afternoon(s), at night(s)	Õpilane nimetab koduseid toimetusi ja oskab neid sõnu kirjutada. Õpilane moodustab lihtlauseid igapäevaste tegevuste kohta kasutades lihtolevikku. Õpilane kasutab lauses ja tõlgib sagedusmääruisi: always, often, usually, some times, seldom, hardly ever, never, every day, week, etc; on Mondays, at weekends, Õpilane kirjutab lühikese lõigu teemal missuguseid koduseid töid ja kui tihti ta teeb.
3. Toit ja toidukorrad (Food and Meals): vegetables: potato, carrot, tomato, cucumber, cabbage, onion, garlic, pepper; fruits: apple, banana, orange, lemon, cherry, plum, pear; sugar, salt, pepper, butter, ham, cheese, olive oil; milk, water, juice, coke, tea, coffee; flour, eggs, bread, sandwich, hamburger; candy, chocolate, cake healthy food, junk food breakfast, lunch, dinner, supper, snacks Verb have koos toidukordadega + prepositsioon for, nt I have a sandwich for breakfast Toidu maitsega seotud omadussõnad: adjectives describing food: sweet, sour, salty, spicy, bitter	Õpilane nimetab põhitoiduaineid ning toidukord ja oskab neid kirjutada. Õpilane kasutada verbi "have" seoses toidukordadega. Õpilane räägib, mida ta hommikueineks/ lõunasöögiks/ õhtuks tavaliselt sööb. Õpilane kasutab ajavormi present simple koos sagedusmäärustega oma toiduharjumustest rääkimisel. Õpilane ütleb, mis on tervislik toit ja mis on rämpstoit. Õpilane oskab öelda, mis talle meeldib/ ei meeldi kasutades maitset väljendavaid omadussõnu.

	Õpilane kirjutab lühikese lõigu toitudest, mida ta harjumuspäraselt sööb. Mis talle õpitud toiduainetest meeldib/ ei meeldi. Õuesõppes seostatakse toiduteema Nõmme poodide, kohvikute ja turuga.
4. Toidupoes (Shopping for food) Loendatavad ja loendamatud nimisõnad (countable and uncountable nouns): (toidu)ained some/ any	Õpilane teab, kuidas eristada loendatavaid ja loendamatuid nimisõnu. Õpilane kasutab artiklit a / an ainsuses olevate loendatavate toiduainetega. Õpilane oskab kasutada sõna "some" loendamatute ja mitmuses olevate toiduainetega. Õpilane oskab kasutada sõna "any" eitavas lauses ja küsimuses. Õpilane koostab poenimekirja lähtudes kohalikust poest või turust Nõmmel.
5. Iseloom (Personality): kind/ friendly, happy/ cheerful, serious, hard working, lazy, polite, impolite, nice, quiet, rude, angry, noisy, musical, artistic, athletic, Küsimus: What is s/ he like? iseloomu kohta küsimiseks.	Õpilane teab ja oskab hääldada omadussõnu, mis kirjeldavad iseloomu, Õpilane vastab küsimusele What is she/ he like? Õpilane avaldab oma arvamust: I think that she/he is friendly.
6. Kolmekohaliste arvude lugemine Aastaarvude lugemine	Õpilane teab, et kolmekohalistes arvudes öeldakse sajaliste ja kümneliste vahele <i>and</i>. Õpilane loeb kolmekohalisi arve.

	Õpilane teab, et aastaarvude lugemisel tehakse need pooleks ja loetakse nagu kahekohalised arvud. Arvude ja aastaarvude lugemist harjutatakse Nõmme hoonete, sündmuste ja aastaarvudega (nt kooli rajamise aasta).
7. Ametid: teacher, shop assistant, baker, chef, waiter, waitress, police officer, cleaner, nurse, hairdresser, lawyer, babysitter etc Verbs: become, study, teach, serve customers, cook, clean, protect people, bake bread, etc Grammar: Present simple 3rd person S	Õpilane oskab hääldada ja kirjutada ametite sõnavara. Õpilane ütleb, mida erinevatel töökohtadel tehakse kasutades lihtoleviku 3. pööret. Õpilane ütleb, kelleks ta tahab saada ja miks. Õpilane teab erinevaid Nõmme kohalikke töökohti ning oskab kirjeldada, mida nendel töökohtadel tehakse: <i>A baker bakes bread.</i>
8. Sports: football, basketball, volleyball, tennis, athletics, jogging, long/ high jump, wrestling, swimming, skiing, aerobics, etc Tegusõnad (collocations): play sports play football/ volleyball/ tennis; go skiing/ swimming, jogging: do athletics	Õpilane nimetab spordialasid ja teab, mis tegusõnaga need kokku käivad. Õpilane kirjutab õpitud sõnu. Õpilane moodustab lause enda kohta tuginedes skeemile nt. I play football. I go skiing.
9. Huvid/ hobid (Interests and hobbies): sports music: pop / rap/ rock/ classical/ playing the piano, guitar, drums, etc art: drawing/ painting playing computer games watching films: action/ horror films, comedies/ cartoons	Õpilane nimetab tegevusi, mis talle meeldivad/ ei meeldi. Õpilane räägib oma hobist: kui sageli ja millal ta sellega tegeleb.

väljendid: I like playing football, I'm into... , I'm interested in , I'm a big fan of ...; I don't like ... -ing, I'm not into ... , I'm not interested in ... , I can't stand Küsimus: How often do you ... ? Ajamäärusväljendid: once a week/ twice a week, three times a week.	Õpilane küsib oma kaasõpilaselt: How often do you ...? ja What about you? Õpilane kirjutab lühikese lõigu oma huvialast. Õpilane kirjeldab oma hobisid ja huvisid, mis on seotud Nõmme vaba aja võimalustega.
10. Tee juhatamine/ küsimine (imperatives): ületa tänav (cross the street), mine otse edasi (go straight ahead), pööra vasakule/ paremale Aia tänavasse (turn left/ right into Aia Street), möödu supermarketist (go past the supermarket), kool asub paremal (the school is on your right)/ Excuse me, where's ...?, Küsimus: Where is the supermarket? How long does it take to get ... ? . It takes ... on foot/ by bus Väljendid: on foot/ by bus/ by car/ by taxi/ by train.	Õpilane teab tee juhatamiseks vajalikke fraase. Õpilane küsib küsimusi: Where ... ? / How long does it take to get there? Õpilane vastab küsimustele kasutades lausemalli: It takes ... minutes. Õpilane nimetab sõiduvahendi koos eessõnaga. Õpilane juhatab kaardi järgi teed punktist A punkti B. Õpilane oskab juhatada teed Nõmme tänavatel ja kaardi järgi. Õpilased harjutavad küsimusi: <i>Excuse me, where is the supermarket?</i> <i>It takes ten minutes on foot.</i>
11. Present Continuous: moodustamine: am/ is/ are + -ing kasutamine: actions happening at the moment of speaking ajamäärused: now, at the moment. Spelling: + -ing Sõnumi kirjutamine (texting)	Õpilane moodustab ajavormi present continuous jaatavat, eitavat ja küsivat vormi ning lühendeid (abivahendi toel), teab, millal seda kasutada ning kirjutab -ing lõpuliselt tegussõnu. Õpilane räägib, mida keegi teatud kellaaegadel teeb, nt She's sleeping at 5 o'clock in the morning. Õpilane oskab kirjutada lühisõnumi kasutades ajavormi present continuous.

12. Holidays Sõnavara: plane, train, coach, boat, airport, bus station, train station, suitcase, passport, checking-in desk, gate, arrive, seat, pool, take off. Eessõna: by Väljendid: going on holiday, go sightseeing, buy souvenirs, eat in a restaurant, visit museums, go shopping, take photos, stay in a hotel, write postcards. Küsimused: How do you go on holiday? What do you do on holiday?	Õpilane teab tähendust ja oskab kirjutada reisimisega seotud sõnavara ja väljendeid, saab aru lennujaama infost. Õpilane tunneb tähenimetusi inglise keeles ja oskab kuulamise järgi kirja panna lennu numbri.
13. London	Õpilane leiab piltidelt Londoni tuntumaid vaatamisväärsused nt the Tower of London, Big Ben, The Houses of Parliament, Buckingham Palace, London Eye, jm. (nt red double-decker buses, black cabs, red letter boxes.) Õpilane nimetab mõne (2-3) vaatamisväärsuse iseseisvalt ja oskab vaatamisväärsuste nimesi hääldada. Õpilane teab, et London on Ühendkuningriigi pealinn. Õpilane tunneb pildil ära Kuninganna Elisabeth II ja kuningas Charles III. Õpilane hääldab õigesti Londonit läbiva jõe nime: the Thames Õpilased oskavad välja tuua suurimad erinevused Nõmme ja Londoni vahel.

2.7.7 Inglise keel 9. klass

Õppesisu	Õpitulemused
1. Kordamine	Sissejuhatus uude õppeaastasse, varemõpitu kordmine kinnistamine.
2. Meie ümber: riigid, rahvad ja rahvused, pealinnad: Soome, Läti, Leedu, Ühendkuningriik, Ameerika Ühendriigid, Saksamaa, Prantsusmaa, Hispaania	Õpilane ütleb (õpetaja valikul) suuremate riikide nimesid inglise keeles, teab kuidas nimetatakse selles riigis elavat rahvast, mis

	keelt seal räägitakse, nimetab pealinna ja tunneb ära/ joonistab lipu. Õpilane kirjutab riigi/ rahvuse/ pealinna nime kirjutada kasutades suurt algustähte. Õpilane koostab nt, plakati.
3. Puhkuse veetmine (Holiday activities): go on a bus/ walking tour, go sightseeing, go to the zoo, visit museums, take photos, buy souvenirs, go shopping, eat in restaurants, stay at a hotel Postkaardi kirjutamine kasutades kehtvat olevikku	Õpilane saab aru ja kasutab teemakohaseid sõnu ja eessõnalisi fraase, ütleb, mida ta tavaliselt/ tihti/ mõnikord puhkusereisidel teeb. Õpilane kirjutab näidise järgi postkaardi sõbrale. Teab, kuidas alustada ja lõpetada. Väljendab tegevusi kehtvas olevikus, nt. I'm staying at a nice hotel, etc. Õuesõppes simuleeritakse reisikogemust Nõmme keskkonnas: ekskursioon kooliõues või pargis, foto- ja vaatlusülesanded. Postkaardi kirjutamisel kasutavad õpilased Present Continuous'i: <i>I'm staying at a nice hotel. I'm taking photos of the park.</i>
4. Past Simple regular verbs Eelnevalt õpitud tegusõnad mineviku vormis. Did - eitus ja küsimus. Ajamäärused: Yesterday, days/ weeks/ months/ years ago, last week/year.	Õpilane moodustab lauseid lihtminevikus kasutades reeglipäraseid tegusõnu. Tutvub reeglipärase ja ebareeglipärase verbidega. Õpilane räägib oma tegemistest minevikus kasutades reeglipäraseid tegusõnu ja õigeid ajamäärusi.

	Moodustab eitavat lauset abitegusõna <i>did</i> abil. Teab minevikule viitavaid ajamäärusi. Õpilased räägivad oma viimase nädalavahetuse või koolivaheaja tegevustest Nõmmel: <i>Yesterday I visited Nõmme park and took photos.</i>
5. Past Simple Irregular verbs Traditsioonid/ Festivalid Eestis ja välismaal	Õpilane ütleb millised tegusõnad on reeglipärased ja millised ebareeglipärased. Õpilane moodustab jaatavaid, eitavaid ja küsilauseid kasutades ebareeglipäraseid tegusõnu. Õpilane saab aru ja oskab kirjutada teemakohast sõnavara. Õpilane leiab tekstist informatsiooni/ õpitud sõnavara. Õpilane vastab küsimustele, reastab sündmusi ajateljel. Õpilane teab ohutusreegleid tule tegemise korral. Traditsioonide ja festivalide käsitlemisel seostatakse Eesti ja Nõmme kultuuripärandiga: <i>We celebrated Independence Day in Nõmme.</i>
6. Technology - devices I use at school, at home..	Õpilane saab aru ja oskab kirjutada teemakohast sõnavara. Õpilane ütleb milliseid seadmeid (gadget/ device) ta kasutab kodus, koolis. Õpilane selgitab, milleks ta mingit seadeldist kasutab

	(I use my phone for playing games, taking photos etc.). Õpilane oskab öelda, kuidas on internetis ohutu käituda.
7. Vaatamisväärsused õpetaja valikul (British and/ or American landmarks): Big Ben, the Tower Bridge, the Statue of Liberty, the 9/ 11 Memorial	Õpilane nimetab pildil oleva objekti ja oskab seda paar lihtsa lausega kirjeldada (Big Ben is situated in London. Big Ben is a clock tower in the centre of London.). Õpilased võrdlevad kohalikke ja kaugemaid vaatamisväärsusi, tuues paralleele Nõmme objektidega: <i>Big Ben is a clock tower in London. Nõmme Park has many old trees.</i>
8. Loodus (Nature/ Environment): continent, country, island, ocean, sea, lake, river, desert, mountain, forest	Õpilane mõistab ja kirjutab teemakohast sõnavara. Õpilane nimetab mõne kõrbe, jõe, mere, ookeani, mäe, järve jne. Õpilased kirjeldavad loodust Nõmme ümbruses ja kaugemal: parkide, metsade, järvede ja jõgede kaudu. Õpivad kasutama õigeid artikleid: <i>I go swimming in the lake. The River Pirita flows near Nõmme.</i>
9. Artiklid geograafiliste nimedega (articles with geographical names): the, zero article	Õpilane kasutab geograafilisi nimesid öeldes artiklit õiges kohas. 1. ilma artiklita: mandrid, maad, saared, järved, joad, mäetipud, vulkaanid, linnad, tänavad, väljakud, pargid 2. artikliga <i>the</i>: mitmuses olevad maad ja saared, mäeahelikud, ookeani, mered, jõed, kanalid, kõrbed, nimed <i>of</i> fraasis, muuseumid, teatrid, kinod

10. Modaalverbid have to/ don't have to, must/ mustn't	Õpilane teab, et modaalverb näitab kõneleja suhtumist tegevusse. Õpilane moodustab lauseid kooli ja interneti kohta, kasutades modaalverbe. I have to/ I don't have to=ma pean/ ma ei pea (kohustus) I must on I have to on sarnase tähendusega ning väljendavad kohustust, aga mustn't=range keeld (ei tohi) Õpilane ütleb, mida ta peab tegema kasutades I have to/ I must, mida ta ei pea tegema kasutades I don't have to. Õpilane teab, et he, she, it pöörete puhul kasutatakse <i>have</i> asemel sõna <i>has</i> ning <i>don't</i> asemel <i>doesn't</i>.
11. Meelelahutus (films, computer games, vlogs, podcasts, famous people).	Õpilane mõistab ja kasutab teemakohast sõnavara. Õpilane loeb inglise keelset teksti ja teeb koostöös õpetajaga harjutusi teksti põhjal Õpilane tutvustab kaaslastele oma lemmikut filmi/ laulu/ kuulsust vms.
12. Kirja kirjutamine	Õpilane kirjutab näidise abil kirja, milles räägib sellest, mis talle meeldib ja mis mitte. Õpilane teab, kuidas alustada ja kuidas lõpetada kirja. Õpilane teab, et kirja sisu jagatakse lõikudeks.

13. Presentation Me and my friends	Õpilased panevad kokku oma isikupära tutvustava kasti (identity box) ja näidise järgi tutvustavad selle sisu (esemeid) ja lisavad, miks see selles kastis on.
---	---

Ainevaldkond Matemaatika

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine.

Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse:

- 1) kirjeldada seoseid matemaatiliselt;
- 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid;
- 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid;
- 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni;
- 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel.

Põhikooli matemaatikaõpetuses rakendatakse nimetatud tegevusi järgmistes teemavaldkondades:

- 1) arvutamine;
- 2) mõõtmine;
- 3) geomeetria;
- 4) probleemide lahendamine;
- 5) andmed ja nende analüüsimine;
- 6) algebra.

Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppes keskendutakse selliste teadmiste ja oskuste kujundamisele, mis toetavad õpilase arusaama ümbritsevast maailmast ning aitavad tal toime tulla igapäevaelus praktiliste ülesannete lahendamisel.

1.2. Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

III kooliastmes on matemaatika õppe maht diferentseeritud, et toetada üleminekut keerukamatele teemadele ning võimaldada õpitava järkjärgulist süvendamist. Vajadusel võib kool kohandada õppe mahtu või korraldust vastavalt õpilaste arenguvajadustele või individuaalsele õppekavale.

Kool võib vajadusel jaotada matemaatika õppetunde kooliastme piires ümber, tagades kooliastme lõpuks riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise.

Õppeaine	I kooliaste (1.–3. kl)	II kooliaste (4.–6. kl)	III kooliaste (7.–9. kl)
matemaatika	5 tundi	5 tundi	7. klass - 4 tundi 8. klass- 5 tundi 9. klass- 5 tundi

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Matemaatika ainevaldkonna eesmärk on kujundada õpilases arusaam arvudest, suurustest ja seostest ning arendada oskust kasutada matemaatilisi teadmisi igapäevaelus. Valdkond toetab loogilise mõtlemise, probleemilahendusoskuse ja süsteemse tegutsemise kujunemist.

Õppekavas täidab matemaatika rolli, mis:

- arendab loogilist ja analüütilist mõtlemist,
- toetab probleemide lahendamise ja otsuste tegemise oskust,
- kujundab täpsust, järjekindlust ja tööharjumust,
- loob aluse praktiliseks toimetulekuks igapäevaelus (raha kasutamine, aja arvestamine, mõõtmine, planeerimine).

Valdkond ei keskendu üksnes arvutamisoskuse kujundamisele, vaid käsitleb matemaatikat kui mõtlemisviisi ja praktilist töövahendit, mis aitab mõista ümbritsevat maailma ja teha teadlikke valikuid.

Valdkonnasisene lõiming toimub matemaatika erinevate sisuteemade kaudu (arvutamine, mõõtmine, geomeetria, tekstülesanded, andmete lugemine ja tõlgendamine), mis kõik toetavad samu põhioskusi – loogiline arutlemine, seoste loomine, probleemide lahendamine ja tulemuste kontrollimine. Matemaatika eri teemad on omavahel seotud ning kujundavad järk-järgult tervikliku arusaama matemaatilistest mõistetest ja nende rakendamisest.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine matemaatikas

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Matemaatika toetab arusaama, et matemaatilised oskused on vajalikud kogu elu vältel (nii igapäevaelus kui ka tööelus). Õpilasi suunatakse märkama matemaatika rolli raha kasutamisel, aja planeerimisel, mõõtmisel ja otsuste tegemisel. Õppetöös tuuakse näiteid erinevatest ametitest ja tegevusaladest, kus matemaatilisi teadmisi rakendatakse, et toetada teadlikke õpi- ja karjäärivalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Matemaatikas käsitletakse keskkonnateemasid arvandmete, mõõtmise ja võrdlemise kaudu. Õpilased õpivad tõlgendama andmeid (nt tarbimine, säästmine, loodusnäitajad), mõistma mõõtmise ja arvestamise tähtsust ning tegema järeldusi. Kujundatakse arusaama, et täpsed arvutused ja teadlik planeerimine aitavad kaasa säästvale ja vastutustundlikule käitumisele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Matemaatika arendab algatusvõimet ja probleemilahenduskust. Õpilased õpivad planeerima tegevusi, arvutama kulusid ja tulusid, hindama võimalusi ning tegema põhjendatud otsuseid. Tekstülesanded ja praktilised olukorrad toetavad ettevõtlikku mõtlemist ning oskust näha matemaatikat kui töövahendit eesmärkide saavutamisel.

Kultuuriline identiteet

Matemaatika õpetamisel tutvustatakse arvustusüsteemide ja mõõtühikute kujunemist ning nende rolli eri kultuurides. Õpilased mõistavad, et matemaatika on osa inimkonna kultuuripärandist ja universaalne keel, mis ühendab erinevaid rahvaid. Kujundatakse austust teadmiste ja teaduse vastu.

Teabekeskond ja meediakasutus

Matemaatikas õpitakse lugema ja tõlgendama tabeleid, diagramme ja graafikuid ning hindama arvandmete usaldusväärsust. Õpilasi suunatakse kriitiliselt suhtuma numbrilisse teabesse meedias ja igapäevaelus. Arendatakse oskust eristada fakti ja arvamust ning mõista, kuidas andmeid saab esitada erineval viisil.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Matemaatika õpetamisel kasutatakse kalkulaatorit, digivahendeid ja lihtsamaid arvutiprogramme, mis toetavad arvutamist ja andmete töötlemist. Õpilased õpivad kasutama tehnoloogiat eesmärgipäraselt ning mõistma selle rolli arvutuste ja probleemide lahendamisel. Samas rõhutatakse ka peastarvutamise ja loogilise mõtlemise olulisust.

Tervis ja ohutus

Matemaatika toetab tervise ja ohutuse teemade mõistmist mõõtmise ja arvutamise kaudu (nt aja, vahemaa, kiiruse või koguste arvestamine). Õpilased õpivad arvutama ja hindama olukordi, mis nõuavad täpsust ja tähelepanelikkust, kujundades seeläbi turvalist ja vastutustundlikku käitumist.

Väärtused ja kõlblus

Matemaatika arendab ausust, täpsust ja järjekindlust. Õpilasi suunatakse esitama oma lahenduskäike korrektselt, põhjendama vastuseid ning kontrollima tulemusi. Kujundatakse vastutustunnet oma töö eest ning austust kaaslaste mõttekäikude ja erinevate lahendusviiside suhtes.

1.3.3 Valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming matemaatikas tähendab aine põhiteemade teadlikku ja eesmärgipäraselt seostamist, et kujuneks terviklik matemaatikapädevus. Matemaatika teemasid ei käsitleta eraldi, vaid omavahel seotud tervikuna, kus uus teadmine tugineb varasematele oskustele.

Matemaatika peamised sisusuunad on arvutamine, mõõtmine, geomeetria, tekstülesanded ning andmete kogumine ja tõlgendamine. Neid ühendavad ühised mõisted, seoste loomine ja probleemilahendus.

Valdkonnasisene lõiming avaldub järgmistes põhimõtetes:

- arvutamisoskuse rakendamine mõõtmises ja tekstülesannetes;
- matemaatiliste mõistete järjepidev kasutamine eri teemades;
- probleemilahenduskuse ja loogilise mõtlemise arendamine;
- igapäevaeluliste olukordade sidumine matemaatiliste ülesannetega.

Selline lähenemine tagab matemaatika õpetuse sidususe ja järjepidevuse kõigis kooliastmetes ning toetab õpilase võimet kasutada matemaatikat praktilise toimetuleku vahendina.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Matemaatika kaudu kujundatakse õpilastes täpsust, järjekindlust ja ausust oma töö tegemisel. Õpilased õpivad väärtustama loogilist mõtlemist, põhjendamist ja korrektsust ning austama erinevaid lahendusviise. Tutvutakse matemaatika rolliga teaduse ja kultuuri arengus, kujundades positiivset suhtumist teadmiste omandamisse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Matemaatika toetab oskust teha koostööd, arutleda ja põhjendada oma seisukohti. Õpilased õpivad kuulama kaaslaste mõttekäike, selgitama oma lahendusi ning jõudma ühise arusaamani. Arvandmete ja info tõlgendamine aitab kujundada teadlikku ja vastutustundlikku suhtumist ühiskonnas toimuvasse.

Enesemääratluspädevus

Matemaatika õppimine aitab õpilasel märgata oma tugevusi ja arenguvajadusi. Ülesannete lahendamine ja eduelamuse kogemine toetab enesekindluse kujunemist. Õpilane õpib oma tegevust analüüsima, vigadest õppima ning väärtustama järjepidevat pingutust.

Õpipädevus

Matemaatikas arendatakse oskust mõista ülesannet, kavandada lahendusviisi, kasutada sobivaid võtteid ja kontrollida tulemust. Õpilased õpivad seostama uut teadmist varasemaga ning rakendama õpitud oskusi erinevates olukordades. Rõhutatatakse harjutamise ja järjepidevuse tähtsust.

Suhtluspädevus

Matemaatika tundides õpitakse selgelt ja loogiliselt väljendada oma mõttekäiku nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilased harjutavad matemaatiliste mõistete korrektset kasutamist ning arendavad oskust esitada küsimusi ja anda põhjendatud vastuseid.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Matemaatika kujundab oskust kasutada arvutamist, mõõtmist ja andmete tõlgendamist igapäevaelus. Õpilased õpivad kasutama kalkulaatorit ja digivahendeid eesmärgipäraselt ning mõistma matemaatika seoseid loodusteaduste ja tehnoloogiaga.

Ettevõtlikkuspädevus

Matemaatika arendab probleemilahenduskust, otsustusvõimet ja sihikindlust. Õpilased õpivad seadma eesmärgi, leidma erinevaid lahendusviise ning hindama tulemuste otstarbekust. Tekstülesanded ja elulised näited toetavad ettevõtlikku ja praktilist mõtlemist.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika ja eesti keel

Matemaatika tundides arendatakse funktsionaalset lugemisoskust tekstülesannete mõistmise kaudu. Õpilased õpivad analüüsima ülesande sisu, leidma olulist teavet ning sõnastama oma lahenduskäiku selgelt ja arusaadavalt. Matemaatiliste mõistete korrektne kasutamine toetab sõnavara arengut ja täpset eneseväljendust.

Matemaatika ja loodusõpetus

Loodusõpetuses kasutatakse matemaatilisi oskusi mõõtmisel, võrdlemisel ja andmete tõlgendamisel. Õpilased mõeldavad pikkust, massi, aega ja temperatuuri ning esitavad tulemusi tabelite ja diagrammidena. Matemaatika aitab mõista loodusnähtuste seaduspärasusi ning toetab järelduste tegemist.

Matemaatika ja inimeseõpetus

Matemaatika seostub igapäevaelu olukordadega, nagu raha kasutamine, aja planeerimine ja lihtsate otsuste tegemine. Õpilased õpivad arvestama kulusid, hindama valikuid ja mõistma mõõdukut ning vastutustundlikku käitumist. See toetab praktilist toimetulekut ja iseseisvust.

Matemaatika ja tööõpetus / tehnoloogia

Tööõpetuses rakendatakse mõõtmist, arvutamist ja kujundite tundmist praktilistes tegevustes. Õpilased kasutavad matemaatilisi teadmisi esemete kavandamisel ja valmistamisel, arvestavad mõõtühikuid ning planeerivad tööprotsessi. See aitab mõista matemaatika praktilist väärtust.

Matemaatika ja kunst

Kunstis seostatakse matemaatikat kujundite, mustrite, sümmeetria ja proportsioonidega. Õpilased õpivad märkama korrapära ja seoseid visuaalses keskkonnas ning rakendama geomeetrilisi mõisteid loomingulistes tegevustes.

Matemaatika ja muusika

Muusikas toetavad matemaatilised mõisted rütmi, taktimõõdu ja järjestuse mõistmist. Loendamine ja mustrite tajumine aitavad mõista muusikalist struktuuri ning seostada arvulisi ja ajalisi suhteid.

Matemaatika ja sotsiaallained

Sotsiaallainete õppimisel kasutatakse ajatelge, aastaarve ja statistilisi andmeid. Õpilased õpivad tõlgendama arvandmeid ning mõistma ajas toimuvaid muutusi ja seoseid.

Matemaatika ja kooli igapäevaelu

Matemaatika lõimub Hiiu Kooli igapäevategevustega – õppekäikude planeerimisel, ürituste korraldamisel ja praktilistes ülesannetes. Nii kujuneb arusaam, et matemaatika on igapäevaelus vajalik ja toetab iseseisvat toimetulekut.

1.4. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Matemaatika õppeaines lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest.

Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava matemaatika ainekavas sätestatud õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Matemaatikas arvestatakse hindamisel eelkõige õpilase:

- arvutamisoskuse kujunemist vastavalt õpitud arvuvallale;
- arusaamist matemaatilistest mõistetest;
- oskust kasutada õpitud reegleid ja algoritme;

- probleemilahendusoskust tuttavates olukordades;
- oskust kasutada mõõtmis- ja arvutusvahendeid;
- matemaatiliste teadmiste rakendamist igapäevaelus.

Hindamisel võrreldakse õpilase sooritust eelkõige tema varasema tasemega; arvestatakse töötempot, arutlusoskust ja juhendamise vajadust; väärtustatakse pingutust ja edasiminekut; kasutatakse selget ja toetavat sõnalist tagasisidet.

1. klass

1. klassis kasutatakse kujundavat ja sõnalist hindamist.
 - Tagasiside keskendub arvumõiste kujunemisele, esemete rühmitamisele ja võrdlemisele.
 - Hinnatakse oskust tegutseda näidise ja suulise juhise järgi.
 - Õpilast suunatakse märkama oma arengut ja õpitud oskusi.

2.–9. klass

Hindamine toimub viiepallisüsteemis vastavalt kooli hindamiskorrale.

Matemaatikas arvestatakse, et lihtsustatud õppes:

- oluline on lahenduskäigu mõistmine, mitte ainult lõpptulemus;
- üksik arvutusviga ei vähenda hinnet, kui lahenduskäik on õige;
- hinnatakse õpitud algoritmi kasutamist;
- tekstülesannetes on oluline ülesande mõistmine ja lahendusviisi valik;
- hinnatakse oskust kasutada abivahendeid (nt arvutustabel, mõõtevahendid) eesmärgipäraselt.

Kui hindeline töö on koostatud punktisüsteemil, võib hinnete kujunemisel lähtuda järgmisest orientiirist:

90–100% – hinne „5“, 75–89% – hinne „4“, 50–74% – hinne „3“, 20–49% – hinne „2“, 0–19% – hinne „1“.

Protsendiline jaotus on orientiir ning ei asenda õpetaja professionaalset kaalutusotsust, mis arvestab õpilase arengut, ülesannete raskusastet ja õpitulemuste saavutamist.

Hindamisviiside erisused matemaatikas

Vajaduse korral:

- antakse pikem sooritusaeg;
- vähendatakse ülesannete mahtu;
- kasutatakse diferentseeritud ülesandeid;
- võimaldatakse suulist selgitust kirjaliku lahenduse täienduseks;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt arvutamine, mõiste mõistmine, tekstülesande lahendamine);
- ei hinnata korraga mitut uut keerukat oskust, kui see ei ole õpieesmärk.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristav hindamine

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb õpilase individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

HEV ja õpiraskused matemaatikas

Kui õpilasel esineb arvutamiskahin, töötempo eripära, tähelepanuraskus või muu õpiraskus, kohandatakse hindamisülesandeid ning arvestatakse, et hinnatakse eelkõige õpitulemuste saavutamist, mitte erivajadusest tulenevat kahin.

1.5. Õppekorralduse erisused

Matemaatika õppekorraldus Hiiu Koolis lähtub lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ja õpioskusi.

Õppetöös:

- diferentseeritakse ülesandeid vastavalt õpilaste teadmistele ja töötempole;
- võimaldatakse ülesannete lahendamisel individuaalset tempot ja täiendavat juhendamist;
- rõhutatakse arusaamist, mitte üksnes õige vastuse leidmist;
- kasutatakse õpetaja juhendamisel samm-sammulist õpet ja selgeid tööjuhiseid;
- toetatakse eduelamust ning enesekindluse kujunemist matemaatiliste ülesannete lahendamisel.

Õppetegevus on praktilise suunitlusega ning hõlmab arvutamist, mõõtmist, geomeetriliste kujundite käsitlemist, tekstülesannete lahendamist ning andmete lugemist ja tõlgendamist. Õppetöö planeerimisel arvestatakse kooli võimalusi ning seostatakse matemaatika õppesisu igapäevaelu olukordadega, et toetada õpilaste iseseisvat toimetulekut.

1.6. Õppekeskkonna erisused

Matemaatika õpe toimub toetavas ja struktureeritud õpikeskkonnas, mis soodustab keskendumist, arusaamist ja järjepidevat harjutamist.

Õppekeskkonna eripärad Hiiu Koolis:

- püütakse kujundada selge ülesehitusega ja võimalikult väheste häirivate teguritega õpikeskkond;
- rakendatakse näitlikke ja visuaalseid abivahendeid (arvutabelid, skeemid, mõõtevahendid);
- võimaldatakse diferentseeritud töökorraldust (individuaalne töö, paaris- ja rühmatöö);
- seostatakse õppetegevus igapäevaelu olukordade ja praktiliste näidetega;
- võimalusel viiakse õppetunde läbi kooli õuealal või teistes õpikeskkondades, et toetada kogemuslikku ja praktilist õppimist;
- planeeritakse tundidesse liikumist võimaldavaid ülesandeid ja tegevusi, mis toetavad keskendumist ning õpilaste aktiivset osalemist.

Õpikeskkonnas pööratakse tähelepanu: selgetele ja arusaadavatele tööjuhiste; rahulikule töötempole; kordamise ja kinnistamise võimaldamisele; eksimuste käsitlemisele õppimise loomuliku osana; toetava ja julgustava õhkkonna loomisele.

Õppekeskkond toetab õpilaste enesekindlust, loogilise mõtlemise arengut ning matemaatika kasutamist praktilise toimetuleku vahendina.

2. Õppeaine: Matemaatika (1.–9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppes keskendutakse selliste aineteadmiste ja oskuste kujundamisele, mis aitavad õpilasel paremini mõista ümbritsevat tegelikkust ning toime tulla igapäevaelus. Õpe on praktilise suunitlusega ja toetab iseseisva toimetuleku, loogilise mõtlemise ning probleemilahendusoskuse kujunemist.

Matemaatika roll ainevaldkonnas on kujundada arusaam arvudest, suurustest ja seostest ning arendada oskust kasutada matemaatilisi teadmisi nii teistes õppeainetes kui ka elulistes olukordades.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. mõistab matemaatika vajalikkust oma elus ja tegevuses ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
2. omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning kujundab positiivse suhtumise õppimisse;
3. õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
4. oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet ning kasutada õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
5. tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

Matemaatika valdkonnad

Lihtsustatud õppe matemaatika ainekava hõlmab viit omavahel seotud valdkonda, mida käsitletakse tasakaalustatult kõigis klassides:

1. Naturaalarvud ja naturaalarvude aritmeetika
2. Suurused, mõõtühikud ja mõõtmine
3. Murdarvud, murdude aritmeetika ja protsent
4. Geomeetria algkursus
5. Sotsiaalmatemaatika – eluliste probleemide praktiline lahendamine

Valdkondade käsitlemisel seostatakse matemaatilised teadmised igapäevaelu olukordadega ning toetatakse õpilase järkjärgulist arengut kõigis kooliastmetes.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast tulenevad erisused

Matemaatika toetab õpilase tunnetuslikku arengut ning aitab kujundada loogilist mõtlemist, probleemilahendusoskust ja praktilist toimetulekut igapäevaelus. Õpe on lihtsustatud õppes selge struktuuriga, järk-järguline ja toetub varasematele teadmistele.

Matemaatika ainespetsiifikast tulenevalt pööratakse tähelepanu:

- mõistete järjepidevale kujundamisele ja kinnistamisele;
- samm-sammulisele õpetamisele ning tegevuste selgele struktureerimisele;
- näitlikustamisele ja praktilistele tegevustele;
- kordamisele ja oskuste automatiseerimisele;
- seoste loomisele igapäevaeluliste olukordadega.

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste erinevat arengutaset, töötempot ja eneseregulatsioonioskust. Vajadusel diferentseeritakse ülesandeid, kohandatakse õppematerjale ning pakutakse täiendavat juhendamist. Õpetaja roll on suunata, toetada ja aidata õpilasel kogeda eduelamust matemaatiliste ülesannete lahendamisel.

Matemaatika õpetamisel rõhutatakse arusaamist, mitte üksnes õige vastuse leidmist. Oluline on, et õpilane õpiks oma mõttekäiku selgitama, tulemust kontrollima ning rakendama õpitud teadmisi praktilistes olukordades.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest.

Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest.

Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid tehteid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemituatsioonide lahendamisel.

2.3.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel.

Omandatakse kujutlused 20 korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel.

Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega.

Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid.

Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena.

Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.

2.3.3 Õppetegevus 6.–7. Klassis

6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse.

Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires.

Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi.

Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

.

2.3.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires.

Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrilistest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutus pindalast ja ruumalast.

Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

2.4 Pädevuste arendamine

Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppes arendatakse süsteemselt nii ainealaseid kui ka üldpädevusi, toetades õpilase iseseisvat toimetulekut ja loogilise mõtlemise kujunemist.

Matemaatikaõpetuse kaudu arendatakse järgmisi pädevusi:

Matemaatikapädevus, mis tähendab oskust arvutada, mõõta, võrrelda ja hinnata tulemusi ning rakendada teadmisi igapäevaelus;

Õpipädevus, mis tähendab oskust mõista ülesannet, kavandada lahenduskäiku, kasutada sobivaid võtteid ja kontrollida tulemust;

Enesemääratluspädevus, mis tähendab oskust märgata oma arengut, kogeda eduelamust ning kujundada positiivset suhtumist õppimisse;

Suhtluspädevus, mis tähendab oskust selgitada oma mõttekäiku, kasutada matemaatilisi mõisteid ning kuulata kaaslaste lahendusi;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus, mis tähendab oskust teha koostööd, järgida kokkuleppeid ning vastutada oma töö eest;

Ettevõtlikkuspädevus, mis tähendab oskust lahendada elulisi probleeme, teha valikuid ja hinnata lahenduste otstarbekust;

Digipädevus, mis tähendab oskust kasutada õppeplatvorme harjutamiseks ja kordamiseks ning digikeskkondi matemaatilise teabe otsimiseks ja esitamiseks, järgides turvalise digikäitumise põhimõtteid.

Pädevuste arendamine toimub järjepidevalt kõigis kooliastmetes ning on seotud matemaatika praktilise rakendamisega igapäevaelus ja teistes õppeainetes.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine

Matemaatika õpetamisel käsitletakse läbivaid teemasid eluliste ja praktiliste ülesannete kaudu, seostades matemaatilised teadmised igapäevaelu, ühiskonna ja tulevikuvalikutega.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Kujundatakse arusaam matemaatika vajalikkusest igapäeva- ja tööelus. Õpilased rakendavad arvutamist ja mõõtmist raha kasutamisel, aja planeerimisel ning praktiliste otsuste tegemisel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpitakse koguma ja tõlgendama andmeid ning mõistma mõõtmise ja arvestamise rolli teadlike ja säästvate valikute tegemisel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Arendatakse oskust planeerida, arvutada kulusid ja tulusid ning hinnata erinevaid lahendusvõimalusi praktilistes olukordades.

Kultuuriline identiteet

Tutvutakse matemaatika rolliga teaduse ja ühiskonna arengus ning kujundatakse austust teadmiste vastu.

Teabekeskkond

Õpilased õpivad lugema ja tõlgendama tabeleid, diagramme ja graafikuid ning suhtuma kriitiliselt arvandmetesse.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kasutatakse kalkulaatorit ja digikeskkondi harjutamiseks, arvutuste toetamiseks ning tagasiside saamiseks, järgides turvalise digikäitumise põhimõtteid.

Tervis ja ohutus

Matemaatilisi oskusi rakendatakse aja, vahemaa ja koguste arvestamisel, toetades teadlikku ja turvalist käitumist.

Väärtused ja kõlblus

Kujundatakse täpsust, järjekindlust ja vastutust oma töö eest ning austust kaaslaste lahenduste suhtes.

2.6 Lõiming teiste ainetega

Matemaatika toetab teiste õppeainete õppimist ning aitab kujundada teadmiste ja oskuste praktilist rakendamist erinevates õpituatsioonides.

Eesti keel

Tekstülesannete lugemine ja mõistmine, matemaatiliste mõistete korrektne kasutamine, oma lahenduskäigu selgitamine suuliselt ja kirjalikult.

Loodusõpetus

Mõõtmine, võrdlemine ja andmete kogumine ning esitamine tabelite ja diagrammidena; loodusnähtuste seoste analüüsimine arvandmete abil.

Inimeseõpetus

Raha kasutamine, aja planeerimine ja igapäevaeluliste olukordade lahendamine arvutamise kaudu; teadlike ja vastutustundlike valikute tegemine.

Tööõpetus ja tehnoloogia

Mõõtühikute kasutamine, kujundite tundmine, arvutamine ja tööprotsessi planeerimine praktilistes tegevustes.

Kunst

Geomeetrilised kujundid, sümmeetria, mustrid ja proportsioonid visuaalses loomingus.

Muusika

Rütm, taktimõõt ja järjestus, mis toetavad arvuliste ja ajaliste seoste mõistmist.

Ajalugu ja sotsiaalsed

Ajaarvamine, ajatelg ning statistiliste andmete lugemine ja tõlgendamine ühiskondlike protsesside mõistmisel.

Matemaatika lõimub ka kooli igapäevaeluga, toetades õppekäikude, projektide ja praktiliste tegevuste kavandamist ning aidates õpilastel mõista matemaatika vajalikkust erinevates eluvaldkondades.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3. klass)

3. klassi lõpetaja:
 1. märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
 2. kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
 3. mõistab õpitud matemaatilist keelt;
 4. oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi;
 5. lahendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
 6. tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.

2.7.2 Matemaatika 1. Klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel	• Ruumikujutlused: - üleval-all; ülemine-alumine; ees-tagA; ette-taha; kaugel-lähedal; kaugemal-lähemal; vasak-parem, vasakul-paremal; keskel, vahel, järeL; kõrval; juures; peal; kohal; sees; siin-seal. • EsemE asukoha määramine küsimuse kus? abil (endast või esemest lähtudes). • Esemete asetamine nõutud kohale. • Kujutlused raskustest: raske-kerge, raskem-kergem, samarasked (üheraskused). • Esemete võrdlemine raskuse alusel (lihastundlikkusele toetudes). • Ajasuhted: - ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (öö-päev; hommik-lõuna-õhtu-öö); - eile, täna, homme; vara-hilja; ammu-hiljuti; aeglaselt-kiiresti; noorem-vanem.

		2–3 vastava ööpäeva osa iseloomustava tegevuse nimetamine (lähtuvalt lapse elukogemusest).
2	Võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi	• Esemeid eristavad tunnused. • Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel. • Esemete ühised tunnused. • Esemete hulgale ühise nimetuse andmine. • Suurustunnused: suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused; pikk-lühike, pikem-lühem, ühepikkused; lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused; kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused; paks/jäme-õhuke/peenike, paksem/jämedam, õhem/peenem, ühepaksused; sügav-madal, sügavam-madalam. • Esemete järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras (esemete arv reas ei ületa 5 eset). Antud tunnuste järgi esemete leidmine, tunnuste nimetamine.
3	Opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka)	Hulkade vaatlemine • Hulkade vaatlemine, ühise tunnuse leidmine ja nimetamine (seos: kuuluvad ühte hulka). • Hulkade moodustamine ühe ja/või kahe ühise etteantud tunnuse alusel; hulgaelementide järjestamine etteantud tunnuse järgi (laius, kõrgus jne). • Hulkade võrdlemine ja võrdsustamine (üksüheses vastavuses). • Geomeetriliste kujundite (ring, kolmnurk, nelinurk) kasutamine hulgaelementidena. • Hulkade ühendamise ja hulgast osahulga eraldamine • Hulga suuruse tajumine, kujutlused palju, vähe, üks ja palju. • Kujutlused rohkem, vähem, samapalju, võrdselt. .Kooli ümbruses loendatakse puid, trepiastmeid, võrreldakse rohkem/vähem/samapalju
4	Nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires	• Arvud 1–10. Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel. • Esemete hulga tajumine. • Hulga ja arvu vaheline seos. • Arv kui loendamise tulemus. Kooli õuealal loendatakse samme lühikesel teekonnal, võrreldakse rühmade tulemusi. • Kuni neljast elemendist koosneva hulga haaramine. • Arvu ja numbri vaheline seos. • Hulga, arvu ja numbri vaheline seos.

		• Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine). • Arvude võrdlemine (on suurem kui; on väiksem kui; on võrdne). • Kujutus kümnelisest. • Järgarvule vastava eseme määramine.
5	Teab arvude koostist 10 piires	• Arvu koostis.
6	Liidab ja lahutab 10 piires	Arvutamine 10 piires • Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetses materjali põhjal ja arvudega). • Märkide + , – , = sisulise tähenduse tutvustamine. • Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires arvutamiseks. • Liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine. • Arvude vastava hulga moodustamine. • Liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad: on, sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, oli, võtan ära, jäi järele.
7	Teab rahaühikuid	• Tutvumine rahaühikutega (euro, sent): nimetamine, eristamine. • vajaliku summa moodustamine rahatähtedest ja müntidest (10 piires). • Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega
8	Eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid ring, kolmnurk, nelinurk	Kujundid • Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) nimetamine, eristamine. Leitakse neid kujundeid mänguväljakult ja majafassaadidelt. • Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) konstrueerimine. Koostatakse ise lihtsaid mustreid. • Sirg- ja kõverjoonte eristamine, nimetamine ja joonistamine
9	Teab nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust toetudes abivahenditele	• Nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine). • Aasta (aastaaegade nimetamine ja järjestamine)
10	Lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesi	• Matemaatilised jutukesed. • Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeepliltide abil. • Tekstülesande eristamine võrdusest.

		• Lihtülesanded summa ja vahe leidmiseks (täieliku näitlikustamise tasandil). • Lahenduse vormistamine avaldisena (küsimus esitatakse suuliselt, vastus antakse suuliselt)
--	--	---

2.7.2 Matemaatika 2. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Teab naturaalarve 1–20	• Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise (liitmise) teel. • Arvude võrdlemine. • Arvud 11–20. • Arvude 11–20 lugemine ja kirjutamine. • Järgarvud 1.–10.
2	Vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires)	• Esemete hulga tajumine. • Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbri vaheline seos; hulga, arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine; numbrile ja arvule vastava hulga moodustamine.
3	Määrab arvu koha naturaalarvude reas	• Arvude rida 1–20: puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras.
4	Eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi	• Kümneline ja üheline, nende koht arvus. • Ühe- ja kahekohalsed arvud.
5	Liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata	• Liitmine ja lahutamine 20 piires • Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega. • Liitmis- ja lahutamisülesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega (pluss, miinus, on) ja märkidega (+ , - , =). • Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel. • Liitmise vahetuvusseaduse rakendamine.
6	Lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid	• Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine: kaks ühesugust ($2 + 3 + 1$; $8 - 2 - 5$; $6 + 4 + 2$; $14 - 4 - 2$) või kaks erinevat tehet ($9 - 5 + 3$)

7	Seostab ajasuhteid <i>eile, täna, homme, üleile ja ülehonne</i> nädalapäevadega	Mõõtühikud (1) - Ajasuhted: mõistete <i>eile, täna, homme</i> sidumine nädalapäevadega, ööpäevaosade üldistamine sõnaga <i>ööpäev</i>. - Ajaühikud: mõiste <i>nädal</i> (puhke- ja tööpäevad, nädala kestus). - Mõisted <i>üleile ja ülehonne</i>.
8	Määrab aega täistundides	Mõõtühikud (2) - Kellaaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; suur ja väike osuti - Kellaja määramine tunnilise täpsusega
9	Kasutab mõõtmisel pikkusühikut <i>sentimeeter</i>	Mõõtühikud (3) - Pikkusühikud: sentimeeter (cm); nimetus, tähendus ja kasutamine. - Mõõtühiku valmistamine (1 cm); mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st).
10	Mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites	Kujundid - Lõik. Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites. - Lõikude võrdlemine (mõõtmistulemuse järgi).
11	Joonestab punktide järgi kolmnurka ja nelinurka, kasutades joonlauda	- Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi. - Kujundi elementide nimetamine (nurk, külg) ja nende loendamine
12	Kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus	- Rahaühikud: rahatähe vahetamine suuremaks või väiksemateks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires). - Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.
13	Lahendab abiga ühetehtelisi tekst-ülesandeid summa ning vahe leidmiseks	- Andmete väljatoomine ja kujutamine esemelis-skemaatiliselt. - Lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus, vastus). - Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt). - Ühetehtelise ülesande koostamine ja lahendamine summa ning vahe leidmiseks (seosed rohkem-vähem, pikem-lühem, teiste suurussuhete kasutamine).

2.7.4. Matemaatika 3. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Teab naturaalarve 1–100	- Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100) - Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv.

2	Teab arvude ehitust kümnenndsüsteemis (100 piires)	• Arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi.
3	Võrdleb arve	• Arvude võrdlemine 100 piires Kirjutamine, lugemine ja lahendamine, märgid (suurem, väiksem, võrdne).
4	Liidab ja lahutab arve 20 piires järgu ületamisega	
5	Liidab ja lahutab arve 100 piires järku ületamata	Liitmine ja lahutamine 100 piires • Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehtega). • Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades): täiskümnete liitmine ja lahutamine. • Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades). • Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$). • Kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine. • Kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine. • Kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine. • Kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine. • Puuduva tehtekomponendi leidmine
6	Teab mõõtühikuid <i>meeter, kilogramm, liiter</i> ning rahaühikuid <i>euro ja sent</i>	Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. • Pikkusühikud: meeter (m), lugemine ja kasutamine. Oma sammupikkuse kasutamine 10-30m lõikudel, tulemuste võrdlus omavahel ja kooli õueala kaardiga. • Massiühikud: kilogramm (kg); kujutus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine. • Praktiline tegevus (kaalumise) esemete raskuse määramiseks. • Kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid. • Mahuühikud: liiter (l); kujutus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine. • Erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber). • Rahaühikud: 50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot. Seos 1 euro = 100 senti.
7	Liidab ja lahutab ühenimelisi arve	• Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.

		• Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine ($12\text{ m} + 15\text{ m}$; $37\text{ kg} - 22\text{ kg}$), vajadusel tulemuse teisendamisega naaberühikuteks ($24\text{ min} + 36\text{ min} = 60\text{ min} = 1\text{ h}$; $75\text{ cm} + 25\text{ cm} = 100\text{ cm} = 1\text{ m}$).
8	Määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi	• Kellaaeg: kellaaja määramine täis- ja pooletunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi. • Ajaühikud: tund, minut; seosed: 1 tund on 60 minutit ($1\text{ h} = 60\text{ min}$), pool tundi on 30 minutit. • Ajaühikud: kuu, päevade arv kuus; aasta, seos: 1 aasta = 12 kuud. • Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades.
9	Joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi	Kujundid • Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: $1\text{ m} = 100\text{ cm}$. • Sobiva mõõtühiku valimine. • Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik). • Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine. • Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile). Õpitulemused
10	Lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid	• Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra. • Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). • Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine. • Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). • Üleminek tekstülesande sisu esemelis-skemaatiliselt kujutamisel andmete skemaatilisele esitamisele. • Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes). • Kahetehteliste tekstülesannete lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused koostöös, võrdused koos nimetustega õpilase vihikus, vastus). • Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale

2.7.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klass)

6. klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;

2. kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab ja rakendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt;
4. nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe tunnuse alusel;
5. lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust õpetaja juhendamisel;
6. tunneb huvi matemaatika aine vastu.

2.7.6 Matemaatika 4. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
	ARVUTAMINE	
1	Teab naturaalarve 100 piires:	• Arvud 1–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas. • Järgarvude 21.–100. Moodustamine, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine teiste arvude seas. • Üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus. • Arvude võrdlemine, märkide $<$, $>$, $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel.
2	Teab Rooma numbreid I–V	• Loeb ja kirjutab Rooma numbreid I–V. • Viib kokku araabia ja Rooma numbri. • Kasutab Rooma numbreid järgarvude märkimisel.
3	Liidab ja lahutab 100 piires:	• Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades). Tehtekomponentide nimetamine. • Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (suulise arvutamise võtet kasutades). • Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (kirjaliku arvutamise võttega). Tähelepanu järkude kohakuti kirjutamisele kirjalikul arvutamisel. • Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võttega). • Puuduva tehtekomponendi leidmine algoritmi järgi • Vahetuvusseaduse kasutamine. • Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega.
4	Korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile	• Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine.

		• Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv korda. • Korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine. • Korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine. • Võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamisega. • Tehtekomponentide nimetused (tegur, korrutis, jagatav, jagaja, jagatis) korrutamisel ja jagamisel. • Korrutamise vahetuvusseaduse mõistmine. • Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel. • Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires (nt $20 \cdot 2 = 40$; $60 : 3 = 20$). • Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel nii korrutamisel kui jagamisel
5	Lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldise	• Tehete järjekord. • Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes. • Määrab tehete järjekorra kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes (neli aritmeetilist tehet). • Mõistab ümarsulgude tähendust tehete järjekorra määramisel.
6	Leiab osa tervikust	• Mõiste osa tervikust. Mõiste olemuse selgitamine. • Hariliku murru märkimine. • Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).
	ANDMED ja ALGEBRA	
7	Teab mõõtühikut millimeeter	• Pikkusühik: millimeeter (mm); mõõtmine, lugemine, kasutamine. • Seos $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$. • Mõõtmine millimeetrites ja sentimeetrites, kasutades joonlauda. • Mõõtmistulemuste lugemine ja märkimine.
8	Oskab lugeda termomeetri näitu kraadides, mõistab, mida termomeetri näit tähendab tavaelus	• Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides.
9	Tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund)	• Ajaühikud: sekund (s), selle kestvus ja kasutusvõimalused

		• Seos: 1 min = 60 sek • Kellaaja määramine minutilise, viieminutilise, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).
10	Liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve: • Eristab, loeb ning kirjutab ühe- ja mitmenimelisi arve. • Liidab ja lahutab nimega arve teisendamiset	• Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiset: 5 m 30 cm + 20 cm; 5 m 30 cm – 2 m. • Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiset (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades): 13 m 52 cm + 22 m 30 cm; 76 cm 9 mm – 42 cm 3 mm. • Nimega arvude liitmine (teisendamiset): 5 m 60 cm + 40 cm = 5 m 100 cm = 6 m
11	Lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid	• Kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks (seosed korda/võrra, rohkem/vähemon mõlemas tehtes). • Kahetehtelise tekstülesande andmete väljatoomine (ühistööna, õpetaja küsimustele toetudes). • Ostu-müügi ülesanded, kasutades sõltuvust $\text{maksumus} = \text{hind} \cdot \text{hulk}$
	GEOMEETRIA	
12	Joonestab lõike etteantud mõõdu järgi	• Murdjoon. • Kõverjoon. • Sirglõigu ja murdjoone mõõtmise ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi. • Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra).
13	Teab nurkade liike	• Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) nimetamine ja eristamine. • Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) joonestamine joonlaua abil.

2.7.7 Matemaatika 5. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
	ARVUTAMINE	
1	Teab naturaalarve 1000 piires	• Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. • Järgarvud 1000ni • Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa. • Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra.

		• Üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandelise eristamine arvus. • Arvude järjestamine suuliselt ja kirjalikult 1000 piires, nende loendamine ühest antud arvust teise antud arvuni; - Arvude võrdlemine 1000 piires;
2	Eristab järguühikuid	• Järguühikute eristamine, järguühikute arvu määramine
3	Teab Rooma numbreid I–X	Rooma numbrite lugemine ja kirjutamine
4	Liidab ja lahutab kirjalikult arve 1000 piires	• Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjalikult). • Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjalikult). • Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku ületamisega. • Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st. • Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehte abil. • Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmis- ja lahutamistehetes.
5	Korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires (suuliselt ja kirjalikult)	• Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($14 \cdot 2$; $48 : 4$; $56 : 4$), kasutades suulise arvutamise võtet • Kirjaliku korrutamise algoritm (järku ületamata). • Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega.
6	Korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires (ilma üleminekuta)	Kirjaliku jagamise algoritm (järku ületamata) • Jäägiga jagamine (praktiliselt ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise- ja jagamistehetes • Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega.
7	Lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi	• Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.
8	Saab aru mõiste harilik murd olemusest	• Mõisted: murru lugeja ja nimetaja, murrujoone tähendus. • Murdude märkimine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine
9	Leiab osa arvust 1000 piires	• Antud arvust ühe osa leidmine. • Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks
	ANDMED JA ALGEBRA	
10	Teab mõõtühikuid, lisanduvad: gramm, tonn, kilomeeter	• Ajaühikud: aasta – 365 (366) päeva. • Rahaühikud: euro, sent.

		• Pikkusühikud: kilomeeter (km); kasutamine. Seos 1 km = 1000 m, kasutamine. • Mahuühikud: pool liitrit (1/2 liitrit), 1/3 liitrit, kasutamine. • Massiühikud: gramm (g), tonn (t); kasutamine. Seos 1 kg = 1000 g. (praktiline leidmine vastavate kaalupommide abil); 1 t = 1000 kg. • Õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks (4 m 75 cm = 475 cm); väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks (650 cm = 6 m 50 cm).
11	Määrab aega kella ja kalendri järgi	
12	Liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires	• Mitmenimeliste arvude liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamisega.
13	Korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires	• Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga tulemuse teisendamisega.
	GEOMEETRIA	
14	Eristab ringi ja ringjoont	• Ring. Ringi kujutiste leidmine ümbrusest, • Ringjoon, joonistamine šabloonil abil
15	Lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid	• Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks • Andmete leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt. • Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes). • Lihtülesanded: sõltuvused hind ja hulk. Hind = maksumus : hulk; hulk = maksumus : hind.

2.7.8 Matemaatika 6. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
	ARVUTAMINE	
1	Teab naturaalarve 10 000 piires	• Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. viimased ka kasvavas või kahanevas järjekorras • Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väiksem arv. • Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.

		• Arvude ehitus kümnendsüsteemis. • Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste ja sajaliste arv määramine antud arvus ning arvu esitamine järguühikute summana või järguühikute summa järgi (10 000 piires); • Järgarvud 10 000-ni • Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ning kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa. • Arvude võrdlemine, võrdlustulemuste esitamine märkide <, > ja = abil.
2	Ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires	Ümardab arve kümneliste ja sajalisteni 10 000 piires;
3	Teab Rooma numbreid I–XX	Kasutab lugemisel ja kirjutamisel Rooma numbreid I–XX
4	Liidab ja lahutab arve 10 000 piires	• Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga). • Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. • Puuduva tehtekomponendi leidmine (liitmine, lahutamine).
5	Korrutab ja jagab 10 000 piires	• Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga • Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga.) • Neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga) • Korrutamise ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega. • Puuduva tehtekomponendi leidmine (korrutamine, jagamine).
6	Lahendab mitmetehtelisi avaldise	• Tehete järjekord. Ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.
7	Mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust	• Lihtmurru, liigmurru ja segaarvu eristamine, lugemine ja kirjutamine • Ühenimeliste lihtmurdude ja segaarvude võrdlemine. Matemaatika ainekava LÕK Ruila Põhikool • Murru põhiomadus.
8	Liidab ja lahutab lihtmurde	• Ühenimeliste lihtmurdude liitmine ja lahutamine.
9	Leiab ühe ja mitu osa arvust	• Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil).
10	Mõistab kümnendmurru olemust	• eristab kümnendmurdu naturaalarvust, • loeb ja kirjutab kümnendmurde, seostab kümnendmurde rahaga
11	Liidab ja lahutab kümnendmurde	• liidab ja lahutab kümnendmurde;

	ANDMED ja ALGEBRA	
12	Teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter	- Pikkusühik: detsimeeter (dm): nimetamine, märkimine, kasutamine; seosed $1\text{ dm} = 10\text{ cm}$; $1\text{ m} = 10\text{ dm}$. - Õpitud ajaühikute teisendamine. - Mahuühikud: detsiliiter (dl), milliliiter (ml): nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine. - Ajaühikud: sajand (saj); seos $1\text{ saj} = 100\text{ a}$ (toetudes ajaloolisele materjalile)
13	Arvutab ajavahemikke	Vanuse, sünniaasta; ajavahemiku, sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine. Nõmme/Hiiu rongide väljumis- ja saabumisaegade vahed
14	Liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires	- Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine: $6\text{ m} + 50\text{ cm}$; $8\text{ cm} - 5\text{ mm}$. - Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades)
15	Korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires	Eelnevalt teisendatud mitmenimelise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
16	Lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile	- Lihtülesanded: ühetehteliste tekstülesannete lahendamine. - Liitülesanded: kahetehtelised ülesanded ühe ja mitme osa leidmiseks. - Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine ja vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ning lahendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele). - Erinevate probleemsituatsioonide lahendamine. - lahendab tekstülesandeid tervikust ühe ja mitme osa leidmiseks - lahendab kolmetehtelisi ülesandeid lahendusplaanile toetudes (õpetaja abiga) - lahendab probleemsituatsioone (õpetaja abiga)
	GEOMEETRIA	
17	Eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid	- Lõikuvate, ristuvate ja paralleelsete sirgete eristamine ja joonestamine. - Lõikude pikkuste liitmine ja lahutamine. - Lõigu pikendamine ja lühendamine etteantud mõõdu järgi.
18	Eristab kolmnurkade liike	- Terav-, täis- ja nürinurga eristamine. - Kolmnurga liikide eristamine nurkade järgi.
19	Arvutab hulknurga ümbermõõtu	Hulknurga ümbermõõdu olemuse mõistmine.

		• Kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõdu arvutamine (valemi järgi). • Mõõtkava tähendus. Vahemaa leidmine koolist Glehni pargini, mitu teekonda
--	--	---

2.7.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9.klass)

9.klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;
2. kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus;
4. liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
5. loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
6. püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku, hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli;
7. on teadlik õppija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust matemaatikateadmisi omandada.

2.7.10 Matemaatika 7. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Teab naturaalarve 100 000 piires	• Arvud 100 000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. • Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa. • Üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste ja kümnetuhandeliste arvu määramine antud arvus. • Arvu esitamine järguühikute summana ja järguühikute summa järgi • Arvude võrdlemine ja võrdlemise tulemuse esitamine märkide $<$, $>$, $=$ abil.
2	Ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires	Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, tuhandelisteni ja kümnetuhandelisteni
3	Teab Rooma numbreid I–XXX	• Loeb ja kirjutab Rooma numbreid I–XXX. • Rooma numbrite loendamine üheliste, kümneliste ja sajaliste kaupa. • Viib kokku araabia ja Rooma numbri. • Kasutab Rooma numbreid järgarvude märkimisel. • Kasutab Rooma numbreid daatumite lugemisel ja kirjutamisel

4	Liidab ja lahutab 100 000 piires	• Täisarvude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. • Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. • Tulemuse kontrollimine pöördtehtega. • Puuduva tehtekomponendi leidmine.
5	Korrutab ja jagab täisarve 100 000 piires	• Arvu suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. • Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga • Korrutamine ja jagamine täiskümnete, -sadade ja -tuhandetega. • Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga • Tulemuse kontrollimine pöördtehtega. • Puuduva tehtekomponendi leidmine.
6	Lahendab mitmetehtelisi avaldisi	• Tehete järjekorra määramine kuni neljatehtelistes ülesannetes. • Ümarsulgude kasutamine.
7	Teisendab harilikke murde	• Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks.
8	Taandab harilikke murde	• Taandamise olemuse mõistmine. • Harilike murdude taandamine.
9	Korrutab ja jagab harilikke murde	• Hariliku murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
10	Liidab ja lahutab kümnendmurde	Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes.
11	Korrutab ja jagab kümnendmurde	• Kümnendmurdude suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. • Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga kõikides raskusastmetes.
12	Leiab terviku tema osa järgi	• Kahe tehte abil tervikust osa leidmine. • Kahe tehte abil osa järgi terviku leidmine.
13	Kasutab arvutamisel ühikute seoseid (pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikud)	• Pikkusühikud kilomeeter (km), meeter (m), detsimeeter (dm), sentimeeter (cm), millimeeter (mm). • Raskusühikud tonn (t), tsentner (ts), kilogramm (kg), gramm (g). • Mahuühikud liiter (l), detsiliiter (dl), milliliiter (ml). Teab seoseid 1 l = 10 dl, 1 l = 1000 ml, 1 dl = 100 ml • Ajaühikud sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.

		• Rahaühikud euro, sent.
14	Arvutab aritmeetilise keskmise	• Aritmeetilise keskmise olemuse mõistmine. • Aritmeetilise keskmise arvutamine.
15	Arvutab hulknurga ümbermõõtu	• Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) külgede pikkuste mõõtmine. • Hulknurga ümbermõõdu arvutamine mõõtmisel saadud või ette antud andmetega.
16	Joonestab sümmeetrilisi kujundeid	• Sümmeetria olemuse mõistmine.. Nõmme puitmajade aknad. • Telgsümmeetriliste kujundite joonestamine. Maja fassaadi, pargielemendi sümmetriatelg - kujundi teise poole joonestamine.
17	Lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile	• Andmete välja toomine ja skeemina vormistamine, vajadusel õpetaja abil • Lahendusplaani koostamine vajadusel õpetaja abiga. • Kolmetehtelise tekstülesande lahendamine toetudes lahendusplaanile vajadusel õpetaja abiga. • Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmise ülesannete lahendamine õpetaja abiga. • Ülesannete lahendamisel saadud tulemuste reaalsuse hindamine õpetaja abiga.

2.7.11 Matemaatika 8. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Teab naturaalarve 1 000 000 piires	Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine kuni 1 000 000-ni, sõnade järgi arvu kirjutamine numbritega;
		Arvude loendamine ühe-, kümne-, saja-, tuhande-, kümne tuhande ja saja tuhande kaupa nii kasvavas kui kahanevas järjekorras; arvureas puuduvate arvude leidmine, arvude võrdlemine.
		Järgude (üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümnetuhandeliste ja sajatuhandeliste) arvu määramine antud arvus. Mitu ühelist, kümnelist, sajalist, tuhandelist, kümnetuhandelist ja sajatuhandelist on etteantud arvus? Millises järgus on null?
		Arvu esitamine järguühikute summana ning järguühikute summa järgi.
		Arvude võrdlemine. Võrdlemise tulemuse esitamine märkide $<$, $>$, $=$ abil.. Teab ja oskab nimetada, millist järku võrdleb.

2	Ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires	Arvude ümardamine. Näidis, kuidas sama arvu ümardatakse erinevate järkudeni: millised numbrid asendatakse nullidega, millised numbrid muutuvad/ei muutu.
3	Teab Rooma numbreid I–XXXV	Rooma numbrite I–XXXV kirjutamine ja lugemine.
		Araabia ja Rooma numbri kokku viimine.
		Rooma numbrite kasutamine järgarvude märkimisel
		Rooma numbrite kasutamine daatumite lugemisel ja kirjutamisel.
4	Liidab ja lahutab 1 000 000 piires	Täisarvude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. Teab järgu üleminekuga liitmise reegleid ning järgu üleminekuga lahutamise reegleid.
		Nimega arvude (ajaühikud, pikkusühikud, jt) liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. Vajadusel oskab erinimelised arvud teisendada ühenimelisteks
		Tulemuse kontrollimine pöördtehtega.
		Puuduva tehtekomponendi leidmine, kasutades näidist lihtsate erivärviliste arvudega. Oma töö kontrollimisel oskab leitud komponendi asetada õigele kohale.
5	Korrutab ja jagab 1 000 000 piires	Arvu suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. (Tööjuhis: korrutamisel täiskümnete, -sadade ja -tuhandetega jäetakse esialgu nullid tähelepanuta, korrutatakse arvud ning lisatakse siis korrutisele nii mitu nulli kui oli mõlema teguri lõpus kokku. Jagamisel täiskümnete, -sadade ja -tuhandetega jäetakse jagatava ja jagaja lõpust ära võrre arv nulle.)
		Täisarvude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes. Mõisted: osakorrutis, järgud. Teab ja oskab seletada osakorrutiste paigutamist. Oskab osakorrutisi liita. Mõisted: jagatav, jagaja.
		Nimega arvude (ajühikud, pikkusühikud, jt) korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Vajadusel abivahendi kasutamine, kus on ühikutevahelised seosed.
		Tulemuse kontrollimine pöördtehtega.
		Puuduva tehtekomponendi leidmine, kasutades näidist lihtsate erivärviliste arvudega. Oma töö kontrollimisel oskab leitud komponendi asetada õigele kohale.
6	Lahendab mitmetehtelisi avaldisi	Tehete järjekorra määramine avaldises (nelja- ja viietehtelises ülesandes)

		Ümarsulgude kasutamine
		Aritmeetilise keskmise arvutamine. (Tööjuhis: aritmeetilise keskmise leidmiseks tuleb liita kõik antud arvud ning jagada tulemus liidetavate arvuga.)
7	Liidab ja lahutab harilikke murde	Ühenimeliste murdude liitmine. Mõistete lihtmurd, liigmurd, segaarv kordamine. Segaarvu teisendamine harilikuks murruks ja vastupidi. Hariliku murru põhiomadus ja taandamise reegel.
		Segaarvude liitmine ja lahutamine. Sammud: segaarvude täisosade liitmine ja siis murdosade liitmine, jälgides, et murdosadel oleks ühine nimetaja, vajadusel ühise nimetaja leidmine. Märkamise, millal lõppvastuse murdosa vajab taandamist ning liigmurd teisendamist segaarvuks.
8	Korrutab ja jagab harilikke murde	
		Harilike murdude korrutamine ja jagamine. NB! Korda korrutustabelit. Segaarvu teisendamine harilikuks murruks ja vastupidi. Kuidas toimida murdude korrutamisel? Murdude jagamisel mõiste pöördarv teadmine.
		Kahe tehte abil osa leidmine tervikust: 1) ühe osa leidmiseks jagan arvu murru nimetajaga, 2) nõutud osa leidmiseks korrutan tulemuse murru lugejaga
		Terviku leidmine kahe tehte abil.
9	Liidab ja lahutab kümnendmurde	Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. (Kordamine: arvu järgud. Kümnendmurdude liitmisel ja lahutamisel kirjuta järgud kohakuti.
		Mitmenimelise arvu väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurru väljendamine mitmenimelise arvuna, nt $3\text{ m } 88\text{ cm} = 3,88\text{ m}$; $7,245\text{ kg} = 7\text{ kg } 245\text{ g}$
10	Korrutab ja jagab kümnendmurde	Kümnendmurdude suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda
		Nimega arvu asendamine kümnendmurruga ja vastupidi
		Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga
11	Arvutab pindala	Pindala olemuse mõistmine. Pindala ja übermõõdu eristamine. Pindala leidmine igapäevaelus. (Kordamine: ruut ja ristkülik, nende tunnused ja erinevused ning übermõõdu valemid. Erineva suurusega kujundite võrdlemine, asetades neid üksteise peale. Kujundi küljepikkuste mõõtmine ja asetamine pindala valemisse.)
		Pindalaühikud ruutmillimeeter (mm^2), ruutsentimeeter (cm^2), ruutdetsimeeter (dm^2), ruutmeeter (m^2), ruutkilomeeter (km^2), aar (a), hektar (ha) tähendus,

		kasutamisevõimalused ning nendevahelised seosed. Ühikute lugemine, kirjutamine ja teisendamine.
		Valemi abil ruudu ja ristküliku pindala arvutamine kui andmed on antud või saadud mõõtmisel.
12	Eristab ruumilisi kujundeid	Ümbritsevast keskkonnast ruumiliste kujundite (kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera) leidmine ja õigesti nimetamine. Kujundite mudelite vaatlus: servad, tipud, tahud. Loenda, mitu serva, tippu, tahku. Võrdle pinnalaotusi.
		Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste võrdlemine, osade nimetamine.
13	Joonestab sümmeetrilisi kujundeid	Mõisted: sümmeetriatelg, sümmeetriline. Joonesta sümmeetriatelje suhtes sümmeetrilisi kujundeid. Nõudlikum: joonesta kujundi teine pool. Joonesta terviklik samasugune kujund.
14	Lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile	Andmete leidmine tekstülesandest. Andmete vormistamine. Matemaatilise situatsiooni kujutamine joonisena. Lahendusplaani koostamine, vajadusel õpetaja abiga. Kolmetehtelise ülesande lahendamine (vajadusel õpetaja abiga), toetudes lahendusplaanile.
		Tekstülesande koostamine skeemi põhjal, vajadusel õpetaja abiga.
		Tekstülesannete lahendamine aeg-kiirus-teepikkus seost kohta ($\text{aeg} = \text{teepikkus} : \text{kiirus}$; $\text{kiirus} = \text{teepikkus} : \text{aeg}$; $\text{teepikkus} = \text{kiirus} \cdot \text{aeg}$), vajadusel õpetaja abiga. Nõmme terviserajal liikumise tempo arvutamine.
		Lahenduse tulemuse reaalsuse hindamine õpetaja abiga.

2.7.12 Matemaatika 9. klass

Nr	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1	Teab naturaalarve 1 000 000 piires	- Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine 1 000 000-ni. - Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000, 10 000 ja 100 000 kaupa. - Üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümnetuhandeliste ja sajatuhandeliste arvu määramine antud arvus.

		• Arvu esitamine järguühikute summana ning järguühikute summa järgi. • Arvude võrdlemine ja võrdlemise tulemuse esitamine märkide $<$, $>$, $=$ abil • Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, tuhandeliteni, kümnetuhandeliteni.
2	Teab Rooma numbreid I–XXXV	Kasutab Rooma numbreid õppetekstide lugemisel ja kirjutamisel.
3	Liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires.	Liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine kõikides raskusastmetes. Korrutamine ja jagamine nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga. Tehete järjekorra rakendamine (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes, sh ümarsulgude kasutamine). Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes Arvutamine kalkulaatori või IKT vahendi abil. Tulemuse kontrollimine pöördtehtega. Tulemuse kontrollimine kalkulaatori või IKT vahendi abil. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Aritmeetilise keskmise leidmine.
4	Teisendab murde	• Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi. • Lõplik ja lõpmatu kümnendmurru olemuse teadmine.
5	Sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega	• Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine. • Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine.
6	Teab protsendi tähendust	• Protsendi olemuse mõistmine. • Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina. • Protsentide võrdlemine. • Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina.
7	Teeb protsentarvutusi	• Protsendi leidmine arvust. • Protsendi leidmise asendamine osa leidmisega. • Arvu leidmine protsendi järgi.
8	Arvutab ruumala. Ruumalaühikute tähendus ning kasutamisevõimalused.	• Mõistab ruumala olemust. • Eristab ruumala, pindala ja übermõõtu.

		• Teab ruumalaühikute kuupsentimeeter, kuupdetsimeeter, kuupmeeter tähendust ja kasutamisevõimalusi ning seoseid $1 \text{ m}^3 = 1000 \text{ dm}^3$, $1 \text{ dm}^3 = 1000 \text{ cm}^3$, $1 \text{ dm}^3 = 1 \text{ l}$. • Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (elulise materjali varal) valemite ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$) abil.
9	Leiab infot diagrammilt	• Sektor-, tulp- ja joondigrammide eristamine ja neilt info lugemine. Nt. Ilmaandamed Nõmmel või liiklustiheduse muutumine päeva jooksul.
10	Lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid	• Lihtülesannete lahendamine elulise materjali põhjal - tekstülesanded ruumala, pindala, übermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks. • Liitülesannete lahendamine ja koostamine *Ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsuse hindamine

Ainevaldkond Kehaline kasvatus

1.Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Kehalise kasvatus õppe kaudu kujundatakse õpilases mitmekülgseid liikumisosi, arendatakse kehalist võimekust ja terviseteadlikkust ning toetatakse positiivse liikumisharjumuse ja aktiivse eluviisi kujunemist. Õpilane õpib märkama seoseid liikumise, tervise ja enesetunde vahel ning kujundab hoiakuid, mis toetavad aktiivset ja terviseteadlikku eluviisi ka pärast põhikooli lõpetamist.

Lihtsustatud õppes toetab kehaline kasvatus õpilaste psühhomotoorset ja sensoorset arengut ning kehalise ja vaimse arengu tasakaalustamist. Füüsilise tegevuse kaudu arendatakse tähelepanu, tegevuste mõistmist, juhiste järgimist ja oma tegevuse hindamist, mis on tihedalt seotud tunnetustegevuse, kõne ning sotsiaalsete oskuste kujunemisega. Õpilased õpivad koostööd, reeglite järgimist, kaaslaste arvestamist ja turvalist käitumist liikumistegevustes.

Kehalise kasvatus valdkonnapädevuse kujunemisel on oluline, et õpilane kogeks liikumises eduelamusi ning tunneks rõõmu pingutusest ja arengust. Õppetöös arvestatakse õpilaste individuaalseid võimeid ja tervislikku seisundit ning kujundatakse oskus osaleda liikumistegevustes vastavalt oma võimetele, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid.

Hiiu Kool kui liikumakutsuv kool kasutab Nõmme looduslikku ja mitmekesist keskkonda (metsad, pargid, terviserajad), et kujundada õpilastes aktiivset liikumist väärtustav hoiak ning oskus kasutada ümbritsevat keskkonda liikumisharrastuseks. Õpilased õpivad liikuma looduses turvaliselt ja säästvalt ning väärtustama kehalist aktiivsust osana terviklikust eluviisist.

Kehalise kasvatus valdkonnapädevus hõlmab ka teadmisi Eesti liikumis-, spordi- ja tantsutraditsioonidest ning huvi kodukohas ja Eestis toimuvate liikumis- ja spordiürituste vastu, toetades kultuurilise kuuluvuse ja kogukonnatunde kujunemist.

Talispordialade õpet rakendatakse vastavalt kooli võimalusele.

Ujumisõpetus viiakse läbi I kooliastmes vastavalt kooli võimalustele. Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste individuaalseid võimeid ja arengutempot. Õppeprotsessi käigus võivad mõned õpilased omandada esmalt veega kohanemise ja veeohutusega seotud põhioskused, mis on aluseks edasiste ujumisoskuste kujunemisele.

Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatuse tunni tegevusi või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

1.2. Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Kool võib vajadusel jaotada kehalise kasvatuse õppetunde kooliastme piires ümber, tagades kooliastme lõpuks riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise.

Täpne nädalatundide jaotus klassiti sätestatakse kooli tunnijaotusplaanis.

Õppeaine	I kooliaste (1.–3. kl)	II kooliaste (4.–6. kl)	III kooliaste (7.–9. kl)
Kehaline kasvatus	2-3 tundi	2 tundi	2 tundi

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Kehalise kasvatuse ainevaldkonna eesmärk on toetada õpilase terviklikku arengut läbi teadliku ja mitmekülgse liikumise. Valdkond loob aluse elukestvale liikumisharjumusele ning aitab kujundada tervist hoidvaid hoiakuid ja käitumist.

Õppekavas täidab kehealine kasvatus rolli, mis:

- tasakaalustab vaimset ja akadeemilist koormust,
- toetab füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut,
- kujundab terviseteadlikku ja vastutustundlikku inimest,
- loob võimalused liikumisrõõmu kogemiseks erinevates keskkondades.

Valdkond ei keskendu üksnes kehaliste võimete arendamisele, vaid käsitleb liikumist kui eluviisi, väärtust ja toimetulekuvahendit.

Valdkonnasisene lõiming toimub läbi erinevate liikumisviiside (sportmängud, võimlemine, tantsuline liikumine, looduses liikumine, kehalise võimekuse arendamine), mis kõik toetavad samu põhioskusi – koordineerimine, vastupidavus, koostöö ja enesejuhtimine.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine kehalises kasvatuses

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Kehaline kasvatus toetab arusaama liikumise olulisusest kogu elukaare vältel ning kujundab harjumust väärtustada kehalist aktiivsust igapäeva elu loomuliku osana. Õpilasi suunatakse märkama liikumise mõju tervisele, tööväimele ja heaolule ning kogema, et regulaarne liikumine aitab paremini toime tulla nii õppimise kui ka igapäevaste väljakutsetega.

Tutvutakse erinevate liikumisviiside ja spordialadega, mis toetab teadlike valikute tegemist vaba aja sisustamisel ja edasises elus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Kehalises kasvatuses kujundatakse keskkonnateadlikku ja loodust hoidvat käitumist, eelkõige õues toimuvate liikumistegevuste kaudu. Hiiu Kool kasutab Nõmme looduslikku keskkonda (metsad, pargid, terviserajad) õppetegevuse osana, suunates õpilasi märkama looduse väärtust ning käituma keskkonda säästvalt. Õpilased õpivad hoidma ühiseid liikumispaiku ja -vahendeid ning mõistma vastutustundliku käitumise olulisust looduses liikumisel.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kehaline kasvatus toetab algatusvõime, vastutustunde ja koostööoskuste kujunemist ühistes liikumistegevustes. Õpilased õpivad osalema rühmategevustes, järgima kokkuleppeid ning võtma vastutust oma rolli eest. Liikumismängud ja -harjutused loovad olukordi, kus õpilased saavad harjutada reeglite järgimist, kaaslastega arvestamist ning ühiste eesmärkide nimel tegutsemist.

Kultuuriline identiteet

Kehalise kasvatuses tutvutakse Eesti liikumis- ja tantsukultuuriga ning väärtustatakse liikumist kui kultuurilise eneseväljenduse vormi. Tantsuline liikumine ja traditsioonilised liikumisvormid aitavad õpilastel tajuda oma kuuluvust Eesti kultuuriruumi ning kujundada austavat suhtumist erinevatesse kultuurilistesse liikumistavadesse.

Teabekeskond ja meediakasutus

Kehalises kasvatuses suunatakse õpilasi kasutama lihtsat ja eakohast teavet liikumise, tervise ja ohutuse kohta. Õpetaja juhendamisel õpitakse mõistma liikumisega seotud juhendeid, sümboleid ja reegleid ning kasutama digivahendeid (nt video- või pildimaterjal) liikumisoskuste õppimise toetamiseks. Rõhutatatakse turvalist ja eesmärgipärast digivahendite kasutamist.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kehalises kasvatuses kasutatakse sobivaid tehnoloogilisi vahendeid ja lahendusi, mis toetavad õppimist ja liikumistegevuste mitmekesisust. Õpilased puutuvad kokku lihtsate mõõtmiste, ajamõõtmise ja liikumist toetavate vahenditega ning õpivad kasutama neid õpetaja juhendamisel. Samuti pööratakse tähelepanu sellele, kuidas tehnoloogia saab toetada, kuid mitte asendada, aktiivset liikumist.

Tervis ja ohutus

Kehaline kasvatus on oluline valdkond tervislike eluviiside ja ohutu käitumise kujundamisel. Õpilased õpivad järgima ohutus- ja hügieeninõudeid, hoolitsema oma keha ja tervise eest ning arvestama oma võimete ja tervisliku seisundiga. Liikumistegevuste kaudu kujundatakse teadlikkust vigastuste ennetamisest, taastumisest ja abi küsimise vajalikkusest.

Väärtused ja kõlblus

Kehaline kasvatus toetab aususe, hoolivuse ja lugupidamise kujunemist. Õpilased õpivad järgima reegleid, käituma ausalt ja arvestama kaaslastega nii võidu- kui ka kaotussituatsioonides. Ühised liikumistegevused aitavad kujundada sallivust, vastastikust austust ning positiivset ja toetavat õpikeskkonda.

1.3.3 Valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming kehalises kasvatuses tähendab aine erinevate sisukomponentide süsteemset ja eesmärgipärast seostamist, et tagada õpilase terviklik liikumispädevuse kujunemine. Kehalise kasvatuses ei käsitleta eraldiseisvate tegevusvaldkondadena, vaid vastastikku toetava tervikuna.

Kehalise kasvatuse peamised sisusuunad on sportmängud, võimlemine, tantsuline liikumine, looduses liikumine ning kehaliste võimete arendamine. Need on omavahel seotud ühiste liikumisoskuste, kehaliste võimete ja väärtushoiakute kaudu.

Valdkonnasisene lõiming avaldub järgmistes põhimõtetes:

- põhiliikumiste (nt jooksmine, hüppamine, viskamine, tasakaaluharjutused) järjepidev arendamine erinevates liikumisviisides;
- kehaliste võimete (jõud, vastupidavus, kiirus, paindumus, koordineerimine) sihipärane kujundamine mitmekesiste tegevuste kaudu;
- sotsiaalsete oskuste ja reeglite järgimise kujundamine kõigis ühistegevustes;
- ohutusteadlikkuse ja enesejuhtimise oskuse arendamine kõigis õpituatsioonides;
- tervisega seotud teadmiste seostamine praktilise liikumistegevusega.

Õppeprotsessis tagatakse, et eri sisusuundades omandatud oskused ja teadmised kanduvad üle teistesse liikumistegevustesse ning toetavad õpilase arengut tervikuna. Selline lähenemine loob aluse mitmekülgse liikumiskogemuse kujunemisele ning toetab elukestva liikumisharjumuse teket.

Valdkonnasisese lõimingu eesmärk on tagada kehalises kasvatuses sisuline sidusus ja järjepidevus kõigis kooliastmetes.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kehalise kasvatuse kaudu kujundatakse õpilastes arusaam ausast mängust, reeglite järgimisest ja lugupidavast suhtumisest kaaslastesse. Õpilased õpivad väärtustama koostööd, hoolivust ja vastutust ühistegevustes ning mõistma liikumise ja spordi rolli kultuuripärandi osana. Tantsulise liikumise ja traditsiooniliste liikumisvormide kaudu tutvutakse Eesti liikumis- ja tantsukultuuriga ning kujundatakse positiivset suhtumist loominguks ja kehalisse eneseväljendusse.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Kehaline kasvatus toetab oskust tegutseda koos teistega, järgida kokkulepitud reegleid ning arvestada erinevate võimete ja vajadustega kaaslastega. Õpilased õpivad vastutustundlikku käitumist liikumistegevustes, ohutusnõuete järgimist ning ausat ja lugupidavat suhtlemist. Ühised mängud ja liikumistegevused aitavad kujundada oskust lahendada olukordi rahumeelselt ning kogeda kuulumist rühma ja kogukonda.

Enesemääratluspädevus

Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse õpilastes oskus tunnetada ja hinnata oma kehalisi võimeid, märgata arengut ning kogeda liikumisest eduelamust. Õpilane õpib väärtustama tervislikke eluviise, mõistma liikumise mõju oma enesetundele ja tervisele ning arvestama oma piiridega. Liikumistegevused toetavad positiivse enesehinnangu ja enesekindluse kujunemist.

Õpipädevus

Kehalises kasvatuses arendatakse oskust järgida juhiseid, planeerida ja sooritada liikumisülesandeid ning hinnata oma tegevuse tulemust. Õpilased õpivad kasutama õpitud liikumisoskusi erinevates olukordades ning mõistma harjutamise ja kordamise tähtsust. Õpetaja juhendamisel kujundatakse oskus oma tegevust analüüsida ja edasise eesmärgi seada.

Suhtluspädevus

Kehalise kasvatus tunnid pakuvad rohkelt võimalusi suuliseks suhtlemiseks, koostööks ja kokkulepete tegemiseks. Õpilased õpivad väljendama oma soove ja vajadusi, kuulama kaaslasti ning andma ja vastu võtma tagasisidet. Liikumismängud ja rühmategevused toetavad selget ja olukorrale vastavat suhtlemist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Kehalises kasvatuses kasutatakse liikumistegevustes ruumi, aega ja tempot puudutavaid mõisteid ning lihtsaid mõõtmisi (nt aeg, vahemaa, korduste arv). Õpilased õpivad mõistma liikumise seoseid keha toimimise, koormuse ja taastumisega ning kasutama sobivaid vahendeid ja tehnoloogiat liikumistegevuste toetamiseks.

Ettevõtlikkuspädevus

Kehaline kasvatus toetab algatusvõimet, vastutuse võtmist ja eesmärgistatud tegutsemist. Õpilased õpivad seadma jõukohaseid liikumiseesmärke, osalema ühistevõistluste kavandamises ning võtma vastutust oma panuse eest. Liikumistegevused aitavad kujundada püsivust, järjekindlust ja valmisolekut pingutada eesmärgi nimel.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Kehaline kasvatus ja eesti keel

Kehalise kasvatus tundides arendatakse keelelist eneseväljendust läbi tegevuste selgitamise, juhendite mõistmise ja tagasiside andmise. Õpilased õpivad kasutama liikumisega seotud sõnavara, väljendama oma tundeid ja kogemusi ning kirjeldama tegevuste kulgu ja reegleid, mis toetab kuulamis- ja rääkimisoskust.

Kehaline kasvatus ja matemaatika

Liikumistegevustes kasutatakse loendamist, ajamõõtmist, vahemaade hindamist ja ruumilisi mõisteid (ees–taga, paremal–vasakul, kiire–aeglane). Mängude ja harjutuste kaudu kinnistuvad arvutamisoskused, rütm ja järjestamine ning tekib seos matemaatiliste mõistetega praktilises olukorras.

Kehaline kasvatus ja loodusõpetus

Õues liikumine võimaldab seostada kehalist tegevust looduse, aastaegade ja ilmastikutingimustega. Õpilased õpivad tundma oma keha reaktsioone pingutusele, puhkusele ja keskkonnale ning kujundavad keskkonnahoidlikke liikumisharjumusi, kasutades Nõmme looduslikke võimalusi.

Kehaline kasvatus ja inimeseõpetus

Liikumistegevused toetavad teadmisi tervislikust eluviisist, ohutusest, hügieenist ja koostööst. Rühma- ja paaristegevustes kujundatakse sotsiaalseid oskusi, eneseregulatsiooni, ausa mängu põhimõtteid ning vastutust enda ja teiste ees.

Kehaline kasvatus ja muusika

Rütmiline liikumine, tantsud ja liikumismängud seovad kehalise kasvatus muusikaga. Muusika toetab liikumise tempot ja rütmi ning aitab arendada koordineerimist, kehatunnetust ja loovust, tutvustades samal ajal Eesti tantsukultuuri.

Kehaline kasvatus ja kunst/tehnoloogia

Liikumistegevustega seoses kavandatakse ja valmistatakse lihtsaid vahendeid, märke või mänguelemente. See arendab loovust, käelist tegevust ja tööohutuse järgimist ning aitab mõista vahendite otstarbekat ja säästlikku kasutamist.

Kehaline kasvatus ja ajalugu/kodulugu

Õppekäigud ja liikumistegevused kodukohas võimaldavad ühendada kehalise kasvatus ajaloo ja kodulooga. Liikumine ajaloolistes paikades, matkad ja orienteerumine toetavad teadmisi Nõmme ja Eesti kultuuripärandist ning kujundavad seost mineviku ja tänapäevase liikumiskultuuri vahel.

Kehaline kasvatus ja liikumisõpetus tunniväliselt

Kehaline kasvatus lõimub koolipäeva liikumispauside, õuevahetundide ja üritustega, toetades liikumakutsuva kooli põhimõtteid ning kujundades igapäevast liikumist väärtustavat hoiakut kõigis õppeainetes.

1.4. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Kehalise kasvatus õppeaines lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest.

Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava kehalise kasvatus ainekavas sätestatud õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Kehalises kasvatuses arvestatakse hindamisel eelkõige õpilase:

- aktiivset osalemist õppetöös;
- kehaliste oskuste arengut võrreldes varasema tasemega;
- liikumisoskuste omandamist vastavalt õpitulemustele;
- koostööoskust ja ausa mängu põhimõtete järgimist;
- ohutusnõuete täitmist;
- tervislike eluviiside väärtustamist.

Hindamisel ei võrrelda õpilasi omavahel ega hinnata loomupäraseid füüsilisi eeldusi, vaid õpilase arengut ja pingutust.

Hindamise rõhuasetus lihtsustatud õppes

Lihtsustatud õppes on kehalise kasvatus eesmärk toetada liikumisrõõmu, kehalist aktiivsust ja igapäevast toimetulekut.

Hindamisel:

- ei lähtuta üksnes normatiivsetest tulemustest (nt aeg, kaugus, punktisumma);
- arvestatakse individuaalseid võimeid ja tervises seisundit;
- hinnatakse oskust järgida juhiseid ja tegutseda turvaliselt;
- väärtustatakse järjepidevust ja osalemist.

Hindamisviiside erisused

Vajaduse korral:

- kohandatakse harjutuste raskusastet;
- võimaldatakse alternatiivseid liikumisviise;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt tehnika, koostöö, osalemine);
- arvestatakse tervislikest põhjustest tulenevaid piiranguid.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÖK) või tervislik erisus, hinnatakse tema edasijõudmist vastavalt kohandatud õpitulemustele.

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

Hinnatakse õpitulemuste saavutamist, osalemist ja arengut, mitte sportlikku võimekust või füüsilist sooritusvõimet võrreldes normatiivsete tulemustega.

1.5. Õppekorralduse erisused

Kehalise kasvatuse õppekorraldus Hiiu Koolis lähtub lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ja tervislikku seisundit.

Õppetöös:

- diferentseeritakse ülesandeid vastavalt õpilaste kehalistele ja motoorsetele võimetele;
- võimaldatakse tegevuste valikul ja sooritamisel individuaalset tempot;
- rõhutatakse ohutust, turvalisust ja jõukohasust;
- kasutatakse õpetaja juhendamisel samm-sammulist õpet ja selgeid tööjuhiseid;
- toetatakse positiivset liikumiskogemust ning eduelamuse saavutamist.

Õppetegevus on praktiline ja aktiivne ning hõlmab sportmänge, võimlemist, tantsulist liikumist, looduses liikumist ning kehaliste võimete arendamist. Õppetöö planeerimisel arvestatakse kooli võimalusi ning vajadusel kohandatakse tegevusi vastavalt õpilaste tervislikule seisundile või individuaalsetele vajadustele.

Ujumise algõpetus korraldatakse vastavalt kooli võimalustele I kooliastmes.

Kehalise kasvatuse õppekorraldus toetab liikumakutsuva kooli põhimõtteid ning seostub koolipäeva jooksul toimuvate liikumispauside ja aktiivsete vahetundidega.

1.6. Õppekeskkonna erisused

Kehalise kasvatuse õpe toimub mitmekesises ja turvalises õpikeskkonnas, mis toetab liikumisaktiivsust, koostööd ja positiivse liikumisharjumuse kujunemist.

Õppekeskkonna eripärad Hiiu Koolis:

- kasutatakse nii spordisaali kui ka kooli õueala ja lähiümbrust;
- võimalusel viiakse läbi õuesõpet, kasutades Nõmme looduslähedast keskkonda;
- soodustatakse liikumist värskes õhus erinevatel aastaaegadel;
- kujundatakse keskkonda, mis toetab ohutut ja eesmärgipärast liikumist.

Õpikeskkonnas pööratakse tähelepanu: ohutusnõuete järgimisele; sobiva ja turvalise spordivarustuse kasutamisele; kaasava ja toetava õhkkonna loomisele; üksteisega arvestamisele ja koostööle.

Õppekeskkond toetab õpilaste enesekindlust, vastutustundlikku käitumist ning tervisliku eluviisi kujunemist.

2. Õppeaine: Kehaline kasvatus (1.–9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Kehaline kasvatus

Kehalise kasvatus õpetamisel lähtutakse eesmärgist kujundada õpilastes motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi igapäevaseks liikumiseks ning toetada positiivset hoiakut kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi suhtes. Õppetöös väärtustatakse liikumisrõõmu, koostööd ja turvalist tegutsemist ning kujundatakse oskust kasutada liikumist igapäevaelu loomuliku osana.

Hiiu Kool kannab liikuma kutsuva kooli põhimõtteid ning kasutab aktiivselt Nõmme looduslikku ja kogukondlikku keskkonda (metsad, pargid, terviserajad, õuealad) õppetegevuse osana. Õppetöö toimub võimalusel ka väljaspool koolimaja, toetades õpilaste liikumisaktiivsust, looduses liikumise harjumuste kujunemist ning kodukoha väärtustamist. Nii kujundatakse noori, kes hindavad liikumist, tervist ja aktiivset eluviisi ka väljaspool kooli.

Õppetöös lõimitakse erinevaid liikumisviise ja spordialasid, sh tantsulist liikumist, kujundades teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest ning väärtushoiakuid nende suhtes. Kehaline kasvatus toetab ka sotsiaalsete oskuste arengut – koostööd, reeglitest kinnipidamist, üksteise arvestamist ja vastutust.

Lihtsustatud õppes on kehalise kasvatus üheks oluliseks eesmärgiks õpilaste psühhomotoorse arengu ja sensoorsete protsesside toetamine ning kehalise ja vaimse arengu tasakaalustamine. Kehalise tegevuse kaudu aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust, arendatakse arusaamist harjutuste eesmärkidest ning oskust oma tegevust analüüsida. Suurt tähelepanu pööratakse sotsiaalsete oskuste kujundamisele, et toetada õpilaste toimetulekut igapäevaelus ja tulevikus.

Kehalise kasvatus tundides arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid võimeid, tervislikku seisundit, vanust ja soolisi eripärasid. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki tegevusi täies mahus sooritada, kaasatakse õppetegevustesse vastavalt nende võimalustele, toetades nende osalemist, liikumist ja koostööd. Oluline on isikliku hügieeni ja tervist hoidvate harjumuste kujundamine ning turvalise liikumise oskuste arendamine.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kehalise kasvatus kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslast ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepituid reegleid, hoides keskkonda;
- 4) tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast tulenevad erisused

Kehaline kasvatus on õppeaine, mille eesmärk on toetada õpilase tervislikku arengut, kehalist aktiivsust ning liikumisharjumuste kujunemist kogu eluks. Õppeaine kaudu arendatakse kehalisi võimeid, liikumisoskusi, koostööoskust ja eneseregulatsiooni ning kujundatakse positiivne hoiak liikumise ja tervisliku eluviisi suhtes.

Kehaline kasvatus hõlmab mitmekesiseid tegevusvaldkondi, sealhulgas liikumis- ja mängulisi tegevusi, võimlemist, sportmänge, kergejõustikku, talialasid ning tervist toetavat liikumist. Õppetöö on suunatud liikumisrõõmu kogemisele ning õpilase individuaalse arengu toetamisele.

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste arengulisi ja tervislikke iseärasusi. Õppetegevus on eakohane, selgelt struktureeritud ja toetub järjepidevale harjutamisele. Vajadusel kohandatakse ülesandeid, koormust ja õpitulemusi vastavalt õpilase võimetele ja toetusvajadusele. Õpetamisel kasutatakse lihtsustatud juhiseid, visuaalseid näiteid ja demonstratsiooni ning rõhutatakse turvalist tegutsemist.

Kehalise kasvatus eripäraks on praktiline ja aktiivne õpe, mis toimub erinevates keskkondades – spordisaalis, kooli õuealal ning võimalusel looduskeskkonnas. Hiiu Kooli asukoht Nõmmel võimaldab siduda õppetööd looduslähedase keskkonnaga, pakkudes võimalusi õues liikumiseks ja tervist toetavate tegevuste läbiviimiseks.

Ainespetsiifiliselt pööratakse tähelepanu:

- kehalise aktiivsuse järjepidevusele ja regulaarsele liikumisele;
- liikumisoskuste mitmekülgsel arendamisel;
- turvalisusele ja ohutusreeglite järgimisele;
- koostööle, ausale mängule ja kaaslastega arvestamisele;
- enesehindamise ja pingutuse väärtustamisele.

Kehaline kasvatus toetab õpilase terviklikku arengut ning aitab kujundada tervislikke eluviise, iseseisvust ja vastutustunnet oma kehalise heaolu eest.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistevõimlemises käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist.

Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piires ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimeetodika võtteid.

Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks. Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine. Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgsi harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

2.3.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine. Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi.

Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuse tundides praktilise tegevuse käigus.

Kehalise kasvatuse tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

2.3.3 Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamine, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega.

Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestama nendega ühistevõimuses. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima.

Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemoadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime), mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.

2.3.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks.

Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

2.4 Pätevuste arendamine

Kehaline kasvatus toetab õpilase terviklikku arengut läbi praktilise tegevuse, koostöö ja liikumiskogemuse. Pätevused kujunevad igapäevases liikumistegevuses, ühistes mängudes, harjutustes ja aruteludes.

Kultuuri- ja väärtuspätevus

Õpilane õpib järgima reegleid, väärtustama ausat mängu ja lugupidavat suhtumist kaaslastesse. Tantsulise liikumise ja traditsiooniliste mängude kaudu tutvutakse Eesti liikumiskultuuriga ning kujundatakse positiivne hoiak kehalise eneseväljenduse suhtes.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Rühma- ja võistkonnategevustes kujunevad koostööoskus, vastutustunne ja kokkulepete järgimine. Õpilane õpib arvestama teistega, lahendama olukordi rahumeelselt ning käituma turvaliselt.

Enesemääratluspädevus

Liikumistegevused aitavad õpilasel tunnetada oma võimeid, märgata arengut ja kogeda eduelamust. Õpilane õpib väärtustama tervislikku eluviisi ning mõistma liikumise mõju oma enesetundele.

Õpipädevus

Õpilane õpib järgima juhiseid, harjutama järjepidevalt ning analüüsima oma sooritust. Arendatakse oskust seada jõukohaseid eesmärke ja hinnata oma edenemist.

Suhtluspädevus

Liikumistunnid pakuvad võimalusi selgeks suhtlemiseks, juhiste mõistmiseks ja tagasiside andmiseks. Õpilane õpib väljendama oma mõtteid ja kuulama kaaslasi.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Liikumistegevustes kasutatakse mõõtmist, ajamõisteid ja ruumilisi seoseid. Õpilane mõistab koormuse ja taastumise seoseid ning kasutab vahendeid sihipäraselt ja ohutult.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane õpib eesmärke seadma, pingutama ning vastutama oma panuse eest rühmategevustes.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine

Kehalises kasvatuses käsitletakse läbivaid teemasid praktilise tegevuse kaudu.

Tervis ja ohutus

Kujundatakse teadmisi kehalise aktiivsuse mõjust tervisele, ohutusreeglitest ja turvalisest käitumisest erinevates liikumisolukordades. Õpilasi suunatakse arvestama enda ja kaaslaste turvalisusega nii spordisaalis kui ka õues tegutsedes. Liikumisõpetuses käsitletakse ka liikluskasvatust, pöörates tähelepanu ohutule liikumisele kooli ümbruses, jalakäija ja jalgratturi käitumisreeglitele ning turvalisele osalemisele avalikus ruumis.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õuesõppes väärtustatakse looduskeskkonda ning kujundatakse keskkonnahoidlikke liikumisharjumusi, kasutades Nõmme looduslikke võimalusi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilased osalevad liikumistegevuste ja mängude kavandamises ning võtavad vastutust ühistegevustes.

Kultuuriline identiteet

Tutvutakse rahvamängude ja liikumistraditsioonidega.

Teabekeskkond ja digipädevus

Kasutatakse vajadusel lihtsaid mõõtmisvahendeid ja digilahendusi liikumise jälgimiseks.

2.6 Lõiming teiste ainetega

Kehaline kasvatus toetab teiste õppeainete õppimist ning aitab kinnistada teadmisi praktilises tegevuses.

Eesti keel

Juhiste mõistmine, tegevuste kirjeldamine, liikumisega seotud sõnavara kasutamine.

Matemaatika

Loendamine, ajamõõtmine, vahemaade hindamine, rütm ja järjestamine.

Loodusõpetus

Keha reaktsioonid koormusele, liikumine looduses, ilmastikutingimused.

Inimeseõpetus

Kervislik eluviis, koostöö, eneseregulatsioon ja ohutus.

Muusika

Rütmiline liikumine ja tants.

Kunst ja tehnoloogia

Lihtsate vahendite kavandamine ja valmistamine.

Ajalugu ja kodulugu

Liikumine ajaloolistes paikades, matkad ja orienteerumine kodukohas.

Kehaline kasvatus lõimub ka kooli liikumakutsuva kooli põhimõtetega, toetades liikumispause, õuevahetunde ja kooliürituste kaudu igapäevast kehalist aktiivsust.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3.klass)

4. klassi lõpetaja:
7. osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides, tunneb rõõmu liikumisest ning sooritab õpitud liikumisviise ja harjutusi vastavalt oma võimetele;
8. teab ja täidab elementaarseid hügieeni- ja ohutusreegleid;
9. järgib kokkulepitud mängu-, korra- ja ohutusreegleid ning arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega;

10. sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatlemiseks ja mõõtmiseks ning annab õpetaja abiga hinnangu kogetud kehalisele koormusele (nt kerge/raske);
11. tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid ning liikumisviise pildi või tegevuse põhjal.

Ujumisõpetus (3. klassis)

Vastavalt kooli võimalustele läbitakse ujumise algõpetus 3. klassis.

Ujumise algõpetuse läbinud õpilane:

1. järgib basseinis ja veekeskkonnas kehtivaid ohutus- ja käitumisreegleid;
2. on kohanenud veega, julgeb vette minna, kasta nägu ja pead ning sukelduda õpetaja juhendamisel;
3. hõljub veepinnal rinnuli- ja seliliasendis ning liigub vees edasi vastavalt oma võimetele;
4. kasutab lihtsamaid ujumisiigutusi ning omab eakohaseid ja individuaalsele tasemele vastavaid ujumisoskusi;
5. mõistab veeohutuse põhimõtteid ning oskab õpetaja juhendamisel veekeskkonnas turvaliselt käituda.

2.7.2 Kehaline kasvatus 1. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestatakse individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksumängudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatk või õppekäik linna- või looduskeskkonnas: matk Tondiraba parki, loomaaia külastused Hüppeoskus. Hüppemängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas. Hüppe- ja jooksumängud. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades. Hüppesaharjutused.

	Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine. Ohutusega arvestamine ja enda suutlikkuse mõistmine. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas. Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.
2)liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	Harjutused ja mängud kelkudel. Harjutused suuskadel (murdmaa). Harjutused vahenditel liikumiseks vees (nt ujumisplaat, matt)
3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka tehnilisele ABC-le keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suuskade puhul teadmine, et põhjasid on vaja hooldada libisemiseks, suuskadel pidamisala määramine ja määrimine klassikalise sõidustiili puhul.
4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske- ja püüdmisoskus. Vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites,

	tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Viske- ja püüdmisega liikumismängud. Viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülaltkäte vise täpsusele, veeretamine täpsusele ja esemete alt, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal). Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel. Palli löömisoskus käega. Palli löömine üles, ette-üles, üle takistuse (võrk, nõör), harjutused kergete pallidega (nt. õhu- või rannapallid), palli löömine erinevate kehaosade; palli löömine säilitades enda asukohta ja liikumisel. Palli löömisoskus jalaga. Harjutused ja liikumismängud. Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele. Palli vedamine ja peatamine. Palli löömisoskus vahendiga (lauatennise reketiga) . Juurdeviivad harjutused lauatennise mängule.
--	--

	Vahendi abil teiste oskuste arendamine Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisunnetuse harjutused vahendite abil. Boccia, petank, saalikurling.
5) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	Tasakaalu hoidmine asendites. Tasakaaluasendid erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel; kehakujud (sümmeetrilised, mittesümmeetrilised) nii üksi kui ka koostöös. Toengud erinevate kehaosade peal. Lihtsamad ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal. Tasakaalu hoidmine liikumisel. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Lihtsamad pöörlemised. Erinevad veered. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused liikudes. Tasakaalu hoidmine asendite ja liikumiste kombinatsioonides. Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend; takistusrajad jne); kehahoid erinevates liikumistes. Kombinatsioonide koostamine (sh nt enda harjutuste seeria joonistamine) ja sooritamine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus).
6) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;	Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele. Selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.

7) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	Tervis ja ohutus kui läbiv teema liikumisoskuste valdkonnas. Läbiv teema "Tervis ja ohutus" keskendub ohutusega seotud teemadele (tinglikult jaotades ohutusõpetuseks ning riskikäitumise ennetamiseks). Liikumisega seonduvatest õpitulemustest saab liikumisoskuste valdkonnas toetada järgmiste õpitulemuste saavutamist: turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Konkreetsed õpitulemused koos toetavate õppeülesannetega on kirjeldatud ohutusteemalistes õpetajaraamatutes. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Õppesisu näited edasiliikumisoskustes Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linnakui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Vahendil liikumises Enda ohutuse tagamine ja kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna
--	--

	ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel, ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused Ujumisoskus; oma võimete hindamine.
8) arvestab tegevustes kaaslasi;	Õpilane annab etteantud skaalal hinnangu, kuidas on ta arvestab kaaslase või kaaslastega liikumistegevuses.
9) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;	Õpilase tagasiside andmine toimub etteantud oskuste alusel, kust ta saab valida kuidas ta antud oskuse on omandanud ja kuidas ta arvestab ohutusega.
10) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta	Liikumisoskuste nimetamine oma igapäevaste liikumisviiside kirjeldamine

2.7.3 Kehaline kasvatus 2. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatk või õppekäik linnavõi looduskeskkonnas. Matk Tondiraba parki, loomaaia külastused. Hüppeoskus. Hüppemängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas. Hüppe- ja jooksupõhised kombinatsioonid. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades. Hüpetsaharjutused. Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel,

	üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine. Ohutusega arvestamine ja enda suutlikkuse mõistmine. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas. Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.
2)liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	Harjutused ja mängud kelkudel. Harjutused suuskadel (murdmaa). Harjutused vahenditel liikumiseks vees (nt ujumisplaat, matt)
3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka tehnilisele ABC-le keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suuskade puhul teadmine, et põhjasid on vaja hooldada libisemiseks, suuskadel pidamisala määramine ja määrimine klassikalise sõidustiili puhul
4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske- ja püüdmisoskus. Vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Viske- ja püüdmisega liikumismängud. Viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt

	kauguselt, ülaltkää vise täpsusele, veeretamine täpsusele ja esemete alt, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal). Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel. Palli löömisoskus käega. Palli löömine üles, ette-üles, üle takistuse (võrk, nõör), harjutused kergete pallidega (nt. õhu- või rannapallid), palli löömine erinevate kehaosade; palli löömine säilitades enda asukohta ja liikumisel. Palli löömisoskus jalaga. Harjutused ja liikumismängud. Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele. Palli vedamine ja peatamine. Palli löömisoskus vahendiga (lauatennise reketiga) Juurdeviivad harjutused lauatennise mängule. . Vahendi abil teiste oskuste arendamine Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisunnetuse harjutused vahendite
--	--

	abil.
5) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	Tasakaalu hoidmine asendites. Tasakaaluasendid erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel; kehakujud (sümmeetrilised, mittesümmeetrilised) nii üksi kui ka koostöös. Toengud erinevate kehaosade peal. Lihtsamad ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal. Tasakaalu hoidmine liikumisel. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Lihtsamad pöörlemised. Erinevad veered. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused liikudes. Tasakaalu hoidmine asendite ja liikumiste kombinatsioonides. Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend; takistusrajad jne); kehahoid erinevates liikumistes. Kombinatsioonide koostamine (sh nt enda harjutuste seeria joonistamine) ja sooritamine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus).
6) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;	Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele. Selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel
7) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	Tervis ja ohutus kui läbiv teema liikumisoskuste valdkonnas. Läbiv teema "Tervis ja ohutus" keskendub ohutusega seotud teemadele

	(tinglikult jaotades ohutusõpetuseks ning riskikäitumise ennetamiseks). Liikumisega seonduvatest õpitulemustest saab liikumisoskuste valdkonnas toetada järgmiste õpitulemuste saavutamist: turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Konkreetsed õpitulemused koos toetavate õppeülesannetega on kirjeldatud ohutusteemalistes õpetajaraamatutes. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtte arvestamine. Õppesisu näited edasiliikumisoskustes. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linnakui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises Enda ohutuse tagamine ja kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu
--	--

	arvestamine asendites. Veeohutusosalased oskused Ujumisoskus; oma võimete hindamine.
8) arvestab tegevustes kaaslasti;	Õpilane annab etteantud skaalal hinnangu, kuidas ta arvestab kaaslaste või kaaslastega liikumistegevuses.
9) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;	Õpilase tagasiside andmine toimub etteantud oskuste alusel, kust ta saab valida kuidas ta antud oskuse on omandanud ja kuidas ta arvestab ohutusega.
10) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta	Liikumisoskuste nimetamine oma igapäevaste liikumisviiside kirjeldamine

2.7.4. Kehaline kasvatus 3.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatk või õppekäik linnavõi looduskeskkonnas. Matk Tondiraba parki, loomaaia külastused. Hüppeoskus. Hüppemängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas. Hüppe- ja jooksukombinatsioonid. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades. Hüpitsaharjutused. Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine. Ohutusega arvestamine ja enda suutlikkuse mõistmine. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas. Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.
2) liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes	Harjutused suuskadel (murdmaa). Harjutused vahenditel liikumiseks vees (nt ujumisplaat, matt).
3) teab esmast liikumisvahendi hoidmis- ja hooldusvajadust;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka tehnilisele ABC-le keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suuskade puhul teadmised, et põhjasid

	on vaja hooldada libisemiseks, suuskadel pidamisala määramine ja määrimine klassikalise sõidustiili puhul.
4) käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske- ja püüdmisoskus. Vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Viske- ja püüdmisega liikumismängud. Viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülaltkäe vise täpsusele, veeretamine täpsusele ja esemete alt, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal). Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel. Palli löömisoskus käega. Palli löömine üles, ette-üles, üle takistuse (võrk, nõör), harjutused kergete pallidega (nt. õhu- või rannapallid), palli löömine erinevate kehaosade; palli löömine säilitades enda asukohta ja liikumisel. Palli löömisoskus jalaga. Harjutused ja

	liikumismängud. Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele. Palli vedamine ja peatamine. Palli löömisoskus vahendiga (lauatennise reketiga) Juurdeviivad harjutused lauatennise mängule. Vahendi abil teiste oskuste arendamine Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisõpetuse harjutused vahendite abil.
5) oskab ujuda, sh sukelduda, veepinnal hõljuda, rinnuli- ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda	Eraldi õppeprotsessi kirjeldus – https://oppekava.innove.ee/oppeprotsessidekirjeldused/kehaline-kasvatus/Ujumistunnid toimuvad vastavalt kooli võimalustele ujumiskursusena 3.klassis. Kursuse maht 20 on ainetundi, tunnid toimuvad paaristundidena 10 koolinädalal jooksul. Õpilane jõuab õpitulemuseni tema individuaalseid iseärasusi arvestades.
6) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalasid	https://oppekava.innove.ee/oppeprotsessidekirjeldused/kehaline-kasvatus/ Õpilane jõuab õpitulemuseni tema individuaalseid iseärasusi arvestades.
7) hoiab tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;	Tasakaalu hoidmine asendites. Tasakaaluasendid erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel; kehakujud (sümmeetrilised, mitesümmeetrilised) nii üks kui ka koostöös. Toengud erinevate kehaosade peal. Lihtsamad ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal. Tasakaalu hoidmine liikumisel. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Lihtsamad pöörlemised. Erinevad veered. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused liikudes. Tasakaalu hoidmine asendite ja liikumiste kombinatsioonides. Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend; takistusrajad jne); kehahoid erinevates liikumistes. Kombinatsioonide koostamine (sh nt enda harjutuste seeria joonistamine) ja sooritamine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus)
8) korrigeerib kehahoidu õpetaja juhtimisel;	Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele. Selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.
9) arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid ning saab aru erinevate liikumisviiside puhul vajaliku turvavarustuse kasutamise põhjustest;	Tervis ja ohutus kui läbiv teema liikumisõpetuse valdkonnas Läbiv teema "Tervis ja ohutus" keskendub ohutusega seotud teemadele (tinglikult jaotades ohutusõpetuseks ning riskikäitumise ennetamiseks). Liikumisega seonduvatest õpitulemustest saab liikumisõpetuse valdkonnas toetada järgmiste õpitulemuste saavutamist: turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase

	enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Konkreetsed õpitulemused koos toetavate õppeülesannetega on kirjeldatud ohutusteemalistes õpetajaraamatutes. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Õppesisu näited edasiliikumisoskustes. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linnakui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda ohutuse tagamine ja kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused Ujumisoskus; oma võimete hindamine.
10) arvestab tegevustes kaaslast;	Õpilane annab etteantud skaalal hinnangu, kuidas on ta arvestab kaaslaste või kaaslastega liikumistegevuses
11) annab tagasisidet enda liikumisoskuste ja -ohutuse kohta etteantud kirjelduse alusel;	Õpilase tagasiside andmine toimub etteantud oskuste alusel, kust ta saab valida kuidas ta antud oskuse on omandanud ja kuidas ta arvestab ohutusega.
12) toob näiteid erinevate liikumisoskuste kohta	Liikumisoskuste nimetamine oma igapäevaste liikumisviiside kirjeldamine

2.7.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6.klass)

6. klassi lõpetaja:

7. osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides vastavalt oma individuaalsetele võimetele ning tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja liikumisürituste vastu, osaledes neis vastavalt võimalustele;
8. liigub ja sportib koos kaaslastega, jagab õpetaja suunamisel rühmas ülesandeid ning osaleb mängureeglite ja kokkulepete kujundamisel;
9. mõistab ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid igapäevases liikumistegevuses;
10. kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise ja sportimise tähtsust tervisele, teab enamlevinud liikumistegevustega seotud vigastusi ning oskab õpetaja juhendamisel sobivalt käituda;
11. püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärgi oma kehaliste võimete arendamiseks ning analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatlemiseks ja mõõtmiseks ning annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele.

2.7.6 Kehaline kasvatus 4.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
--------------	---------------------------

1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksualad: sprint, keskmaajooks, kestvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine. (Lühi)matkad ja õppekäigud Tondiraba parki. Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (nt parkuur, hobby horse) erinevates keskkondades. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpsisaharjutuste kombinatsioonid. Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis. Paaris-, grupi- ja individuaalsed ülesanded liikumiste kombineerimiseks, loomiseks.
2) liigub edasi vahendil muutuvas keskkonnas;	Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades. Jalgrattaga sõiduoskuse arendamiseks, võimalik rakendada näiteks rattanädalat/-kuud
3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suusatamine (murdmaa) hooldus ja hooldusvõtted
4) käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud lauatenнисes. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmis- ja liikumise harjutused vahendite abil.
5) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeoh	Eraldi õppeprotsessi kirjeldus – https://oppekava.innove.ee/oppeprotsessidekirjeldused/kehaline-kasvatus/ Õpilane jõuab õpitulemuseni tema individuaalseid iseärasusi arvestades.
6) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;	Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Tasakaaluasendid erinevate kõrgustega toepindadel, erinevates tasapindades üksi ja paarilisega. Ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Keharaskuse ülekandmine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused. Keha liikumise kombinatsioonid. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Pöörlemised. Erinevad veered. Keharaskuse ülekandmine. Oskussõnad. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus). Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes.

7) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks	Keahoiu ja asendite hoidmisoskus. Juurdeviivad harjutused, kehahoiu põhimõtted, asendite seostamine keha raskuskeskmega, keskendumisega.
8) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid	Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda turvalisuse tagamine, kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel ning oma käitumise analüüsimine. Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusosalased oskused
9) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana	Etteantud küsimuste kaudu toob õpilane välja, kuidas ta liikumistegevustes arvestab kaaslastega. Põhjustab lühidalt enda vastust
10) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist	Õpilase eneseanalüüs toimub etteantud juhendi või ankeedi alusel toetudes õpitud oskustele, ohutuse ja turvavarustuse kasutamise järgimisele. Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohtust ja turvavarustust.
11) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses	Nimetab edasiliikumise seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega (nt jooksmine, kepikõnd, tants jne), igapäevase liikumisviisiga (jalgsi, tõukerattaga, rulaga, rattaga jne) ja spordialadega (maratonijooks, 100m jooks jne).

2.7.7 Kehaline kasvatus 5.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksualad: sprint, keskmajooks, kehvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine. (Lühi)matkad ja õppekäigud Tondiraba parki. Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (nt parkuur) erinevates keskkondades. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpiisaharjutuste kombinatsioonid. Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale. Rütmis- ja koordinatsiooniharjutused. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos,

	tagamine, oma käitumise analüüsimine ning kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitsemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused.
9) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;	Etteantud küsimuste kaudu toob õpilane välja, kuidas ta liikumistegevustes arvestab kaaslastega. Põhjustab lühidalt enda vastust
10) analüüsib enda liikumisoskusi, - ohutust ja turvavarustuse kasutamist	Õpilase eneseanalüüs toimub etteantud juhendi või ankeedi alusel toetudes õpitud oskustele, ohutuse ja turvavarustuse kasutamise järgimisele. Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohutust ja turvavarustust
11) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.	Nimetab edasiliikumise seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega (nt jooksmine, kepikõnd, tants jne), igapäevase liikumisviisiga (jalgsi, tõukerattaga, rulaga, rattaga jne) ja spordialadega (maratonijooks, 100m jooks jne).

2.7.8 Kehaline kasvatus 6.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksualad: sprint, keskmajaajooks, kehvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine. (Lühi)matkad ja õppekäigud Tondiraba parki. Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (nt parkuur, hobby horse) erinevates keskkondades. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpsaharjutuste kombinatsioonid. Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis. Paaris-, grupi- ja individuaalsed ülesanded liikumiste kombineerimiseks, loomiseks.
2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas	Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades.
3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suusad (murdmaa) hooldus ja korrashoid.
4) käsitleb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud	Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele. Vahendi hoidmine

sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud lauatennisele. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisõpetuse harjutused vahendite abil- saalikurling, boccia, discgolf.
5) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid os	Eraldi õppeprotsessi kirjeldus – https://oppekava.innove.ee/oppeprotsessidekirjeldused/kehaline-kasvatus/ Õpilane jõuab õpitulemuseni tema individuaalseid iseärasusi arvestades
6) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;	Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Tasakaaluasendid erinevate kõrgustega toepindadel, erinevates tasapindades üksi ja paarilisega. Ümberpööratud asendid. Maandumine. Rippumine. Keharaskuse ülekandmine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused. Keha liikumise kombinatsioonid. Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Pöörlemised. Erinevad veered. Keharaskuse ülekandmine. Oskussõnad. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaristantsus). Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes
7) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;	Kehahoiu ja asendite hoidmisoskus. Juurdeviivad harjutused, kehahoiu põhimõtted, asendite seostamine keha raskuskeskmega, keskendumisega.
8) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna

	kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda turvalisuse tagamine, oma käitumise analüüsimine ning kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused
9) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;	Etteantud küsimuste kaudu toob õpilane välja, kuidas ta liikumistegevustes arvestab kaaslastega. Põhjustab lühidalt enda vastust.
10) analüüsib enda liikumisoskusi, - ohutust ja turvavarustuse kasutamist	Õpilase eneseanalüüs toimub etteantud juhendi või ankeedi alusel toetudes õpitud oskustele, ohutuse ja turvavarustuse kasutamise järgimisele. Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohutust ja turvavarustust.
12) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses	Nimetab edasiliikumise seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega (nt jooksmine, kepikõnd, tants jne), igapäevase liikumisviisiga (jalgsi, tõukerattaga, rulaga, rattaga jne) ja spordialadega (maratonijooks, 100m jooks jne)

2.7.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9.klass)

9.klassi lõpetaja:

8. osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides vastavalt oma individuaalsetele võimetele ning kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, selgitades igapäevase liikumise vajalikkust;
9. järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuse tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, kuidas käituda liikumisel või sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral;
10. järgib sportides ja liikudes reegleid ning võistlusmäärusi, liigub keskkonda hoidvalt, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslasi ja teeb nendega koostööd;
11. jälgib ja analüüsib õpetaja suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatlemiseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele; kasutab juhendamisel sobivaid vahendeid kehalise aktiivsuse hindamiseks;
12. kavandab ja sooritab õpetaja suunamisel tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks; valib endale sobiva liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab soojendus- ning venitusharjutusi ning koostab lihtsamaid liikumiskombinatsioone;
13. kirjeldab õpetaja suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning oma kogemusi nendest; teab Eesti tuntumaid sportlasi ja nende saavutusi;
14. teab Eesti tähtsamaid spordi- ja liikumissündmusi ning väärtustab liikumistraditsioonide rolli kultuuris.

2.7.10 Kehaline kasvatus 7.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõndimine ja jooksmine kui harrastus- ja treeningvorm: jooksualad, maastikujooks; kepikõnd. Matk looduskeskkonnas- rabamatkad ja õppekäigud. Hüppeoskus. Hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses (nt takistusradadel) ja hüppealades (nt kaugushüpe, kõrgushüpe). Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse ja treeningvormina erinevates keskkondades: ronimissein, loodus- või tehiskeskkond, kaitsevää treeningrada jne. Ohutusnõuete arvestamine ja

	enda suutlikkuse hindamine. Ronimisvõtted. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuks sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmide tekitamine kehaga, koostöös paarilise- ja rühmaga. Rütmi ja koordinatsiooni harjutused Harjutused muusikaga. Liikumiskombinatsioonide loomine vastavalt rütmile või muusikale. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja/või rühmaga. Liikumiskombinatsioonide loomised ja rakendamised paarilise või rühmaga.
2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega	Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades turvavarustust kasutades ning liiklusohutuse printsiipe järgides.
3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suusad (murdmaa) hooldus ja korrashoid.
4) käsitleb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, - mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus. Liikumiskombinatsioonide loomine kasutades viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust. Sportmängud vähendatud väljakutel ja mängijate arvuga (nt 3x3; 4x4). Omaloomingulised mängud vahenditega. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud mängudele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Näiteks footbag. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud lauatenнисes. Vahendi abil teiste oskuste arendamine.

	Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisuse harjutused vahendite abil.- discgolf, saalikurling, boccia, kuul, ketas
5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;	Asendid mitmesugustel vahenditel ja enda keharaskusega ja selle ülekandmisega. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes. Liikumised erinevates keskkondades, kõrguste ja laiustega toe- ja tasapindadel. Erinevad kehaasendid individuaalselt, paaris ja rühmades. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine rühmades ja oskussõnadega. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaristantsus).
6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks	Ohutus asendites ja liikumisel.
7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid	Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda turvalisuse tagamine, oma käitumise analüüsimine ning kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitsemisõskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrolliõskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased õskused.
8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab näidet/näiteid, kuidas õpilane on kaaslasega arvestanud koostöises ülesandes
9) annab hinnangu enda liikumisõskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab kirjeldust omandatud õskustest, tehtud pingutust nende õppimiseks, edasist õskuste arendamise vajadust, ohutuse järgimist ja turvavarustuse kasutamist
10) seostab liikumisõskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	Lühike arutelu koos näidetega, kuidas kasutatakse liikumisõskuseid igapäevases liikumises, harrastustegevuses, spordis või võistlusspordis

2.7.11 Kehaline kasvatus 8.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab teadlikult edasiliikumisõskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;	Õskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuõskus. Kõndimine ja jooksmine kui harrastus- ja treeningvorm: jooksualad, maastikujooks; kepikõnd. Matk looduskeskkonnas terviserajad, rabamatk, õppekäigud. Hüppeõskus. Hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses (nt takistusradadel) ja hüppealades (nt kaugushüpe). Ronimisõskus. Ronimine liikumisharrastuse ja treeningvormina erinevates keskkondades: ronimissein, loodus- või tehiskeskkond, kaitseväge treeningrada jne. Ohutusnõuete

	arvestamine ja enda suutlikkuse hindamine. Ronimisvõtted. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Könni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmide tekitamine kehaga, koostöös paarilise- ja rühmaga. Rütmi ja koordinatsiooni harjutused Harjutused muusikaga. Liikumiskombinatsioonide loomine vastavalt rütmile või muusikale. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja/või rühmaga. Liikumiskombinatsioonide loomised ja rakendamised paarilise või rühmaga
2) liigub edasi vahendil muutuv keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;	Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades turvavarustust kasutades ning liiklusohutuse printsiipe järgides
3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suusad (murdmaa) hooldus ja korrashoid
4) käsitleb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, - mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus. Liikumiskombinatsioonide loomine kasutades viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust. Sportmängud vähendatud väljakutel ja mängijate arvuga (nt 3x3; 4x4). Omaloomingulised mängud vahenditega. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud mängudele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Näiteks footbag. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused lauatenнисes ja mäng. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmis- ja liikumistunnetuse harjutused vahendite abil- boccia, saalikurling, discgolf, petank, kuul, ketas
7) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga	Asendid mitmesugustel vahenditel ja enda keharaskusega ja selle ülekandmisega. Kehatunnetuse ja kehafooi harjutused paigal ja liikudes. Liikumised erinevates keskkondades, kõrguste ja laiustega toe- ja tasapindadel. Erinevad kehaasendid individuaalselt, paaris ja rühmades. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine rühmades ja oskussõnadega. Kehakontroll tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaritantsus).
8) seostab teadmisi ning oskusi kehafooi ja -asendite hoidmiseks;	Ohutus asendites ja liikumisel.
9) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;	Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikuskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas

	(enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda turvalisuse tagamine, oma käitumise analüüsimine ning kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitlemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused.
10) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab näidet/näiteid, kuidas õpilane on kaaslasega arvestanud koostöises ülesandes.
11) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab kirjeldust omandatud oskustest, tehtud pingutust nende õppimiseks, edasist oskuste arendamise vajadust, ohutuse järgimist ja turvavarustuse kasutamist
12) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	Lühike arutelu koos näidetega, kuidas kasutatakse liikumisoskuseid igapäevases liikumises, harrastustegevuses, spordis või võistlusspordis.

2.7.12 Kehaline kasvatus 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga	Oskuste arendamisel arvestada individuaalsust. Kõnni- ja jooksuoskus. Kõndimine ja jooksmine kui harrastus- ja treeningvorm: jooksualad, maastikujooks; kepikõnd. Matk looduskeskkonnas – terviserajad, rabamatk ja õppekäigud. Hüppeoskus. Hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses (nt takistusradadel) ja hüppealades (nt kaugushüpe). Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse ja treeningvormina erinevates keskkondades: ronimissein, loodus- või tehiskeskond, kaitseväge treeningrada jne. Ohutusnõuete arvestamine ja enda suutlikkuse hindamine. Ronimisvõtted. Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Keha liikumine ajas ja erinevates rütmides. Keha liikumine ruumis. Keha liikumine heli ja muusika saatel. Liikumine eneseväljenduse vahendina. Liikumine koostöös teistega. Kõnni ja jooksumudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud. Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmide tekitamine kehaga, koostöös paarilise- ja rühmaga. Rütmi ja koordinatsiooni harjutused Harjutused muusikaga. Liikumiskombinatsioonide loomine vastavalt rütmile või muusikale. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja/või rühmaga. Liikumiskombinatsioonide loomised ja rakendamised paarilise või rühmaga.
2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;	Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades turvavarustust kasutades ning liiklusohutuse printsiipe järgides.

3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;	Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Suusad (murdmaa) hooldus ja korrashoid.
4) käsitleb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, - mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;	Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus. Liikumiskombinatsioonide loomine kasutades viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust. Sportmängud vähendatud väljakutel ja mängijate arvuga (nt 3x3; 4x4). Omaloomingulised mängud vahenditega. Vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud mängudele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Näiteks footbag. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordineerimise, tasakaalu, koostöö, rütmisõpetuse harjutused vahendite abil (nt discgolf).
5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;	Asendid mitmesugustel vahenditel ja enda keharaskusega ja selle ülekandmisega. Kehatunnetuse ja kehaõhu harjutused paigal ja liikudes. Liikumised erinevates keskkondades, kõrguste ja laiustega toe- ja tasapindadel. Erinevad kehaasendid individuaalselt, paaris ja rühmades. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine rühmades ja oskussõnadega. Kehakontrolli tantsides (asendi hoidmised, pöörlemised, hüpped, maandumised, tasakaaluharjutused jne, nii individuaalselt kui paaristantsus).
6) seostab teadmisi ning oskusi kehaõhu ja -asendite hoidmiseks;	Ohutus asendites ja liikumisel.
7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid	Turvalisust ja ohutust suurendavate vahendite kasutamine; õpilase enda ja kaaslaste käitumise jälgimine ja analüüsimine, ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine erinevaid liikumisviise ja abivahendeid kasutades. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine nii linna- kui maakeskkonnas (enda nähtavaks tegemine). Teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt. Seos läbiva teema "Tervis ja ohutus". Vahendil liikumises. Enda turvalisuse tagamine, oma käitumise analüüsimine ja kaaslasega arvestamine vahendil liikumisel. Vahendi käsitsemisoskustes. Vahendite otstarbekas kasutamine; arvestamine keskkonna ja kaaslastega. Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehaõhu arvestamine asendites. Veeohutusalased oskused
8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab näidet/näiteid, kuidas õpilane on kaaslasega arvestanud koostöises ülesandes.
9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele	Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnang sisaldab kirjeldust omandatud oskustest, tehtud pingutust nende õppimiseks,

	edasist oskuste arendamise vajadust, ohutuse järgimist ja turvavarustuse kasutamist
10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	Lühike arutelu koos näidetega, kuidas kasutatakse liikumisoskuseid igapäevases liikumises, harrastustegevuses, spordis või võistlusspordis.

Ainevaldkond Kunstiained

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Kunstiainete valdkonda kuuluvad muusika ja kunst. Kunstiainete õpetamise eesmärk Hiiu Koolis on äratada ja hoida õpilaste huvi loomingu- ja eneseväljenduse, kultuuri ja kunstide vastu ning toetada nende loovuse, eneseväljendusoskuse ja esteetilise tundlikkuse kujunemist.

Kunstiainete valdkonnapädevus väljendub selles, et põhikooli lõpuks õpilane eakohaselt:

1. teadvustab oma seost muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning väärtustab Eesti ja maailma kultuuripärandit;
2. loob ja väljendab end erinevate kunstivahendite kaudu, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi;
3. uurib, tõlgendab ja mõtestab kunstiteoseid ning kultuurinähtusi vastavalt oma arengutasemele;
4. oskab kirjeldada ja lihtsal viisil reflekteerida enda ja kaaslaste loomingut;
5. mõistab muusika ja kunsti rolli igapäevaelus ja ühiskonnas;
6. osaleb loovtegevustes aktiivselt ja avatud hoiakuga ning otsib loovaid lahendusi erinevates olukordades.

Hiiu Koolis toetavad kunstiained õpilaste enesekindlust, emotsionaalset arengut ja suhtlemisoskust. Lihtsustatud õppes on oluline kogemuslik ja praktiline tegevus – laulmine, pillimäng, joonistamine, maalimine, meisterdamine, liikumine muusika saatel ning erinevate materjalide ja tehnikate katsetamine.

Kunstiainete kaudu kujundatakse väärtushinnanguid, arendatakse empaatiat ja koostööoskust ning toetatakse õpilase loovat eluhoiakut. Kunstiõpe aitab märgata ilu, mõista kultuurilist mitmekesisust ning kogeda loomisrõõmu turvalises ja toetavas õpikeskkonnas.

1.2 Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Vajadusel võib kool kohandada õppe mahtu või korraldust kooliastme piires, arvestades õpilaste arenguvajadusi või individuaalse õppekava rakendamist. Õppetundide arv klassiti on sätestatud kooli tunnijaotusplaanis.

Kunstiainete valdkonda kuuluvad muusika ja kunst.

Täpne nädalatundide jaotus klassiti sätestatakse kooli tunnijaotusplaanis.

Õppeaine	I kooliaste (1.–3. kl)	II kooliaste (4.–6. kl)	III kooliaste (7.–9. kl)
Muusika	1 tund	1 tund	1 tund
Kunst	1 tund	1 tund	1 tund

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Kunstiainete (muusika ja kunst) eesmärk Hiiu Koolis on toetada õpilase loovuse, eneseväljendusoskuse ja kultuurilise teadlikkuse kujunemist ning pakkuda võimalusi emotsionaalseks, esteetiliseks ja sotsiaalseks arenguks. Kunstiained loovad turvalise keskkonna, kus õpilane saab kogeda loomisrõõmu, avastada oma võimeid ja väljendada oma mõtteid ning tundeid erinevate kunstivahendite kaudu.

Kunstiainetel on oluline roll õppekavas, sest need toetavad õpilase terviklikku arengut. Muusika ja kunst aitavad kujundada väärtushinnanguid, arendada empaatiat ja koostööoskust ning tugevdada positiivset enesehinnangut. Kunstiõpe soodustab loovat mõtlemist ja probleemilahendusoskust ning pakub võimalust kogeda edu ja eneseteostust ka neil õpilastel, kelle tugevused ei avaldu akadeemilistes õppeainetes.

Lihtsustatud õppes on kunstiaine oluline vahend õpilase kõne-, suhtlemis- ja eneseregulatsioonioskuste toetamisel. Praktiline ja kogemuslik tegevus – laulmine, pillimäng, joonistamine, maalimine, meisterdamine, liikumine muusika saatel ning erinevate materjalide katsetamine – aitab arendada tähelepanu, keskendumist ja tööharjumusi.

Kunstiained aitavad õpilasel teadvustada oma seost Eesti ja maailma kultuuripärandiga ning mõista kunsti rolli igapäevaelus ja ühiskonnas. Valdakond toetab loova ja avatud eluhoiaku kujunemist ning valmisolekut osaleda kultuurielus nii loojana kui ka vastuvõtjana.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine kunstiainete valdkonnas

Hiiu Kooli kunsti- ja muusikavaldkonnas käsitletakse läbivaid teemasid lõimitult õppesisu, õppetegevuste ja õpitulemuste kavandamisel, lähtudes õpilaste arengutasemest, kooliastmest ning lihtsustatud õppe eripärast. Kunst ja muusika võimaldavad käsitleda kõiki õppekava läbivaid teemasid viisil, mis on õpilasele tähenduslik, kogemuslik ja praktiline.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Kunsti- ja muusikaõpe toetab õpilase enesetunnetust, huvide ja võimete teadvustamist ning õppimisoskuste kujunemist. Õpilased omandavad nii ainespetsiifilisi kui ka üldisemaid mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiaid, mis toetavad edasist õppimist ja toimetulekut. Tutvutakse kunstide ja muusika erinevate väljunditega igapäevaelus ning valdkonnaga seotud elukutsetega. Kunsti- ja muusikaharrastustest võivad kujuneda püsivad vaba aja tegevused või elukestev huviala.

Keskkond ja jätkusuutlik areng ning teabekeskkond

Valdkonnas kujundatakse oskusi märgata ja mõtestada ümbritsevat helilist ja visuaalset keskkonda. Õpilased õpivad otsima ja kasutama teavet kunsti ja muusika kohta, tutvuvad visuaalse ja helilise kommunikatsiooni võimalustega ning arutlevad keskkonna kujundamise üle. Õpetaja juhendamisel käsitletakse meediakeskkonna võimalusi ja ohte ning autorikaitse põhimõtteid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunsti- ja muusikaõppes julgustatakse õpilasi väljendama oma mõtteid, tundeid ja seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta. Loovtegevused ja projektid pakuvad võimalusi ideede kavandamiseks, katsetamiseks ja elluviimiseks, toetades algatusvõimet, vastutustunnet ja koostööoskusi.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Valdkonnas kasutatakse praktilistes loovtegevustes erinevaid tehnoloogilisi vahendeid ja töövõtteid. Õpilased katsetavad uusi lahendusi ning õpivad kasutama sobivaid vahendeid loomeprotsessi toetamiseks. Tehnoloogiat käsitletakse vahendina loovuse ja eneseväljenduse toetamisel, arvestades õpilaste eakohasust ja võimeid.

Tervis ja ohutus

Kunsti- ja muusikategevused toetavad emotsionaalset tasakaalu ja vaimset heaolu. Loovtegevustes järgitakse tööohutuse ja otstarbekuse põhimõtteid ning õpetatakse ohutut töövahendite, materjalide ja instrumentide kasutamist.

Väärtused ja kõlblus ning kultuuriline identiteet

Õppetegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga ning mõtestatakse kultuuri rolli igapäevaelus. Kunsti- ja muusikaõpe toetab avatud ja lugupidava hoiaku kujunemist erinevate kultuuritraditsioonide ja kaasaegsete kultuurinähtuste suhtes. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kultuurisündmustel, nagu näitused, muuseumikülastused, kontserdid ja etendused.

1.3.3 Üldpädevuste kujundamine kunsti- ja muusikavaldkonnas

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunsti- ja muusikaõpe toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks ja väärtusi hindavaks inimeseks. Õpilased tutvuvad kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga ning mõtestavad kunsti ja muusika rolli nii minevikus kui ka tänapäeva ühiskonnas. Õppetegevustes väärtustatakse loomingut, esteetilist kogemust ja eneseväljendust ning kujundatakse lugupidavat suhtumist erinevatesse kultuuritraditsioonidesse ja loojatesse. Kunstiteoste ja muusikapalade käsitlemine aitab arendada ilumeelt, eetilisi hoiakuid ning arusaama autorlusest ja kultuurilisest mitmekesisusest.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Kunsti- ja muusikavaldkond loob mitmekesiseid võimalusi koostööks, ühistegevuseks ja osalemiseks. Rühmatööd, ühismuuseumitsemise, loovprojektid ja arutelud aitavad kujundada koostööoskust, vastutustunnet ja üksteisega arvestamist. Õpilased õpivad väljendama oma seisukohti, kuulama teisi ning suhtuma erinevatesse arvamustesse lugupidavalt. Kultuurisündmustel osalemine ja ühiste projektide elluviimine toetavad kuuluvustunnet ning arusaama õpilasest kui aktiivsest kogukonna liikmest.

Enesemääratluspädevus

Kunsti- ja muusikaõpe toetab õpilase enesetunnetust, eneseväljendust ja positiivse enesehinnangu kujunemist. Loovülesannete kaudu saavad õpilased kogeda eduelamust, teadvustada oma huve ja võimeid ning õppida toime tulema nii õnnestumiste kui ka ebaõnnestumistega. Eneseanalüüs ja tagasiside aitavad kujundada teadlikumat suhtumist iseendasse ning toetavad isikliku, sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist.

Õpipädevus

Kunsti- ja muusikaõppes kujundatakse oskust õppida nii iseseisvalt kui ka koostöös teistega. Õpilased harjutavad eesmärkide seadmist, loomeprotsessi kavandamist ja oma töö analüüsimist. Erinevate ülesannete ja töövormide kaudu õpitakse hankima ja kasutama teavet, rakendama õpitut uutes olukordades ning arendama järjekindlust ja püsivust. Õpetaja juhendamisel suureneb järk-järgult õpilase vastutus oma õppimise eest.

Suhtluspädevus

Kunsti- ja muusikavaldkonnas on tähtsal kohal oma loomingu ja kunstiteoste tutvustamine, kirjeldamine ja arutlemine. Õpilased õpivad väljendama oma mõtteid ja tundeid suuliselt ja visuaalselt, kasutades eakohast ning ainespetsiifilist sõnavara. Arutelud ja esitlused aitavad kujundada oskust oma seisukohti põhjendada, kuulata kaaslasi ning osaleda sisukas suhtluses. Tutvutakse ka kunsti ja muusika kui mitteverbaalse suhtluse vormidega.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Kunsti- ja muusikaõppes rakendatakse loovtegevustes loogilist mõtlemist, seoste loomist ja probleemide lahendamist. Õpilased puutuvad kokku rütmi, struktuuri, proportsiooni, heli, valguse ja värvide omadustega ning õpivad neid nähtusi teadlikult kasutama. Tehnoloogilisi vahendeid ja materjale kasutatakse eesmärgipäraselt loomingulise tegevuse toetamiseks, arvestades nende võimalusi ja piiranguid.

Ettevõtlikkuspädevus

Kunsti- ja muusikaõpe toetab algatusvõimet, loovust ja vastutuse võtmist. Õpilasi julgustatakse ideid välja pakkuma, neid arendama ja ellu viima nii individuaal- kui ka rühmatöös. Loovprojektid ja esinemised aitavad kogeda vastutust tööprotsessi ja tulemuse eest, arendada planeerimisoskust ning mõista oma tugevusi. Tutvutakse ka kunsti- ja muusikavaldkonnaga seotud elukutsete ja tegevusvõimalustega.

Digipädevus

Kunsti- ja muusikaõppes kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, töötlemiseks ja loomingu esitlemiseks. Õpilased õpivad valima sobivaid digivahendeid loominguliste ülesannete lahendamiseks ning järgima autoriõiguse ja digiohutuse põhimõtteid. Digikeskkonna kasutamine toetab loovust, kuid rõhutatakse ka teadlikku ja tervist hoidvat digivahendite kasutamist.

1.3.4 Valdkonnasisene ja valdkondadeülene lõiming

Kunst ja muusika lõimuvad valdkonna sees ühiste mõistete ja nähtuste kaudu, nagu teos ja autor, esitus ja tõlgendus, looming ja kriitika, samuti ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstivormid (nt teater, film, tants). Kaasaegsed mitmemeeelised kunstinähtused loovad võimalusi erinevate meelte ja väljendusviiside sidumiseks.

Kunsti- ja muusikavaldkond lõimub loomulikult teiste õppeainetega. Keele- ja kirjandusainetes arendatakse verbaalset eneseväljendust ja lugemisoskust; matemaatikas seoste loomise ja loogilise mõtlemise oskust; loodusainetes teadvustatakse heli, valguse ja värvide omadusi ning meelte toimimist; sotsiaalainetes käsitletakse kultuuripärandit ja inimestevahelisi suhteid; tehnoloogiaõppes arendatakse loovust ja käelisi oskusi; kehalises kasvatuses toetatakse kehatunnetust, rütmitaju ja liikumist.

Ainevaldkondade piire ületavad õppeprojektid aitavad õpilastel mõista, et teadmised ja pädevused on omavahel seotud ning rakendatavad igapäevaelus.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega kunsitainete valdkonnas

Kunsti- ja muusikavaldkond on oma olemuselt lõimitud ning toetab õppimist kõigis õppeainetes, aidates õpilastel kujundada terviklikku maailmapilti ning seostada teadmisi erinevates elu- ja õpisihtuatsioonides. Lõiming toimub nii ühiste mõistete, teemade, õpitegevuste kui ka projektõppe kaudu, arvestades õpilaste arengutaset ja õppimise eripära.

Keel ja kirjandus (sh võõrkeeled)

Kunsti ja muusika kaudu arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, kuulamisoskust ja tekstimõistmist. Õpilased kirjeldavad kunstiteoseid ja muusikapalasisid, väljendavad oma mõtteid ja tundeid ning osalevad aruteludes. Tutvutakse eri ajastute ja kultuuride lugudega muusikas, kujutavas kunstis, teatris ja filmikunstis, mis toetab lugemisoskust, sõnavara arengut ja kultuuriteadlikkuse mõistmist.

Matemaatika

Kunsti- ja muusikategevused toetavad seoste loomist ja loogilist mõtlemist. Õppetegevustes kasutatakse matemaatilisi mõisteid ja struktuure, nagu rütm, muster, korduvus, proportsioon, sümmeetria ja ruumiline kujutus. Loomingulised ülesanded aitavad mõista matemaatika praktilist rakendamist ning arendada täpsust ja järjestamisoskust.

Loodusained

Kunsti ja muusika kaudu teadvustatakse inimese meelte rolli tunnetustegevuses ning uuritakse looduskeskkonna nähtusi helide, valguse, värvide ja materjalide kaudu. Õpitakse märkama looduse mitmekesisust ning väljendama loodusega seotud kogemusi loomingulistes tegevustes. Lõiming toetab keskkonnateadlikkuse ja loodust hoidvate hoiakute kujunemist.

Sotsiaalsed (ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus)

Kunsti- ja muusikaõppes käsitletakse kultuuri kui ühiskonna peeglit ja mõjutajat. Tutvutakse erinevate ajastute ja rahvaste kunstiliste väljendusvormidega, kommete ja traditsioonidega. Arutletakse väärtuste, identiteedi ja inimsuhete üle ning seostatakse kunstiteoseid ja muusikat ajaloolise ja sotsiaalse kontekstiga.

Tööõpetus ja tehnoloogia

Kunsti- ja muusikategevused arendavad käelist tegevust, loovat mõtlemist ja probleemilahendusoskust. Õpilased tutvuvad erinevate materjalide, töövõtete ja tehnoloogiliste vahenditega ning õpivad neid eesmärgipäraselt kasutama. Loomeprotsessides kavandatakse, katsetatakse ja hinnatakse oma töö tulemusi, mis toetab praktiliste oskuste kujunemist.

Kehaline kasvatus

Kunsti ja muusika lõimuvad kehalise kasvatuses liikumise, rütmi, koordinatsiooni ja kehatunnetuse arendamisel. Tantsuline liikumine, rütmiharjutused ja väljenduslik liikumine toetavad nii füüsilist arengut kui ka emotsionaalset eneseväljendust. Lõiming aitab kujundada positiivset hoiakut liikumise ja kehalise aktiivsuse suhtes.

1.4 Ainevaldkonna hindamise erisused

Kunstiainete valdkonnas (kunst ja muusika) lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest ning vastavate õppeainete õpitulemustest. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ning varasema tasemega võrreldes toimunud edasiminekut.

Kunstiainetes väärtustatakse eelkõige:

- loovust ja eneseväljendust;
- osalemist ja pingutust;
- tööprotsessi;
- isiklikku arengut võrreldes varasema tasemega;
- oskust kasutada õpitud väljendusvahendeid.

Hindamisel ei võrrelda õpilasi omavahel ega hinnata loomingulist annet või loomupärast musikaalsust, vaid õpitulemuste saavutamist ja arengut.

Vajaduse korral kohandatakse hindamisviise ning hinnatakse osaoskusi eraldi vastavalt õpilase vajadustele.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristavat hindamist kasutatakse vastavalt kooli hindamiskorrale.

1.5 Õpikeskkonna erisused

Kunstiainete õpikeskkond Hiiu Koolis on loovust, turvalisust ja eneseväljendust toetav. Õppimine toimub keskkonnas, kus väärtustatakse katsetamist, isikupärast lähenemist ja protsessi, mitte ainult lõpptulemust.

Õpikeskkonna eripärad:

- soodustatakse avatud ja julgustavat õhkkonda, kus õppija saab väljendada oma mõtteid ja tundeid ilma hirmuta eksimise ees;
- märgatakse ja tunnustatakse õppija pingutust ning individuaalset arengut;
- võimaldatakse erinevate materjalide, tehnikate ja väljendusviiside kasutamist;
- toetatakse koostööd, vastastikust austust ja ühiste loovtegevuste kogemust;
- kujundatakse esteetilist ja visuaalset tundlikkust.

Muusikas on oluline ühise musitseerimise võimaldamine, mis toetab kuulamisoskust, üksteisega arvestamist ja koostööd.

Kunstis kujundatakse töövahendite ohutut ja eesmärgipärast kasutamist ning hoolivat suhtumist nii töövahenditesse kui ka kaasõppijatesse.

Õpikeskkond toetab õppija enesekindluse, loova mõtlemise ja positiivse enesehinnangu kujunemist.

1.6 Õppekorralduse erisused

Kunstiainete õppekorraldus lähtub lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestab õppijate arengulisi iseärasusi ja individuaalseid vajadusi.

Õppekorralduses:

- kasutatakse praktilist ja kogemuslikku õpet;
- tegevused ja ülesanded on eakohased ning diferentseeritud vastavalt õppijate võimetele;
- õpitakse läbi loomise, katsetamise ja arutelu;
- õppetöös toetatakse individuaalset tempot ja vajadusel juhendatakse samm-sammult;
- väärtustatakse nii individuaalset kui ka rühmatööd.

Muusikas korraldatakse õppetegevus nii, et kõik õppijad saavad osaleda ühislaulmises, pillimängus ja muusikalistes liikumistegevustes vastavalt oma võimetele.

Kunstis planeeritakse tööprotsess etapiviisiliselt ning tagatakse töövahendite ja -materjalide turvaline kasutamine.

Võimalusel seotakse kunstõpetus kooliürituste, näituste, kontsertide ja kogukondlike sündmustega, mis toetavad õppijate kultuurikogemust ja loovat eneseväljendust.

2. Õppeaine: Muusika

2.1. Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Muusika õppe eesmärk Hiiu Koolis on toetada õpilase muusikalist eneseväljendust, loovust ja kultuuriteadlikkust ning kujundada positiivset hoiakut muusika ja ühise musitseerimise suhtes. Muusika loob võimaluse kogeda loomisrõõmu, eduelamust ja kuuluvustunnet läbi laulmise, pillimängu, liikumise ja kuulamise.

Kunstiainete valdkonna üldeesmärkidest lähtuvalt toetab muusika õpilase loovat eluhoiakut, emotsionaalset arengut ja eneseväljendusoskust. Muusika kaudu arendatakse kuulamisoskust, rütmitunnet, tähelepanu ja keskendumisvõimet ning kujundatakse väärtushinnanguid ja kultuurilist identiteeti.

Muusikal on oluline roll õpilase suhtlemis- ja koostööoskuse kujundamisel. Ühislaulmine ja -musitseerimine arendavad kuulamisoskust, vastastikust arvestamist ning ühist eesmärki suunatud tegutsemist. Lihtsustatud õppes on muusikas oluline kogemuslik ja praktiline tegevus, mis toetab ka kõne arengut, sõnavara laienemist ja enesekindluse kujunemist.

Muusika aitab õpilasel teadvustada oma seost Eesti ja maailma muusikakultuuriga ning mõista muusika rolli igapäevaelus ja ühiskonnas. Õppeaine toetab õpilase valmisolekut osaleda kultuurielus nii aktiivse tegutseja kui ka teadliku kuulajana.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Muusika toetab õpilaste emotsionaalset, sotsiaalset ja tunnetuslikku arengut ning loob võimalusi eneseväljenduseks ja loovuseks. Õppetöös arendatakse kuulamisoskust, rütmitunnet, tähelepanu, mälu ja suhtlemisoskusi. Olulisel kohal on laulmine, liikumine muusika saatel, rütmiharjutused, pillimäng ning muusika kuulamine.

Lihtsustatud õppes toimub õppimine valdavalt praktilise tegevuse, kordamise ja õpetaja juhendamise kaudu, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja arengutaset. Muusikategevused on selge struktuuriga ning suunatud positiivse õpikogemuse ja eduelamuse kujundamisele.

Muusika toetab koostööoskuste kujunemist, eneseregulatsiooni ning väärtustab Eesti muusikakultuuri ja -traditsioone, lõimudes teiste õppeainete ja igapäevaeluga. Ainevaldkond on kooskõlas Hiiu Kooli riikliku õppekava üldpõhimõtetega.

Muusikaga taotletakse, et Hiiu Kooli põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb rõõmu muusika kuulamisest, musitseerimisest ja ühises muusikategevuses osalemisest;
2. tunneb huvi erinevate muusikastiilide ja -žanrite vastu ning kuulab mitmekesist muusikat;
3. julgeb muusika saatel liikuda, laulda ja esineda eakohasel ning jõukohasel viisil;
4. kirjeldab kuulatud muusikat ning väljendab muusikateemalistes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpitud mõisteid ja sõnavara;
5. väärtustab muusikat ja muusikalist tegevust kui olulist osa inimese heaolust, kultuurist ja igapäevaelust.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusika õppel on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikas oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel. Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältsi väljendatakse koostegEVuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

2.3.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikas on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordinatsiooni; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldusprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

2.3.3 Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi. Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

2.3.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

2.4 Pädevuste kujundamine muusikas

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Hiiu Koolis toetab muusikaõpe kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemist, tutvustades kultuuri mitmekesisust ning suunates väärtustama nii loodut kui ka loomist. Muusikaga tegelemise, selle kuulamise ja muusika üle arutlemise kaudu süvendatakse teadmisi eesti kultuurist ja muusikast, avardatakse maailmapilti ning kujundatakse lugupidavat suhtumist erinevatesse kultuuridesse.

Esimeses kooliastmes keskendutakse eesti kultuuripärandile – meie tavadele ja kommetele ning nendega seotud repertuaarile (rahvalaulud, rahvapillid, laulumängud ja rahvatantsud; kodu ja Eestimaaga seotud laulud). Teises kooliastmes laiendatakse kultuuripilti naaberriikide kultuure tundma õppides ning võrreldakse neid Eesti kultuuriga. Kolmandas kooliastmes tutvutakse teiste kontinentide kultuuride, usundite ja muusikaga.

Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundavad Hiiu Koolis ühislaulmised, kooli traditsioonides osalemine ning osalus laulu- ja kultuurisündmustel. Õppekäigud kultuuripärandiga seotud paikadesse ning kontsertide ja muusikaetenduste külastamine toetavad kultuuriteadlikkust ja väärtushinnangute kujunemist.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Muusika kui universaalne keel loob Hiiu Koolis võimalusi üksteise tundmaõppimiseks, koostegutsemiseks ja suhtlemiseks. Ühislaulmine, pillimäng ning osalemine ühistes muusikalistes projektides arendavad sotsiaalseid oskusi, toetavad koostöövalmidust ja tugevdavad ühtekuuluvustunnet.

Muusikalistes ühistegevustes kujundatakse toetav ja turvaline õpikeskkond, kus õpitakse meeskonnatööd, kokkulepete sõlmimist ja nendest kinnipidamist ning kaaslastega arvestamist. Kultuurisündmustel osalemine aitab mõista erinevaid kultuuritaustu ning tugevdab kogukonnatunnet.

Enesemääratluspädevus

Muusikaõpe Hiiu Koolis toetab õpilase enesetunnetust ja eneseväljendust. Musitseerimise kaudu avastavad õpilased oma huve, tugevaid külgi ja loovust. Praktiliste tegevuste käigus kujunevad oskused oma sooritust hinnata, arendada ja esitleda.

Õpetaja ja kaasõpilaste tagasiside aitab teadlikult oma oskusi täiustada. Osalemine kooris, ansamblis või pilliringis ning esinemised kooli- ja kogukonnaüritustel toetavad enesekindluse, vastutustunde ja kuuluvustunde kujunemist. Erinevate muusikastiilidega tutvumine aitab õpilasel leida endale sobiva eneseväljendusviisi.

Õpipädevus

Muusikaõpe Hiiu Koolis kujundab õppija oskust oma õppimist kavandada, analüüsida ja hinnata. Laulu või pilliloo õppimine eeldab teose analüüsi, eesmärkide seadmist ning sobiva õppestrateegia valikut.

Õppimine toimub nii koostöös kui ka iseseisvalt, rõhutades harjutamise ja järjepidevuse olulisust. Tagasiside ning enda ja teiste tegevuse analüüs toetavad õppimisoskuste teadlikku arengut.

Suhtluspädevus

Muusika võimaldab Hiiu Koolis suhtlemist nii verbaalselt kui ka mitteverbaalselt. Algklassides kujundatakse suhtluspädevust laulude ning mänguliste muusikaliste tegevuste kaudu. Vanemates klassides arendatakse oskust arutleda muusika, kultuuride ja isiklike kogemuste üle ning väljendada oma arvamust lugupidavalt.

Aktiivne osalemine koorides, ansamblites ja pilliringides ning muusikalise sõnavara kasutamine toetavad teadlikku ja sisukat suhtlemist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Muusikaõppes seostatakse Hiiu Koolis teadlikult matemaatilisi ja loodusteaduslikke teadmisi muusikaliste nähtustega. Rütm, helivältsed, taktimöödu ja tempo toetavad matemaatilise mõtlemise arengut. Loodusteaduslik pädevus kujuneb heli tekkimise, omaduste ja helikeskkonna mõju mõistmise kaudu.

Digivahendite kasutamine muusika loomisel, salvestamisel ja esitamisel arendab tehnoloogiaalast pädevust ning digioskusi.

Ettevõtlikkuspädevus

Muusikaõpe Hiiu Koolis soodustab ettevõtlikkust ja algatusvõimet. Õpilasi innustatakse ideid välja pakkuma, muusikalisi sündmusi kavandama ning loovalt tegutsema. Esinemised ja projektid arendavad vastutustunnet, planeerimisoskust ja eneseusku.

Muusikaline tegevus aitab õpilasel mõista oma tugevusi, võtta vastutust ühise tulemuse eest ning kogeda loovuse ja ettevõtlikkuse väärtust.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine muusikas

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Muusikaõpe Hiiu Koolis kujundab valmisolekut oma teadmiste ja oskuste pidevaks täiendamiseks ning toetab uudishimu ümbritseva maailma vastu. Õpilasi julgustatakse oma muusikalisi oskusi esitlema ning leidma võimalusi nende rakendamiseks erinevates eluvaldkondades.

Tutvustatakse muusikaharrastust kui eneseväljenduse, vaba aja sisustamise ning sotsiaalsete ja sõprussuhete loomise võimalust. Õpilased saavad teadlikuks edasiõppimisvõimalustest (nt huviringid, muusikakool).

Käsitletakse muusikaga seotud elukutseid (nt helilooja, laulja, pillimängija, dirigent, helitehnik, pillimeister), teadvustades muusikut kui võimalikku elukutset.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Muusikas kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi ning tutvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme. Õpilasi suunatakse vastutustundlikule tarbimisele ning mõistma looduse ja kultuuri seoseid.

Valmistatakse rütmipille taaskasutatud ja looduslikest materjalidest ning käsitletakse temaatiliste laulude kaudu keskkonna- ja väärtusküsimusi. Tutvutakse pärimusmuusikaga ning võimalusel kutsutakse kooli esinema kohalikke pärimusmuusikuid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Ühine musitseerimine arendab koostööoskust, vastutustunnet ja teistega arvestamist. Loovülesanded toetavad õpilaste algatusvõimet ja ettevõtlikkust.

Õpilasi kaasatakse otsustusprotsessidesse (nt repertuaari valik), esinemistesse ning kooli ja kogukonna ürituste planeerimisse ja läbiviimisse. Käsitletakse muusikat ka kui võimalikku ettevõtlusvormi (muusika looja, esitaja, vahendaja).

Kultuuriline identiteet

Muusika toetab Eesti rahvakultuuri tundmist ja väärtustamist (rahvalaulud, rahvapillid, rahvatantsud, laulu- ja tantsupeod). Rahvamuusikat ja laulumänge kasutatakse rahvakalendri ja riiklike tähtpäevade tähistamisel. Väärtustatakse piirkondlikke eripärasid ning tutvutakse kodukohaga seotud kultuuritegelaste ja muusikutega. Samuti tutvutakse teiste rahvaste muusikatraditsioonidega, kujundades sallivat ja lugupidavat suhtumist kultuurilisse mitmekesisusse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilasi suunatakse otsima ja kasutama teavet heliloojate, pillide ja muusikastiilide kohta, kasutades erinevaid teavikuid (heli- ja videosalvestised, digikeskkonnad).

Käsitletakse internetiturvalisuse ja vastutustundliku meediakasutuse teemasid, sh isiklike saavutuste jagamist ning autoriõigusi. Kasutatakse kooli digikeskkondi (nt e-õppeplatvormid) õppematerjalide ja tööde esitamiseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Muusikas kujundatakse avatud ja uuendusmeelset hoiakut tehnoloogia suhtes. Kasutatakse digivahendeid õppetegevuses ning tutvustatakse muusikatehnoloogia arengut läbi aegade.

Õpilasi juhendatakse oma omaloomingu (laulud, pillilood) salvestamisel ning tutvustatakse tänapäevaseid muusika loomise ja salvestamise võimalusi.

Tervis ja ohutus

Muusika toetab emotsionaalse tasakaalu ja vaimse heaolu kujunemist. Muusikat kasutatakse lõõgastumiseks, eneseväljenduseks ja pingete maandamiseks.

Käsitletakse müra mõju tervisele, õpetatakse häälehoidu ja tervislikku häälekasutust ning turvalisi pillimänguvõtteid.

Õpilasi suunatakse teadvustama oma võimeid, huve ja piire.

Väärtused ja kõlblus

Muusika toetab eneseteadlikkuse kujunemist ning lugupidava ja salliva suhtumise arengut erinevatesse arvamustesse ja väärtushinnangutesse. Ühislaulmine ja -musitseerimine kujundavad vastastikust arvestamist, koostööoskust ning ühist vastutust tegevuse tulemuse eest.

Muusikatundides kujundatakse hea käitumise tavasid avalikus ruumis (nt kontserdid, aktused) ning harjutatakse oma arvamuste ja hinnangute viisakat ja põhjendatud väljendamist esinejate ja kaaslaste suhtes. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama nii enda kui ka teiste loomingulist panust.

2.6 Lõiming teiste õppeainetega

Muusika ja eesti keel

Muusikaõppes arendatakse keelelist eneseväljendusoskust laulutekstide, luuletuste ja muusikaga seotud arutelude kaudu. Õpilased loevad ja mõtestavad laulusõnu, arutlevad muusika sisu ja meeleolu üle ning õpivad oma muljeid ja hinnanguid sõnastama. Toetatakse kuulamisoskust, sõnavara arengut ja esinemisjulgust.

Muusika ja matemaatika

Muusikaõppes kasutatakse matemaatilisi mõisteid rütmi, taktimõõdu, helivältuste ja tempo mõistmisel. Rütmimustrid, kordused ja jaotused toetavad loogilist mõtlemist ning aitavad kinnistada arvulisi seoseid. Muusika kaudu mõistetakse, kuidas matemaatika väljendub praktilistes ja loovates tegevustes.

Muusika ja loodusõpetus

Muusikaõppes käsitletakse heli tekkimist ja levikut, helide kõrgust, tugevust ning müra mõju inimesele ja keskkonnale. Õpitakse tundma looduslikke helisid ning seostatakse neid looduskeskkonnaga. Pillide valmistamine ja helikatsetused toetavad loodusteaduslikku mõtlemist ja keskkonnateadlikkust.

Muusika ja inimeseõpetus

Muusikaõppes käsitletakse muusika rolli inimese emotsionaalses heaolus, eneseväljenduses ja suhtlemises. Ühislaulmine ja -musitseerimine toetavad koostööoskust, eneseregulatsiooni ja kuuluvustunnet. Käsitletakse esinemisega seotud tundeid, enesekindlust ning tervislikku häälekasutust.

Muusika ja kunst

Muusikaõppes seostatakse helisid ja visuaalset väljendust, kujutades muusikat liikumise, joonistamise või meisterdamise kaudu. Õpilased loovad muusikast inspireeritud visuaalseid töid ning õpivad märkama seoseid erinevate kunstiliikide vahel. See toetab loovust ja terviklikku kunstilist mõtlemist.

Muusika ja kehaline kasvatus

Muusikaõppes kasutatakse liikumist, tantse ja rütmimänge, mis toetavad kehalist aktiivsust, koordinatsiooni ja rütmitaju. Rahvatantsud ja liikumismängud aitavad siduda muusikat liikumise ja kehalise eneseväljendusega ning toetavad tervislikke eluviise.

Muusika ja tehnoloogia (digipädevus)

Muusikaõppes kasutatakse digivahendeid muusika kuulamiseks, salvestamiseks ja loomiseks. Õpilased õpivad kasutama lihtsaid helisalvestus- ja muusikarakendusi ning mõistma digikeskkonna rolli tänapäevases muusikakultuuris. Rõhutatakse vastutustundlikku ja teadlikku digivahendite kasutamist.

2.7 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Muusikas lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest ning vastava õppeaine õpitulemustest. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ja varasema tasemega võrreldes toimunud edasiminekut.

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

- osalemist ühises musitseerimises;
- rütmitunnetust ja laulmisvalmidust;
- oskust kuulata ja eristada muusikalisi elemente;
- julgust esineda ja väljenduda;
- oskust järgida juhiseid ja teha koostööd.

Hindamisel väärtustatakse aktiivset osalemist, pingutust ja arengut.

Vajaduse korral:

- võimaldatakse alternatiivseid osalemisviise (nt rütmipill, liikumine);
- ei hinnata individuaalset esinemist, kui see põhjustab põhjendatud ärevust;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt kuulamine, rütm, osalemine).

Hindamisel ei lähtuta hääle omadustest ega loomupärasest musikaalsusest, vaid õpitulemuste saavutamisest ja arengust.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristavat hindamist kasutatakse vajaduse korral vastavalt kooli hindamiskorrale.

2.8 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.8.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3.klass)

3. klassi lõpetaja:

1) on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes;

2) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika kuulamisest; 3) on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli; 4) omab muusika kuulamise kogemusi, suudab väljendada oma muusikalisi elamusi;

5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes.

2.8.2 Muusika 1. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
LAULMINE Õpilane: 1. laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga; 2. tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; 3. oskab peast mõnda õpitud lastelaulu; 4. tunneb rütmivorme TA, TI-TI	Laulmine ja laulutehnika. Laulmisel kasutatakse loomulikku kehahoidu, laululist hingamist, avatud suud, pingevaba tooni ja selget diktsiooni. Laudakse saatega grupis ja üksi. Õpitakse kuulama nii ennast kui ka teisi. Repertuaar. Laudakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, rahva- ja regilaule, kooli laulu. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Õpitakse laulma I kooliastme ühislause: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kevadel“ - „Juba linnukesed...“ (eesti rahvaviis / J. H. Hermann ja P. Tekkel), A. Kiis „Mu koduke“. Muusikaline kirjaoskus Laulu õpitakse vastavalt õpilaste võimekusele kuulmise järgi/ käemärkide järgi/ meloodia liikumise kujutamine käega või kombineeritud meetodil. Laulu õpitakse jõukohaste osade kaupa - fraas, rida, salm jne. Kasutatakse ja kinnistatakse laule õppides mõisteid salm, refrään. Tutvutakse laulu õppimist toetavate mõistetega: viis, rütm, takt, taktijoon, lõpujoon, noot (noodipea ja noodivars)
Pillimäng Õpilane: 1. mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa;	Õpitakse tundma rütmivorme TA ja TI-TI ning seostatakse neid pillimänguga (kehapill, rütmipill, plaatpill). Tutvustatakse rütmivormi TA-A ja veerandpaus. Arvestatakse noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat), kuid kasutades neid pigem märkidena (näiteks kirjeldades nende välimust). • Orfi instrumentaariumi kasutamine rütmimängudes ja laulude saateks

	• Plaatpillide mäng (ühel plaadil korraga) kaasmänguna laulule
Muusika kuulamine Õpilane: 1. Teeb vahet kõrgel ja madalal helil; 2. Teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; 3. Eristab erinevaid hääli ja müra muusikast;	Kuulatakse ja kirjeldatakse loodushääli/linnaruumi helisid. Pööratakse tähelepanu erinevate häälte, helide, müra ja kõne eristamisele. Tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite, pillide ja/või oma häälega. Kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase muusikaga
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme; 2. osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.	Õpitakse ja mängitakse erinevaid laulumänge ("Kes aias?", "Kui sul tuju hea" jne), sh pärimuslikke laulumänge. Kasutatakse erinevaid liikumisviise (rivi, sõõr, voor), eri tempo ja meeleoluga muusikapalu. Kasutatakse liisusalme - liisusalvide tekstid on improvisatsioonilised kõla-, rütm- ja sõnamängud. Need on lihtsad lugemised, tähenduseta, ainult kõlaefektil põhinevad äiutused või üminad, pöördumised lindude, loomade ja loodusobjektide poole ("Lepatriinu, lenda ära"); narritamissõnad, naljasalmikesed, millele lisanduvad sageli liigutused. Mõisted: pulss, löök; takt, taktijoon, taktimõõt, lõpujoon, kordusmärgid, noot (noodipea, noodivars); viis, eelmäng, vahemäng, salm, refrään, esimene ja teine lõpp/volt; regilaul, helilooja, sõnade autor/luuletaja

2.8.3 Muusika 2. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa; 2. laulab peast 2–3 lastelaulu; 3. tunneb Eesti hümni, käitub hümni laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; 4. tunneb rütmivorme TA, TI-TI, TA-A, PAUS;	Laulmine ja laulutehnika. Laulmisel kasutatakse loomulikku kehahoidu ja laululist hingamist, pingevaba tooni ja selget diktsiooni. Lauldakse a capella/saatega rühmas ja üksi. Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule, kooli laulu. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad,

	kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (Eesti Vabariigi aastapäev jt). Õpitakse laulma I kooliastme ühislaule: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu koduke“ (muusika ja sõnad A. Kiis), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus / J. Oro); „Rongisõit“ (G. Ernesaks / E. Niit). Muusikaline kirjaoskus. Tutvutakse laulu autoritega (helilooja ja luuletaja/sõnade looja). Kasutatakse ja kinnistatakse laule õppides mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Arvestatakse noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat). Loetakse noodist silbitatud laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Kasutatakse meloodia õppimisel rütmivorme TA, TI-TI, TA-A ja veerandpaus ning seostatakse neid kaasmängude ja pillimänguga (kehapill, rütmipill, plaatpill)
Pillimäng Õpilane: 1. mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa 2. mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel	Kinnistatakse laulude õppimisel kasutatud rütmivorme TA, TI-TI, TA-A ja veerandpaus ning seostatakse neid kaasmängude ja pillimänguga (kehapill, koolis olemasolevad rütmipillid ja plaatpillid). Harjutatakse kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning tutvutakse käsikelladega. Plaatpillide ja käsikellade kaasmängude puhul kasutada pentatoonikat.
Muusika kuulamine Õpilane: 1. teeb vahet kõrgel ja madalal helil; 2. teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; 3. eristab erinevaid hääli ja müra muusikas; 4. Avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara;	Kuulatakse ja kirjeldatakse loodushääli/linnaruumi helisid. Pööratakse tähelepanu erinevate häälte, helide, müra ja kõne eristamisele. Tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite, pillide ja/või oma häälega. Kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase muusikaga. Kuulatakse erineva karakteriga muusikat, laule ja pillilugusid, tutvutakse rõõmsa ja kurva muusikaga. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta eakohaselt arvamust suuliselt või muul looval viisil.

Muusikaline liikumine Õpilane: 1. väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu 2. osaleb õpitud laulumängudes	Liikumistegevuste kaudu püütakse tunnetada ruumi, enda ja kaaslaste paiknemist ja liikumist selles. Tunnetatakse erinevaid temposid ja katsetatakse eri liikumisviise. Püütakse väljendada muusika dünaamikat ja meeleolu liigutuste/liikumiste kaudu. Õpitakse ja mängitakse erinevaid laulumänge.
---	---

2.8.4 Muusika 3. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa; 2. laulab peast 3–4 lastelaulu; 3. tunneb Eesti hümni, käitub hümni laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; 4. tunneb rütmivorme TA, TI-TI, TA-A, PAUS;	Kasutatakse ja kinnistatakse 1. ja 2. klassis omandatud teadmisi. Laulmine ja laulutehnika. Laulmisel kasutatakse loomulikku kehahoidu ja laululist hingamist, pingevaba tooni ja selget diktsiooni. Lauldakse a capella ja saatena rühmas ja ka üksi. Õpitakse kuulama nii ennast kui ka teisi. Repertuaar. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, regillaule, eesti ja teiste rahvaste laule, kooli laulu. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (Eesti Vabariigi aastapäev jt). Õpitakse I kooliastme ühislauke: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Lapsed, tupp“ (sõnad E. L. Wöhrmann) „Teele, teele, kurekesed“ (sõnad Fr. Kuhlbars), „Uhti, uhti, uhkesti“ (eesti rahvaviis / A. Piirikivi), „Emakesele“ (M. Härma / A. OengoJohanson). Muusikaline kirjaoskus. Tutvutakse laulu autoritega (helilooja ja luuletaja/sõnade looja). Loetakse noodist silbitatud laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Arvestatakse noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat). Kinnistatakse laule õppides mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Kasutatakse ja kinnistatakse õpitud rütmivorme TA, TI-TI, TA-A, PAUS
Pillimäng	

Õpilane: 1. mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa 2. mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel	Harjutatakse kaasmänge keha- ja rütmipillidel. Tutvutakse plaatpillidega, kasutatakse põhiastmete (I, IV, V) plaate kaasmängudes. Tutvutakse eesti rahvapillidega (väikekannel jt)
Muusika kuulamine Õpilane: 1) avaldab eakohaselt arvamust kogetud muusikaelamusest, kasutades õpitud oskussõnavara; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb eakohaselt kuulatava laulu või muusikapala meeleolu ja karakterit; 3) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala); 4) omab muusika kuulamise kogemusi	Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta eakohaselt arvamust suuliselt või muul looval viisil. Tutvutakse laulu või muusikapala autorite ametitega (helilooja ja luuletaja). Alustatakse tutvumist eesti rahvalaulude ja rahvapillidega. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat (laul ja muusikapala). Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara. Tutvutakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadega.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu 2. osaleb õpitud laulumängudes	Liikumistegevuste kaudu püütakse tunnetada ruumi, enda ja kaaslaste paiknemist ja liikumist selles. Tunnetatakse erinevaid temposid ja katsetatakse eri liikumisviise. Püütakse väljendada muusika dünaamikat ja meeleolu liigutuste/liikumiste kaudu. Õpitakse ja mängitakse erinevaid laulumänge

2.8.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klass)

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu nii individuaalsetest kui ka ühistest muusikalistest tegevustest ja väärtustab musitseerimist;
- 2) arendab oma muusikalisi võimeid ja osaleb aktiivselt muusikalistes tegevustes – laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises;
- 3) osaleb aktiivselt muusikalises loomeprotsessis, katsetab oma ideid erinevates muusikalistes tegevustes;
- 4) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ja analüüsib oma arvamusi ja valikuid;
- 5) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulu- ja tantsupeo traditsiooni; 6) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja suhtub lugupidavalt erinevatesse rahvuskultuuridesse;

7) leiab muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest, käitub ohutult virtuaalmaailmas.

2.8.6 Muusika 4. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooniga, kõlava tooni ja õige kehahoiuga; 2. teab peast 3–4 lastelaulu, sealhulgas vastavalt võimetele Eesti hümn, (jõulupidu, kooli sünnipäev, perepäev, lõpupidu jne); 3. tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivõtet TA-A-A; 4. viipab käega 3-osalist taktimõõtu;	Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele. Lauldakse a cappella ja saatena nii üks kui ka ansambelis, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühehäälsid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldusprobleeme, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpitakse laulma kooli laulu ja II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvaviis/ M. Körber) Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mihkripäev, mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emakeelepäev, emadepäev jt). Muusikaline kirjaoskus. Tutvutatakse laulu autoritega, kinnistatakse mõisteid helilooja, luuletaja/teksti autor. Kinnistatakse laulu õppimist toetavat õpitut muusikateooriat. Loetakse noodist silbitatud laulusõnu ning jälgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Arvestatakse noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat). Kinnistatakse laule õppides mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Kasutatakse ja kinnistatakse varem õpitut rütmivorme TA, TI-TI, TA-A, paus. Tutvutatakse rütmivõtet TA-A-A. Tutvustatakse 3-osalist taktimõõtu. Tutvutatakse muusikaliste väljendusvahenditega - dünaamika - f - valjult, p - vaikselt; valjenedes, vaibudes
Pillimäng Õpilane: 1. on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esimeste	Rakendatakse kehapiili ja Orffinstrumentaariumi ostinatodes, kaas-, eelja/või vahemängudes, kasutades õpitut rütme. Tutvutatakse väikekandle/plaatpillide mänguvõtetega • harjutatakse väikekandle mängu I ja V astme akordidega

mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides.	harjutatakse mängu plaatpillidel (helistiku põhiasstmed) Rakendatakse väikekandle/plaatpillimängu lihtsamate laulude saateks
Muusika kuulamine Õpilane: 1. mõistab terminite orkester ja orkestrijuhth/ dirigit tähendust; 2. eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast; 3. tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivälist TA-A-A; 4. viipab käega 3-osalist taktimõõtu;	Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi, külastatud kontserte/muusikalavastusi. Avaldatakse nende kohta arvamust, kasutades õpitud muusikalist sõnavara. Korraldatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadid. Tutvutatakse teadlikult vokaalmuusika ja instrumentaalmuusikaga. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat. Kuulatakse erineva taktimõõduga muusikapalu, eristamaks 2- ja 3-osalist taktimõõtu. Tutvutatakse laulu või muusikapala autoritega, meenutatakse, kas on ka varem tema loomingut õpitud/esitatud. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuuldu. Dramatiseeringud ja liikumised kuuldu või kuulatava muusika järgi. Kuuldud muusika visualiseerimine kunstitöodes.
Muusikaline liikumine Õpilane: arendab muusikalist väljendusoskust liikumise ja rütmimängude kaudu.	Laulu- ja ringmängude mängimine, tantsuliste mõistete rivi, ring/sõõr, viirg rakendamine. Ruumis paiknemine, enda ja kaaslaste liikumise tunnetamine ruumis. Kuulatud muusika väljendamine liikumistes: dünaamika väljendamine, erineva tempo ja rütmide kasutamine ja tunnetamine, loovliikumine. Kaasmängud keha- ja rütmipillidel
Muusikaline omalooming	Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse kaasmänge keha-, rütm- või plaatpillidel, loovliikumisi, improvisatsiooni.

2.8.7 Muusika 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga; 2. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas	Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja sügava/laululise hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele. Lauldakse a cappella ja saatena nii üksi kui ka ansamblis. Laulu valikul arvestada hääle isikupära ja sobivat tessituuri.

Eesti hümn, kooli laulu; 3. saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes; 4. teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;	Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, eristades neid üksteisest kõla alusel ja tunnuste/ülesehituse alusel. Lauldakse ühehäälsed laule, kaanoneid ning lihtsamaid kahehäälsed seadeid. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldusprobleeme, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Repertuaari valimisse kaasata õpilasi, arvestades nende arvamusi ja soove. Vajadusel anda ette teatud kriteeriumid (teema - jõulud, kevad; pikkus jne). Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mihkripäev, mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emakeelepäev, emadepäev jt). Õpitakse laulma peast II kooliastme ühislaule Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul / L. Koidula). Muusikaline kirjaoskus. Tutvutakse laulu autoritega, kinnistatakse mõisteid helilooja, luuletaja/teksti autor. Selgitatakse autori õigust enda loodule. Loetakse noodist silbitatud laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Arvestatakse noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat,). Kinnistatakse mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Tutvutakse muusikaliste väljendusvahenditega f - valjult, p - vaikselt; valjenedes, vaibudes
Pillimäng Õpilane: 1. on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga; 2. on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumendi/plokkflöödi esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides	Õpitakse tundma eesti rahvapille, nende kõla (seos materjalidega, millest nad on valmistatud) ja mänguvõtteid. Keha-, rütmi- ja plaatpillidel harjutatakse ostinato'de, kaas-, eel- ja/või vahemängude mängimist. Pillimängus rakendatakse õigeid mänguvõtteid. Harjutatakse lihtsamate laulude saatmist pillidega. Tutvustatakse/ tuletatakse meelde noodijoonestikku (read ja vahed), absoluutset noodisüsteemi (igal noodil on oma kindel koht noodijoonestikul), nootide tähtnimetusi. Kasutada tähtnimetusi, tutvustada klahvpille ning luua seos plaatpillide tähtnimede ja klaviatuuriga. Klahvpillidel mängu katsetamine veebirakendustes. Väikekandlil korratakse õpitud mänguvõtteid (I, V akord) ning rakendatakse laulude saatmisel. Tutvutakse plokkflöödi mänguvõtetega kolme noodi ulatuses (G, A, H).

Muusika kuulamine Õpilane: 1. iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel;	Kuulatakse eesti rahvamuusikat, eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille (hiiu kannel, kannel, lõõtspill, torupill, sarved, viled, parmupill jt). Vokaal- ja instrumentaalmuusika. Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat ja püütakse kirjeldada esituskoosseise (palju pille/vähe pille; keel-/puhkpillid jne). Õpitakse tundma mõisteid orkester ja dirigent. Kuulatakse erinevaid pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid) ja eristatakse pillirühmi kõla ja välimuse järgi; tutvutakse pillide nimetustega. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega, püütakse meenutada sama autori juba eelnevalt õpitud/tutvutud laule/lugusid. Kuulatakse erineva taktimõõduga muusikapalu, eristamaks 2- ja 3-osalist taktimõõtu. Kuuldud muusika visualiseerimine kunstitöodes. Dramatiseeringud ja liikumised kuuldud/kuulatava muusika järgi. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi, külastatud kontserte/muusikalavastusi. Avaldatakse nende kohta arvamust, kasutades õpitud muusikalist sõnavara. Korratatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadid.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. arendab muusikalist väljendusoskust liikumise ja rütmimängude kaudu.	Muusikaline taj: muusika rütmi, tempo ja dünaamika tunnetamine, erinevate rütmikujundite tuvastamine ning nende väljendamine liikumiste/liigutuste kaudu; oma liikumiste kohandamine vastavalt muusika iseloomule. Ruumiteadlikkus ja koordineerimine: Arendatakse ruumitunnetust - ruumis paiknemine, enda ja kaaslaste liikumise tunnetamine ruumis. Motoorika, koordineerimise, tähelepanuvõime ja väljendusoskuse arendamine loovliikumise ja rütmimängude kaudu. Eneseväljendus ja loovus: loovuse arendamine, väljendades ennast isikupärasel viisil läbi liikumise; muusika, kehakeele ja liikumise kasutamine, et väljendada oma mõtteid ja emotsioone; kuulatud muusika väljendamine: erineva tempo ja rütmide kasutamine; muusika dünaamika, sisu, karakteri väljendamine liikumistes. Mängitakse laulu- ja ringmänge, rakendatakse mõisteid rivi, ring/sõõr, viirg. Tantsitakse lihtsamaid rahvatantse. Kaasmängud keha- ja rütmipillidel.
Muusikaline omalooming	Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse kaasmänge keha-, rütmi- või plaatpillidel, loovliikumisi, improvisatsiooni.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; 2. laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga; 3. teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil. 4. tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike; 5. laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;	Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja sügava/laululise hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele. Laulu valikul arvestatakse hääle isikupära ja sobivat tessituuri. Lauldakse a cappella ja saatega, koos ja ka üksi (vastavalt võimalustele ja võimekusele). Püütakse edasi anda laulu meeleolu ja sõnumit, kasutatakse dünaamika võimalusi esitada laulu väljendusrikkalt. Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu vastavalt nende esitusvõtetele. Lauldakse ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid. Tutvustatakse laulu autoreid, luuakse seos kirjandustundides õpituga. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse kooli laulu, peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr. Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa). Muusikaline kirjaoskus. Laulu õppimisel kasutatakse ja kinnistatakse õpitud võtteid ja mõisteid. Vajadusel selgitatakse erinevaid laulu noodikirja/ülesehituse variante (sõnade paigutused noodikirjas ja noodiridade all jms).
Pillimäng Õpilane: 1. rakendab varem õpitud pillimänguvõtteid ning kasutab pillimängu laulude saadetes või vahemängudes;	Tutvutakse ja harjutatakse plokkflöödi mänguvõtteid kolme noodi ulatuses (G, A, H). Väikekandle mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid, harjutatakse lihtsamate laulude saatmist pillidega. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansambelis kui ka üksi. Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (süntesaator/klaver/erinevad rakendused) ja mängitakse lihtsamaid meloodiaid plaatpillidel/klaviatuuril.
Muusika kuulamine	Hääl.

Õpilane: 1. eristab abivahenditele toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält; 2. on tutvunud erinevate kooriliikidega; teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost; 3. tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike; teab regilaulu esitamise traditsioone; 4. tunneb eesti olulisemaid rahvapille nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi; 5. eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat;	Kuulatakse ja võrreldakse hääleliike, selgitatakse hääle tekkimist, häälemurret. Kuulatakse ja võrreldakse kooriliike. Kuulatakse laulupeo esitusi tuttavatest lauludest. Arutletakse laulupeo kogemuse ja tähenduse üle. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse ja eristatakse vanemat ja uuemat rahvalaulu (meloodia, sisu/tekst, esitusviis), rahvamuusikat ja seda esitavaid rahvapille, rahvatantse ja laulumänge. Euroopa rahvaste muusika. Tutvutakse valikuliselt Soome, Rootsi, Norra, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Austria, Suurbritannia, Venemaa muusikatradsioonidega. Arutelude ja vestluste käigus võrreldakse õpitud rahvaste muusikat eesti rahvamuusikaga, nt leitakse erinevusi ja sarnasusi eesti rahvapillidega (pillirühm, kuju, kõla). Kinnistatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavadid. Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või kirjalikult muusika oskussõnavara kasutades või muul looval viisil.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat; 2. teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost	Muusikaline taj: muusika rütmi, tempo ja dünaamika tunnetamine, erinevate rütmikujundite tuvastamine ning nende väljendamine liikumiste/liigutuste kaudu; oma liikumiste kohandamine vastavalt muusika iseloomule. Kuulatakse eriilmelisi tantse - marssi, valssi, polka. Püütakse liikuda muusika iseloomule vastavalt, võimalusel kasutatakse liikumisel valsi ja polka põhisamme. Ruumiteadlikkus ja koordineatsioon: keha tunnetuse ja koordineatsiooni arendamine; liikumistegevuste kaudu enda ja teiste tunnetamine, arvestamine paiknemisega ruumis ja liikumistrajektoridega; kehakeele kasutamine, arvestades ruumi võimalusi ja muusika iseloomu. Grupisene suhtlus: tegevusi võib läbi viia üheskoos, rühmades ja ühekaupa tegutsedes, arvestades osalejate vajaduste, oskuste ja võimalustega; teistega arvestamine, grupisese suhtluse ja koostöö arendamine, luues üheskoos liikumismustreid ja -kavasid. Eneseväljendus ja loovus: muusika,

	kehakeele ja liikumise kasutamine, et vältendada oma mõtteid ja emotsioone; loovuse arendamine, väljendades ennast isikupärasel viisil läbi liikumise
Muusikaline omalooming	Turvalise ja loomisvabadust toetava keskkonna kujundamine, kus hinnaliseks peetakse ka eksimusi ning õpitakse ebaõnnestunud katsetustest. Lugupidav suhtumine kaasõpilaste loomingusse. Katsetuste tegemine tuttavalt viisil (üminad, rütmikompositsioonid, helid ja kooskõlad jms), kasutades keha, häält ja olemasolevaid pille. Tutvutakse muusikateose interpreteerimisvõimalustega (töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver, rahvalaulu originaalesituse kasutamine kaasaegses loos). Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse kaasmänge keha-, rütmi- või plaatpillidel, loovliikumisi, improvisatsiooni.

2.8.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klass)

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab muusikat ja muusikalisi tegevusi oma igapäevaelu rikastajana;
- 2) osaleb aktiivselt muusitseerimise protsessis, rakendab omandatud muusikaalaseid teadmisi ja oskusi – muusikalist kirjaoskust;
- 3) on tutvunud muusika erinevate stiilidega ja arutleb täiskasvanu suunamisel kuulnud muusika üle;
- 4) katsetab muusikalises tegevuses erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust;
- 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdimuusikat;
- 7) tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.

2.8.10 Muusika 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnit, osaleb ja laulab kaasa	Laulmine ja hääletehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja sügava/laululise hingamisega. Arendatakse helikõrguste tunnetamist laulmisel, hääleulatust ja -tugevust; pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele, rõhutatakse diktsiooni täpsust ja selgust. Järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil, arvestatakse võimete

kooli ühisüritustel (jõulupidu, kooli sünnipäev, perepäev, kooliaasta lõpupidu jne); 2. laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; 3. tunneb helivältsusi ja rütme TA, TITI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause	ja hääle isikupäraga. Laulude õppimisel kasutatakse omandatud muusikalist kirjaoskust (helivältsused, rütmifiguurid, laulu vorm jne). Püütakse edasi anda laulu meeleolu ja sõnumit, kasutatakse dünaamika võimalusi esitada laulu väljendusrikkalt. Laule esitatakse vastavalt oma võimetele ning oma oskuste ja kogemuste kohaselt, arvestatakse esitatava laulu sõnade emotsionaalse tähenduse ja muusikapala stiiliga. Lauldakse a cappella ja saatega, koos ja ka üksi (vastavalt võimalustele ja võimekusele). Esinemiskogemust võimaldatakse erinevate esinemiste kaudu individuaalsetes etteastetes, väikestes rühmades või suuremates koostööprojektides, arendades ka koostööja suhtlusoskusi. Enesekindlust ja positiivset lavakogemust annab toetav ja turvaline keskkond. Repertuaar. Lauldakse ühe- ja võimalusel kahehäälsed ea- ja teemakohaseid laule, kooli laulu, tutvutakse erinevate muusikastiilide ja kultuuride lauludega, laiendades oma repertuaari ja muusikalist silmaringi. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega, õpitakse laulma kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Isamaa ilu hoieldes“ (A. Mattisen/J. Leesment), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal
Pillimäng Õpilane: 1. on tutvunud nootide tähtnimetustega ning nootide asetusega noodijoonestikul; 2. tunneb helivältsusi ja rütme TA, TITI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause	Esmane eesmärk on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest. Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes. Pillimäng ühismusitseerimisel koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust. Laulusaadete ja pillilugude õppimisel jälgitakse rütmi (helivältsused, rütmifiguurid ja pausid)ja meloodia liikumist. Arvestatakse õpitud noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat, latern, segno jt), kinnistatakse mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Tuletatakse meelde noodijoonestikku (read ja vahed), relatiivset noodisüsteemi (igal noodil on oma kindel koht noodijoonestikul), nootide tähtnimetusi. Tutvustatakse ukulele mänguvõtteid.
Muusika kuulamine	Muusikainstrumendid.

Õpilane: 1. on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega; 2. tunneb keel-, puhk- ja löökpille; 3. oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente; 4. eristab kuulamise järgi duur- ja moll-helilaadi	Puhkpillid - tutvutakse pillide valmistamise materjalide, heli tekkimise/tekitamise põhimõtetega, huuliku tüüpidega, pillitoru pikkuse muutmise vahendite ja võimalustega eri pillidel (ventiilid, klapid, kuliss). Eristatakse puu- ja vaskpuhkpile nende kõla ja kuju järgi. Löökpillid - tutvutakse pillide valmistamise materjalide, heli tekkimise/tekitamise põhimõtetega. Eristatakse määratlemata ja kindla helikõrgusega löökpille nende kõla ja kuju järgi. Keelpillid - tutvutakse pillide valmistamise materjalide, heli tekkimise/tekitamise põhimõtetega. Eristatakse näppe- ja poogenkeelpille nende kõla ja kuju järgi. Tutvutakse orkestriga - koosseis/pillirühmad, dirigendi roll ja ülesanded. Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ning õpitakse valikuliselt tundma teiste rahvaste muusikapärandit.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. tajub muusika erinevaid elemente (rütm, tempo, pulss, meloodia, harmoonia ja dünaamika), väljendab neid liikumises;	Muusikaline taj: muusika rütmi, tempo ja dünaamika tunnetamine, erinevate rütmikujundite tuvastamine ning nende väljendamine liikumiste/liigutuste kaudu; oma liikumiste kohandamine vastavalt muusika iseloomule. Ruumiteadlikkus ja koordineerimine: keha tunnetuse ja koordineerimise arendamine; liikumistegevuste kaudu enda ja teiste tunnetamine, arvestamine paiknemisega ruumis ja liikumistrajektoridega; kehakeele kasutamine, arvestades ruumi võimalusi ja muusika iseloomu. Grupisise suhtlus: tegevusi võib läbi viia üheskoos, rühmades ja ühekaupa tegutsedes, arvestades osalejate vajaduste, oskuste ja võimalustega; teistega arvestamine, grupisise suhtluse ja koostöö arendamine, luues üheskoos liikumismustreid ja -kavasid. Eneseväljendus ja loovus: muusika, kehakeele ja liikumise kasutamine, et väljendada oma mõtteid ja emotsioone; loovuse arendamine, väljendades ennast isikupärasel viisil läbi liikumise Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke omadusi, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile
Muusikaline omalooming	Turvalise ja loomisvabadust toetava keskkonna kujundamine, kus hinnaliseks peetakse ka eksimusi ning õpitakse ebaõnnestunud katsetustest, lugupidav suhtumine kaasõpilaste loomingusse. Omaloomingut

	luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse kaasmänge keha-, rütmi- või plaatpillidel, lihtsamaid lugusid õpitud pillidel, meloodiaid ja laulutekste, loovliikumisi, improvisatsiooni.
--	--

2.8.11 Muusika 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; 2. laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; 3. tunneb taktimõõte 2, 3, 4.	Laulmine ja hääletehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja sügava/laululise hingamisega. Arendatakse helikõrguste tunnetamist laulmisel, hääleulatust ja -tugevust; pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele, rõhutatakse diktsiooni täpsust ja selgust. Järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil, arvestatakse võimete ja hääle isikupäraga, pakkudes toetavat ja vajadusel individuaalset lähenemist. Laulude õppimisel rakendatakse omandatud muusikalist kirjaoskust (helivältsed, rütmifiguurid, laulu vorm, dünaamikamärgistused jne). Püütakse edasi anda laulu meeoleolu ja sõnumit, kasutatakse dünaamika võimalusi esitada laulu väljendusrikkalt. Laule esitatakse vastavalt oma võimetele ning oma oskuste ja kogemuste kohaselt, arvestatakse esitatava laulu sõnade emotsionaalse tähenduse ja muusikapala stiiliga. Lauldakse a cappella ja saatega, koos ja ka üksi (vastavalt võimalustele ja võimekusele). Esinemiskogemust võimaldatakse erinevate esinemiste kaudu individuaalsetes etteastetes, väikestes rühmades või suuremates koostööprojektides, arendades ka koostööja suhtlusoskusi. Repertuaar. Lauldakse ühe- ja võimalusel kahehäälsed ea- ja teemakohaseid eesti ja teiste rahvaste laule, kooli laulu. Arvestatakse eesti tähtpäevadega; õpitakse laulma kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Isamaa ilu hoieldes“ (A. Mattiisen/J. Leesment), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal)
Pillimäng Õpilane:	Pillimängu praktiseeritakse koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul, kasutades omandatud muusikalist kirjaoskust - jälgitakse rütmi

1. tunneb taktimõõte 2, 3, 4; 2. suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmistruktuure; 3. oskab lahendada lihtsamaid rütmülesandeid;	(helivältsused, rütmifiguurid ja pausid) ja meloodia liikumist. Arvestatakse õpitud noodikirja märkidega (kordusmärgid, esimene ja teine volt, fermaat, latern, segno jt), kinnistatakse mõisteid salm, refrään, eelmäng ja vahemäng. Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse muusitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes. Lugude jaotamine eri raskusastmetega partiideks (ainult meloodia mängijad, ainult bassipartii mängijad, eraldi saateakordi mängijad jne), meloodia jagamine väiksemateks muusikalisteks osadeks, nende jaotamine rühmade/mängijate vahel). Tutvutakse maailma rahvaste (valikuliselt Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika) muusikaga läbi pillimängu. Katsetatakse rock- ja popmuusika esitamist vastavalt võimalustele ja võimekusele.
Muusika kuulamine Õpilane: on tutvunud popmuusika ajalooga ja nüüdismuusikaga.	Heli ja selle omadused. Elektrofonid. Arvutimuusika. Tutvutakse heli ja selle omadustega ning eristatakse kõla ja kuju järgi akustilisi ja elektroonilisi muusikainstrumente. Tutvutakse arvutimuusika arengulooga ja selle loomise võimalustega. Muusikatööstus. Tutvutakse helisalvestuse ja muusikatehnika arengulooga. Õpitakse tundma autorikaitse seadust ja autoriõigusega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). Rock- ja popmuusika stiilid - nimetused, iseloomulikud tunnused, tuntumad esitajad - tutvustatavad stiilid võivad olla valitud õpilaste eelistusi arvestades. Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ja õpitakse valikuliselt tundma ja eristama Hispaania, Ladina-Ameerika ja Põhja-Ameerika rahvaste muusikat. Rock- ja popmuusika. Kuulatakse ja võrreldakse rock- ja popmuusika stiile, saadakse ülevaade stiilide algusaegadest ja arengust. Luuakse seosed levimuusika arenguga Eestis.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. tajub muusika erinevaid elemente (rütm, tempo, pulss, meloodia, harmoonia ja dünaamika), väljendab neid liikumises;	Muusikaline taj: muusika rütmi, tempo ja dünaamika tunnetamine, erinevate rütmikujundite tuvastamine ning nende väljendamine liikumiste/liigutuste kaudu; oma liikumiste kohandamine vastavalt muusika iseloomule. Ruumiteadlikkus ja koordineerimine: keha tunnetuse ja koordineerimise arendamine; liikumistegevuste kaudu enda ja teiste tunnetamine, arvestamine paiknemisega ruumis ja liikumistrajektoridega; kehakeele

2. tunneb taktimõõte 2, 3, 4.	kasutamine, arvestades ruumi võimalusi ja muusika iseloomu. Grupisisene suhtlus: tegevusi võib läbi viia üheskoos, rühmades ja ühekaupa tegutsedes, arvestades osalejate vajaduste, oskuste ja võimalustega; teistega arvestamine, grupisisese suhtluse ja koostöö arendamine, luues üheskoos liikumismustreid ja -kavasid. Eneseväljendus ja loovus: muusika, kehakeele ja liikumise kasutamine, et väljendada oma mõtteid ja emotsioone; loovuse arendamine, väljendades ennast isikupärasel viisil läbi liikumise. Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile.
Muusikaline omalooming	Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse lihtsaid meloodiaid, erinevaid muusikast lähtuvaid tekste, rütmilismeloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja ostinatosid. Väikekandele või plokkflöödil, kitarril või ukulelil esitatakse omaloomingut kasutades õpitud mänguvõtteid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakenduste ja programmidega Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.

2.8.12 Muusika 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Laulmine Õpilane: 1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; 2. laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;	Laulmine ja hääletehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja sügava/laululise hingamisega. Arendatakse helikõrguste tunnetamist laulmisel, hääleulatust ja -tugevust; pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele, rõhutatakse diktsiooni täpsust ja selgust. Järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil, arvestatakse võimete ja hääle isikupäraga. Laulude õppimisel kasutatakse omandatud muusikalist kirjaoskust (helivältsed, rütmifiguurid, laulu vorm jne). Püütakse edasi anda laulu meeoleolu ja sõnumit, kasutatakse dünaamika võimalusi esitada laulu väljendusrikkalt. Laule esitatakse vastavalt oma võimetele ning oma oskuste

	ja kogemuste kohaselt, arvestatakse esitatava laulu sõnade emotsionaalse tähenduse ja muusikapala stiiliga. Lauldakse a cappella ja saatega, koos ja ka üksi (vastavalt võimalustele ja võimekusele). Esinemiskogemust võimaldatakse erinevate esinemiste kaudu individuaalsetes etteastetes, väikestes rühmades või suuremates koostööprojektides, arendades ka koostööja suhtlusoskusi. Enesekindlust ja positiivset lavakogemust annab toetav ja turvaline keskkond. Repertuaar. Lauldakse ühe- ja kahehäälsed ea- ja teemakohaseid eesti ja teiste rahvaste laule, kooli laulu. Arvestatakse eesti tähtpäevadega; õpitakse laulma kooliastme ühislauke: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks / L. Koidula), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oxford / V. Oxford), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen / J. Leesment), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. Valgre / D. Vaarandi), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär / L. Tungal).
Pillimäng Õpilane: 1. väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille., tunneb ukulele mänguvõtteid. 2. Mängib keha-, rütmi- ja plaatpillidel (ostinato'd, kaas-, eel- ja/või vahemängud).	Pillimängu praktiseeritakse koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul, kasutades omandatud muusikalist kirjaoskust. Süvendatakse pillimänguoskusi (ukulele) ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes. Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, esinemisjulgust, suhtlemisja koostööoskusi. Luuakse võimalusi loovaks eneseväljenduseks ja omaloomingu esitamiseks. Tutvutakse maailma rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikaga läbi pillimängu.
Muusika kuulamine Õpilane: 1. tunneb järgmisi muusikazhanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia; 2. on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast;	Hääl. Tutvutakse hääleorganitega (hingamiseliidid, hääletekitajad, resonaatorid), hääle tekkimise protsessiga, häälemurde ning hääle hoidmise viisidega. Kuulatakse ning eristatakse hääleliike. Orkester. Muusikanäidete abil tutvutakse orkestri kujunemise, liikide ja koosseisudega. Õpitakse tundma sümfoniaorkestri koosseisu ning paigutust. Tutvutakse Eesti (esindus)orkestritega. Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ning õpitakse tundma Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika muusikat.

3. väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;	Muusikateater. Näidete abil õpitakse tundma muusikateatri nelja olulisemat alaliiki (ooper, operett, muusikal, ballett). Tutvutakse ooperi, opereti, muusikali ja balleti kujunemise looga ning kuulatakse olulisemate heliloojate (Giuseppe Verdi, Georges Bizet, Jacques Offenbach, Andrew Lloyd Webber, Pjotr Tšaikovski jne) loomingut. Luuakse seosed lavamuusika arenguga Eestis, tutvutakse Eesti tuntumate lauljate ja tantsijatega. Džässmuusika. Tutvutakse džässmuusika kujunemise looga. Näidete abil õpitakse tundma džässmuusika põhijooni ja stiile. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti džässmuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldu. Filmimuusika. Tutvutakse filmimuusika ajaloo etappidega. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti filmimuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldu.
Muusikaline liikumine Õpilane: 1. tajub muusika erinevaid elemente (rütm, tempo, pulss, meloodia, harmoonia ja dünaamika), väljendab neid liikumises; 2. on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab juhtida liikumismänge; 3. tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid (III kooliastme õpitulemus);	Muusikaline taj: muusika rütmi, tempo ja dünaamika tunnetamine, erinevate rütmikujundite tuvastamine ning nende väljendamine liikumiste/liigutuste kaudu; oma liikumiste kohandamine vastavalt muusika iseloomule. Ruumiteadlikkus ja koordinatsioon: keha tunnetuse ja koordinatsiooni arendamine; liikumistegevuste kaudu enda ja teiste tunnetamine, arvestamine paiknemisega ruumis ja liikumistrajektoridega; kehakeele kasutamine, arvestades ruumi võimalusi ja muusika iseloomu. Grupisisene suhtlus: tegevusi võib läbi viia üheskoos, rühmades ja ühekaupa tegutsedes, arvestades osalejate vajaduste, oskuste ja võimalustega; teistega arvestamine, grupisisese suhtluse ja koostöö arendamine, luues üheskoos liikumismustreid ja -kavasid. Eneseväljendus ja loovus: muusika, kehakeele ja liikumise kasutamine, et väljendada oma mõtteid ja emotsioone; loovuse arendamine, väljendades ennast isikupärasel viisil läbi liikumise. Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale/tantsudele iseloomulikke karaktereid ja erinevaid tantsustiile.
Muusikaline omalooming Õpilane: 1. katsetab muusikalises tegevuses	Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi ja/või üheskoos. Katsetatakse ideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka lõimitult. Luuakse kaasmänge keha-, rütmi- või plaadpillidel, lihtsamaid lugusid õpitud pillidel, meloodiaid ja laulutekste,

erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust ; 2. tegutseb eetiliselt ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.	loovliikumisi, improvisatsiooni. Muusikaloome katsetamine erinevates veebikeskkondades (nt Incredybox, Ableton Live, BandLab, GarageBand, Musescore, Noteflight, Loop Station jt).
---	---

3. Õppeaine: Kunst

3.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Kunsti eesmärk Hiiu Koolis on toetada õpilase loovuse, eneseväljendusoskuse ja visuaalse mõtlemise arengut ning kujundada huvi kunsti ja visuaalkultuuri vastu. Kunstiõpe annab õpilasele võimaluse kogeda loomisrõõmu, arendada oma ideid ja väljendada isikupärast maailmatunnetust erinevate kunstivahendite kaudu.

Kunstil on kunstiainevaldkonnas oluline roll visuaalse kirjaoskuse kujundajana. Õpilane õpib märkama ja mõtestama visuaalset keskkonda, eristama erinevaid kujutamisi viise ning mõistma kunsti ja visuaalkultuuri rolli igapäevaelus ja ühiskonnas. Õppeaine toetab õpilase seost Eesti ja maailma kultuuripärandiga ning aitab kujundada kultuuriteadlikkust.

Lihtsustatud õppes on kunsti roll toetada õpilase enesekindlust, keskendumisvõimet ja tööharjumusi läbi praktilise ja kogemusliku tegevuse. Kunstiõpe pakub võimalust õnnestumiskogemuseks ning loob turvalise keskkonna, kus väärtustatakse individuaalset arengut ja loovat lähenemist.

Kunst toetab ka teiste õppeainete õppimist, arendades tähelepanu, vaatlusoskust, kujutlusvõimet ja käelist osavust. Valdkonna üldesmärkidest lähtuvalt aitab kunst kujundada loovat eluhoiakut ning valmisolekut osaleda kultuurielus nii loojana kui ka teadliku vaatajana.

3.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast tulenevad erisused

Kunstiõppe eesmärk Hiiu Koolis lihtsustatud õppekaval on äratada huvi kunsti ja visuaalkultuuri vastu ning toetada õppija loomingulist algatusvõimet, eneseväljendust ja eneseusku. Kunst loob võimalused rõõmuks, mänguliseks õppimiseks ja loovaks eneseteostuseks ning toetab õppija terviklikku arengut ja heaolu.

Õpilane arendab kunstitundide kaudu vaatlusoskust, kujutlusvõimet ja kunstilist mõtlemist ning omandab eakohaseid käelisi oskusi. Õppija õpib kasutama töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt ning väljendama oma mõtteid ja eelistusi eakohasel viisil.

Kunstis väärtustatakse kunstiteoste mitmetähenduslikkust ja isikupärast tõlgendamist. Õppeaine toetab mitmekülgse loovuse, esteetilise tundlikkuse ja sotsiaalsete oskuste kujunemist ning aitab kaasa õppija enesemõistmisele ja üldpädevuste arengule.

Kunstitunnid toimuvad turvalises, hoolivas ja kiusamisvabas õppekeskkonnas, kus märgatakse ja tunnustatakse õppija pingutusi ning toetatakse koostööoskuste ja vastastikuse austuse kujunemist. Kunstiõpe loob aluse huvile kunsti, kultuuri ja eesti kultuuripärandi vastu.

3.4 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

3.4.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunsti peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada. Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostevõttes eeskujul ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Motoorika arengut toetavad võimete kohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused. Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.

3.4.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöös kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääride ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms. Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järgepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.

3.4.3 Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamate töövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu. Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist.

3.4.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega. Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.

3.5 Pädevuste arendamine kunstis

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunsti õpe Hiiu Koolis toetab kultuuriteadlikkuse ja väärtushoiakute kujunemist, tutvustades eesti ja maailma kunstipärandit ning erinevate ajastute ja kultuuride visuaalseid väljendusviise. Kunstiteoste vaatlemise, analüüsi ja

loomise kaudu õpitakse väärtustama nii oma kultuuri kui ka kultuurilist mitmekesisust ning kujundatakse lugupidavat suhtumist erinevatesse esteetilistesse ja maailmavaatelistesse tõlgendustesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Kunstitundides osalemine arendab koostööoskust, vastutustunnet ja üksteisega arvestamist. Paaris- ja rühmatööd, ühised projektid ning näituste ettevalmistamine õpetavad kokkulepete sõlmimist, ühiste eesmärkide nimel tegutsemist ning oma rolli mõtestamist kogukonna liikmena. Kunstitegevuste kaudu õpitakse väljendama oma arvamust ning märkama ühiskondlikke ja kultuurilisi teemasid.

Enesemääratluspädevus

Kunst toetab eneseteadlikkuse ja eneseväljendusoskuse kujunemist. Loominguliste tegevuste kaudu avastavad õpilased oma huve, tugevaid külgi ja loovust ning õpivad oma töid analüüsima ja hindama. Tagasiside andmine ja vastuvõtmine aitab kujundada enesekindlust, vastutustunnet ja valmisolekut oma oskusi arendada.

Õpipädevus

Kunstiõppes kujundatakse oskust kavandada, ellu viia ja hinnata oma õppetegevust. Kunstiteose loomine eeldab ideede kogumist, katsetamist, tööprotsessi planeerimist ning tulemuse analüüsi. Õppimine toimub nii iseseisvalt kui ka koostöös, toetades järjepidevust, loovat probleemilahendust ja refleksiooni.

Suhtluspädevus

Kunst arendab suhtluspädevust nii verbaalse kui ka visuaalse eneseväljenduse kaudu. Õpilased õpivad oma loomingut tutvustama, põhjendama valikuid ning arutlema kunstiteoste ja loomeprotsesside üle. Ühised arutelud ja esitlused toetavad oskust kuulata, argumenteerida ja väljendada oma mõtteid lugupidavalt.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Kunstiõppes seostatakse visuaalset loomist matemaatiliste ja loodusteaduslike nähtustega, nagu kuju, proportsioon, mõõt, struktuur, valgus ja värv. Materjalide omaduste uurimine ning töövahendite kasutamine toetavad loodusteaduslikku mõtlemist. Digivahendite kasutamine kunsti loomisel ja esitlemisel arendab tehnoloogiaalast pädevust ja digioskusi.

Ettevõtlikkuspädevus

Kunst soodustab algatusvõimet, loovust ja vastutustunnet. Õpilasi innustatakse ideid pakkuma, projekte kavandama ning oma loomingut esitlema. Näituste, projektide ja ühiste ettevõtmiste kaudu kujuneb arusaam loomeprotsessist, vastutusest tulemuse eest ning loovuse väärtusest ühiskonnas.

Digipädevus

Kunstitundides kasutatakse digikeskkondi ja -vahendeid info otsimiseks, ideede kogumiseks, loomingu loomiseks ja esitlemiseks. Õpilased õpivad kasutama digitaalseid töövahendeid vastutustundlikult, arvestades autoriõiguste ja eetiliste põhimõtetega.

3.6 Läbivate teemade käsitlemine kunstis

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Kunstiõpe Hiiu Koolis toetab õpilaste huvi ümbritseva keskkonna ja selle nähtuste vastu ning kujundab positiivset hoiakut õppimise ja töö tegemise suhtes. Mitmekesiste ja inspireerivate õppetegevuste kaudu arendatakse valmisolekut elukestvaks õppeks ning toetatakse õpi-, töö-, enesekontrolli- ja suhtlemisoskuste kujunemist.

Õpilasi suunatakse märkama ja mõistma oma võimeid, kujundama positiivseid arenguuskumusi ning harjumust eesmärkide nimel järjepidevalt tegutseda. Kunsti kaudu tutvutakse kunstivaldkonnaga seotud elukutsetega ning nende

seostega õpilaste huvid ja eeldustega. Õppekäigud (nt muuseumidesse, hariduskeskustesse ja töötubadesse) võimaldavad tutvuda erinevate töökeskkondade ja töö sisuga.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Kunst toetab loodustaju arengut ning vastutustundliku ja keskkonnateadliku hoiaku kujunemist. Loomingulistes tegevustes käsitletakse kaasaegseid ühiskondlikke ja keskkonnaalaseid teemasid, nagu jätkusuutlik eluviis, kliimamuutused ja ränne.

Õpilased tutvuvad ringmajanduse ning taas- ja korduskasutuse põhimõtetega, õpivad väärtustama loodusressursse ning mõistma keskkonna hoidmise olulisust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunstitunnid arendavad algatusvõimet, ettevõtlikkust ja vastutustunnet. Paaris- ja rühmatööd toetavad koostööoskuste kujunemist ning inimeste eripärade ja ühiskondlike normide teadvustamist.

Osalemine kunstikonkurssidel, näitustel ja projektides pakub eduelamusi ning võimalust avaldada kunstiteoste kaudu oma arvamust ja ühiskondlikes küsimustes kaasa rääkida. Tutvutakse kunstirühmituste, noorteorganisatsioonide ja teiste huvirühmade tegevusega ning käsitletakse kunstiteose väärtust, autoriõigusi ning looja ja tarbija rolli. Valminud kunstitöid võib kasutada ka heategevuslikel eesmärkidel.

Kultuuriline identiteet

Kunstiõpe Hiiu Koolis tutvustab kohalikku, eesti ja teiste rahvaste kultuuripärandit ning toetab õpilase kujunemist kultuuri kandjaks ja edasivijaks. Kujundatakse arusaama kultuuri rollist igapäevaelus ning kultuuridevahelise suhtluse ja koostöö tähtsusest ühiskonna jätkusuutlikkuse seisukohalt.

Õpilasi julgustatakse väljendama oma kultuurilist identiteeti ja loovust ning osalema ühiseid väärtusi kandvatel kunstisündmustel (näitused, muuseumikülastused, õpilastööde näitused).

Teabekeskkond ja meediakasutus

Kunst toetab õpilaste teabeteadlikkuse ja kriitilise mõtlemise arengut. Õpilased õpivad määratlema teabevajadusi, leidma ja hindama teavet ning kasutama sobivaid suhtluskanaleid vastavalt olukorrale.

Tundides tutvutakse visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahenditega ning kasutatakse neid loometöös ja loomingu esitlemisel (nt esitlused, digitaalsed näitused), arvestades autoriõiguste ja kommunikatsioonieetikaga.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kunstis kasutatakse nüüdisaegseid tehnoloogilisi vahendeid ning IKT-lahendusi, mis toetavad loovust ja probleemilahendusoskuste arengut. Õpilased tutvuvad foto, video, digitaalse kujundamise ning mudelite ja makettide loomisega.

Koos mõtestatakse tehnoloogilise arengu võimalusi ja mõjusid ning kujundatakse teadlikke ja kaalutletud hoiakuid tehnoloogia kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.

Tervis ja ohutus

Kunstiga tegelemine toetab emotsionaalset tasakaalu, vaimset heaolu ja eneseväljendust. Kunstiõpetuse tundides järgitakse tööohutuse ja otstarbekuse põhimõtteid ning õpetatakse ohutult kasutama töövahendeid ja -materjale.

Õpilasi suunatakse hoolitsema ühise tööruumi ja vahendite eest ning märkama ohtlikke olukordi. Kunstiprojektide kaudu käsitletakse ka tervislikke eluviise ja häid harjumusi.

Väärtused ja kõlblus

Erinevate ajastute kunstiteoste ja kunstivoolude käsitlemine toetab sallivuse, lugupidava suhtumise ja väärtushoiakute kujunemist. Kunstitegevuste kaudu õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone ning

neid sobival viisil väljendama.

Ühised tegevused, sh õppekäigud ja kunstisündmustel osalemine, arendavad suhtlemisoskusi ja toetavad vastastikusel austusel põhineva õpikeskkonna kujunemist.

3.7 Lõiming teiste õppeainetega

Kunst ja sotsiaalsained

Sotsiaalsainete lõimingus käsitletakse inimese suhteid teiste inimeste ja ühiskonnaga ning kultuuride mitmekesisust ja pärimust. Kunstiõpetus aitab mõtestada ajaloolisi ja ühiskondlikke protsesse visuaalse kultuuri kaudu.

- tutvutakse tuntud kunstnike ja nende loominguga eri ajastutel;
- käsitletakse kunstivoolude ja arhitektuuri arengut seoses ühiskondlike muutustega;
- uuritakse kultuuripärandit ja rahvakunsti;
- korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (muuseumid, näitused, filmid).

Kunst, eesti keel ja võõrkeeled

Kunstiõpetus lõimub keeleainetega verbaalse ja visuaalse eneseväljenduse arendamise kaudu.

- analüüsitakse illustratsioonidega seotud tekste eakohasel tasemel;
- luuakse tekstide, lugude ja luuletuste põhjal illustratsioone;
- kasutatakse kirja ja sõnumeid kunstiteostes;
- valmistatakse tähtpäevadega seotud kaarte, kutseid ja plakateid;
- arendatakse oskust oma loomingut suuliselt ja kirjalikult tutvustada.

Kunst ja loodusained

Loodusainetega lõimudes teadvustatakse looduskeskkonda, selle mitmekesisust ning valguse, värvi ja materjalide omadusi.

- arendatakse loodustunnetust kujutava kunsti kaudu;
- uuritakse looduslike materjalide omadusi ja kasutamist;
- luuakse loodusest inspireeritud maale, skulptuure, fotosid või videoid;
- pööratakse tähelepanu keskkonnahoiule ja taaskasutusele loomingulises tegevuses.

Kunst ja matemaatika

Matemaatikaga lõimudes arendatakse loogilist mõtlemist, seoste loomise oskust ja ruumilist taju.

- kasutatakse mõõtmist ja erinevaid mõõtmisviise;
- rakendatakse geomeetrilisi mõisteid (kujund, proportsioon, sümmeetria, struktuur);
- analüüsitakse kunstiobjektide vormi ja ülesehitust;

- võrreldakse ja liigitakse kujutatud esemeid ja nähtusi.

Kunst, käsitöö ja tehnoloogia

Kunstiõpetus lõimub käsitöö ja tehnoloogiaga läbi loomise protsessi, materjalide ja tehniliste võtete kasutamise.

- arendatakse käelisi oskusi ja loovat mõtlemist;
- kavandatakse töid ideest lõpptulemuseni;
- kasutatakse sarnaseid töövahendeid, materjale ja digivahendeid;
- uuritakse värvi, kuju ja proportsiooni visuaalseid elemente;
- valmistatakse praktilisi ja esteetilisi esemeid esemelise õpikäsitluse kaudu.

Kunst ja liikumisõpetus

Liikumisõpetusega lõimudes arendatakse kehatunnetust, koordinatsiooni ja loovat eneseväljendust.

- ühendatakse kunstilised tegevused rütmi ja liikumisega;
- kujundatakse liikumisõpetuse tundide jaoks kostüüme, maske ja dekoratsioone;
- kujutatakse kunstiteostes liikumist, sporti ja kehalist tegevust;
- toetatakse tähelepanu, reageerimiskiiruse ja motoorika arengut.

3.8 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Kunstis lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest ning vastava õppeaine õpitulemustest. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ja varasema tasemega võrreldes toimunud edasiminekut.

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

- oskust kasutada erinevaid materjale ja töövõtteid;
- oskust väljendada mõtet või tunnet visuaalsel kujul;
- loovust ja ideede rakendamist;
- tööprotsessis püsimist ja juhiste järgimist;
- töö lõpuleviimist vastavalt kokkuleppele.

Hindamisel väärtustatakse tööprotsessi sama palju kui lõpptulemust. Oluline on õpilase iseseisvus, pingutus ja areng.

Vajaduse korral:

- diferentseeritakse tööülesandeid;
- kohandatakse töömahtu;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt idee, teostus, töövõtted).

Hindamisel ei võrrelda õpilasi omavahel ega hinnata loomupärast kunstilist annet, vaid õpitulemuste saavutamist ja arengut.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristavat hindamist kasutatakse vajaduse korral vastavalt kooli hindamiskorrale.

3.9 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

3.9.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3.klass)

3. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest;
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöös oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga);
- 3) teostab kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades, kasutab omandatud tehnikaid ja töövõtteid, töötab keskkonnasõbralikult;
- 4) viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule;
- 5) oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid, peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest;
- 6) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada;
- 7) tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega;
- 8) kirjeldab etteantud lihtsate küsimuste abil enda tööprotsessi ja tulemust, oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi.

3.9.2 Kunst 1. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Kujutamise- ja vormiõpetus • joonistab (šabloon või orientiiri) abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga; • voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga; • jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri.	• punkt, joon, pind, rütm, struktuur; • objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös; • kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi; • joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab. Praktilised tööd: Joone kujutamine: jäme, peenike, tugev, õrn, sirge, kõver. Punkt: väike, suur, selge piiriga, susapusa. Pind: hele, tume, värviline ühevärviline jne.

	Esemete ja figuuride pinnaline kujutamine, nende ligikaudse vormi ja proportsiooni edasiandmine. Oma spontaansete voolingute seostamine ruumiliste kujunditega (kera - pall, koonus - porgand, silinder - vorst, poolkera). Vormilt lihtsate esemete ja figuuride voolimine eeskuju järgi (puu- ja juurviljad, seened jm)
Värvusõpetus • tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi.	• värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); Praktilised tööd: Värvide tundmaõppimine, värviring kui värvide perekond. Ühe värvi erinevad toonid (helekollane, kollane, tumekollane). Uurimine, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele. Pliiatsi- või värvikarbi värvide seostamine enda ja ümbritseva keskkonnaga
Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • püüab kujutatava taustast esile tõsta (ei kaota kujutatavat tausta sisse).	• kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades: • võrdlemine (suur väike, pikemlühem) kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul); • piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos). Praktilised tööd: Ruumisuhete tajumist arendavad ülesanded. Kompositsiooni kirjeldavad mõisted: suurem, väiksem, kõige suurem, millegi ees või millegi taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, puutuvad kokku. Taustale eseme kujutamine, kleepimine, ladumine, voolimismassi vajutamine jne
Kujundamis- ja kirjaõpetus • järgib jõukohast mustri rütmi.	• lihtsamad skeemid, mustrid, sümbolid; • täht, kui mustri element. Praktilised tööd:

	Erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotud toorikute kaunistamine (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne). Trükitehnikates mustrite loomine (materjali trükk). Loodusmaterjalist mandala ja lihtsama pildi ladumine. Motiivide koostamine. Lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine. Oma nimetähtede/ nime kasutamine kunstiteostes.
Kunstikultuur tunneb rõõmu loomingulisest ja käelise tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest.	- Huvi kasvatamine kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; - kunstiõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimuskultuuriga; - õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümboolikat. Praktilised tööd: Kunstiteoste vaatamine fotodelt, videost, internetist, kooli ruumides, näitusel, linnaruumis. Eesti ja kooli sümboolika tundmaõppimine (värvid, kujundid, sümbolid). Õppekäik lähiümbrusesse, (võimalusel) muuseumikülastus. Nimetähe või nime lisamine oma tööle.
Tehnikad, vahendid ja materjalid - tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms); - rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades; - liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades; - voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades;	- maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võtmise) baasoskuste arendamine - erinevate tekstuuride loomine, frotaaž; - trükitehnikad; - looduslik materjal ja selle kasutamine; - materjalide säästlik kasutamine; - töövahendite õige ja ohutu käsitlemine. Praktilised tööd:

• voldib paberi pooleks ja ruudukujulise paberi diagonaali mööda kolmnurgaks.	Maalimine, joonistamine - lihtsad figuurid, olulised peamised detailid. Voolimine: ussike, kringel, silinder, kera, puu- ja juurviljad, lihtsad reljeefsed ornamendid, plastiliiniga kujutatava pinnalaotuse vajutamine. Erinevate tekstuuride loomine - voolimismassile mustri vajutamine, voolimispulgaga joonistamine, erinevate materjalidega pindade kujundamine, mahulised värvid ja erinevad kattevärvid, efektvärvid jne. Rebimine - ribad ja tükid, (ümarad suuremad vormid). Lõikamine (harjutavad tööd) baasoskused, lõikamisharjutused. (lõikamise lõikeleht.pdf) Voltimine - väga lihtsad vormid. Looduslik materjal ja selle kasutamine - õppekäikudel kaasa korjatud materjali kasutamine, temaatiline meisterdamine (lehepildid, tõruloomad, kastanimandalad, liivapildid jne). Materjalide säästlik kasutamine - rebimistehnika ja lõikamise harjutamine olemasolevatest paberijääkidest, suurmate jääkide eraldamine väikesest prahist. Töövahendid ja töövahendite õige ning ohutu käsitlemine - töövahendite nimetused.
Töökultuur • hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.	• ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; • õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia. Praktilised tööd: Näidise uurimine: objektide paiknemine, detailide märkamine, kasutatud värvide nimetamine. Tööprotsessile tähelepanu pööramine (esvalt teeme nii, siis naa ja lõpuks lisame...). Teiste õpilastega materjalide ja töövahendite jagamine. Enda ja teiste töö väärtustamine. Harjutatakse tagasisidestamist.

3.9.3 Kunst 2. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamis- ja vormiõpetus • leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel; • joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga; • kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil; • kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga	• punkt, joon, pind, rütm, struktuur; • objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös; • kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi; • joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab. Praktilised tööd: Joone kujutamine: jäme, peenike, tugev, õrn, sirge, kõver. Punkt: väike, suur, selge piiriga, susapusa. Pind: hele, tume, värviline ühevärviline jne. Esemete ja figuuride pinnaline kujutamine, nende ligikaudse vormi ja proportsiooni edasiandmine. Kujutab tuttavate kujundite (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk jne.) abil objekte ja esemeid. Vormilt lihtsate esemete ja figuuride voolimine eeskuju järgi
Teema: Värvusõpetus • tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi.	• värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); Praktilised tööd: Põhivärvide kordamine ja teadmise kasvatamine värvidest. Värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele (uurimine). Maalimine värvilisele paberile loob uusi ja laiendatud võimalusi värvikõlade kujutamiseks. Ümbruse- ja pildivaatlused: missuguseid värve märkad, lähiümbrusest värvitoonide leidmine. Meeleolu väljendamine värvidega

Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • joonistab šabloonil või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga.	• kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades; • võrdlemine (suur väike, pikemlühem) kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul) • tausta ja objekti suhe. Praktilised tööd: Suurussuhte ja objektide paiknemisega seotud tegevused (ees, taga, üleval, all jne) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormid üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne)
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • järgib jõukohast mustri rütmi; • jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri.	• kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne) • loodusmaterjalist mandalate ja lihtsamate piltide ladumine. Lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine. • oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes. Praktilised tööd: Eesti riigi, kodukoha ja kooli sümboolikaga tutvumine. Mustri ja värvikorduste uurimine. Loodusliku materjaliga mustrid õues, aga ka paberil (oksad, kivid, tõrud, lehed, õied jne). Mustrite märkamine/otsimine loodusest (puu kasvuringid, lehe või õie kuju jne)
Teema: Kunstikultuur • tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest;	• kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; • kunstiopetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimuskultuuriga. • õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümboolikat. Praktilised tööd: Kooli ja kodukoha traditsioonide, lugude, sümbolite ning mustrite uurimine ja kasutamine loovtöö sisendina. Kooli ja /või lähiümbruses asuvate näituste uurimine "kunstniku pilguga" - õpetaja annab näituse

	vaatlemiseks jõukohased ülesanded: nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, arutleb nende paiknevuse üle (ees, taga üleval all).
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid - tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms); - rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades; - liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades; - voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades.	
Teema: Töökultuur - hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest; - tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega; - oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid.	- ülesandeid teostatakse valdavalt koostegEVuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; - õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; - kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia. Praktilised tööd: Tunnirutiinide loomine - töökoha valmisseadmine, töökoha korrastamine. Koostööle suunavad tegevused - materjali jaotamine.

3.9.4 Kunst 3. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus - märgab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd; - oskab juhendile vastavalt joonistada erinevaid jooni ja vorme: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar.	- inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; • joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks mõistete õppimine: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas; - võrdlemine (suur väike, pikemlühem);

	• mänguline ja loov tegutsemine; • enda kogemuse piires mõtete, tunnete ja kogemuste kujutamine. Praktilised tööd: Pildi või foto järgi looduspilt. Kirjelduse järgi looduspildi maalimine. Emotsioonide kujutamine- rõõmus pilt, kurb pilt või hea tuju pilt, halva tuju pilt. Loodusobjektide voolimine-
Teema: Värvusõpetus • tunneb värvuste nimetusi; • oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada	• värvitaju arendamine; • värvide segamine; • värvuste rahvapärased nimetused: rootsi punane, lipu punane, jne. Praktilised tööd: Värvide heleduse-tumeduse skaala, näiteks värvivaiba värvimine värvinimetuste järgi. Värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele (uurimine). Värviridade koostamine loodusmaterjalist: sügiseses lehed, kivid, lilled jne.
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • tõstab oma töödes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel.	• kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul); • tausta ja objekti suhe; • osaline kattuvus. Praktilised tööd: • Looduse kujutamine natuurist, talvine maastik, jne
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • täiendab mustri rütmi; • valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi.	• erinevate kooli või rahvakalendri sündmustega seotud toorkute (kaart; mütside, kinnaste šabloonid jne) kujundamine. • lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; • oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes. Praktilised tööd:

	Etteantud toorikute kaunistamine mustriga. Materjalitrükk. Rahvuslike mustrite ainetel kaunistused. Oma nime kujundamine vastavalt teemale, aastaajale. PVA-liimiga joonistamine. Lihtsamate mänguasjade valmistamine.
Teema: Kunstikultuur • võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; • osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.	• kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; • õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; • näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine. Praktilised tööd: Enda ja kaaslaste tööde vaatlemine ja võrdlemine. Näitusekülastused ja haridusprogrammides osalemine
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöodes oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga); • sorteerib materjalijääke (vajalik - mittevajalik, saab veel kasutada – ei saa kasutada).	• maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võltimise) baasoskused; • erinevate tekstuuride loomine; • trükitehnikad; • plastiliinimaal; • looduslik materjal ja selle kasutamine; • materjalide säästlik kasutamine; • prügikunst; • töövahendite õige ja ohutu käsitlemine. Praktilised tööd: Kahemõõtmeliste tööde loomine (joonistamine, maalimine kattevärvide ja akvarellidega, kollaaž, lihtsamad trükitehnikad (papi- ja materjalitrükk, penoplasti tükk, templitrükk), frottaaž, grataaž jne). Lihtsamate kolmemõõtmeliste tööde loomine. Pisiplastika savist, plastiliinist või voolimismassist. Elementaarsete töövõtete ja tööriistade tundma õppimine.

	Jõukohane voltimine. Kahe- ja kolmemõõtmeliste tööde kombineerimine. Õiged töövõtted materjalide ja töövahendite kasutamisel.
Teema: Töökultuur • hoiab õpetaja juhendamisel koras töökoha ja oskab enda järelt koristada; • tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega; • viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule; • oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest.	ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; • õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • õpitakse töötama gruppis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; • kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia. Praktilised tööd: Etteantud küsimustele toetudes enda tööd ja selle valmimise protsessi kirjeldamine- mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Kõneraskustega laste puhul võib tööprotsessi etappide kaupa üles pildistada ja hiljem piltidega tegevuse järjekorda laduda.

3.9.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6.klass)

6. klassi lõpetaja:

- 1) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja võimaluse korral neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades ja uurides, teeb õpetaja abil põhjendatud valikuid õpitud tehnikate, töövõtete, materjalide ja kompositsiooni põhimõtete hulgast;
- 2) kasutab lihtsamaid kunstilaseid mõisteid;
- 3) tunneb ja oskab kasutada tingmärke, jooniseid, skeeme ja sümboteid oma kogemuse ja õpitu piires;
- 4) kasutab õpetaja juhendamisel graafilise disainiga seotud tööde loomisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid;
- 5) tunneb ja kasutab õpetaja juhendamisel õpitud töövõtteid ja töövahendeid, järgides ohutusnõudeid;
- 6) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- 7) kasutab loomingulist tegevust oma emotsioonide väljendusvahendina;
- 8) kasutab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt lihtsamaid digivahendeid;
- 9) tegutseb õpetaja juhendamisel eetilisel ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas;
- 10) teab ja järgib kujutiste salvestamise ja jagamisega seotud head tava.

3.9.6 Kunst 4. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus • märkab esemete, inimeste ja loomade kujutamisel neile iseloomulikke tunnuseid; • kujutab inimest paigalasendis.	inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; • ruumisuhete märkamine ja arvestamine (väiksem-suurem, kitsam-laiem, peenem-paksem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuheteid pildil (kõrval, ülal, all jne); • ruumi kujutamine enda ümber; • emotsioonide kujutamine kunstitöodes. Praktilised tööd: • Pinnafaktuuride kompimine ja järgnev kujutamine. Valminud faktuuride abil kujutamine. • Loomade joonistamine, nende iseloomulikud asendid, karvkate: siledad, karedad, pika- ja lühikarvalised jne. • Inimese kujutamine etteantud keha detailide abil. Praktilised harjutused inimese kehaosade teadvustamiseks ja mõistmiseks. Paarisjoonistamine (üks joonistab teist, kehakontuuri joonistamine pörandal jne). • Mõõtmine (mõõtühikud, esialgu mõõtmine käelabaga, peapikkustega jne). • Ruumi tunnetamine - kujutamine, hooned väljast ja seest. • Lihtsamate emotsioonide kujutamine: silmade, kulmude ja suu eri asendi. Emotsioonikaartide kasutamine: rõõmus, kurb, vihane, üllatunud, vastikustunne.
Teema: Värvusõpetus • segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul).	värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); • soojad värvid, külmad värvid. Praktilised tööd: • Värvide segamise tabel, värvide sõprus (selgitada, missuguse tunnuse alusel võiksid värvid sõbrad olla, näiteks vastandvärvid) seleta segamistabeli põhimõtet. • Tee erineva ülesandega värviribasid: skeemitabeli abil, helestades, tumestades, vastandvärvidega jne
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus	• esiplaan ja taust, osaline kattuvus; • portree või horisontaalformaad;

• kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga).	• suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; • tasapinnalised ja ruumilised teosed. Praktilised tööd: • Maastikumaalid: puude kujutamine ees ja taga, loomaade kujutamine puu ees ja taga, eespool suurem, silmapiiril väiksem. • Esemete (nõude, köögiviljade)) kujutamine ees ja taga. • Erinevate formaatide kasutamine näit looduspildi ja inimese joonistamisel. • Voolimine- tasapinnaline (reljeef) ja ruumiline.
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • kaunistab tähtpäevadeks ruumi; • osaleb ühise keskkonna kujundamisel.	• ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; • rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult); • märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas olevad); • voltimine; • ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks. Praktilised tööd: • Ruumi kujundamine tähtpäevaks (jõulud, sõbrapäev jne). • Rütmiharjutus tähtedega või rahvusliku mustri elementidega. • Märkid ja sümbolid klassis, koolis, traditsioonides (lipp, süda, rist, muna, jõuluvana, päkapikk jne). • Lihtsa eseme voltimine (kott, karp) ja selle dekoreerimine
Teema: Kunstikultuur • osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel; • töötab kaasa muuseumitundides; • väärtustab enda ja kaaslaste töid; • märkab ja väärtustab erinevaid lahendusi	• kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda;. • näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; • teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; • teiste loomingu kasutamine. Praktilised tööd:

	• Kunstiliikide tutvustamine ja kunstitööde jagamine liikide kaupa. Teooriale järgneb praktiline töö, aga võib ka mõnikord vastupidi. • Võta aeg arutleda klassis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, kas või 1-2 sõna. Mis on minu/kaaslase töös erinevat ja sarnast. • Muuseumitundide ja virtuaalnäituste külastused. • Huvitavad jutustused/legendid teoste kohta.
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale; • kasutab võimaluse korral erinevaid digivahendeid.	• keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine, guaššide, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; • voolimine: ümarplastika ja reljeef; • kollaaž; • digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž. Praktilised tööd: • Karbi pinnalaotuse lõikamine. • Koti/karbi voltimine. • Rebitud kujunditest kollaaž. • Fotojaht vastavalt aastaajale või tähtpäevale. • Arvutiga joonistamine.

3.9.7 Kunst 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus • kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises (vajadusel abiga); • väljendab kunstitöös erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve	• inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; • ruumisuhete arvestamine (kõrval, ülal, all jne); • inimeste ja muude elusolendite liikumises kujutamine; • emotsioonide kujutamine kunstitöös. Praktilised tööd: • Koopamaali tüüpi kujutamine (võimalusel jutustav pilt).

	• Erinvate spordialade ja /või tantsimise kujutamine (kriipsujuku asendite läbi). • Traatkarkassiga inimese mudeli meisterdamine. • Koomiks loomadest. • Animatsiooni loomine (inimese/ looma liikumine (arvutijoonistustel põhinev). • Detailist terviku jätkamine
Teema: Värvusõpetus • segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul; • eristab külmi ja sooje värvusi, oskab toone helestada ja tumestada.	• värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid; • värvide segamine (helestamine/tumestamine); • soojad värvid, külmad värvid; • värvuste nimetused. Praktilised tööd: • Värviring ja sellest pildi kujundamine(vihmavari, vaateratas, jne). • Ühe ja sama pidi maalimine külmade ja soojade värvidega. Kuum päev ja külm päev. • Vestlused värvide mõjust ja moevärvid.
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • tõstab oma töödes esile kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel; • väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel.	esiplaan ja taust, osaline kattuvus; • portree või horisontaalformaad; • suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; • tasapinnalised ja ruumilised teosed. Praktilised tööd: • Kollaažid. • Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (Esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne). • Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal.
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • osaleb ühise keskkonna	ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; • rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult)

	• märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas); • voltimine; • ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks. Praktilised tööd: • Ruumi kujundamine tähtpäevaks(jõulud, sõbrapäev jne). • Erinevate ruumide ja keskkondade kirjeldamine (tuba, elamu, korter, suvekodu, kool, muuseum, kaubanduskeskus, linnaväljak, aed, park...). • Rütmiharjutus tähtedega, rahvusliku mustri elementidega, kooli sümbolika kasutamine. • Lihtsa eseme voltimine (kott, karp, lill, mänguasjad jne) ja selle dekoreerimine. • Makett kasutades taaskasutusmaterjale. • Raamatukujundus: kaanekujundus, illustratsioon.
Teema: Kunstikultuur • võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; • osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.	• kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; • näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; • teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; • visuaalne kirjaoskus; • teiste loominguga kasutamine. Praktilised tööd: • Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, käsiloleva töö liigitamine sobiva kategooria alla. • Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, linnaruumis või kooli ruumides. • Teoste kirjeldamiseks (kirjeldamine, analüüsimine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus. • Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase tööst. • Muuseumitunni külastus, virtuaaltuur, näituse külastus.

Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel.	keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine; • kollaaž; • guaššide, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; • voolimine: ümarplastika ja reljeef; • materjalide säästlik kasutamine; • digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž. Praktilised tööd: • Kujutava kunsti tööd: a. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal (guašš, akrüül), kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine; b. graafika (illustratsioon, kirjakunst, tarbegraafika, plakat, koomiks, pliatsi-, söe- ja tušijoonistus);, c. skulptuur (plastika ja reljeef). • Tarbekunsti valdkonna tööd: a. tekstiilikunst; b. keraamika; • Muu visuaalkunst: a. fotokunst; b. muu digitaalne loometöö
Teema: Töökultuur • mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; • kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga.	• õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; • õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; • õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; • initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine; • videojuhiste järgi töötamine.

3.9.8 Kunst 6. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus • arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes; • näo kujutamisel arvestab silmade asukohaga;	• inimeste, esemete ja looduse kujutamisel õpitakse kujutatava iseloomulike tunnuseid esile tooma (sh karakter); • inimese kujutamisel õpitakse arvestama proportsioonidega; • figuuride joonistamisel õpitakse kasutama liikumisjooni;

• loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta.	• erinevad keskkonnad ja nende kujutamine; • õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal. Praktilised tööd: • Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt. • Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades. • Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega. • Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehis, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne. • Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus.
Teema: Värvusõpetus • kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta	• värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; • toon-toonis värvimine; • värvitaju arendamine (varjutamine); • värvide abil aja kujutamine (aastaaeg, ööpäeva tsükel); • värvidega olulise info rõhutamine. Praktilised tööd: • Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring. • Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne). • Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine. • Värvüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel.
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus	• horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; • kujutatava suurus pildiruumi sees;

• väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool	• ühe koondumispunktiga perspektiiv; • tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid. Praktilised tööd: • Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest paigutustest. • Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist . • Malelaua joonistamine. • Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub...., puu katab osaliselt maja jne).
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; • märkab kujunduselemente keskkonnas.	• õpitakse lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; • tarbekunst - mudelite loomisel lähtutakse otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja iluomistest; • teksti kasutamine loovtöös; • teksti illustreerimine ka digitaalsete vahendite kasutades. Praktilised tööd: • Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne). • Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine. • Täheelementidega mustrid (soovitused J. Mäemati kirjaõpikust: • Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri).
Teema: Kunstikultuur • tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstilaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms); • mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust, vajadusel abiga;	• vesteldakse lihtsamatel kunstiga seotud teemadel, vestlustes ja praktiliste tööde teostamisel kasutatakse õpitud mõisteid; • tutvutakse Eesti kunsti tähtsustega; • kaasaegne kunst ja installatsioon; • huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti);

• väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina.	• filmide, arvutimängude, koomiksita ja reklaamide pildikeel. Praktilised tööd: • Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine. • Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine. • Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus. • Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon) • Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; • teeb kollaaži; • oskab kasutada oma loominguliseks tegevuseks digivahendeid; • kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt.	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalidest; • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon. Praktilised tööd: • Kujutava kunsti tööd: a. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal, kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; b. graafika (illustatsioon, kirjakunst, kalligramm, tarbegräafika, plakat, koomiks); c. skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon). • Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: a. tekstiilkunst; b. keraamika, mosaiik; c. tootedisain. • Muu visuaalkunst: a. fotokunst sh fototöötlus; b. muu digitaalne loometöö.
Teema: Töökultuur	• Tööoskuste ja tehnikate õppimine.

• planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektõppe raames; • töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; • kasutab materjale keskkonnasõbralikult vajadusel abiga.	• Materjalide tundmaõppimine. • Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele. • Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine. • Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine.
---	---

3.9.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klass)

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab loomingulisust, isetegemist ja materjalide taaskasutust;
- 2) kasutab ja kombineerib juhendamisel traditsioonilisi ja nüüdisaegseid materjale ning töövahendeid turvaliselt ja otstarbekalt;
- 3) kasutab suunamisel ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- 4) jälgib tervisekaitse- ja tööohutussõudeid; loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingimärke ja oskab leida veebist vajalikku infot, vajaduse korral abiga;
- 5) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsusega;
- 6) taotleb tööde omanäolisust, loob juhendamisel kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka teadlikult kavandades, valib ja rakendab loomisprotsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnikaid, töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid; võimaluse korral eksponeerib ja esitleb oma töid põhjendatult;
- 7) analüüsib vajaduse korral abiga kunstiloomingu erinevaid avaldumisvorme (kunst, meedia ja reklaam, visuaalsed objektid), arutleb nende üle, seostab kunste ja kunsti teiste valdkondadega, ühiskonna muutustega üldisemalt;
- 8) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning eneseväljendusest;
- 9) kujutab ja kujundab esemeid, olendeid, sündmusi jmt nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi;
- 10) mõistab loomingulise tegevuse võimalusi iseenda ja oma emotsioonide väljendamise vahendina, väärtustab loomingulisi tegevusi igapäevaelu rikastajana.

3.9.10 Kunst 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus • inimeste, esemete ja looduse	• inimese kujutamine - proportsioonide ja kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine;

kujutamisel oskab olulisi detaile esile tõsta, oskuste piires arvestab proportsioonidega kujutamisel; • oskab inimesi kujutada erinevates ametites sobiva tausta ja ametile omaste detailidega; • figuuride joonistamisel oskab märgata selle liikumisjooni ja kasutama neid; • oskuste piires kujutab ruumilisi vorme tasapinnal; • oskab erinevate joonte ja mustritega luua eriilmelisi pindu.	• inimese erinevates rollides kujutamine (ametid, tööasendid jne); • ruumilisuse kujutamine (risttahukas, püramiid, silinder, kera); • op-kunsti teemade käsitlemine; • valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; • ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid, väliskeskkond, linnaruum, loodus). Praktilised tööd: • Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõtmine. • Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades. • Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega. • Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehis, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne. • Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus. • Opkunsti teemalised praktilised tööd.
Teema: Värvusõpetus • oskab kasutada värviringi oma loovtöö värviskeemi kokkupanekuks: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia, toon-toonis värvimine; • oskuste piires varjutab, et anda oma loovtööle sügavust; • oskab värvidega rõhutada olulist; • oskab värvide ja varjutusega luua eriilmelisi pindu	• värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; • toon-toonis värvimine; • värvitaju arendamine (varjutamine); • värvidega olulise info rõhutamine. Praktilised tööd: • Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring. • Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne). • Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine.

	• Värvüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel. • Monokroomne pilt.
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • oskuste piires püüab pildile anda sügavust; • oskab kasutada joonlauda ja sirklit ning püüab mõõtmisel olla täpne	• horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; • ühe koondumispunktiga perspektiiv; • tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid, täpsus. Praktilised tööd: • Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest asenditest. • Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist (näide). • Malelaua joonistamine (näide: malelaua joonistamine.pdf). • Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub...., puu katab osaliselt maja jne).
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • oskab värvide, joonte ja mustritega luua eriilmelisi pindu; • teab, mida tähendab disain ja disainimine; • on harjutanud lihtsamaid kujundamisvõtteid mõne tarbeeseme kujundamisel; • märkab kujunduselemente keskkonnas.	proovib lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; • tarbekunst - mudelilähtub otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja iluomistest; • teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades; • ilukiri (sh kirjaoptika); • infograafika. Praktilised tööd: • Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne) • Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo • Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine. • Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri). • Infograafika ehk graafikute ja diagrammide koostamine ja ilmekas kujundamiseks loomisel.

Teema: Kunstikultuur • tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika); • mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust.	• tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega; • opkunst ja popkunst ja installatsioon; • huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); • vestlused lihtsamatel kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing. Praktilised tööd: • Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine. • Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine • Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus. • Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon,). • Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; • teeb kollaaži	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalidest; • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon; • filmide, arvutimängude, koomiksita ja reklaamide pildikeel. Praktilised tööd: • Kujutava kunsti tööd: a. maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal, kollaaž sh 2D ja 3D tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; b. graafika (illustratsioon,

	kirjakunst, kalligramm, tarbegraafika, plakat, koomiks); c. skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon). • Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: a. tekstiilikunst; b. keraamika, mosaiik; c. kirjakunst (kalligraafia); d. tootedisain. • Muu visuaalkunst: a. filmikunst sh animatsioon; b. fotokunst sh fototöötlus; c. muu digitaalne loometöö.
Teema: Töökultuur • planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või grupidöna, võimaluse korral projektöppe raames; • töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/vöi valmis tööd; • kasutab materjale keskkonnasöbralikult vajadusel abiga.	• öpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -vötteid; • tehakse nii individuaal kui grupidöid; • pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele; • kavandatakse mahukamaid ja pikemaid (mitmetunniseid) projekte; • töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; • loodust säästva tarbimise põhimötteid ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel; Praktilised tööd: • Tööoskuste ja tehnikate öppimine. • Materjalide tundmaöppimine. • Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele. • Oma tööprotsessi refleksioon. • Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine. • Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine. • Ettevötlikkuspädevuse rakendamine kunstitundides

3.9.11 Kunst 8. klass

ÖPITULEMUSED	ÖPPESISU JA ÖPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamis- ja vormiöpetus	• inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas;

• oskab märgata inimese karakteristikuid ja võtab seda arvesse inimese kujutamisel.	• taime- ja loomade kujutamine, plastika; • geomeetriselised kujundid; • pinna struktuurid; • skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne); • opkunst, pop-kunst. Praktilised tööd: • Mõõtmistehnikate kordamine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt. • Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades. • Erinevate näoilmetega inimeste kujutamine. • Opkunsti teema praktilised tööd. • Popkunsti valdkonna tööd. • Skulptuuri loomine.
Teema: Värvusõpetus • oskab oma loovtööks kokku panna sobiva värviskeemi.	• värviring, värvide nägemine, valgus; • värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; • isikupärane koloriit (isiklik värvipalett); • kunstiteose kirjeldamine; • varjutamine. Praktilised tööd: • Värvuste nimetused ja saamislood (ajalugu). • Isikupärase värviskeemi kokkupanemine. • Kunstiteose koloriidi kirjeldamine. • Vastand- ja harmooniliste värvidega harjutused, loovtööde taustade värvimine. • Lihtsate geomeetriseliste kehade kujutamine varju abil (kera, kuup
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • kasutab võimete piires kompositsiooni- ja proportsioonireegleid oma loovtöö tegemisel	• kuldloige ehk kolmandiku reegel; • esemete 3D kujutamine; • horisondijoon ja koondumispunkt; • linnu- ja konnaperspektiiv.

	Praktilised tööd: • Erinevate kompositsiooniskeemide joonistamine (lihtsad kujundid; kuup, kera jne). • Kunstiteoste uurimine kompositsiooni vaatenurgast. • Kuldlõike ruudustiku kasutamine maastiku joonistamisel.
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • kujundab digivahendeid kasutades esitluse enda huvist lähtuvast või õpetaja ette antud teemal; • kujundab ornamendi (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi.	• teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel, kirjaoptika), initsiaal; • rahvuslik ornament, sümbolid ja tähendused, lilltikand kunstis; • ilukiri, kalligramm, kirjaoptika; • infograafia; • logo ja kaubamärk. Praktilised tööd: • Esitluse loomine. • Initsiaali loomine. • Laisule või kalligraafia markeriga ornamentide loomine. • Peremärk, ruunimärgid. • Rahvariie tikandite ainetel ornamendi loomine. Lilltikandi kasutamine kunstis.
Teema: Kunstikultuur • eristab kunstiliike (nt. Visuaalne kunst, muusika, liikumine) ja kultuurinähtusi (sh karikatuur, grafiti); • on külastanud muuseume ja galeriisid; • teab mõnda Eesti kunstnikku ja tunneb ära tema teoseid.	• Eesti kunst ja maailma kunst; • kunstistiilid ja -voolud, kunstiliikide omavaheline lõiming (etenduskunst, film), performance; • kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; • kultuuriväärtuste hoidmine. Praktilised tööd: • Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine. • Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine.

	• Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus • Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid oma loovtöodes; • oskab kasutada oskuste piires lihtsamaid digikeskkondi oma loovtööde teostamiseks.	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; • materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,); • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi, soolataigen, jne); • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, film. Praktilised tööd: Erinevate vahenditega maalimine: • guašid; • akrüül; • õlivärvid; • akvarellid • kriidipastellid(kuivpastell); • õlipastellid. Erinevate vahenditega joonistamine: • grafiitpliiatsid; • värvipliiatsid; • viltpliiatsid; • pastapliiatsid; • süsi või söepliiats. • Lihtsa animatsiooni loomine. • Filmi tegelastele kostüümide loomine. • Tööd segatehnikates. • Skulptuur
Teema: Töökultuur • suudab panustada ühistööde tegemisse; • oskab suunavate küsimuste abil hinnata enda kunstipädevusi (suudab oskuste kohta reflekteerida enamat kui "ma ei oska joonistada");	• koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; • kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine. Praktilise • ühistööd;

• väärtustab kunstiloomingut sh enda ja kaaslaste töid.	• näituse loomine; • näituse külastus; • tööde üle arutamine; • emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudud tööd:
---	--

3.9.12 Kunst 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: Kujutamise- ja vormiõpetus • oskab märgata inimese karakteristikuid ja võtab seda arvesse inimese kujutamisel	• inimese kujutamine erinevates ametites, tegevuses ja keskkonnas; • detailne joonistamine (esemed, taimed, loomad); • kujutav ja abstraktne kunst; • pinna struktuurid; • skulptuur, ruumiline objekt, installatsioon; • opkunst, popkunst, digikunst Praktilised tööd: • Inimeste kujutamine erinevates ametites, vastavalt ametile riietuse, töövahendite ja töökeskkonna kujutamine. • Ruumi kujutamine nt töökeskkond, linnaruum, looduskeskkond, kodu, kool. • Ruumi planeeringu uurimine, keskkonnamelementide märkamine: valgus, heli, sisustus, kliima, lõhn. • Erinevate pinnastruktuuride märkamine. • Klassikaline skulptuur, installatsioon, vormimängud. • Op- ja popkunsti teemalised loovtööd. • Digikunst - arvutijoonistused, animatsioon, film.
Teema: Värvusõpetus • oskab oma loovtööks kokku panna sobiva värviskeemi	• värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; • kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal; • värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne); • värviefektid: värviküllastus ja kontuurid, pimestav valgus;

	• värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus. Praktilised tööd: • Värvide segamine kolmest põhivärvist, valgest ja mustast. • Arutelud kunstiteoste üle, rõhuga värvide kasutus. • Kunstiajaloo huvitvate lugude jutustamine värvide saamislugude kohta. • Arutelud ja praktilise tööd värvide mõju kohta inimesele. • Värv kui funktsionaalne infokandja. • Värvimängud op- ja popkunsti töödes.
Teema: Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus • kasutab võimete piires kompositsiooni- ja proportsioonireegleid oma loovtöö tegemisel.	• pildi kuldloige; • sümmeetria ja asümmeetria; • horisontaaljoon, ühe punkti perspektiiv; • suurussuhted, kohasuhted, arvsuhted; • värviperspektiiv ja õhuperspektiiv. Praktilised tööd: • Lihtsama kujuga esemete või geomeetriliste kujunditega olukordade läbimäng ja erinevate olukordade kujutamine. • Maastike joonistamine ja maalimine. • Pildiseeriad, eskiisid. • Soojade ja külmade ning selgete ja häguste värvide kontrastide maalimine.
Teema: Kujundamis- ja kirjaõpetus • oskab kujundada Digivahendeid kasutades esitluse enda huvist lähtuvast või õpetaja ette antud teemal; • oskab kirja kasutada kujundamisel.	• teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika; • digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne); • digimeedia: reklaam ja meem; • animatsioon ja filmikunst. Praktilised tööd: • Tekstide kujundamine: koomiksiste joonistamine või illustratsioon.

	• Tähtpäevaliste kaartide ja digitaalsete sõnumite loomine. • Meemide loomine ajakirjalõigetega või arvutirakendustega. • Gif laiendiga piltide, animatsioonide ja videoklippide loomine.
Teema: Kunstikultuur • on külastanud muuseume ja galeriisid ning mõistab nende olulisust kultuuriväärtuste eksponeerimisel, hoidmisel ja säilitamisel; • teab mõnda Eesti kunstnikku ja tunneb ära tema teoseid; • oskab kirjeldada Kunstniku tööülesandeid ja sõnastada tema rolli ühiskonnas; • oskab kunstiteost suunavate küsimuste abil mõtestada ja teadmiste piires ühiskonnas toimuva või toimunuga seostada.	• Eesti kunst ja maailma kunst; • kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; • kultuuriväärtuste hoidmine; • kunsti seostamine teiste eluvaldkondade ning ühiskonna muutustega; • kunstniku elukutse ja kunstidega seonduvad erialad; • muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine); • autorlus ja kunstiteoste väärtus Praktilised tööd: • Kunstikogude ja teoste vaatamine ja arutelud. • Muuseumikülastused ja haridusprogrammides osalemine. • Võimalusel kohtumised tegevkunstnikega, stuudiote külastused; töötod. • Kunstiteoste jõukohane interpreteerimine. • Õpetaja tutvustab kunstnikke ja kunsti valdkonna erinevaid ameteid (näiteks, kuraator, restaureerija, giid jne).
Teema: Tehnikad, vahendid ja materjalid • kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja - vahendeid oma loovtöodes; • oskab nimetada tuntumaid loodus-ja tehismaterjale; • oskab kasutada oskuste piires lihtsamaid digikeskkondi esitluste või oma loovtööde eksponeerimiseks	• segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; • materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,); • maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; • joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; • erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitus, film

	Praktilised tööd: • Erinevate vahenditega maalimine: • guašid; • akrüül; • õlivärvid; • akvarellid; • kriidipastellid(kuivpastell); • õlipastellid. • Erinevate vahenditega joonistamine: • grafiitpliatsid; • värvipliatsid; • viltpliatsid; • pastapliatsid; • söe või söepliatsitega. • Lihtsa animatsiooni loomine. Filmi tegelastele kostüümide loomine. Tööd segatehnikates.
Teema: Töökultuur • suudab panustada ühistööde tegemisse; • oskab suunavate küsimuste abil hinnata enda kunstipädevusi (suudab oskuste kohta reflekteerida enamat kui "ma ei oska joonistada"); • väärtustab kunstiloomingut, sh enda ja kaaslaste töid	• koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; • kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine. Praktilised tööd: • Individuaal- ja ühistööd. • Tööde vormistamine ja näituste väljapanek. • Näituse külastus. • Teoste ja tööprotsessi analüüs. • Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu.

Ainevaldkond Loodusõpetus

1.Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Loodusõpetuse kaudu kujundatakse lihtsustatud õppes õpilases suutlikkus mõista ümbritsevat looduskeskkonda ning märgata looduses toimuvaid muutusi ja seoseid. Õppe keskmes on elulähedane ja praktiline kogemus, mis toetab õpilase igapäevast toimetulekut ning teadlikku ja vastutustundlikku käitumist keskkonnas.

Valdkonnapädevuse kujunemisel õpib õpilane tundma elus- ja eluta looduse põhiomadusi, mõistma lihtsamaid loodusnähtusi ning seostama neid oma kogemustega. Õpilane õpib vaatlema, võrdlema, kirjeldama ja lihtsate juhiste järgi tegutsema. Oluline on arendada oskust märgata muutusi looduses ning teha lihtsaid järeldusi.

Lihtsustatud õppes on loodusõpetuse õpetus süsteemne ja kogemuslik. Õppetegevus toetub vahetule vaatlemisele, praktilistele tegevustele ja kordamisele. Õpitut käsitletakse erinevates kontekstides, et toetada paremat arusaamist ja kinnistamist. Õpe liigub konkreetsetelt ja õpilasele tuttavatelt nähtustelt järk-järgult üldistuste suunas.

Valdkonnapädevuse kujunemise tulemusel õpilane:

- tunneb ära ja nimetab levinumaid loodusobjekte ja -nähtusi;
- mõistab lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid looduses;
- kasutab õpitud teadmisi igapäevaelulistes olukordades;
- järgib ohutus- ja keskkonnahoidlikke põhimõtteid;
- väärtustab loodust ja oma kodukoha keskkonda.

Loodusõpetus toetab lihtsustatud õppes õpilase teadlikkust keskkonnast, arendab tähelepanu ja mõtlemisoskust ning aitab kujundada vastutustundlikku ja keskkonnahoidlikku hoiakut.

1.2. Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Kool võib vajadusel jaotada õppetunde kooliastme piires ümber, tagades kooliastme lõpuks riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise.

III kooliastmes käsitletakse loodusõpetuses geograafia, füüsika ja keemia aluseid lõimitud kujul.

Täpne nädalatundide jaotus klassiti sätestatakse kooli tunnijaotusplaanis.

Õppeaine	I kooliaste (1.–3. kl)	II kooliaste (4.–6. kl)	III kooliaste (7.–9. kl)
Loodusõpetus	1 - 2 tundi	2 - 4 tundi	4 tundi

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna eesmärk ja roll õppekavas

Loodusõpetuse ainevaldkonna eesmärk lihtsustatud õppes on kujundada õpilases arusaam ümbritsevast loodus- ja elukeskkonnast ning toetada teadlikku ja vastutustundlikku käitumist igapäevaelus. Õppe kaudu arendatakse oskust märgata looduses toimuvaid muutusi, mõista lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid ning kasutada õpitud teadmisi praktilistes olukordades.

Loodusõpetusel on õppekavas oluline roll, kuna see loob aluse keskkonnateadlikkuse kujunemisele ning toetab teiste õppeainetega lõimitud tervikpildi tekkimist maailmast. Õpe aitab siduda teoreetilisi teadmisi vahetu kogemusega, toetades õpilase vaatlusoskuse, mõtlemisoskuse ja järeldamisvõime arengut.

Lihtsustatud õppes on loodusõpetus eelkõige kogemuslik ja praktiline. Õppetegevus toetub vaatlemisele, katsetele, aruteludele ja keskkonnaga vahetule kokkupuutele. Süsteemne kordamine ja järkjärguline üldistamine võimaldavad õpilasel liikuda konkreetsetest kogemustest lihtsamate seoste mõistmiseni.

Loodusõpetus toetab ka üldpädevuste kujunemist, sealhulgas õpipädevust, sotsiaalset pädevust ja keskkonnateadlikku väärtushoiakut. Õppe kaudu kujuneb arusaam inimese ja looduse vastastikusest mõjust ning isiklikust vastutusest keskkonna hoidmisel.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine loodusõpetuses

Loodusõpetuses käsitletakse läbivaid teemasid tihedas seoses aine sisu ja õpilase igapäevaeluga, toetades kogemusliku õppe kaudu tervikliku maailmapildi kujunemist ning keskkonda hoidvate ja tervist väärtustavate hoiakute arengut. Õpitut seostatakse praktiliste tegevuste ja igapäevaeluga, et kujundada keskkonda hoidvaid ja tervist väärtustavaid eluhoiakuksid.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Õpilasi suunatakse märkama loodusteadustega seotud ameteid ja igapäevaseid töövaldkondi (nt keskkonnahoid, ehitus, põllumajandus, tehnika). Arendatakse vaatlus-, mõõtmis- ja probleemilahendusoskust ning kujundatakse arusaama, et loodusõpetuses omandatud teadmised ja oskused on vajalikud igapäevaelus ja tulevases tööelus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Keskkonnateadlikkus on loodusõpetuse keskne osa. Õpilasi suunatakse mõistma inimese ja looduse vastastikust mõju, märkama keskkonnaprobleeme ning tegema keskkonda säästvaid valikuid (jäätmete sorteerimine, vee ja energia säästmine, looduses käitumine). Õppetevus seostatakse kooli ja kodukoha keskkonnaga.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilased osalevad praktilistes tegevustes, nagu klassi- või koolikeskkonna korrastamine, õppekäigud ja projektid. Kujundatakse vastutustunnet ühise keskkonna hoidmisel ning julgustatakse märkama probleeme ja pakkuma jõukohaseid lahendusi.

Kultuuriline identiteet

Loodusõpetuses käsitletakse Eesti loodust, kodukoha eripära ja rahvatraditsioone, mis on seotud looduse ja aastaringiga. Õpilasi suunatakse väärtustama oma kodukohta ja Eesti looduskeskkonda ning mõistma selle tähtsust rahvusliku identiteedi kujunemisel.

Teabekeskkond

Õpilasi õpetatakse kasutama erinevaid teabeallikaid (õpik, lihtsamad kaardid, tabelid, skeemid, digivahendid) ning eristama olulist infot. Arendatakse oskust lugeda lihtsat plaani, kaarti ja diagrammi ning kasutada neid praktilistes ülesannetes.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Loodusõpetuses tutvutakse lihtsamate mõõtevahendite ja tehniliste lahendustega. Õpilased õpivad kasutama digivahendeid info otsimiseks ja tulemuste esitamiseks. Rõhutatatakse tehnoloogia rolli igapäevaelus ja keskkonnamõjude mõistmisel.

Tervis ja ohutus

Käsitletakse inimese keha, tervislike eluviise ning ohutut käitumist looduses ja igapäevaelus. Õpilasi suunatakse mõistma puhta õhu, vee ja toidu tähtsust ning vältima ohtlikke olukordi (nt jääle minek, tuleohutus, mürgised taimed).

Väärtused ja kõlblus

Kujundatakse hoolivat suhtumist loodusesse, loomadesse ja kaaslastesse. Õpilasi suunatakse mõistma oma tegude mõju keskkonnale ning käituma vastutustundlikult.

1.3.3 Valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming loodusõpetuses tähendab loodusvaldkonna erinevate teemade ja teadmiste süsteemset seostamist, et kujundada õpilases terviklik arusaam loodusest ja inimese seostest keskkonnaga. Hiiu Kooli lihtsustatud

õppes käsitletakse loodusõpetust lõimitud õppeainena, milles on ühendatud loodusõpetuse, geograafia, füüsika ja keemia alused vastavalt põhikooli lihtsustatud riiklikule õppekavale.

Loodusõpetuse sisu ei jagata iseseisvateks teadmiste plokkideks, vaid käsitletakse tervikuna, kus elus ja eluta looduse nähtused, keskkonnateemad ning igapäevaeluga seotud teadmised on omavahel seotud.

Valdkonnasisene lõiming avaldub Hiiu Koolis järgmistes põhimõtetes:

- looduse objektide ja nähtuste vaatlemine, kirjeldamine ja võrdlemine eri teemade raames;
- inimese ja keskkonna vastastikuste seoste käsitlemine (tervis, elukeskkond, säästev käitumine);
- lihtsate loodusnähtuste selgitamine kogemuste ja praktiliste tegevuste kaudu;
- ruumilise mõtlemise arendamine (kaart, plaan, ilmakaared, kodukoht ja Eesti);
- loodushoidliku ja vastutustundliku käitumise kujundamine igapäevaelus.

Õppeprotsessis seostatakse eluslooduse teemad (taimed, loomad, inimene) eluta looduse teemadega (vesi, õhk, pinnas, ilmastik) ning praktiliste oskustega (mõõtmine, vaatlus, lihtsad katsed). Näiteks ilma vaatlemine seostatakse aastaaegade, taimede ja loomade eluringi ning inimese tegevusega.

Lihtsustatud õppes on oluline kogemuslik õppimine. Õppetöös kasutatakse praktilisi tegevusi, õuesõpet, vaatlusi ja lihtsamaid katseid, mis aitavad õpilasel mõista looduses toimuvat oma vahetu kogemuse kaudu. Õpitut seostatakse õpilase igapäevaeluga – kodu, kooli ja kogukonna keskkonnaga.

Valdkonnasisese lõimingu eesmärk on tagada loodusõpetuses sisuline sidusus ja järjepidevus kõigis arenguperioodides. Selline terviklik käsitlus toetab loodusteadusliku mõtlemise kujunemist, arendab vaatlus- ja järeldamisoskust ning kujundab õpilases keskkonnateadlikku ja vastutustundlikku hoiakut.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine

Loodusõpetus toetab üldpädevuste kujunemist praktilise, kogemusliku ja keskkonnaga vahetult seotud õppetegevuse kaudu. Õppimine toimub vaatlemise, arutelu, katsetamise ja ühiste tegevuste kaudu, mis loovad eeldused teadmiste seostamiseks igapäevaeluga. Pädevused kujunevad järjepidevalt erinevates õppetegevustes ning toetavad õpilase terviklikku arengut.

Õpipädevus

Loodusõpetuses õpib õpilane vaatlama, võrdlema ja kirjeldama loodusnähtusi ning kasutama varasemaid teadmisi uutes olukordades. Õpilane harjutab juhiste järgimist, lihtsate järelduste tegemist ning oma töö tulemuste hindamist. Kogemuslik õppimine toetab arusaamise kujunemist ja teadmiste kinnistumist.

Suhtluspädevus

Õpilane õpib kirjeldama looduses toimuvat, selgitama oma tähelepanekuid ning osalema arutelus. Õppetegevustes harjutatakse oma mõtete selget väljendamist ning teiste arvamuste kuulamist ja arvestamist.

Sotsiaalne pädevus

Rühmatööd, ühised vaatlused ja praktilised tegevused arendavad koostööoskust ning kokkulepete järgimist. Õpilane õpib vastutama oma käitumise eest ning arvestama kaaslaste ja keskkonnaga.

Enesemääratluspädevus

Loodusõpetus aitab õpilasel mõista oma rolli looduskeskkonnas ja kogukonnas. Õpilane õpib väärtustama oma kogemusi, märkama oma tugevusi ning kujundama teadlikku suhet ümbritseva keskkonnaga.

Väärtuspädevus

Õppe kaudu kujundatakse hoolivat ja säästvat suhtumist loodusesse ning elusolenditesse. Õpilane mõistab, et inimese tegevus mõjutab keskkonda, ning õpib väärtustama looduse mitmekesisust.

Kodanikupädevus

Õpilane omandab arusaama inimese ja looduse vastastikusest mõjust ning keskkonna hoidmise tähtsusest. Kujuneb teadlikkus isiklikust vastutusest kodukoha ja laiemalt keskkonna heaolu eest.

Ettevõtlikkuspädevus

Praktilistes õppetegevustes arendatakse algatusvõimet ja aktiivset osalemist. Õpilane õpib märkama lihtsamaid probleeme looduskeskkonnas ning otsima nende eakohaseid lahendusi.

Digipädevus

Õpilane kasutab õpetaja juhendamisel digivahendeid looduse vaatlemisel, info otsimisel ja õpitu esitamisel. Kujuneb oskus kasutada digikeskkonda eesmärgipäraselt ja turvaliselt.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õppeainetega ning toetab õppimise terviklikkust ja süsteemsust. Õppetegevused toimuvad sageli vahetus looduskeskkonnas, sealhulgas kooli ümbruses ja Nõmme parkides ning metsaradadel, mis loob võimaluse siduda teoreetilised teadmised praktilise kogemusega.

Loodusõpetuse lõiming eesti keelega

Loodusvaatluste ja praktiliste tegevuste käigus arendatakse oskust sõnastada oma tähelepanekuid ja kogemusi. Õpilased kirjeldavad looduses nähtut, koostavad lihtsaid suulisi ja kirjalikke kirjeldusi ning rikastavad oma sõnavara loodusteemaliste mõistetega. Vaatluste ja kogemuste sõnastamine toetab väljendusoskuse arengut ning aitab kinnistada õpitud teadmisi.

Loodusõpetuse lõiming matemaatikaga

Looduses tegutsedes kasutatakse loendamist, mõõtmist ja võrdlemist. Õpilased loendavad loodusobjekte, võrdlevad nende suurust või hulka ning teevad lihtsamaid tähelepanekuid muutuste kohta. Sellised tegevused toetavad matemaatiliste mõistete praktilist rakendamist ja arusaamist.

Loodusõpetuse lõiming kunstiõpetusega

Loodus on inspiratsiooniallikaks loovtegevustele. Õpilased kujutavad loodust erinevates kunstitehnikates ning kasutavad meisterdamisel loodusmaterjale. Nõmme looduse värvid, vormid ja tekstuudid pakuvad võimalusi keskkonna esteetiliseks tajumiseks ning loovuse arendamiseks.

Loodusõpetuse lõiming kehalise kasvatuses

Õppetegevused toimuvad sageli liikumisega seotud tegevustena looduses. Liikumine Nõmme metsaradadel, parkides ja kooli ümbruses toetab nii kehalist aktiivsust kui ka looduse vahetut kogemist. Looduses liikumine aitab mõista keskkonda tervikuna ning kujundab liikumisharjumust värskes õhus.

Loodusõpetuse lõiming inimeseõpetusega

Loodusõpetuses kujundatakse hoolivat ja vastutustundlikku käitumist looduskeskkonnas. Õpilased õpivad järgima ohutusnõudeid, hoidma loodust ning arvestama teistega ühistes tegevustes.

Lõimingus inimeseõpetusega käsitletakse ka liikluskasvatust, pöörates tähelepanu ohutule liikumisele kooli ümbruses, jalakäija käitumisreeglitele ning turvalisele tegutsemisele avalikus ruumis. Looduses liikudes õpitakse märkama võimalikke ohte ning tegutsema vastutustundlikult.

1.4. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Loodusõpetuse õppeaines lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest.

Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava loodusõpetuse ainekavas sätestatud õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Loodusõpetuses arvestatakse hindamisel eelkõige õpilase:

- vaatlusoskuse kujunemist;
- oskust kirjeldada nähtusi ja objekte;
- arusaamist lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest;
- oskust kasutada õpitud mõisteid;
- teadmiste rakendamist igapäevaelulistes olukordades;
- praktiliste tegevuste sooritamist juhendamisel või iseseisvalt.

Hindamisel võrreldakse õpilase sooritust eelkõige tema varasema tasemega; arvestatakse arutlusoskust, suulist eneseväljendust ja juhendamise vajadust; väärtustatakse pingutust ja aktiivset osalemist; kasutatakse selget ja toetavat sõnalist tagasisidet.

1. klass

1. klassis kasutatakse kujundavat ja sõnalist hindamist.
 - Tagasiside keskendub looduse märkamisoskusele, esemete ja nähtuste võrdlemisele ning lihtsatele kirjeldustele.
 - Hinnatakse oskust tegutseda õpetaja juhendamisel.
 - Õpilast suunatakse märkama ümbritsevat keskkonda ja kirjeldama oma tähelepanekuid.

2.–9. klass

Hindamine toimub viiepallisüsteemis vastavalt kooli hindamiskorrale.

Loodusõpetuses arvestatakse, et lihtsustatud õppes:

- oluline on nähtuste mõistmine, mitte faktide mehaaniline meeldejätmine;
- vastuste hindamisel arvestatakse mõtte arusaadavust, mitte ainult terminite täpsust;
- praktiliste tööde puhul hinnatakse oskust järgida juhist ja teha tähelepanekuid;
- hinnatakse oskust seostada õpitut igapäevaeluga.

Praktiliste tegevuste hindamine loodusõpetuses

Lihtsustatud õppes on loodusõpetuse õpetamisel ja hindamisel olulisel kohal praktiline tegevus. Hindamisel väärtustatakse õpilase osalemist katsetes, vaatluste läbiviimisel, õuesõppes ja muudes kogemusõppel põhinevates tegevustes.

Praktiliste tööde hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

- oskust tegutseda juhendi järgi;
- vaatlusoskust ja tähelepanekute tegemist;
- oskust kirjeldada nähtut või kogetut;
- oskust teha lihtsamaid järeldusi õpetaja suunamisel;
- ohutusnõuete järgimist;
- koostööoskust rühmatöös.

Hindamisel ei keskenduta üksnes lõpptulemusele, vaid ka tööprotsessile, õpilase pingutusele ja tegevuse mõtestamisele. Vajaduse korral antakse õpilasele täiendavaid selgitusi, tugisõnu või näidiseid, et toetada õpitulemuste saavutamist.

Hindamisviiside erisused loodusõpetuses

Vajaduse korral:

- võimaldatakse suulist vastamist kirjaliku asemel;
- kasutatakse pildimaterjali ja näitlikke vahendeid;
- antakse pikem sooritusae;
- vähendatakse ülesannete mahtu;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt vaatlus, kirjeldus, järelduse tegemine);
- ei hinnata korraga mitut uut keerukat oskust, kui see ei ole õpieesmärk.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristav hindamine

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb õpilase individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

HEV ja õpiraskused loodusõpetuses

Kui õpilasel esineb keeleline raskus, töötempo eripära, raskused tähelepanu hoidmisel vms, kohandatakse hindamisülesandeid ning arvestatakse, et hinnatakse eelkõige õpitulemuste saavutamist, mitte erivajadusest tulenevat raskust.

1.5. Õppekorralduse erisused

Loodusõpetuse õppekorraldus lihtsustatud õppes lähtub praktilise, kogemusliku ja järjepideva õppimise põhimõttest. Õppetegevus on üles ehitatud arenguliselt ning arvestab õpilaste individuaalseid võimeid, töötempot ja toimetulekuoskust.

Õppetöös kasutatakse vaatlusi, lihtsamaid katseid, mõõtmist ja arutelusid. Olulisel kohal on õuesõpe ning keskkonnaga vahetu kokkupuude. Hiiu Kooli asukoht Nõmmel võimaldab rakendada loodusõpetuses metsa-, pargi- ja kooliümbruse keskkonda õppe osana. Õppetegevused toimuvad võimalusel väljaspool klassiruumi, et toetada loodusnähtuste vahetut kogemist ja paremat mõistmist.

Lihtsustatud õppes on õppekorraldus selgelt struktureeritud. Uusi mõisteid käsitletakse näitlikult ja väikeste sammudena ning toetatakse kordamisele ja seoste loomisele varasemate teadmistega. Vajadusel kohandatakse õppesisu, töömahtu ja ülesannete raskusastet vastavalt õpilaste arengutasemele või individuaalsele õppekavale.

Õppekorralduses pööratakse tähelepanu ohutusele ja turvalisele tegutsemisele nii klassiruumis kui ka õues. Looduses liikumisel arvestatakse keskkonna eripärasid ning järgitakse liiklusohutuse põhimõtteid kooli ümbruses ja avalikus ruumis. Õpilasi suunatakse vastutustundlikule ja keskkonnahoidlikule käitumisele.

Õppekorraldus toetab lõimingut teiste õppeainetega ning loob võimaluse siduda loodusõpetust igapäevaeluliste olukordade ja kogemustega.

1.6. Õppekeskkonna erisused

Loodusõpetuse õpe toimub mitmekesises ja õppimist toetavas keskkonnas, mis võimaldab loodust vahetult kogeda ning nähtusi praktiliselt uurida. Õppekeskkond hõlmab nii klassiruumi kui ka kooli ümbruse looduskeskkonda.

Hiiu Kooli asukoht Nõmmel loob head võimalused õuesõppeks. Õppetöös kasutatakse kooli õueala, lähedal asuvaid parke, metsaradu ja muid looduslikke keskkondi. Vahetu kokkupuude loodusega toetab õpilaste vaatlusoskuse arengut, keskkonnateadlikkuse kujunemist ning teadmiste paremat kinnistumist.

Klassiruumis kasutatakse näitlikke õppevahendeid, loodusmaterjale, mudeleid ja digivahendeid, mis aitavad toetada mõistete kujunemist ja arusaamist loodusprotsessidest. Õppekeskkond on struktureeritud ning toetab selgete tööjuhiste ja visuaalse toe kaudu õpilaste iseseisvat tegutsemist.

Õuesõppes pööratakse erilist tähelepanu turvalisusele ja ohutusnõuete järgimisele. Õpilasi suunatakse liikuma keskkonnas teadlikult ja vastutustundlikult, järgides nii loodushoiu kui ka liiklusohutuse põhimõtteid kooli ümbruses ja avalikus ruumis.

Õppekeskkond toetab koostööd, arutelu ja kogemuslikku õppimist ning loob tingimused, kus õpilane saab seostada õpitut oma igapäevaeluga.

2. Õppeaine: Loodusõpetus (1.–9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Loodusõpetuse eesmärk lihtsustatud õppes on kujundada õpilases elementaarne loodusteaduslik arusaam ning toetada igapäevaelus vajalike teadmiste ja oskuste kujunemist. Õppe kaudu omandab õpilane teadmised elus- ja eluta loodusest, õpib märkama muutusi ümbritsevas keskkonnas ning kasutama õpitut praktilistes olukordades.

Õppeaine roll ainevaldkonnas on anda süsteemne ja arenguliselt järjepidev ülevaade looduse põhiilmingutest ja -seostest. Loodusõpetus loob aluse lihtsamate loodusprotsesside mõistmiseks ning kujundab oskust teha vaatlusi, kirjeldada nähtusi ja teha lihtsamaid järeldusi.

Lihtsustatud õppes käsitletakse õppesisu jõukohaselt ja elulähedaselt. Õppetegevus toetub praktilistele tegevustele, vaatlusele, arutelule ja kordamisele. Õpitut seostatakse õpilase igapäevase kogemusega, et tagada arusaamine ja kinnistumine.

Loodusõpetus toetab õpilase vastutustundliku ja keskkonnahoidliku käitumise kujunemist ning aitab mõista inimese ja looduse vastastikust mõju. Õppeaine kaudu kujuneb alus loodusteadusliku kirjaoskuse edasiseks arenguks.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast tulenevad erisused

Loodusõpetus on lihtsustatud õppes õppeaine, mis keskendub ümbritseva loodus- ja elukeskkonna tundmaõppimisele ning lihtsamate loodusseoste mõistmisele. Õppeaine hõlmab elus- ja eluta looduse käsitlemist, inimese ja keskkonna vastastikuseid seoseid ning keskkonnahoidliku käitumise kujundamist.

Õppesisu on üles ehitatud arenguetappidele, liikudes vahetust kogemusest ja vaatlusest järk-järgult lihtsama üldistamise suunas. I kooliastmes on rõhk keskkonna vahetul tunnetamisel, vaatllemisel ja kirjeldamisel. II kooliastmes lisandub arusaam lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest. III kooliastmes kujundatakse süsteemsem ülevaade loodusprotsessidest ning inimese mõjust keskkonnale.

Loodusõpetuse eripäraks on praktiline ja kogemuslik õpe. Õppetegevus toetub vaatlusele, lihtsatele katsetele, mõõtmisele, võrdlemisele ning keskkonnaga vahetule kokkupuutele. Õppetöös kasutatakse võimalusel õuesõpet ning seostatakse õpitut igapäevaeluga. Praktilised tegevused aitavad kujundada arusaamist looduse seaduspärasustest ning toetavad õpitu kinnistumist.

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste arenguliste iseärasustega. Õppetegevus on selgelt struktureeritud, toetub kordamisele ning liigub väikeste sammudena. Uusi mõisteid ja nähtusi käsitletakse näitlikult ja konkreetsete näidete kaudu. Õppetöö käigus arendatakse järjepidevalt õpilaste vaatlusoskust, tähelepanu ja oskust kirjeldada loodusnähtusi. Samuti suunatakse õpilasi mõistma lihtsamaid seoseid looduses, kujundama keskkonnateadlikku ja ohutut käitumist ning rakendama õpitut teadmisi igapäevaelulistes olukordades. Vajadusel kohandatakse õppesisu, töömahtu ja ülesannete raskusastet vastavalt õpilaste võimetele või individuaalsele õppekavale.

Loodusõpetus toetab õpilase teadlikku ja vastutustundlikku suhet looduskeskkonnaga ning loob aluse loodusteadusliku mõtlemise edasiseks arenguks.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis keskendub loodusõpetus ümbritseva keskkonna vahetule kogemisele ja tunnetamisele. Õpilased õpivad märkama ja kirjeldama looduses toimuvat, eristama elus- ja eluta loodust ning tundma lihtsamaid loodusobjekte oma kooli ja kodukoha ümbruses.

Õppetegevus toetub vaatlusele, arutelule ja praktilistele tegevustele. Rõhk on sõnavara kujunemisel ning oskusel oma tähelepanekuid lihtsas vormis väljendada. Õpitakse järgima ohutusreegleid ning kujundatakse esmast keskkonnahoidlikku hoiakut.

2.3.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis süvendatakse arusaamist elus- ja eluta looduse omadustest ning nendevahelistest seostest. Õpilased õpivad võrdlema, rühmitama ja kirjeldama loodusnähtusi ning mõistma lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid.

Õppetegevustes kasutatakse vaatlusi, lihtsamaid katseid ja mõõtmist. Kujundatakse oskus teha lihtsamaid järeldusi ning kasutada õpitud teadmisi igapäevaelulistes olukordades. Õuesõpe ja keskkonnaga vahetu kokkupuude on jätkuvalt olulisel kohal.

2.3.3 Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis liigub õpe süsteemsema arusaama kujundamise suunas. Õpilased käsitlevad looduse põhiprotsesse ning inimese mõju keskkonnale. Rõhk on loodusnähtuste selgitamisel ning seoste teadlikumal mõistmisel.

Õppetegevus toetub varasematele teadmistele ning eeldab suuremat iseseisvust vaatluste tegemisel ja järelduste sõnastamisel. Praktilised tööd, arutelud ja keskkonnaanalüüs aitavad kinnistada õpitu rakendamist.

2.3.4 Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kujundatakse terviklikum arusaam loodusest kui süsteemist ning süvendatakse teadmisi loodusprotsessidest ja keskkonnaprobleemidest. Õpilane õpib seostama looduses toimuvat inimese tegevusega ning mõistma keskkonnahoidliku käitumise vajalikkust.

Õppetegevus on jätkuvalt struktureeritud ja jõukohane, kuid suunatud teadlikumale analüüsimisele ja praktilisele rakendamisele. Õpilast suunatakse kasutama õpitud teadmisi igapäevaelulistes ja ühiskondlikes olukordades ning kujundama vastutustundlikku suhtumist looduskeskkonda.

2.4 Pädevuste arendamine

Hiiu Kooli lihtsustatud õppes on pädevuste kujunemine järkjärguline ning toetub õpilase aktiivsele osalemisele õppetegevustes nii klassiruumis kui ka looduskeskkonnas. Õppetegevus liigub konkreetsetest kogemustest lihtsamate üldistuste ja teadlikuma rakendamise suunas.

Õpipädevus

Õpilane õpib vaatlemise, kogemuse ja juhendatud tegevuste kaudu. Ta kasutab varasemaid teadmisi ning rakendab õpitut uutes olukordades. Praktilised tegevused, nagu mõõtmine, katsetamine ja loodusobjektide uurimine, arendavad oskust järgida juhiseid, kavandada oma tegevust ning hinnata tulemusi õpetaja juhendamisel.

Suhtluspädevus

Õpilane õpib kirjeldama, selgitama ja arutama looduses toimuvat. Ühistes vaatlustes ja aruteludes harjutatakse oma mõtete väljendamist ning kaaslaste kuulamist. Õpilane õpib kasutama eakohast ainealast sõnavara.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Koostööpõhistes tegevustes õpitakse tegutsema koos teistega, järgima kokkuleppeid ning käituma vastutustundlikult. Looduses tegutsedes kujuneb arusaam inimese ja looduse seostest ning vastutusest keskkonna hoidmisel kodukohas ja laiemalt.

Enesemääratluspädevus

Õpilane õpib tunnetama oma rolli looduses ja kogukonnas, märkama oma tugevusi ning kogema eduelamust praktilistes tegevustes. Kujuneb teadlik suhe ümbritseva keskkonnaga ning arusaam oma käitumise mõjust.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kujundatakse hoolivat ja säästvat suhtumist loodusesse, elusolenditesse ja keskkonda. Õpilane õpib väärtustama oma kodukoha loodust ning mõistma keskkonnahoidliku käitumise tähtsust.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilast julgustatakse algatusvõimele ja aktiivsele osalemisele praktilistes õppetegevustes. Ta õpib märkama probleeme ning otsima eakohaseid lahendusi, näiteks osaledes keskkonda hoidvates tegevustes.

Digipädevus

Õpetaja juhendamisel kasutatakse digivahendeid vaatlusandmete kogumiseks, info otsimiseks ja õpitulemuste esitamiseks. Õpilane harjutab tehnoloogia eesmärgipärast ja turvalist kasutamist looduse uurimisel.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine

Loodusõpetuses käsitletakse läbivaid teemasid praktilise tegevuse ja vahetu keskkonnakogemuse kaudu. Õppetegevused seotakse igapäevaelu, kooli ümbruse ja kodukoha looduskeskkonnaga, et toetada õpilaste teadlikkuse ja vastutustunde kujunemist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Loodusõpetus loob aluse keskkonnateadlikkuse kujunemisele. Õpilased õpivad märkama looduses toimuvaid muutusi, mõistma inimese tegevuse mõju keskkonnale ning väärtustama säästlikku ja vastutustundlikku käitumist. Õuesõppe ja vaatluste kaudu kujuneb hooliv suhtumine elusolenditesse ja loodusesse tervikuna.

Tervis ja ohutus

Õppetegevustes pööratakse tähelepanu turvalisele tegutsemisele looduses ja kooli ümbruses. Õpilased õpivad arvestama ilmastiku, maastiku ja keskkonna eripäradega ning järgima ohutusnõudeid. Looduses liikumisel käsitletakse ka liikluskasvatust, pöörates tähelepanu jalakäija käitumisreeglitele ning turvalisele liikumisele avalikus ruumis.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilasi suunatakse märkama keskkonnaprobleeme ning otsima neile eakohaseid lahendusi. Õppetöös arendatakse algatusvõimet, vastutustunnet ja aktiivset osalemist ühistes tegevustes, näiteks kooli ümbruse korrastamisel või loodusvaatluste läbiviimisel.

Kultuuriline identiteet

Õppetegevustes seostatakse looduskeskkond kodukoha ja Eesti loodusega. Õpilased tutvuvad oma piirkonna looduslike eripäradega ning õpivad väärtustama kohaliku keskkonna mitmekesisust.

Teabekeskkond ja digipädevus

Õpetaja juhendamisel kasutatakse digivahendeid looduse vaatlemisel, info otsimisel ja tulemuste esitamisel. Õpilased õpivad hindama teabe usaldusväärsust ning kasutama digikeskkonda eesmärgipäraselt ja turvaliselt.

2.6 Lõiming teiste ainetega

Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õppeainetega ning toetab tervikliku maailmapildi kujunemist. Lõiming aitab õpilasel seostada erinevates õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi ning rakendada neid praktilistes olukordades. Õppetegevused kavandatakse nii, et sarnaseid teemasid käsitletakse mitmes aines erinevast vaatenurgast, mis toetab arusaamise süvenemist ja õpitu kinnistumist.

Loodusõpetus ja eesti keel

Loodusvaatluste ja praktiliste tegevuste käigus arendatakse oskust oma tähelepanekuid sõnastada. Õpilased kirjeldavad nähtut, koostavad lühikesi suulisi ja kirjalikke kirjeldusi ning kasutavad loodusteemalist sõnavara. Tekstide lugemine ja arutelu toetavad lugemisoskuse ja väljendusoskuse arengut.

Loodusõpetus ja matemaatika

Looduses tegutsedes kasutatakse loendamist, mõõtmist ja võrdlemist. Õpilased koguvad lihtsamaid andmeid, võrdlevad tulemusi ning teevad tähelepanekuid muutuste kohta. Sellised tegevused toetavad matemaatiliste mõistete praktilist rakendamist ja loogilise mõtlemise arengut.

Loodusõpetus ja kunstõpetus

Loodus on loovtegevuste inspiratsiooniallikas. Õpilased kujutavad loodust erinevates tehnikates ning kasutavad loodusmaterjale meisterdamisel. Looduse värvide, vormide ja mustrite märkamine toetab esteetilist taju ja loovuse arengut.

Loodusõpetus ja kehaline kasvatus

Loodusõpetus seostub kehalise kasvatuses läbi õuesõppe ja liikumise looduskeskkonnas. Liikumine metsaradadel ja parkides toetab nii füüsilist aktiivsust kui ka looduse vahetut kogemist. Looduses liikumisel kinnistatakse ka turvalise käitumise ja liiklusohutuse põhimõtteid.

Loodusõpetus ja inimeseõpetus

Loodusõpetus toetab hooliva ja vastutustundliku käitumise kujunemist. Käsitletakse turvalisust looduses, tervislikku eluviisi ning inimese ja keskkonna vastastikust mõju. Liikluskasvatuse teemad lõimitakse looduses liikumise ja kooli ümbruses tegutsemisega.

Loodusõpetus ja digitehnoloogia

Õpetaja juhendamisel kasutatakse digivahendeid vaatluste dokumenteerimiseks, info otsimiseks ja õpitulemuste esitamiseks. Õpilased õpivad kasutama digikeskkonda eesmärgipäraselt ja turvaliselt.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3. klass)

3. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja vaatleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditega tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset);
- 2) tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel;
- 3) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 4) liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.

2.7.2 Loodusõpetus 1. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: Orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;	Kooli ja kodu ümbruse loodusobjektid (Hiiu kooli õueala ja selle objektid, lähiümbruse haljasalad ja mets). - Looduse vaatlemine ja uurimine kooli õuealal ja loodusõppe paviljonis - Õuesõpe ja liikumistegevused „liikuma kutsuva kooli“ põhimõtteid järgides
tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel;	Taimed ja loomad lähiümbruses. - Kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel; - Loodusobjektide kogumine, sorteerimine ja rühmitamine
tunneb ära ja nimetab aastaaegu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi;	Aastaajad ja looduses toimuvad muutused. - Nimetab aastaegade järjestust.

nimetab aastaegade järjestust	
käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.	Ohutu ja hooliv käitumine looduses. - Lihtsad vaatlused, arutelud ja kogemuste sõnastamine õpetaja juhendamisel - Looduses liikumine ja ohutu käitumise harjutamine

2.7.3 Loodusõpetus 2. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset);	Kodukoha loodus (Hiiu Kooli ümbruse, pargi ja lähimetsa) taimed, loomad ja kooslused. - Eluta- ja eluslooduse objektide vaatlemine. - Loodusvaatlused kooli õuealal ja loodusõppe paviljonis. - Lihtsate tunnuste (kuju, värvus, suurus elupaik) järgi taimede ja loomade võrdlemine. - Elusorganismide rühmitamine 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja juhendamisel. - Koosluse mõiste tutvustamine lihtsal tasandil (mets, park, kooliõu). Liikumist ja õppimist ühendavad tegevused ("Liikuma kutsuv kool") - Otsimis- ja märkamismängud looduses - Liikumisülesanded loodusobjektide leidmiseks ja võrdlemiseks. - Õpitu kirjeldamine suuliselt 3-5-sõnaliste lausetega, toetudes vaatlusele ja õpetaja küsimustele.
võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuulumusrühmi;	Elusorganismid. - Elusorganismide (taimed, loomad, seened) võrdlemine välimuse, suuruse, värvuse ja elupaiga alusel.

	- Lihtne rühmitamine õpetaja juhendamisel (nt puud-põõsad, kodu- ja metsloomad). - Loodusobjektide sorteerimine ja rühmitamine õues (kooliõu, park, loodusõppe paviljon). - Liikumist ja õppimist ühendavad tegevused (liikumismängud rühmitamise ja leidmisega).
tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi;	Muutused looduses erinevatel aastaaegadel. - Aastaegade tunnuste vaatlemine koduümbruses ja kooliõuel. - Ilmastiku ja looduse muutuste jälgimine eri aastaaegadel. - Õuesõpe kooli õuealal ja Nõmme looduskeskkonnas (lehed, lumi, pungad, käbid). - Liikumistegevused õues aastaegade märkamiseks ja kinnistamiseks. - Visuaalsete abivahendite kasutamine (pildid, kaardid, looduses nähtav). Aastaegade ja kuude nimetused ning järjestus - Aastaegade nimetused ja nende järjekord. - Kuude nimetuste kuulamine ja nimetamine õpetaja abiga. - Aastaegade põhitunnuste vaatlemine koduümbruses ja kooliõuel - Aastaaegadega seotud riietuse ja tegevuste arutamine. - Piltide, esemete ja loodusmaterjalide rühmitamine vastavalt aastaajale.
märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.	Elusolendite põhivajadused (vesi, valgus, toit, soojus). - Taimede ja loomade vajaduste vaatlemine looduses ja kooli ümbruses. - Vestlused ja juhendatud arutelud õpetaja küsimuste toel. - Praktilised tegevused (nt taimede eest hoolitsemine, vaatlusülesanded).

	- Hooliva suhtumise kujundamine elusolenditesse.
--	--

2.7.4 Loodusõpetus 3. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;	Elus ja eluta loodus Nõmme ümbruses. - Elusa ja eluta looduse eristamine kodukoha keskkonnas. - Elus- ja eluta looduse objektide vaatlemine kooliõuel, pargis ja metsas. - Abivahendite (pildid, loodusobjektid, lihtsad tabelid) kasutamine kirjeldamisel. - Elusa ja eluta looduse näidete kogumine ja rühmitamine. - Õuesõppe tegevused loodusõppe paviljonis ja selle ümbruses.
teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;	Objektide ja nähtuste võrdlemine. - Loodusobjektide ja nähtuste võrdlemine 2–3 tunnuse alusel (nt suurus, värvus, kuju, liikumine). - Õpetaja juhendamisel rühmitamine ja lihtsate seoste leidmine. - Vaatlusülesanded looduses ja klassiruumis. - Liikumist ja õppimist ühendavad tegevused (liikumisülesanded võrdlemise ja rühmitamisega). - Vestlused ja arutelud vaatluste põhjal.
märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausestega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;	Põhjus-tagajärg seosed looduses. - Lihtsate põhjus-tagajärg seoste märkamine looduses ja igapäevaelus (nt vihm - pori, päike - lume sulamine, külm – lehtede langemine). Aastaaegade ja ilmastiku mõju loodusele.

	- Juhendatud vaatlused kooli õuealal ja Nõmme looduskeskkonnas (taimede kasvamine, lehtede värvumine, lume tekkimine ja kadumine). Arutelu looduses toimuvate muutuste üle. - Piltide, skeemide ja järjestusülesannete kasutamine seoste kirjeldamiseks. - Loodusnähtuste selgitamine lihtlausetega ning kogemuse seostamine igapäevaeluga.
teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;	Aastaaegade tunnused looduses ja nende vaheldumine - Aastaaegade iseloomulike tunnuste süvendatud vaatlemine looduses (taimede kasv, loomade käitumine, ilmastiku muutused). - Aastaaegade vaheldumise seostamine ilmastiku ja looduskeskkonna muutustega. - Kuude nimetuste ja järjestuse kordamine ning rühmitamine vastavalt aastaajale. - Juhendatud vaatlused kooli õuealal ja Nõmme looduskeskkonnas (mets, park, haljasalad). - Looduses toimuvate muutuste kirjeldamine suuliselt ja lihtsate skeemide, piltide või märkmete abil. - Arutelud selle üle, kuidas aastaaegade vaheldumine mõjutab inimesi, taimi ja loomi. - Õuesõppe ja liikumisega seotud tegevused erinevatel aastaaegadel.
tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;	Elurikkuse väärtustamine ja hoidmine. - Kodukoha (Nõmme) taimede ja loomade tundmaõppimine. - Lähikonna looduse vaatlemine ja elurikkuse märkamine. - Lihtsate vaatluste ja kirjelduste tegemine õpetaja juhendamisel. - Õuesõppetegevused pargis, metsas ja kooli ümbruses.

kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist;	Taimede välisehitus ja asukohad. - Taimede vaatlus ja välisehituse võrdlemine (kõrgus, värv, õite arv ja kuju) - Taimede joonistamine ja nimetuste märkimine joonisele. Loomade välisehitus ja eluviis. - Loomade kehaosade märkimine pildi juurde. - Kodukoha lähedal oleva metsa kirjeldus ja võimalike loomade nimetamine. - Kodukoha loomade liikumise ja toitumise kohta info otsimine internetist.
liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.	Loodushoid ja keskkonnateadlikkus. - Hooliv ja säästev käitumine looduses (taimede ja loomade hoidmine, elupaikade austamine). - Prügi tekkimise vähendamine ja sorteerimine koolis ja looduses. - Vastutustundlik liikumine looduskeskkonnas (radadel püsimine, looduse mittekahjustamine). - Arutelud ja lihtsad näited inimese mõju kohta loodusele. - Praktilised tegevused looduses: prügi korjamine kooli ümbruses ja Nõmme rohealadel, loodushoiureeglite järgimine õuesõppes. - Loodusvaatlused ja arutelud elusolendite vajaduste ning nende kaitsmise üle. - Loodussõbralike käitumisviiside harjutamine igapäevastes olukordades.

2.7.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klass)

6. klassi lõpetaja:

1. tunneb huvi Eesti looduse ja selle uurimise vastu ning osaleb juhendatud õppetegevustes;
2. vaatleb, kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud elus- ja eluta looduse objekte, nähtusi ja protsesse ning selgitab õpetaja abiga nendevahelisi lihtsamaid seoseid;

3. loeb ja mõistab õpetaja juhendamisel jõukohaseid looduslaseid tekste, tabeleid ja skeeme ning kasutab õpiülesannete täitmisel lihtsat plaani ja Eesti kaarti;
4. leiab etteantud allikatest lihtsamat looduslast teavet ning kasutab õpetaja juhendamisel õppimiseks meedia- ja digivahendeid;
5. viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, kirjeldab tulemusi tugisõnade abil ning seostab õpitut igapäevaeluga;
6. mõistab inimtegevuse ja keskkonna vahelisi lihtsamaid seoseid kodukoha näitel, suhtub hoolivalt elusolenditesse ning käitub looduses ja kooli ümbruses turvaliselt.

2.7.6 Loodusõpetus 4. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest;	Kodukoha elus loodus. - Kodukoha taimede, seente ja loomade nimetamine. - Kodukoha taimede, seente ja loomade välisehituse, elupaiga ja eluviisi kohta tabelite koostamine ja kirjelduste lisamine.
eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni;	Selgroogsed ja selgrootud loomad. - Loomade nimetamine mõlemas kategoorias. Maismaataimed. - Kodukoha taimede korjamine loodusest. - Taimede määramine ja kirjeldamine. - Taimede eristamine kasvuaja järgi. Kübarseened. - Seente määramine väliste tunnuste alusel. - Söödavate ja mitesöödavate seente rühmitamine.
järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale;	Taimede ja loomade areng. - Seeriapiltide järjestamine vastavalt elusolendite arenguetappidele. - Piltidel nähtu kirjeldamine.
näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosad;	Elusolendite kehaosad.

	- Kirjutab pildile juurde kehaosad. - Nimetab enda kehaosad.
võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas;	Inimesed maal ja linnas. - Toob välja erisused maa ja linna elu vahel.
toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele;	Keskkond (vesi, õhk, muld, valgus, soojus) - Oskab seostada vee, õhu, mulla, valguse ja soojuse mõju elusloodusega. Selgitab, miks need on olulised.
teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.	Inimene ja keskkond kodukohas. - Teeb ilmavaatusi. - Iseloomustab mulda ja selle koostist.

2.7.7 Loodusõpetus 5. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid;	Inimese elundkond. - Kasutab tugisõnu ja paigutab need õige elundkonna juurde. - Kirjeldab inimese elundkondi ja nende vajalikkust.
saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;	Liikumisega seotud õppetegevused (õpperajad, maastikumängud, mõõtmised) - Vaatleb leppemärke kaardil. - Liigub kaardi järgi õiges suunas ja leiab üles märgitud objektid.
leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad;	Eesti kaart. - Näitab kaardil oma kodukohta. - Märgib tühjale kaardile Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad.
toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad);	- Kodukoha looduse ja inimtegevuse seoste arutamine - Kodukoha ettevõtete otsimine internetist ja nende keskkonnamõju kirjeldamine.

toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid;	Organismid ja toiduahelad. - Kirjutab ja joonistab toiduahelaid tuues näiteid oma kodukohast ja Eestist.
nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine); selgitab öö ja päeva vaheldumise põhjust.	Maailmaruum ja objektid. - Päikesesüsteemi joonistamine ja planeetide nimetuste kirjutamine. - Öö ja päeva muutumise kohta seoste toomine (päike, kuu, maa).

2.7.8 Loodusõpetus 6. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;	Ilmakaared. - Ilmakaarte joonistamine. - Kompassi kasutamine. - Objektide nimetamine, mis asub erinevates ilmakaartes.
saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane;	Kaardi ja plaani kasutamine kooli ja kodukoha näitel. - Tühjale kaardile asukohtade määramine. - Loob kaardi ja lisab sellele enda kodukoha järgi objekte.
võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; selgitab nende tähtsust looduses; võrdleb eluavaldusi (toitumine, hingamine, paljunemine) toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile;	Taimede, loomade, seente ja bakterite seos inimese organismiga. - Toob näiteid inimesele kasulikest ja kahjulikest taimedest ja organismidest. Kirjeldab nende täpsemat mõju, otsides teavet internetist.
kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;	Elukoosluste elutingimused. - Nimetab elukooslusi õhus, metsas, vees ja mullas. - Nimetab erinevates elukooslustes esinevaid toiduahelaid ja joonistab ja/või kleebib neid, tehes sobivad valikut.
teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele;	Vesi, õhk ja nende tähtsus elusorganismidele.

toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest;	- Keskkonnahoidlike käitumisviiside teadvustamine ja harjutamine.
teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust;	Muld ja selle tähtsus elusorganismidele. - Kirjeldab mullale kahjulikke tegureid (väetis, reostus jm) - Nimetab viise, kuidas mulda kaitsta.
mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;	Ilm, aastaajad ja ilmastikunähtused. - Lihtsad uurimisülesanded ja järelduste tegemine.
viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus esetulevate olukordadega.	Vaatlused ja praktilised tööd kooli õuealal ja loodusõppe paviljonis. - Õpilane kogub taimi, vaatleb puid ja samblikke ning võtab proove mullast.

2.7.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klass)

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt; kirjeldab näidete abil jätkusuutliku, säästva ja vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ning järgib neid;
- 3) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;
- 4) kavandab õpetaja juhendamisel ning viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid, valides sobilikud mõõtevahendid; teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus esetulevate olukordadega;
- 5) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat, selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 6) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest jõukohast loodusteaduslikku infot; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, koostööks ja info otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid.

2.7.10 Loodusõpetus 7. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes	Elusorganismide mitmekesisus ja kohastumused.

keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel;	
kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;	Teabe hankimine looduse kohta. Kooslused ja nende toimimine. - Nimetab erinevates kooslustes elavaid tüüpilisi elusolendite ja taimede liike. - Kireldab, mida elusolendid söövad. - Koostab kooslustes esinevaidtoiduahelaid.
toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust;	Inimese ja keskkonna vastastikune mõju. Loodushoid ja vastutustundlik tegutsemine. Inimtegevuse mõju loodusele.
näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamisel;	Eesti loodus ja keskkond. - Näitab Eestit Euroopa kaardil. - Kirjeldab asukoha järgi Eesti kliimat. - Vaatleb Eesti kaarti ja kirjeldab sellel pinnavorme.
nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.	Loodusvarad ja säästev areng. - Nimetab Eesti loodusvarad ja kirjeldab, kuidas neid kasutatakse.

2.7.11 Loodusõpetus 8. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus eettulevate olukordadega; kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus eettulevate olukordadega;	Mõõtmine ja mõõtkavad. - Mõõdab massi (kaalud) ja ruumala (mõõtenõud) praktilistes ülesannetes õpetaja juhendamisel; - mõõdab aega (kell, stopper) ja võrdleb ajavahemikke; - mõõdab vahemaid looduses (mõõdulint, sammud) ja määrab kaugusi kaardil mõõtkava abil; - leiab kaardil oleva mõõtkava ning arvutab selle alusel tegelikke kaugusi;

	- seostab mõõtmistulemusi igapäevaeluga (nt toidu kogused, vahemaad, ajakulu); Praktilised tööd, vaatlused ja mõõtmised: - Kavandab õpetaja juhendamisel lihtsama uurimisülesande. - Viib ohutult läbi praktilisi töid kooli õuealal ja klassiruumis. - Kogub andmeid, teeb lihtsaid järeldusi ja esitab tulemusi. - Osaleb liikumisega seotud õppetegevustes (õpperajad, maastikumängud, mõõtmised).
kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid;	Materjalid ja ained. - kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi (nt tugevus, elastsus, veeimavus); - toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; - nimetab materjalide taaskasutusvõimalusi ja rakendab neid võimaluse piires;
leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusalastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;	Loodusvööndid. - Leiab kaartidelt erinevaid loodusvööndeid. - Nimetab loodusvööndite järgi taimi, loomi ja putukaid, kes vastavas piirkonnas elavad. - Seostab loodusvööndi kliima, taimede ja loomade kohastumised. - Kirjeldab erinevates Eesti piirkondades elavate inimeste tegevust ja mõju loodusvöönditele.
rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses; väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid.	Elusorganismid kodukoha looduses. - Rühmitab elusorganisme erinevate tunnuste aluse. - Kirjeldab kaardi järgi Eesti looduslikke ja kultuurilisi eripärasid võrreldes temperatuurilt soojemate ja külmemate riikidega.

	- Toob näiteid organismidevahelistest seostest looduses. - Arutleb jätkusuutliku ja vastutustundliku käitumise üle.
--	--

2.7.12 Loodusõpetus 9. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevused
Õpilane: seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;	Inimese elundkonnad ja põhifunktsioonid. - Märgib pildile elundkonnad ja valib loetelust nende põhifunktsioonid. Esmaabi. - Kirjelda, kuidas anda esmaabi erinevates etteantud olukordades. - Nimetab piltidel olevaid olulisemaid esmaabivahendeid.
toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid;	Tervislikud eluviisid. - Eristab tervislikku ja ebatervislikku eluviisi, osates liigitada toite ja harjumusi.
kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit- kirjeldab Eesti asendit Euroopa ja Läänemere piirkonnas; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindus- või põllumajandusettevõtte tegevuse kohta;	Kodukoha ettevõtted ja nende tegevus. - Õpitu seostamine igapäevaelu ja kodukoha näidetega. - Kirjeldab täpsemalt mõnda suuremat ettevõtet enda kodukohas ja toob välja selle kasulikud ja kahjulikud mõjud.
koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslastele;	Euroopa. - Valib riigi ja otsib selle kohta teavet internetist. - Kirjeldab riigi rahvastikku, suurust ja loodust. - Koostab reisiplaani ja kannab selle ette.
käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;	Vaatleb videosid ja pilte ohtlikust kodukeemiast. - Toob välja igapäevaelus kasutatavad vahendid. - Kirjeldab vahendite kasu ja võimalikke ohte. - Kirjeldab, milliseid ohutusnõudeid rakendada endale huvipakkuvas elukutses.

kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;	Igapäevaeluga seotud loodusteaduslikud nähtused. - Andmete kogumine, lihtne analüüs ja järelduste tegemine
leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust;	Infootsimine. - Oskab kasutada looduslehekülgi ja leiab sealt vajalikku teavet. Oskab otsida infot, kasutades otsingut. - Kirjeldab, kui usaldusväärne on leitud info ja millele tugineb.
kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.	Säästev, jätkusuutlik ja vastutustundlik eluviis. - Arutelud keskkonnanahoiu ja vastutustundliku käitumise teemadel

Ainevaldkond Sotsiaallained

1.Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Hiiu Koolis käsitletakse sotsiaallainetes inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval, toetades õpilaste kujunemist teadlikeks, vastutustundlikeks ja hoolivateks ühiskonnaliikmeteks. Õppeainete kaudu arendatakse oskust mõista ühiskondlike protsesside põhjuse-tagajärje seoseid, hinnata erinevaid vaatenurki ning teha väärtuspõhiseid ja eetilisi valikuid igapäevaelus.

Sotsiaallainete pädevuse kujundamise eesmärk on toetada õpilase toimetulekut iseendaga, lähikogukonnas ja ühiskonnas laiemalt. Kodanikuks olemist mõistetakse Hiiu Koolis kui valmisolekut ja oskust osaleda ühiskonnaelus jõukohasel viisil, võtta vastutust ning tegutseda kooskõlas demokraatlike väärtuste ja üldinimlike moraalinormidega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisel seotakse ruumiline mõõde (kohalik, riiklik ja globaalne tasand) ajaloolise vaatega, mis aitab õpilastel mõista ühiskonna arengut ajas.

Hiiu Kool on kogukonnakool, kus väärtustatakse kodukoha ajalugu ja identiteeti. Koduloo teemad on läbivalt lõimitud sotsiaallainetesse ning teistesse õppeainetesse. Õppetöös tutvustatakse Hiiu piirkonna ja kohaliku kogukonna kujunemist, olulisi paiku ja inimesi ning nende rolli Eesti ajaloos. Kool teeb koostööd kohalike kultuuriasutuste ja kogukonnaliikmetega, et tuua õppesse elulisi ja tähenduslikke näiteid.

Sotsiaallainete õpetamine toetub Eesti riikliku iseseisvuse, eesti kultuuri ja traditsioonide väärtustamisele ning Euroopa ja maailma kultuuri- ja teadussaavutuste tundmaõppimisele. Õppetöös arvestatakse riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtteid ning Hiiu Kooli väärtusi, rõhutades turvalist, toetavat ja kaasavat õpikeskkonda.

Õppetegevused on suunatud õpilaste aktiivsele kaasamisele aruteludesse, praktilistesse tegevustesse ja koostöösse kaaslastega. Olulisel kohal on seoste loomine kooli, kodukoha ja igapäevaeluga, mis toetab õpilaste motivatsiooni ning aitab kujundada arusaama õpitava tähenduslikkusest ja rakendatavusest päriselus.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

1. tunneb huvi oma kogukonna, Eesti ühiskonna ja maailma arengu vastu ning mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjuseid, tagajärgi ja seoseid;
2. tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast eakohaselt ja adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi ja tugevusi, usub endasse ning kavandab oma tulevikku, võttes eakohast vastutust selle kujundamise eest; väärtustab loovust, ettevõtlikkust ja enesearengut;
3. austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlikke väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme; kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, olles lojaalne Eesti Vabariigile;
4. oskab otsida, valida ja kasutada teavet, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu ning väärtustab teaduspõhist maailmapilti, kujundades põhjendatud seisukohti;
5. aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi ning kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub teistesse sallivalt ja lugupidavalt, kui see ei ole vastuolus inimväärikuse ja üldinimlike väärtustega;
6. tunnetab oma rolli kodukoha, Eesti ja laiemalt inimkonna kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab kohalikku pärandit ning mõistab kultuurilise järjepidevuse ja mitmekesisuse tähendust;
7. hoolib enda ja teiste heaolust, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt ning keskkonnateadlikult, hoiab loodust ja tegutseb teadliku tarbijana.

1.2 Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaani. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Sotsiaallainete valdkonda kuuluvad inimeseõpetus, ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Inimeseõpetust õpitakse alates 1. klassist, ajalugu õpitakse alates 6. klassist. Ühiskonnaõpetust käsitletakse 9. klassis ajalooõppe raames vastavalt lihtsustatud õppekavale.

Vajadusel võib kool kohandada õppe mahtu või korraldust kooliastme piires, arvestades õpilaste arenguvajadusi või individuaalse õppekava rakendamist.

Õppetundide arv klassiti on sätestatud kooli tunnijaotusplaanis.

Ainevaldkonna õppeainete taotletavate õpitulemuste saavutamiseks on arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

Õppeaine	I kooliaste (1.-3. kl)	II kooliaste (4.-6. kl)	III kooliaste (7.-9. kl)
Ajalugu	-	1 tund	2 (1) tundi
Inimeseõpetus	1 tund	2 tundi	2 (1) tundi

Sulgudes on märgitud 9. klassi nädalatundide arv.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaallainete valdkonda kuuluvad inimeseõpetus, ajalugu ning 9. klassis õpitav ühiskonnaõpetus. Valdkonna eesmärk on toetada õpilase kujunemist teadlikuks, vastutustundlikuks ja toimetulevaks inimeseks, kes mõistab iseennast, oma suhteid teistega ning ühiskonna toimimist.

Sotsiaallained toetavad õpilase eneseteadlikkuse, sotsiaalsete oskuste ja kodanikupädevuse kujunemist. Lihtsustatud õppes on oluline igapäevaeluga seotud, elulähedane ja kogemuslik lähenemine, mis aitab õpilasel mõista oma rolli perekonnas, koolis ja ühiskonnas.

Valdkonna õppeained on omavahel sisuliselt seotud ning moodustavad terviku:

- **Inimeseõpetus** keskendub enesetundmisele, suhtlemisoskustele, tervisekäitumisele ja igapäevasele toimetulekule.
- **Ajalugu** aitab mõista mineviku, oleviku ja tuleviku seoseid ning kujundada arusaama ühiskonna arengust ajas.
- **Ühiskonnaõpetus** (9. klassis) toetab teadlikuks ja vastutustundlikuks kodanikuks kujunemist, tutvustades riigi toimimist, kodaniku õigusi ja kohustusi ning ühiskonna põhistruktuure.

Valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming sotsiaalainetes tähendab õppeainete omavahelist sisulist seostamist, et kujundada õpilases terviklik arusaam inimesest ja ühiskonnast.

Lõiming avaldub järgmiselt:

- inimeseõpetuses kujundatud enesetunnetus ja suhtlemisoskused loovad aluse ajaloo ja ühiskonnaõpetuse teemade mõistmiseks;
- ajalooõpetus toetab ühiskonnaõpetuses käsitletavate demokraatia, õiguste ja kohustuste teemade mõtestamist;
- ühiskonnaõpetus seob minevikusündmused tänapäevase ühiskonnakorralduse ja kodanikutegevusega;
- kõigis sotsiaalainetes arendatakse põhjuse-tagajärje seoste mõistmist, kriitilist mõtlemist ja erinevate vaatenurkade arvestamist.

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste arenguliste iseärasustega ning õppetegevus on järk-järguline, elulähedane ja konkreetne. Õpitavat seostatakse õpilase igapäevaelu, kodukoha ja kogukonnaga, et toetada teadmiste praktilist rakendamist.

Sotsiaalainete valdkonnasisese lõimingu eesmärk on kujundada õpilases arusaam iseenda, teiste inimeste ja ühiskonna omavahelistest seostest ning toetada teadlikku ja vastutustundlikku käitumist igapäevaelus.

1.3.1 Ainevaldkonna sisu ja roll õppekavas

Sotsiaalainete ainevaldkond hõlmab inimeseõpetust, ajalugu ja ühiskonnaõpetust. Ainevaldkonna eesmärk on toetada õpilase kujunemist teadlikuks, vastutustundlikuks ja ühiskonnas toimetulevaks inimeseks.

Sotsiaalainetes kujundatakse arusaama inimesest, tema rollist kogukonnas ja ühiskonnas ning ühiskonna arengust ajas. Õpilane õpib mõistma enda ja teiste käitumist, sotsiaalseid suhteid, ühiskondlikke protsesse ning riigi toimimise põhimõtteid.

Lihtsustatud õppes on sotsiaalainete õpetamisel oluline seostada õpitav õpilase igapäevaelu, kodukoha ja kogukonnaga. Õpe on elulähedane, toetub konkreetsetele näidetele ning arvestab õpilaste arengulisi iseärasusi. Õppetegevuses rõhutatakse arutlemist, praktilist tegutsemist, koostööd ja väärtushoiakute kujundamist.

Inimeseõpetus loob aluse eneseteadlikkuse, suhtlemisoskuse ja vastutustundliku käitumise kujunemisele. Ajalugu aitab mõista ühiskonna arengut ajas ning mineviku ja tänapäeva seoseid. Ühiskonnaõpetus toetab arusaama riigi ja ühiskonna toimimisest ning kujundab teadliku kodanikuna osalemise oskust.

Sotsiaalainete ainevaldkond toetab väärtuspõhise maailmapildi kujunemist, austust demokraatlike põhimõtete ja inimõiguste vastu ning arendab oskust mõtestada ühiskondlikke olukordi ja teha teadlikke valikuid.

1.3.2 Valdkonnasisene lõiming sotsiaallainetes

Sotsiaallainete valdkonnas toimub sisuline lõiming inimeseõpetuse, ajaloo ja ühiskonnaõpetuse vahel, et kujundada õpilases terviklik arusaam iseendast, teistest inimestest ja ühiskonnast. Õppeainete omavaheline seostamine aitab mõtestada väärtusi, käitumisnorme, ühiskonna toimimist ning inimese rolli ajas ja tänapäeval.

Isiksuse areng ja eneseanalüüs

Inimeseõpetus keskendub enesetundmisele, väärtuste kujunemisele ja igapäevastele toimetulekuoskustele. Ühiskonnaõpetus seob isiklikud väärtused ja valikud laiemasse ühiskondlikku konteksti, käsitledes inimese rolli kodanikuna. Ajalugu annab ajamõõtme, näidates, kuidas eri ajastutel on kujunenud arusaamad inimesest, perekonnast, kogukonnast ja ühiskonnast.

Lõiming avaldub aruteludes väärtuste ja käitumise üle, kus ajaloolisi näiteid seostatakse tänapäeva ühiskonna ootuste ja normidega.

Kodanikuidenditeet ja demokraatia

Ühiskonnaõpetus annab teadmised riigi toimimisest, demokraatia põhimõtetest ja kodanikuühiskonnast. Ajalugu toob näiteid Eesti ajaloo võtmehetkedest (nt rahvuslik ärkamine, Vabadussõda, taasiseseisvumine), aidates mõista demokraatlike väärtuste kujunemist. Inimeseõpetus toetab kodaniku vastutuse, osalusoskuste ja oma seisukohtade väljendamise kujunemist.

Lõiming avaldub projektides ja aruteludes, mis seostuvad näiteks Eesti Vabariigi aastapäeva või teiste tähtpäevade tähistamisega, sidudes ajaloolise tausta tänapäevaste osalusvõimalustega.

Kultuuriline identiteet ja väärtused

Ajalugu avab Eesti kultuuri ja traditsioonide kujunemise ning nende tähenduse ajas. Inimeseõpetus arendab sallivust ja austust erinevate kultuuride ja inimeste vastu. Ühiskonnaõpetus käsitleb mitmekultuurilise ühiskonna toimimist ning Euroopa väärtusi.

Lõiming toetab rahvakalendri tähtpäevade tähistamist ning kultuurilise mitmekesisuse ja väärtuskasvatuse seostamist igapäevaeluga.

Keskkond ja vastutus

Inimeseõpetus arutleb isiklike valikute ja eluviisi mõju üle keskkonnale. Ühiskonnaõpetus käsitleb riigi ja kogukonna rolli keskkonnahoius. Ajalugu toob näiteid looduskeskkonna kasutamisest ja selle tagajärgedest eri ajastutel.

Lõiming avaldub õppekäikudes ja praktilistes tegevustes, kus käsitletakse nii keskkonnahoidu kui ka ajaloolist maastikupärandit.

Meediakirjaoskus ja allikakriitika

Ajalugu õpetab allikate kasutamist ja kriitilist hindamist. Ühiskonnaõpetus käsitleb meedia rolli demokraatlikus ühiskonnas. Inimeseõpetus suunab turvalisele ja vastutustundlikule meediakasutusele.

Lõiming toimub praktiliste ülesannete kaudu, kus võrreldakse erinevaid infoallikaid ning arutletakse saadud teabe usaldusväärsuse üle.

Tervis, ohutus ja heaolu

Inimeseõpetus annab teadmised tervislikest eluviisidest, vaimsest heaolust ja riskikäitumise ennetamisest. Ühiskonnaõpetus tutvustab tervise- ja sotsiaalsüsteemi toimimist. Ajalugu näitab tervise ja meditsiini arengut ajas.

Lõiming toetab tervisepäevade, arutelude ja praktiliste tegevuste kaudu igapäevaste tervisekäitumiste mõtestamist.

Karjääri planeerimine ja tööelu

Inimeseõpetus aitab õpilastel mõista oma tugevusi, huve ja arenguvajadusi. Ühiskonnaõpetus seob need teadmised tööturu, ettevõtluse ja majanduse teemadega. Ajalugu annab ülevaate ametite ja töörollide kujunemisest eri ajastutel.

Lõiming avaldub praktilistes tegevustes, näiteks töövarjupäevadel ja aruteludes kodukoha ajalooliste ning tänapäevaste elatusviiside üle.

1.3.3 Läbivate teemade käsitlemine sotsiaalsaines

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Ajalugu: Õpilased seostavad minevikus toimunud ühiskondlikke muutusi tänapäeva elu ja töömaailmaga. Kodukoha (Nõmme ja Tallinna) ajaloo käsitlemine aitab mõista, kuidas linna areng, raudtee, ettevõtlus ja haridus on mõjutanud inimeste elukutseid ja toimetulekut eri ajastutel.

Inimeseõpetus: Keskendutakse eneseanalüüsile, huvide ja tugevuste märkamisele ning igapäevaeluks vajalike oskuste kujundamisele. Õpilasi suunatakse mõtlema oma tulevikuvalikutele, õppimisvõimalustele ja tööeluga seotud ootustele.

Ühiskonnaõpetus: Tutvutakse tööturu, ettevõtluse ja kodanikuaktiivsuse võimalustega Tallinna linnas ja Hiiu ümbruses.

Toetavad tegevused: külalisesinejad kogukonnast, õpilaste ettevõtlikud algatused, loov- ja uurimistööd, arenguveestlused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Ajalugu: Käsitletakse inimese ja looduse suhteid eri ajastutel ning keskkonnamuutusi Eesti ja kodukoha näitel.

Inimeseõpetus: Kujundatakse säästlikku eluviisi ja isiklikku vastutust keskkonna hoidmisel, lähtudes õpilaste igapäevasest elukeskkonnast.

Ühiskonnaõpetus: Tutvutakse keskkonnahoiu ja jätkusuutliku arengu põhimõtetega ning kohalike algatustega.

Toetavad tegevused: õuesõpe, kooli õuealal, Nõmme parkides ja metsades, matka- ja liikumispäevad, liikumakutsuva kooli tegevused, keskkonnateemalised projektid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Ajalugu: Vaadeldakse kodanikuühiskonna kujunemist ning kogukondliku tegutsemise rolli ühiskonna arengus.

Inimeseõpetus: Arendatakse koostööoskusi, vastutuse võtmist ja osalemist ühistes ettevõtmistes.

Ühiskonnaõpetus: Käsitletakse kohaliku omavalitsuse, riigi ja kodanike rolli ning osalemisvõimalusi Tallinna linnas.

Toetavad tegevused: õpilasesinduse töö, kooliürituste korraldamine, heategevuslikud ja kogukonda kaasavad ettevõtmised.

Kultuuriline identiteet

Ajalugu: Süvendatakse teadmisi Eesti ja Tallinna ajaloost ning kultuuripärandist, sh Nõmme kui ajaloolise piirkonna kujunemisest.

Inimeseõpetus: Kujundatakse sallivust, eneseteadlikkust ja arusaama identiteedi kujunemisest mitmekultuurilises keskkonnas.

Ühiskonnaõpetus: Käsitletakse kultuuri rolli ühiskonna sidususes.

Toetavad tegevused: rahvakalendri tähtpäevade tähistamine, Eesti Vabariigi aastapäeva sündmused, kultuuri- ja kunstiprojektid, õppekäigud.

Teabekeskond ja meediakasutus

Ajalugu: Arendatakse oskust kasutada ja hinnata erinevaid allikaid ning mõista ajalooliste allikate usaldusväärsust.

Inimeseõpetus: Õpitakse turvalist ja vastutustundlikku meediakasutust, sh sotsiaalmeedias käitumist ja privaatsuse hoidmist.

Ühiskonnaõpetus: Analüüsitakse meedia rolli demokraatlikus ühiskonnas.

Toetavad tegevused: projektitööd, esitlused, digivahendite kasutamine õppetöös, e-õppepäevad.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Ajalugu: Uuritakse teaduse ja tehnika arengut ning selle mõju ühiskonnale eri ajastutel.

Inimeseõpetus: Arutletakse tehnoloogia rolli üle igapäevaelus, suhetes ja õppimises.

Ühiskonnaõpetus: Kasutatakse digikeskkondi info otsimiseks, töötlemiseks ja esitlemiseks.

Toetavad tegevused: digiprojektid, loov- ja uurimistööd, tehnoloogiapäevad.

Tervis ja ohutus

Ajalugu: Vaadeldakse tervise ja meditsiini arengut ajaloos.

Inimeseõpetus: Kesktes rollis tervislikud eluviisid, emotsionaalne heaolu, turvaline käitumine ja riskikäitumise ennetamine.

Ühiskonnaõpetus: Tutvutakse tervise- ja sotsiaalsüsteemi toimimisega.

Toetavad tegevused: spordipäevad, tervisenädalad, liikumakutsuva kooli algatused, liikluskasvatustlikud tegevused.

Väärtused ja kõlblus

Ajalugu: Käsitletakse väärtushinnanguid eri ajastutel ja kultuurides ning nende muutumist ajas.

Inimeseõpetus: Kujundatakse hoiakuid – hoolivus, ausus, sallivus, vastutus ja empaatia.

Ühiskonnaõpetus: Arendatakse demokraatlike väärtusi, arutelu- ja argumenteerimisoskust.

Toetavad tegevused: klassijuhatajatunnid, kooli traditsioonilised sündmused, arenguvestlused ja ühised väärtusarutelud.

1.3.4 Üldpädevuste kujundamine sotsiaalainetes

Sotsiaalainete ainevaldkond toetab üldpädevuste kujunemist terviklikult ning arvestab lihtsustatud õppe õpilaste arengulisi iseärasusi. Õppetegevuses seostatakse teadmised igapäevaeluliste olukordadega ning kujundatakse praktilisi ja sotsiaalseid oskusi.

Väärtuspädevus kujuneb arutelude ja eluliste näidete kaudu, kus õpilased õpivad mõistma aususe, hoolivuse, sallivuse ja vastutustunde tähtsust. Ajaloo ja ühiskonnaõpetuse kaudu kujuneb austus demokraatlike põhimõtete, inimõiguste ja kultuurilise mitmekesisuse vastu.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus areneb koostöös, aruteludes ja ühistes kokkulepetes osalemise kaudu. Õpilased õpivad arvestama teiste arvamustega, lahendama lihtsamaid konflikte ning mõistma oma rolli klassis, kogukonnas ja ühiskonnas.

Enesemääratluspädevus kujuneb inimeseõpetuses enese tundmaõppimise, eneseanalüüsi ja vastutustundlike valikute tegemise kaudu. Õpilast toetatakse oma tugevuste märkamisel ja eneseregulatsiooni oskuse arendamisel.

Õpipädevus areneb juhendatud arutelude, lihtsustatud allikate kasutamise ning info mõtestamise kaudu. Õpilasi suunatakse seostama uut teavet varasemate teadmistega ja tegema lihtsamaid järeldusi.

Suhtluspädevus kujuneb suuliste arutelude, rollimängude ja rühmatööde kaudu. Õpilasi julgustatakse väljendama oma arvamust selgelt ja lugupidavalt ning kuulama teiste seisukohti.

Ettevõtlikkuspädevus toetub praktilistele ülesannetele ja elulistele olukordadele, kus õpilased õpivad planeerima tegevusi, tegema otsuseid ja võtma vastutust.

Digipädevus kujuneb juhendatud infootsingu, lihtsate digivahendite kasutamise ning meediatekstide mõtestamise kaudu. Õpilasi suunatakse eristama fakti ja arvamust ning kasutama digikeskkonda turvaliselt ja vastutustundlikult.

Sotsiaalainetes kujundatakse üldpädevusi järjepidevalt ja seostatult aine sisuga, toetades õpilase valmisolekut iseseisvaks toimetulekuks ning teadlikuks osalemiseks ühiskonnaelus.

1.3.5 Lõiming teiste õppeainetega

Sotsiaalainete ainevaldkond on tihedalt seotud teiste õppeainetega ning toetab tervikliku maailmapildi kujunemist. Lõiming aitab õpilasel mõista õpitava seoseid igapäevaelu, ühiskonna ja erinevate teadmistevaldkondade vahel.

Eesti keelega on sotsiaalained seotud lugemis- ja kuulamisõppe arendamise, tekstide mõistmise, arutlemise ning oma arvamuse sõnastamise kaudu. Õpilased õpivad kasutama ainealast sõnavara, väljendama oma mõtteid suuliselt ja kirjalikult ning mõtestama erinevaid tekste.

Matemaatikaga lõimitakse sotsiaalainete õppesisu statistika, ajajoone, arvandmete ja graafikute kasutamise kaudu. Ühiskonnaõpetuses toetab matemaatika rahakasutuse, eelarve ja lihtsamate majandusnähtuste mõistmist.

Loodusainetega on lõiming seotud keskkonnateadlikkuse, tervisekäitumise ja kestliku arengu teemade käsitlemisega. Ajaloõpetuses käsitletakse inimese ja looduskeskkonna vastastikust mõju eri ajastutel.

Kunsti- ja muusikaõpetusega seostatakse sotsiaalainetes kultuuri, traditsioonide ja ajastute eripära mõtestamist. Visuaalne materjal, ajaloolised kunstiteosed ja kultuuripärand aitavad paremini mõista ajalugu ja ühiskonda.

Tehnoloogiaõpetuse ja informaatikaga lõimitakse sotsiaalained digipädevuse arendamise kaudu. Õpilased õpivad otsima ja hindama teavet, kasutama digivahendeid ning mõistma tehnoloogia mõju ühiskonnale.

Kehalise kasvatuses seostuvad tervise, heaolu ja koostööoskuste teemad, mis toetavad inimeseõpetuse eesmärke.

Lõiming teiste õppeainetega aitab siduda teadmisi tervikuks, toetab õpilaste arusaamist ühiskonna toimimisest ning arendab oskust rakendada õpitut erinevates eluvaldkondades.

1.4 Valdkonnasisesed hindamise erisused

Sotsiaalainete valdkonnas lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest. Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava vastavate õppeainete õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

- arusaamist inimese ja ühiskonna toimimisest;
- oskust kirjeldada sündmusi ja nähtusi;
- arusaamist lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest;
- oskust kasutada õpitud mõisteid;
- arutlus- ja eneseväljendusoskust;
- oskust seostada õpitut igapäevaelu ja isikliku kogemusega.

Hindamisel võrreldakse õpilase sooritust eelkõige tema varasema tasemega. Arvestatakse suulist ja kirjalikku eneseväljendust, juhendamise vajadust ning töötempot. Väärtustatakse aktiivset osalemist ja pingutust ning kasutatakse selget ja toetavat sõnalist tagasisidet.

Praktiline ja eluline suunitlus

Lihtsustatud õppes on sotsiaalainete õpetamisel ja hindamisel olulisel kohal igapäevaeluliste oskuste kujundamine.

Hindamisel väärtustatakse:

- osalemist aruteludes ja rollimängudes;
- oskust lahendada lihtsamaid suhtlus- ja konfliktsituatsioone;
- oskust järgida kokkuleppeid ja ühiseluregleid;
- oskust hinnata oma ja teiste käitumist õpetaja suunamisel;
- oskust teha lihtsamaid järeldusi ajalooliste või ühiskondlike nähtuste kohta.

Hindamisel ei keskenduta üksnes faktiteadmistele, vaid arusaamisele ja oskusele rakendada õpitut praktilistes olukordades.

Hindamisviiside erisused

Vajaduse korral:

- võimaldatakse suulist vastamist kirjaliku asemel;
- kasutatakse arutelu- ja situatsioonülesandeid;
- vähendatakse kirjalike tööde mahtu;
- antakse pikem mõtlemisaeg;
- hinnatakse osaoskusi eraldi (nt teadmised, arutlus, koostöö).

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb õpilase individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

Hindamisel ei hinnata õpilase isiklikke maailmavaateid ega veendumusi, vaid õpitulemuste saavutamist ning arutlus- ja väljendusoskust vastavalt õppekavas sätestatule.

1.5 Õppekorralduse erisused sotsiaallainetes

Sotsiaallainete õpetamisel lähtutakse lihtsustatud õppe põhimõtetest ning arvestatakse õpilaste arengulisi iseärasusi, õpivõimekust ja toimetulekut. Õppetegevus kavandatakse selge struktuuriga, järjepideva kordamise ja visuaalse toe abil, et toetada teadmiste mõistmist ja kinnistumist.

Õppekorralduses arvestatakse arenguperioodide loogikat. Inimeseõpetus algab 1. klassist, ajalugu 6. klassist ning 9. klassis käsitletakse ühiskonnaõpetuse teemasid ajalooõppe raames. Õppesisu kavandamisel lähtutakse põhimõttest, et õpitulemused on saavutatavad ning vastavad õpilaste arengutasemele.

Sotsiaallainetes eelistatakse elulähedast ja praktilist käsitlust. Õppetegevus seotakse õpilaste igapäevaelu, kodukoha ja kogukonnaga. Õpetamisel kasutatakse arutelusid, rollimänge, juhtumianalüüse, rühmatöid ja praktilisi ülesandeid, mis toetavad sotsiaalsete oskuste, väärtushoiakute ja otsustusoskuse kujunemist.

Õppekorralduses väärtustatakse liikumist võimaldavaid õppemeetodeid ning aktiivõpet. Tundides kasutatakse ruumis liikumist, aruteluringe, tööjaamu ja muid tegevusi, mis toetavad keskendumisvõimet ja osalust. Õppepäeva jooksul kavandatakse vajaduse korral lühikesi liikumis- ja aktiivpause.

Vajadusel diferentseeritakse õppetööd vastavalt õpilaste võimetele ja vajadustele. Õppetegevus võib toimuda nii individuaalselt, paaris- kui ka rühmatööna. Õpilase toetusvajaduse korral rakendatakse individuaalse arengu jälgimise kaarti (IAJK), individuaalset õppekava (IÕK) või muid kokkulepitud tugimeetmeid.

Õppekorralduse eesmärk on toetada õpilaste järjepidevat arengut, sotsiaalset toimetulekut ning valmisolekut teadlikuks osalemiseks ühiskonnaelus.

1.6 Õppekeskkonna erisused sotsiaalainetes

Sotsiaalainete õppekeskkond Hiiu Koolis on turvaline, arutlev ja väärtuspõhine ning toetab õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse lihtsustatud õppes õppivate õpilaste arengulisi eripärasid, vajadust selge struktuuri, kordamise ja visuaalse toe järele.

Kooli asukoht Tallinnas Nõmmel võimaldab siduda sotsiaalainete õppesisu vahetu elukeskkonnaga. Õppetöös kasutatakse teadlikult Nõmme piirkonna ajaloolist, looduslikku ja kogukondlikku eripära. Kodukoha ajalugu, kogukonna traditsioonid, kohalikud asutused ja looduslik keskkond pakuvad võimalusi elulähedasteks õpitegevusteks ning aitavad õpilastel mõista, et ajalugu ja ühiskond on seotud nende igapäevaeluga.

Õuesõpe on sotsiaalainetes loomulik osa õppetegevusest. Võimaluse korral külastatakse Nõmme piirkonna ajaloolisi paiku, kogukonna asutusi ning looduslikke objekte. Õuesõpe toetab teadmiste seostamist reaalse keskkonnaga, arendab vaatlusoskust ning tugevdab koostöö- ja suhtlemisoskusi.

Hiiu Koolis väärtustatakse liikumist võimaldavat õppekorraldust. Tundides kasutatakse liikumisega seotud õppemeetodeid (nt ajajoone paigutamine ruumis, rollimängud, aruteluringid, rühmatöö liikumispunktides), mis toetavad tähelepanu püsimist ja aktiivset osalemist. Õppepäeva sisse kavandatakse liikumispausid ning vajaduse korral lühikesi aktiivseid tegevusi, mis aitavad hoida õpilaste keskendumisvõimet ja töövõimet.

Kool suunab õppekeskkonna kujundamisel vägivalda ja kiusamise ennetamisele ning toetava suhtluskultuuri arendamisele. Õpilasi juhendatakse lahendama erimeelsusi rahumeelselt, austama erinevaid seisukohti ning arvestama kaaslastega. Demokraatliku ja turvalise arutelukultuuri kujundamine on sotsiaalainetes teadlik eesmärk.

Digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt, toetades infootsingu-, kriitilise mõtlemise ja meediapädevuse kujunemist. Õpilasi juhendatakse turvaliseks ja vastutustundlikuks käitumiseks digikeskkonnas.

Õppekeskkond tervikuna toetab õpilase kujunemist teadlikuks, hoolivaks ja vastutustundlikuks kogukonnaliikmeks.

2. Õppeaine: Inimeseõpetus (1.-9. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Inimeseõpetuse eesmärk Hiiu Koolis on toetada õpilaste kujunemist teadlikeks, hoolivateks ja vastutustundlikeks inimesteks, kes oskavad toime tulla iseenda, teiste inimeste ja ühiskonnaga. Õppeaine aitab kujundada sotsiaalseid, emotsionaalseid ja praktilisi toimetulekuoskusi ning loob aluse terviseteadlikule, turvalisele ja väärtuspõhisele eluviisile.

Inimeseõpetus täidab sotsiaalainete ainevaldkonnas keskset rolli, sidudes isikliku arengu, suhtlemisoskused ja ühiskonnas toimimise alused. Õppeaine toetab õpilaste eneseteadlikkuse, vastutustunde ja koostööoskuste arengut ning aitab mõista oma rolli peres, koolis, kogukonnas ja laiemas ühiskonnas.

Õppeaine loob aluse edasiseks õppimiseks ühiskonnaõpetuses ja teistes sotsiaalainetes ning toetab üldpädevuste kujunemist kogu koolitee vältel. Inimeseõpetuse kaudu omandatud teadmised ja oskused aitavad õpilastel teha teadlikke valikuid, ennetada riskikäitumist ning toime tulla igapäevaelulistes olukordades vastavalt oma arengutasemele ja riikliku lihtsustatud õppekava eesmärkidele.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Inimeseõpetus Hiiu Koolis on lõimitud õppeaine, mille eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete, emotsionaalsete ja praktiliste toimetulekuoskuste arengut ning kujundada valmisolekut iseseisvaks ja vastutustundlikuks eluks. Õppeaine käsitleb inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, rõhutades hoolivust, ausust, õiglust, terviseteadlikkust ja turvalist käitumist.

Inimeseõpetuse ainekava hõlmab nelja peamist teemavaldkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskus), terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ning ühiskonnaõpetus, mis on I ja II kooliastmes lõimitud inimeseõpetuse teemadesse. Õppeaine on seotud ka karjääri planeerimisega, toetades õpilase eneseteadlikkust, huvi ja võimete märkamist ning igapäevaeluks vajalike oskuste kujunemist. Kõikide teemade käsitlemisel on rõhuasetus sotsiaalsel toimetulekul ja probleemide ennetamisel.

Õppesisu on üles ehitatud järkjärguliselt ja järjepidevalt: samad teemad läbivad kooliaastaid, kuid neid käsitletakse igas kooliastmes üha laiemalt ja süvenenumalt, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning suurenevaid nõudmisi õpitulemustele. Uue õppesisu omandamine tugineb varasemate teadmiste ja oskuste kordamisele ning kinnistamisele.

Inimeseõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, eeskätt eesti keele (suhtlemisoskus, sõnavara, eneseväljendus), tööõpetuse (ohutus, säästlikkus, praktilised oskused), loodusõpetuse ja matemaatikaga. Õppeaines omandatud teadmisi ja oskusi rakendatakse nii õppetöös kui ka igapäevaelus, toetades õpilaste iseseisvust, turvalist toimetulekut ja terviklikku arengut vastavalt riikliku lihtsustatud õppekava eesmärkidele.

Õppetegevustes kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, et kaasata õppija võimalikult aktiivselt õppeprotsessi, sh aruteludesse, õppemängudesse, rolli- ja situatsioonimängudesse ning praktiliste ülesannete lahendamisse. I ja II kooliastmes on rõhuasetus mängulisusel ja kogemusõppel. Õpilasi suunatakse mõistma ja reguleerima oma tundeid ja käitumist, kasutama sobivaid verbaalseid ja mitteverbaalseid väljendusviise ning järgima etiketikäitumise ning turvalise ja loodussäästliku tegutsemise põhimõtteid. III kooliastmes pööratakse suuremat tähelepanu tervisekäitumisele, enesekohesusele ja riskikäitumise ennetamisele, arvestades õpilaste individuaalseid võimeid ja arengutaset.

Inimeseõpetus toetab ka keskkonnateadlikkuse kujunemist vastavalt riikliku lihtsustatud õppekava põhimõtetele. Õpilased õpivad hoidma ja väärtustama oma lähiümbrust, mõistma säästliku ja turvalise käitumise tähtsust ning rakendama lihtsaid keskkonda hoidvaid valikuid igapäevaelus (nt prügi sorteerimine, asjade korduvkasutus, teadlik tarbimine).

Turvaline ja toetav õpikeskkond väärtustab iga õpilase isikupära, arvamusi ja aktiivset osalemist nii individuaalses kui ka rühmatöös.

Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;

6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu;

7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketiti.

2.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

Lihtsustatud õppel arvestatakse õpilaste arengulisi iseärasusi ning õppetegevus korraldatakse vastavalt arenguperioodidele. Arenguperioodid jagunevad järgmiselt: 1.–2. klass, 3.–5. klass, 6.–7. klass ja 8.–9. klass.

Selline jaotus ei ühti kooliastmetega ning tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest, eelkõige muutustest kognitiivses arengus, kõne arengus ja isiksuse kujunemises. Õppetegevuse kavandamisel arvestatakse igas arenguperioodis õpilaste võimeid, vajadusi ja toimetulekut, et toetada nende järjepidevat ja tasakaalustatud arengut.

2.3.1 Õppetegevus 1.- 2.klassis

1.–2. klassi inimeseõpetuses on õppetegevus mänguline, kogemuslik ja õpetaja juhendamisel toimuv. Keskendutakse õpilaste enesekohaste oskuste, suhtlemisoskuse ja turvalise käitumise kujundamisele. Õpilased õpivad tundma iseennast, oma tundeid ja käitumist ning lihtsamaid suhtlus- ja koostööviise. Olulisel kohal on reeglite järgimine, viisakas käitumine ja hooliv suhtumine teistesse.

Õppetegevustes kasutatakse vestlusi, õppemänge, rolli- ja situatsioonimänge ning praktilisi ülesandeid, mis toetavad emotsioonide äratundmist ja eneseregulatsiooni. Õpilasi suunatakse märkama oma rolli klassis ja koolis ning kujundama positiivseid õpikogemusi turvalises ja toetavas õpikeskkonnas.

2.3.2 Õppetegevus 3.- 5. klassis

3.–5. klassis laieneb inimeseõpetuse käsitlus õpilase lähikeskkonnalt laiemale sotsiaalsele ja kogukondlikule tasandile. Õpilased arendavad suhtlemis- ja koostööoskusi, õpivad lahendama lihtsamaid konflikte ning mõistma erinevaid vaatenurki. Suureneb tähelepanu tervisekäitumisele, igapäevasele vastutusele ja teadlikele valikutele.

Õppetegevus toimub nii individuaalselt kui ka rühmas, kasutades arutelusid, juhtumianalüüse ja praktilisi ülesandeid. Õpilasi suunatakse oma käitumist ja tegevust mõtestama ning seostama õpitut igapäevaeluliste olukordadega koolis, kodus ja kogukonnas.

2.3.3 Õppetegevus 6.- 7. klassis

6.–7. klassis keskendub inimeseõpetus eneseteadlikkuse, enesejuhtimise ja sotsiaalsete oskuste süvendamisele. Õpilased õpivad analüüsima oma käitumist, suhteid ja valikuid ning mõistma nende mõju iseendale ja teistele. Suurenenud tähelepanu pööratakse tervise hoidmisele, enesekehtestamisele ja vastutustundlikule käitumisele.

Õppetegevustes kasutatakse arutelusid, probleemülesandeid ja rollimänge, mis toetavad kriitilise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arengut. Õpilasi julgustatakse väljendama oma arvamusi, kuulama teisi ning osalema ühistes kokkulepetes ja otsustes.

2.3.4 Õppetegevus 8.- 9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi iseseisvale ja teadlikule toimetulekule erinevates eluvaldkondades. Inimeseõpetuses käsitletakse põhjalikumalt tervisekäitumist, riskikäitumise ennetamist, vastutustundlikke valikuid ning suhteid iseenda, teiste inimeste ja ühiskonnaga. Õpilased õpivad mõtestama oma väärtushinnanguid ja tulevikuga seotud valikuid.

Õppetegevus on arutlev ja probleemikeskne, toetades eneseanalüüsi ja otsustamisoskuse kujunemist. Õpilasi suunatakse seostama õpitut igapäevaelu ja tulevikuplaanidega ning valmistuma iseseisvaks toimetulekuks ja edasiseks õppimiseks.

2.4 Pätevuste arendamine inimeseõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspätevus

Inimeseõpetus toetab õpilaste kujunemist oma rahvuse ja Eesti ühiskonna teadlikeks liikmeteks. Õpilased väärtustavad eesti keelt ja kultuuri, tunnevad huvi teiste rahvaste ja kultuuride vastu ning õpivad suhtuma erinevustesse lugupidavalt ja eelarvamusteta. Õppeaines kujundatakse arusaama üldtunnustatud väärtustest ja kõlbluspõhimõtetest ning valmisolekut märgata ja oma võimaluste piires sekkuda ebaõiglaste olukordade korral.

Sotsiaalne ja kodanikupätevus

Inimeseõpetus arendab vastutustundlikku ja hoolivat suhtumist iseendasse, teistesse ja ühiskonda. Õpilased õpivad tundma oma õigusi ja kohustusi, järgima kokkuleppeid ning osalema koostöös ja aruteludes. Kooli, kodukoha ja laiema kogukonna näidete kaudu kujuneb arusaam demokraatiast, reeglitest ja ühisest vastutusest ning oma rollist kogukonna liikmena.

Enesemääratluspätevus

Õppeaine toetab õpilaste eneseteadlikkuse ja enesehinnangu kujunemist. Õpilased õpivad märkama oma tugevusi ja arenguvajadusi, juhtima oma käitumist ning tegema teadlikke valikuid igapäevaelus. Tähelepanu pööratakse vaimse ja füüsilise heaolu ning tervislike eluviiside väärtustamisele.

Õpipätevus

Inimeseõpetuses kujuneb oskus planeerida oma õppimist, seada eesmärgid ning hinnata oma tegevust ja tulemusi. Õpilased õpivad töötama nii iseseisvalt kui ka rühmas, kasutama sobivaid õppematerjale ja teabeallikaid ning olema avatud uutele teadmistele ja kogemustele.

Suhtluspätevus

Õppeaine arendab oskust suhelda selgelt ja arvestavalt erinevates olukordades. Õpilased õpivad väljendama oma mõtteid ja tundeid, kuulama teisi, osalema aruteludes ning lahendama suhtlusolukordi rahumeelselt. Arendatakse oskust kasutada keelt ja digivahendeid igapäevaseks toimetulekuks ning ühistegevustes osalemiseks.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pätevus

Inimeseõpetuses seostatakse igapäevaelu ja kogukonnavalgu olukordi lihtsate matemaatiliste, loodusteaduslike ja tehnoloogiliste teadmistega. Õpilased õpivad mõistma inimese, ühiskonna ja keskkonna vahelisi seoseid ning kujundavad vastutustundlikku ja säästvat suhtumist elukeskkonda.

Ettevõtlikkuspätevus

Õppeaine toetab algatusvõimet, vastutuse võtmist ja eesmärgistatud tegutsemist. Õpilased õpivad planeerima oma tegevusi, hindama oma võimalusi ning väärtustama õppimist ja praktilisi oskusi kui ettevalmistust edasiseks õpiteeks, tööeluks ja aktiivseks osalemiseks kogukonnavalgu.

Digipätevus

Inimeseõpetuses arendatakse oskust kasutada digivahendeid teadlikult, eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Õpilased õpivad otsima ja hindama infot, suhtlema digikeskkondades ning järgima digimaailmas kehtivaid kokkuleppeid ja väärtusi, sh vastutustundlikku käitumist kogukondlikes ja avalikes veebikeskkondades.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine inimeseõpetuses

Inimeseõpetuses Hiiu Koolis käsitletakse läbivaid teemasid õpilase igapäevaelust lähtudes ning tema arengutaset ja õpivajadusi arvestades. Läbivad teemad on lõimitud õppesisusse, õppetegevustesse ja aruteludesse ning toetavad üldpädevuste kujunemist. Õppetöös kasutatakse praktilisi tegevusi, vestlusi, näiteid elust ja korduvat harjutamist, et toetada õpilase toimetulekut ja sotsiaalset arengut.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Inimeseõpetuses suunatakse õpilast märkama oma huve, tugevusi ja arenguvõimalusi. Õpilane õpib mõistma õppimise tähtsust ning seoseid koolis õpitava ja igapäevaelu vahel. Käsitletakse erinevaid tegevusi ja rolle, millega inimesed igapäevaelus ja tööelus kokku puutuvad, ning toetatakse positiivse suhtumise kujunemist õppimisse ja töösse.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpilast juhendatakse mõistma enda rolli ümbritsevas keskkonnas ning hoolivalt ja säästvalt käituma. Inimeseõpetuses käsitletakse lihtsamaid keskkonnateemasid, nagu puhtus, kord, prügi sorteerimine ja loodushoid. Õpilane õpib tegema keskkonda hoidvaid valikuid igapäevaelus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Inimeseõpetus toetab õpilase algatusvõimet ja vastutustunnet. Õpilasi julgustatakse osalema ühistegevustes, avaldama oma arvamust ning võtma jõukohast vastutust. Õpitakse koostööd, kokkulepetest kinnipidamist ja ühiste otsuste tegemist klassis ja koolis.

Kultuuriline identiteet

Õppetöös toetatakse õpilase kuuluvustunnet oma peresse, kooli ja kogukonda. Õpilane tutvub eesti kultuuri, tavade ja kommetega ning õpib austama erinevaid inimesi ja kultuuritaustu. Inimeseõpetus aitab kujundada sallivat ja lugupidavat suhtumist teistesse.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilast juhendatakse kasutama teavet lihtsal ja arusaadaval viisil. Inimeseõpetuses käsitletakse info otsimist, kuulamist ja mõistmist ning räägitakse turvalisest käitumisest digikeskkonnas. Õpilane õpib eristama sobivat ja mitesobivat käitumist ning kasutama meediat õpetaja juhendamisel.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õppetöös tutvustatakse tehnoloogia kasutamist igapäevaelus ning digivahendite eesmärgipärast ja turvalist kasutamist. Õpilast suunatakse järgima kokkuleppeid ning kasutama tehnoloogiat õppimise ja suhtlemise toetamiseks.

Tervis ja ohutus

Inimeseõpetuses pööratakse tähelepanu tervislikele eluviisidele, enese eest hoolitsemisele ja turvalisele käitumisele. Õpilane õpib tundma oma tundeid, vajadusi ja piire ning saab teadmisi ohutust käitumisest erinevates olukordades sh ka liiklejana. Rõhutatatakse abi küsimise ja abi pakkumise olulisust.

Väärtused ja kõlblus

Inimeseõpetus toetab heade suhete, hoolivuse ja vastutustunde kujunemist. Õpilane õpib eristama sobivat ja mitesobivat käitumist, arvestama teistega ning järgima kokkuleppeid ja reegleid. Õppetöös kujundatakse ausust, lugupidamist ja empaatiat.

2.6 Lõiming teiste õppeainetega

Inimeseõpetus ja eesti keel

Inimeseõpetus lõimub eesti keelega vestluste, arutelude ja eluliste olukordade kirjeldamise kaudu. Õpilased õpivad väljendama oma mõtteid, tundeid ja vajadusi, kuulama kaaslasi ning järgima suhtlusreegleid. Lugude, piltide ja lihtsate tekstide kasutamine toetab sõnavara arengut ning arusaamist sotsiaalsetest olukordadest ja käitumisviisidest.

Inimeseõpetus ja matemaatika

Matemaatikaga lõimudes käsitletakse igapäevaeluga seotud olukordi, kus on vaja järjestada, võrrelda, arvestada aega ja teha lihtsamaid valikuid. Inimeseõpetuses kasutatakse matemaatilisi oskusi rutiinide, päevakava, nädalapäevade ning tegevuste planeerimise mõistmisel, toetades õpilase toimetulekut igapäevaelus.

Inimeseõpetus ja loodusõpetus

Inimeseõpetus lõimub loodusõpetusega inimese ja keskkonna seoste kaudu. Õpilased õpivad mõistma tervise, hügieeni ja looduskeskkonna hoidmise olulisust ning oma rolli ümbritsevas keskkonnas. Käsitletakse loodussäästlikku käitumist, puhtust ja turvalisust, toetades vastutustundliku hoiaku kujunemist.

Inimeseõpetus ja kunst

Kunstiõpetusega lõimudes väljendavad õpilased oma mõtteid, tundeid ja kogemusi joonistamise, meisterdamise ja loovtegevuste kaudu. Kunstilised tegevused aitavad paremini mõista enese- ja suhteteemasid ning toetavad emotsionaalset enes väljendust ja enesetunnetust.

Inimeseõpetus ja muusika

Muusikaõpetusega seostub inimeseõpetus ühiste laulude, rütmi- ja liikumismängude kaudu. Need tegevused toetavad eneseregulatsiooni, koostööoskust ja ühtekuuluvustunnet. Laulude ja mängude kaudu õpitakse viisakusväljendeid, reeglite järgimist ning positiivset suhtlemist.

Inimeseõpetus ja kehaline kasvatus

Kehalise kasvatusena lõimudes käsitletakse liikumise, tervise ja ohutusega seotud teemasid. Õpilased õpivad järgima reegleid, arvestama kaaslastega ning hoolitsema oma keha ja turvalisuse eest erinevates olukordades. Liikumistegevused toetavad enesekindluse ja koostööoskuste arengut.

Inimeseõpetus ja digipädevus

Inimeseõpetuses käsitletakse digivahendite kasutamist igapäevaelus ning turvalist ja vastutustundlikku käitumist digikeskkonnas. Õpilased õpivad järgima kokkuleppeid, eristama sobivat ja mitesobivat käitumist ning kasutama tehnoloogiat õppimise ja suhtlemise toetamiseks õpetaja juhendamisel.

2.7 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Inimeseõpetuses lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest ning põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava õpitulemustest. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ning varasema tasemega võrreldes toimunud edasiminekut.

Hindamisel pööratakse tähelepanu eelkõige õpilase:

- arusaamisele iseendast ja oma rollist peres, koolis ja ühiskonnas;
- oskusele kirjeldada oma tundeid, mõtteid ja kogemusi;
- oskusele järgida kokkuleppeid ja käitumisreegleid;
- suhtlemis- ja koostööoskusele;
- oskusele lahendada lihtsamaid suhtlus- ja konfliktsituatsioone õpetaja suunamisel;
- tervise- ja ohutusalaste teadmiste rakendamisele igapäevaelus.

Hindamisel väärtustatakse aktiivset osalemist aruteludes, rollimängudes ja praktilistes tegevustes. Oluline on õpilase oskus seostada õpitut oma igapäevaelu ja isikliku kogemusega.

Vajaduse korral võimaldatakse suulist vastamist kirjaliku asemel, kasutatakse situatsioonülesandeid ning arvestatakse juhendamise vajadust ja töötempot.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

2.8 Õppekorralduse erisused

Lihtsustatud õppe sihi seade lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures lihtsustatud õppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

1) Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele.

2) Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale lihtsustatud õppe õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3) Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.

4) Kooli õppe- ja kasvatusprotsessis kujundatakse õpilastel suutlikkust ja oskusi, et pingutada jõukohasel viisil ning teha koostööd nii eakaaslaste kui ka erinevate täiskasvanutega. Taotletakse, et õpilastel kujuneksid teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad neil (vajaduse korral suunamise või abiga) jälgida, hinnata ning kohandada oma käitumist ja õpitegevust.

5) Väärtushoiakute kujundamisel taotletakse, et õpilane tunneb vastutust oma tegude tagajärgede eest, järgib üldlevinud väärtusi, määratleb end riigi kodanikuna.

6) Lihtsustatud õppel põhikooli lõpetaja on praktilist tööd väärtustav ja täiendus- ning kutseõppeks valmis olev ühiskonnaliige. Kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele-**arenemisele** isiksusteks, kes on motiveeritud jätkama õpinguid ja tulevad võimalikult iseseisvalt toime erinevates rollides: perekonnas, võimetekohasel töö ja avalikus elus.

7) Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste kujunemist toetab järjepidev koostöö erinevate osaliste vahel. Tähtis on õpetajate, tugispetsialistide ja lastevanemate koostöö (ühised nõudmised, samalaadne abi pakkumise viis jms). Vajaduse korral kaasatakse tugispetsialiste väljastpoolt kooli, kohaliku omavalitsuse esindajaid jt.

2.9 Õppekeskkonna erisused

Hiiu Koolis kujundatakse õppekeskkond praktiliseks, liikumist ja kogemuspõhist õppimist toetavaks. Õppetöö ei piirdu klassiruumiga, vaid kasutab teadlikult Nõmme piirkonna looduslikke ja kogukondlikke võimalusi, et muuta õppimine elulähedaseks ja tähenduslikuks.

Õppekeskkond toetab aktiivset tegutsemist, arutlemist ja koostööd. Õpetaja roll on suunata, modelleerida ja anda vahetut tagasisidet, et õpilane saaks teadmisi rakendada praktilistes olukordades. Õppetegevused kavandatakse nii, et teoreetiline teadmine seostuks vahetu kogemusega.

LÕ-õpilaste puhul on oluline selge struktuur, konkreetset juhised ja järjepidev harjutamine. Õppimine toimub väikeste, selgelt piiritletud tegevusetappide kaudu ning võimalusel reaalses olukordades. Uusi teadmisi kinnistatakse praktiliste ülesannete, rollimängude, arutelude ja situatsioonõppe kaudu.

Nõmme keskkond pakub õppeks mitmekesiseid võimalusi:

- metsa- ja parkalad võimaldavad looduskeskkonnas õppimist ja liikumist;
- kohalik kultuurilugu ja asumikeskkond annavad ainekohast kodukoha tundmaõppimiseks;
- kogukonnaasutused ja koostööpartnerid toetavad õppe sidumist päriseluga.

Õppekeskkond võimaldab:

- rühma- ja paaristööd paindlikult ümberkorraldatavas ruumis;
- õuesõpet ja projektipõhist õpet;
- digivahendite kasutamist juhendatud ja eesmärgipärasel viisil;
- visuaalsete ning praktiliste õppematerjalide järjepidevat rakendamist.

Kooli õppekeskkond on turvaline ja toetav. Märgatakse õpilaste pingutust ning soodustatakse aktiivset osalemist. Õppimine on seotud igapäevaeluga ning toetab oskust toime tulla nii koolis kui kogukonnas.

2.10 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.10.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3.klassi lõpetaja)

3. klassi lõpetaja:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest);
- 2) loetleb viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
- 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
- 4) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 5) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 6) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 7) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 8) kirjeldab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.
- 7) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);

- 9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 12) teab, et elab Eestis;
- 13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

2.10.2 Inimeseõpetus 1.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Mina ja meie 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed; 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid; 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks; 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;	Minu kool. Enese tutvustamine (Mitmendas klassis õpid?). Riietus koolis (Milliste riietega on viisakas koolis käia?). Koolivahendid (Mida läheb koolis vaja?). Koolikoti kandmine (Kuidas koolikotti kanda? Miks nii?). Mina. Enda tutvustamine (nimi, sugu, vanus). Positiivne suhtumine endasse ja teistesse. Mõisted: vanem, noorem. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Sallivus. Nimetab endale meeldivaid tegevusi (minu huvid, hovid). Minu välimus. Enda kirjeldamine, kehaosad. Kehaosade ja riiete ühendamine. Isiklik hügieen (igapäevane puhtus). Tervitamine. Tervitusele vastamine. Huvasti jätmine. Viisakas käitumine koolis. Koolis .Tunniplaan, õpitegevused koolis, tundide järjestamine, õppevahendid ja riietus erinevates ainetes/tundides. Tüli. Konflikt (olukorra mõistmine). Vabandamine ja leppimine (tunded). Käitumine koolis. Vastutus oma tegevuse eest. Sport . Spordiriided ja -vahendid. Kehalise kasvatuse tund, tegevused tunnis (pallimängud), asjade jagamine ja palumine kasutamiseks. Isiklik hügieen. Kooliriided. Riietus, riietuse sobitamine situatsiooniga. Minu välimus. Riie korrashoid. Isiklik hügieen. Jalatsid, vahetusjalatsid.

2. Mina ja turvalisus 1) kirjeldab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; 2) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; 3) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;	Koolitee. Foor, helkur, kiiver, ülekäigurada. Sõidutee, kõnnitee, jalgrattatee. Liiklemine tänaval, ohutus. Tee ohutu ületamine. Jalgratas. Vajalik varustus rattasõidul, ohutus. Liiklemine rattaga. Tee ohutu ületamine. Maal. Elamine maal. Maa kui elukeskkond. Liiklemine maal. Sõidukid. Turvavöö. Linn kui elukeskkond. Linnas. Sõidukid. Käitumine bussipeatuses, bussi ootamine. Sõidupilet, kaart. Bussikontrolör (erinevad ametid, nende tööülesanded). Alarmsõidukid, nende eelisõigus liikluses. Ohutu liiklemine. Abi küsimine. Eksimine, võõras ümbrus. Abi küsimine. Minu vanemate nimi ja telefoninumber. Vanemale helistamine. Minu aadress. Politseinik, hädaabinumber 112. Poes vanema silmist kaotamine, pöördumine abi saamiseks müüja või turvatöötaja poole. Minu emotsioonid.
3. Kodu ja pere 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed; 2) mõistab, et elab Eestis; 3) kirjeldab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Elu talus. Talumaja, loomapidamine. Lemmikloom. Elukeskkond maal. Ruumide nimetused, mööbel kodus, otstarve. Vanemate abistamine kodutöodes. Laua katmine, toidunõud. Elamine korteris. Pereliikmete nimetused. Elukeskkond linnas. Korter, kortermaja. Suurem-väiksem pere. Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Lapse kohustused kodus. Isiklik hügieen (käte pesemine pärast loomadega tegelemist). Ohutu käitumine loomadega, loomade privaatsusega arvestamine. Elamine eramajas. Minu kodumaja. Minu kodu ja pere, tutvustamine. Pereliikmete abistamine, õuetööd. Vannituba. Tegevused vannitoas. Isiklik hügieen. Kebaosade nimetused. Käte, hammaste, juuste pesemine. Pesemisvahendid (peseb mida? peseb millega?). Koristamine. Ruumid kodus. Mööbel (nimetused, otstarve). Kodused tööd, pereliikmete abistamine. Koristamine, koristusvahendid. Minu kohustused kodus. Ruumide korrashoid. Eesti, minu kodumaa. Minu kodumaa. Eesti. Suuremad linnad Eestis. Eestimaa erinevad paigad. Eesti lipp, lipu kasutamine, asukoht. Eesti rahvuslind suitsupääsuke. Eesti rahvuslill rukkilill.

	Eesti sünnipäev. Vabariigi aastapäev, selle tähistamine koolis ja kodus. Tegevused aktusel. Eesti hümn, käitumine hümn kuulates. Pidulik riietus.
4. Mina ja tervis	Puhas laps. Välimus. Isiklik hügieen. Kehaosad: käed. Käte määrdumine, pesemine. Küünte eest hoolitsemine. Tualeti kasutamine. Riietus, selle korrastamine. Hambad. Isiklik hügieen. Kehaosad: suu. Hammaste tervishoid, pesemine. Pesemisvahendid. Tervislik toit. Hambaarst (erinevad ametid, nende tööülesanded). Minu emotsioonid. Tervislik toit. Toitumisharjumused (mulle meeldivad toidud). Toidugrupid. Tervislikud toidud. Söögilauas. Toidunõude kasutamine. Viisakas käitumine, kombed. Käte pesemine. Oma järjekorra ootamine. Toidu küsimine, palumine. Vastamine, toidu andmine. Viisakusväljendid. Laua korrashoid ka pärast söömist. Toidu eest tänamine.
5. Mina ja aeg 1) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses.	Aasta. Aasta, aastaajad. Tegevused erinevatel aastaagadel. Sobiv riietus. Öö ja päev. Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Laste tegevused päeval ja öösel. Päevarütm. Nädal. Nädalapäevade nimetused. Töö- ja puhkepäevad. Eile, täna, homme.
6. Mina ja asjad 1) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust; 2) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed; 3) teab, et elab Eestis; teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Minu asjad. Mööbel, õppevahendid. Asjade korrashoid. Töökoha korrastamine. Minu oma, kaaslase oma. Õpetaja asjad. Asjade saamine. Asjade saamine. Asjade väärtus. Raha kogumine asja ostmiseks. Minu emotsioonid. Hooliv ja hoolimatu käitumine asjade suhtes. Asjade hoidmine. Vabanduse palumine. Asjade parandamine. Ametid koolis Eerinevad ametid, tööülesanded, inimesed koolis, töövahendid. Koolimaja puhtus, laste osalus selles. Täiskasvanute aitamine. Juhtum koolis: vabandamine, sobiv käitumine. Asjade kadumine. Asjade leidmine. Käitumine asja leides. Oma asjade järelvalve. Varastamine. Tänamine.

	Ruumid koolis. Ausus asjade jagamisel, teistega arvestamine. Käitumine kooli sööklas. Toidu küsimine/ palumine, toidu ulatamine/tänamine. Toidu eest koka tänamine.
--	---

2.10.3 Inimeseõpetus 2. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Mina ja meie 1) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; 2) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; 3) teab oma ees- ja perekonnanime, vanust ning sünnipäeva; 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju; 5) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad; 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib/ei meeldi; 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga; 9) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;	Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid. Mina ja kool. Teretamine ja hüvastijätmine (erinevad väljendid). Viisaka ja ebaviisaka käitumise eristamine. Näoilmed (rõõmus, kurb) ja hääletoon (sõbralik, ebaviisakas). Mina. Ees- ja perekonnanimi. Nime küsimine ja vastamine. Vanus. Minu välimus. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Iga inimene on tähtis. Küsimuste esitamine kaaslastele õpitud teabe saamiseks. Mina ja minu klassiruum. Minu õpetaja Õpetaja (kirjeldamine, töökoht, tegevus). Minu asjad (kooliasjad) Meie ühised asjad klassiruumis: asjade tunnused ja üldnimetused (nt tehnika, mööbel); asjade hoidmine, jagamine. Õpetaja asjad klassiruumis: asja küsiminepalumine ja tänamine, ilma loata võtmise tagajärjed ja vabandamine. Asjade laenamine ja varastamine. Valetamine. Näoilmed ja hääletoon (sõbralik, vihane, üllatunud).

	Tegevused. Nädalapäevad. Õppetunnid koolis: tegevused tunnis, tunniplaan, meeldivad ja mittemeeldivad tunnid. Tegevused vahetundide ajal: tegevused erinevates kohtades, sõbralik koostegevus ja kiusamine, kiusamisest teatamine. Mängu valik ja kaaslaste kutsumine mängu. Inimesed. Õpetajad, enda õpetaja(te) nime(de) teadmine. Teised töötajad koolis: ametinimetus, mees või naine, tööruumi asukoht. Koolitöötajate tervitamine. Situatsioonid koolis: valik, kelle poole pöörduda ja mida öelda.
2. Mina ja liiklus 1) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel;	Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liikumine talvisel teel) ja juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Liiklusmärgid ja valgusfoor. Liikumiskohad (kõnnitee, sõidutee, ülekäigurada) ja liiklusmärk. Tuntumad liiklusmärgid ja nende tunnused. Valgusfoor. Sõidutee ületamine. Helkur ja lapsed liikluses. Helkur. Käitumine liikluses (õige-vale eristamine). Sõidukid. Käitumine ühissõidukis. Erinevad sõidukid, õpilase enda liikumisvahend kooli/huvitegevusse/koju. Autos sõitmine. Pilet ühissõidukis. Käitumine ühissõidukis ja sõidukist väljumisel.
3. Mina ja pere 1) teab oma kodust aadressi, nimetab oma kodukoha; 2) nimetab oma lähisugulasi; 3) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes.	Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Minu kodu. Kodu maal/linnas, kõrged ja madalad majad, eramajad ja korrusmajad. Elukoha teadmine (Eestimaal, linnas/külas). Kirjakandja ja postkastid. Nimi ja aadress.

	Minu pere. Minu pere, pereliikmed (vanemad, lapsed, õde, vend). Eri suurusega pered. Enda pereliikmete nimed. Pereliikmed ja lähedased. Vanaema ja vanaisa. Tädi ja tädilapsed. Onu ja onulapsed. Tegevused kodus. Pereliikmete ülesanded. Loomad kodus, loomade eest hoolitsemine. Vanemate ametid ja töövahendid. Kodused inimesed. Küsimused vanematele esitamiseks, õpilase enda vanemate tööalane tegevus ja töövahendid.
4. Mina ja aeg 1) teab oma vanust ja sünnipäeva; 2) tunneb kella täistundides;	Aastaring - kuude nimetused, aastaajad, kuupäevad; oma sünnipäeva teadmine; kella tundmine tunni täpsusega. Päevakava. Aasta. Aastaajad. 12 kuud (nimetused, järjekord, olulisemad sündmused/tähtpäevad). Aastaaegadele vastavad kuud. Kuu ja kuupäevad. Minu sünnipäev. Minu sünnipäeva aastaag, kuu (näidisena ka kuupäev.) Vanus. Sama kuu sünnipäevad, järjestamine. Õnnitlemine ja õnnitluste vastuvõtmine, kaasnevad emotsioonid. Kell. Liikumine ja aja liikumine (tegelase sõnade mõistmine). Erineva kujuga kellad. Kellaaja määramine (täistunnid). Kell seisab. Kella tundmine ja täpsus (situatsioonid, jõudis varem/hiljem, tagajärjed). Päevakava. Öö ja päev. Ööpäev: täistunnid, sama kellaaeg kaks korda ööpäevas. Tegevused ööpäeva erinevatel osadel, lapse päevakava. Lapse huvialad. Laste tegevused vabal ajal (ruumis/ õues, üksi/teistega koos).
5. Mina ja kodumaa 1) väärtustab Eestit - oma kodumaad.	Eesti Vabariigi lipp ja sellega seotud kombed, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine. Eesti lipp. Elukoha teadmine (Eestimaal, linnas/külas). Eesti lipu värvid. Lipu heiskamine ja langetamine; Eesti lipu asukoht (masti otsas, varda küljes), Pika Hermannitorn. Eesti lipu värvid looduses.

	Eesti Vabariigi aastapäev. Eesti riigi aastapäeva aeg. EV aastapäeva tähistamine koolis, pidulikud riided. Hümn. EV aastapäeva tähistamine kodus. Laulu- ja tantsupidu, rahvariided.
6. Puhkus ja uni 1) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); 2) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite; 3) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust).	Liikumine. Erinevad liikumisviisid, hea tuju. Lemmikloom ja liikumise vajadus loomaga. Liikumine talvel ja riietus. Inimeste liikumisvõime on erinev, mõnedel inimestel piiratud võimalused (kargud, tugiraam, ratastool jms). Liikumisega seotud ohud, õige-vale eristamine. Puhkus ja uni. Tegevused ja väsimine, arvutiga töötamine ja väsimine, soovitusel puhkuseks. Puhkamise vahetunni ajal. Magamisriided, und segavad tegevused. Tegevused enne uinumist ja pärast ärkamist. Keha puhtus. Kehaosad, liigutamine. Tegevused ja pesemise vajadus. Käte puhtus ja pesemine. Erinevate kehaosade pesemine: koht, vahendid, aeg. Juuste korrashoid. Puhtad riided, lapse abi kodus riide pesemisel. Meie toit. Erinevad joogid. Marjad, puuviljad, köögiviljad. Rämpstoit. Tutvumine toidupüramiidiga, toitude rühmad. Toidukorrad. Hea toit, tervislik toit. Käitumine toidulauas. Pereliikmete tegevused (toidu valmistamine, laua katmine, koristamine). Toidunõud. Laua katmine. Söömine ja käitumine (õige-vale eristamine). Suu tervis. Suu (huuled, keel, hambad). Hammaste tervishoiu mõjutajad, halvad bakterid ja hambaaugud. Hammaste pesemine: vahendid, aeg, harjamise kestvus. Hammastele kasulik toit. Hambaarst. Haige ja terve. Haige ja terve laps. Haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu). Koduse ravi esmased võimalused. Ravimid, kättesaadavus lapsele. Arstiabi vajadus (helistamine, koju kutsumine, arsti külastamine). Terve laps ja arst (mõõtlamine, kaitsesüst jms), arst koolis. Situatsioonid koolis: valikud, kes aitab, keda ja kuidas kutsuda.
7. Mina ja asjad	Vanad ja uued asjad. Asjad kodus, võimalus osta/mitte osta poest. Asjade hind (odav, kallis). Asjade väärtus

1) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta.	(armas, kallid). Asju saab korda teha. Vana aja asjad ja vanad asjad. Muuseumid. Asjad ja prügi. Lapse tuba ja koristamine: vajalikud asjad, prügi. Joogipakendid, pakendimärgid, taaraautomaat. Prügikastid ja sildid, eri liiki prügi. Ohtlik prügi. Taaskasutamise võimalus, meisterdamine prügist.
8.Mina ja turvalisus 1) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); 2) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga; 3) teab ohtusid võõraste inimestega suhtlemisel; 4) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.	Võõrad inimesed, asjad ja loomad. Võõras inimene meie kodus (vargus). Sobiv käitumine erinevates olukordades: võõra lapse kutsumine koju, laps üksi kodus ja võõras ukse taga, võõras kutsub endaga kaasa, võõrad (tundmatud, ohtlikud) asjad. Käitumine loomadega. Võõras ümbrus ja ära eksimine. Käitumine erinevates olukordades- üksi jäämine suures rahvahulgas, bussist väljumine vales peatuses, eksimine metsas. Ümbruse märkamine, olulised detailid enda asukoha ja ümbruse kirjeldamisel. Helistamine enda vanematele, enda nähtavaks tegemine metsas.

2.10.4 Inimeseõpetus 3. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Käitumine ja suhtlemine 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine); 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb; 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi; 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid; 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni	Mina. Minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Iga inimene on tähtis, inimeste õigused. Uhkustamine. Valetamine (vale tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine). Näoilmed. Käitumine koduümbruses ja naabritega arvestamine. Käitumine raamatukogus, raamatu laenutamine ja hoidmine. Käitumine söögilauas, külas käies, sünnipäeval olles (sünnipäevale kutsumine, peo planeerimine, sobiv kingitus).
2. Mina ja tervis 1) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;	Minu enesetunne. Terve ja haige inimene, ravimid.

2) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasi; 3) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 4) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; 5) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.	Haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest. Haiguste ennetamise viisid/võtted. Tervislik eluviis (õige toitumine, liikumine, uni).
3. Mina ja perekond 1) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus; 2) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel.	Erinevad pered (suured, väikesed). Minu pere (pere liikmed, nende nimed, tegevused, koostegemised). Hoolin enda perest (kohustused, abistamine, arvestamine üksteisega).
4. Eesti, mu kodumaa 1) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);	Eestimaa on minu kodumaa. Sümbolid: vapp, hümn; pealinn, president, naaberriigid. Eesti rahvussümbolid: rukkilill, suitsupääsuke. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud)
5. Mina ja aeg 1) tunneb kella täis- ja pooltundides; 2) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.	Aastaajad, tegevused, ohuolukorrad. Kalender (aasta, kuud, nädalapäevad, tähtpäevad). Minu päev ja kell (pool-ja täistund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja sihipärane kasutamine, huviringid.
6. Mina ja turvalisus 1) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; 2) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.	Minu koolitee, liiklus. Segavad tegevused liikluses. Ohud kooliteel. Tundmatud ained minu ümber, nendega tegutsemine. Ohtlike ainete märgistus. Kiirabi, politsei, päästeamet. Helistan numbril 112 (abi vajadus, helistamine ja info edastamine).

2.10.5 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klassi lõpetaja)

6. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm);
- 2) leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist);
- 3) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega;
- 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi;
- 5) analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 6) kirjeldab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi;
- 7) kirjeldab riskikäitumisega kaasnevat ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel;
- 8) kirjeldab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- 9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

2.10.6 Inimeseõpetus 4. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Käitumine ja suhtlemine 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koosteggevusele, nõustumine, loobumine); 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb; 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi; 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid; 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni.	Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõprade valimine ja hoidmine, ühisteggevus. Klassiõhtu, sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis. Abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajajate märkamine ja abi pakkumine. Vägivaldne käitumine. Erinevad vägivalla vormid. Tõukamine, ehmatamine, narrimine jne. Võimalikud konfliktid igapäeva koolielus. Teatamine, kaebamine.
2. Inimene ja tervis 1) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.	Õppimise tervishoid. Rüht, õige istumisasend, silmade tervishoid, puhkus, sport. Kahjulikud harjumused. Liigne televiisori vaatamine ja liiga pikk arvuti kasutamise aeg (videomängu aeg)jms. Suitsetamine ja alkoholi tarvitamine, nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral.

	Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul: löikehaav, ninaverejooks jne.
3. Perekond ja kodukoht 1) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; 2) kirjeldab oma pere traditsioone; 3) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta.	Minu sugupuu. Perekond ja lähisugulased. Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel ja surnuaias. Maa- ja linnakodu: hooned, puhtus, korrashoid. Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis: ostmine jm toimingud. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Pühad ja kombed: aastavahetus, Eesti Vabariigi aastapäev, vastlapäev, jaanipäev jne.
4. Inimene ja aeg 1) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaega oma päevakavaga.	Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus, hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.
5. Inimene ja teave 1) Leiab infot koolistendilt ja kodulehelt.	Koolistend, kooli koduleht, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil. Teabeallikate kasutamine. Kirja saatmine.
6. Inimene ja töö. Inimene ja asjad 1) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; 2) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist.	Töö, selle eesmärk ja tulemus-produkt, tasu. Pereliikmete tööd. tööde jaotus, koostöö koduses majapidamises. Õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine. Lihtsamate ostude sooritamise. Raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris.
7. Inimene, säästlikkus ja turvalisus 1) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada; 2) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;	Olmejäätmete tekkimine klassis ja kodus majapidamises. Tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi. Jäätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel, nende ülesanne, vajalikkus. Jalgrattaga (rulaga, rulluisudega) sõitmine ja ohud.

3) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).	Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes. Käitumine tulekahju korral. Käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal. Loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral.
--	--

2.10.7 Inimeseõpetus 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Käitumine ja suhtlemine 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg).	Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Suhtlemine. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega; kellele milliseid isikuandmeid võib avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne). Olukorra hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana. Abivalmidus. Vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed. Abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.
2. Inimene ja tervis 1) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi; 2) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;	Ohu olemuse mõistmine, ohu tajumine oma igapäevases keskkonnas. Omandab teadmised ja oskused käituda ohutult ja turvaliselt.

selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu	Meeled Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsemis-, kompimis- ja tunnetus-) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Haigestumine ja selle ennetus Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid Tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. Tarvitamisest (proovimisest) keeldumine uimastitega seotud situatsioonides.
3. Perekond ja kodukoht 1) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid; 2) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.	Perede võimalused on erinevad (erinev majanduslik seis). Teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi. Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu. Levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Perekond. Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused erinevused kaaslasega). Pühad ja kombed. Ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev.
4. Inimene ja aeg 1) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga.	Aeg. Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kaheksandik määramine (toetudes ööpäeva osadele).

	Ajakava. Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas, ajakulu, valikute tegemine jne).
5.Inimene ja teave 1) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; 2) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; 3) teadvustab reklaamide eesmäärke.	Meediakanalid. Erinevate meediakanalite nimetamine, õpilasele suunatud reklaamide analüüsimine ja teabeallikate juhendatud kasutamine. TV-kava sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine. Infootsing. Pilt-teatmeteosed, internet, kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine). Reklaam. Reklaamide sisu ja eesmärk.
6.Inimene ja töö, inimene ja asjad	Töö teema (sh palk, mõistlikud kulutused, säästude kogumine, töö tähtsus). Palgatöö analüüs -paljud oskused kujundatakse juba koolieas nt püsivus, kellaaegadest kinnipidamine, vajalike ülesannete õigeaegne sooritamine, sh kodutööd. Palgatöö. Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres. Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms). Asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmine ja kogumine. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank, pangakaart (turvaline kasutamine). Raha kogumine.
7.Inimene, säästlikkus ja turvalisus 1) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; 2) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; 3) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; 4) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.	Säästlik tarbimine. Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Jäätmete liigiti kogumine. Olmejäätmete (eri liiki jätmed: tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises. Prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine. Ohutu käitumine liikluses. Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

2.10.8 Inimeseõpetus 6. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast kohatut käitumist/suhtlemist; 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe); 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist	Miks ja kuidas suhtleme: rääkimine ja kuulamine. Pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Valetamine, hädavale, süüteo ülestunnistamine, vabandamine. Iseseisvumine. Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine). Reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele. Suhtlemine sotsiaalvõrgustikes, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtelmise eesmärgid ja viisid. Rääkimine ja kuulamine. Inimeste mõjutamine. Suhtlemine sõpradega ja “sõpradega”. Enese kehtestamine. Arusaamatused ja tülid. Valetamine. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine. Olen iseseisev. Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega (erinevused, eesmärgid).
2. Mina ise 1) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms).	Minapilt, minu võimed ja oskused, huvitegevus. Õppimine ning õppimist segavad faktorid. Inimeste sarnasused ja erinevused. Enesehinnang. Mina-pilt ehk kes ma olen. Minu võimed ja oskused. Suhtumine endasse (liiga kõrged nõudmised endale jms).
3. Inimene ja tervis 1) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid; 2) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitade hulgast tervisele kasulikke; 3) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele.	Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsionidest. Inimese keha. Tugi- ja liikumiselundkond. Nahk. Närvisüsteem. Vereringeelundkond. Hingamiselundkond. Seedeelundkond. Erituseliikumine. Toidu- ja toidained. Toiduainete pakendiinfo (eri toidainete sisaldumine; parim enne jms). Toidu tähtsus. Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Tervislik toitumine. Esmaabi toidumürgituse korral. Üle- ja alatoitumine (dieetid ja nälgutamine), selle mõju tervisele.

	Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile, käitumisele (tegu-tagajärg seos). Energiajoogid.
4.Inimene ja areng 1) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust.	Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid. Muutuste aeg. Kehalised muutused murdeas .Poiste ja tüdrukute erinevused Üldine hügieen murdeas. Muid muutusi murdeas: nt esimesed tugevad tunded kellegi suhtes.
5.Inimene ja teave 1) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad.	Riietumine. Lähtuvalt olukorrast ja kehaehitusest sobiva riietuse, jalanõude valik. Noortemood (riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid. Pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine, keemiline puhastus. Juuste igapäevane hooldamine. Hooldusvahendid, suhtlemine juuksuriga. Küünte hooldamine, maniküür, pediküür.
6.Inimene ja kodu 1) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus).	Kodu ja koduümbros. Kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid. Suurpuhastus kodus. Tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid. Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine. Suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine. Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid. Nõmme!
7.Inimene ja teave 1) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet,	Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele.

meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); 2) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; 3) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske.	Teatmeteosed. Internet (kodukoha Nõmme lisanosa tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses). Kirjanikud, kunstnikud, sportlased jms Nõmmega seotud. Transport kodukohas, kodukoha ümbruses. Orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused. Telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkus, võimalikud riskid. Internetist info otsimine.
8. Inimene, säästlikkus ja turvalisus 1) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi; 2) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.	Kodukeemia kasutamine. WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine, kodukeemia ohutusalane teave (nt piktogramm pakendil), kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed. Puudu ravimite osa 7.klassis. Tulekahju tekkimise ohud koduses majapidamises. Ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmate tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

2.10.9 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klassi lõpetaja)

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukorras vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;
- 3) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ja turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 4) kirjeldab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 5) selgitab kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
- 6) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), mõistab kuidas ohuolukorras reageerida;
- 7) küsib teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
- 8) kirjeldab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes); tunneb end Eesti kodanikuna.

2.10.10 Inimeseõpetus 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Mina ise 1)teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; 2)teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);	Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused ja erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang. Erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laituksle, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused.
2.Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega 1)selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust ja erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; 2)kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms); 3)järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades; 4)väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 5)koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine).	Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslastearvamusega); konfliktide lahendamise võimalused. Suhtlussituatsioonid ja -strateegiad. Agressiivne ennastkehtestav ja alistuv käitumine. Süüdistamine, kriitika; ironia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja seos käitumisega. Mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol). Kutsumine, nõustumine ja keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslastega arvestamine jne.
3.Seksuaalsus ja lähedus 1)mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta; 2)väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda;	Armumine. Sõprus, armumine, armastus, kohtmas käimine/tutvumissuhte alustamine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine;

demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist.	vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral. Kutse esitamine ning ebameeldivale kutsele vastamine
4. Minu tervis 1) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi); 2) oskab endale ja teistele ohtlikes olukordades ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; 3) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid).	Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Arsti (kiirabi, perearsti, hambaarsti) poole pöördumine. Registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel. Tuntumad ravimtaimed. Korjamine, säilitamine, apteegist ostmine, kasutamine. Enamlevinud nakkushaigused, nende levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi maoja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.
5. Töö ja raha 1) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); 2) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid.	Töö lapse ja täiskasvanu elus. Tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused, kohusetunne ja vastutus tulemuste eest. Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud, erievad liigid. Eluasemekulud (vesi, elekter, kütte, üür), toit, riided, transport, meelelahutus jms.
6. Arukas tarbimine 1) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida.	Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel. Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubateenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustamine, keeldumine.
7. Teave ja infovahetus 1) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (ekirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;	Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle saamise protsess ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine ka internetis. Kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine.

2) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada; 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpistuatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; 4) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest.	Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-kiri, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, mil tuleb pöörduda politseisse.
8. Kodu ja kodukant 1) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine); 2) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid).	Eestimaal elavad teised rahvused. Kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba. Toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine. Võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähikümbruses jne, tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas (nt Pääsküla raba, Harku mets), planeerimine koosteguvuses, info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms). Noorteüritused, -peod. Kodused peod; kooli-, linna- jm peod ja käitumine, riskid. Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine, eelised võrreldes ühistranspordiga, kaasnevad võimalikud riskid.

2.10.11 Inimeseõpetus 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1.Käitumine rühmas 1) arvestab ühisteguvuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpistuatsioonis lahendusi;	Rühmakäitumine. Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;	
2. Lähisuhted ja pere 1) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; 2) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist; 3) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks.	Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkumine. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus. Sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine. Füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasuja hoolduspered), pereliikmete roll perekonnas (vrdl minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.
3. Tervise hoidmine 1) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; 2) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; 3) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi); 4) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid; 5) teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle	Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvaja põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses), meditsiiniuasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse

lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;	telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, pörutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusvärsus. Kaitseüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitseüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi
4. Riskikäitumine 1) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervise teabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole; 2) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite olemisel ja tarbimisel.	Toimetulek vägivallaga. Vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas. Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi.
5. Inimene ja välimus 1) hoolitseb oma riide eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riide hooldusmärkide tähendusi.	Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt koolilõpupidu); taaskasutus. Rõivaste ja jalatsite hooldus, hooldusmärgid.
6. Inimene ja teave 1) teab ja leiab olulisi infoallikaid.	Kohalik ajaleht (Nõmme Sõnumid). Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet, selle usaldusvärsus.
7. Inimene, asjad ja raha	Arve avamine pangas, hoiuse igapäevane kasutamine, pangakaart (sularahaautomaat jne).

1) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;	Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud, ostukoha valik (kauplus, turg jms), kulude planeerimine päevaks, nädalaks, ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused. Menüü, arve, käitumisetikett, toidu kojutellimine. Kataloogikaubandus, e-pood (tellimine, riskid, kauba tagastamine).
8.Edasiõppimise võimalused 1) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi; 2) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.	Eneseanalüüs. Huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused, mis toetaksid teatud ameti pidamist. Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused). Huvi tekitamine edasiõppimise vastu.

2.10.12 Inimeseõpetus 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1.Lähisuhted 1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi); 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele; 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas; 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi.	Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine, loote areng, loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine, ettevalmistused imiku hooldamiseks, sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms), kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused, peamised kuluartiklid lapseas, lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imikuja lapseiga. Peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele. Lapse arendamine-õpetamine, eakohased mänguasjad, raamatud jms, mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja -vägivald. Tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi. Uimastite tarbija perekonnas, mõju (pere) majanduslikule olukorrale, suhetele.

	Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahus elava vanema kohustused lapse kasvatamisel.
2. Eelarve planeerimine 1) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi; 2) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm); 3) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Pere sissetulekud sh palk, toetused. Igapäevaste kulutuste planeerimine- eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg. Kulutuste kasv perekonna suurenemisel sh lemmiklooma võtmisel. Suurte väljaminekute planeerimine, soovid, võimalused, riskid. Raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising. Kaupade-teenuste garantii, müüjalt teabe hankimine, garantiivõimaluste-tingimuste kohta.
3. Eluase 1) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi; 2) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused, üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu oht. Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).
4. Karjääri planeerimine 1) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku; 2) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; 3) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid; 4) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms), kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused töötajale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutused, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

3. Õppeaine: Ajalugu

3.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Ajalugu kuulub sotsiaalainete ainevaldkonda ning toetab õpilase kujunemist teadlikuks ja vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks. Ajalooõpetus aitab mõista mineviku, oleviku ja tuleviku seoseid ning kujundab arusaama ühiskonna arengust ajas.

Lihtsustatud õppes on ajaloo roll toetada õpilaste ajataju, põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja ühiskondlike nähtuste teadvustamise oskuse kujunemist. Õpe lähtub konkreetsetest näidetest ning seostub õpilase igapäevaelu, kodukoha ja Eesti ajalooa. Selline lähenemine aitab õpilasel mõista, et ajalugu ei ole üksnes kaugete sündmuste kogum, vaid seotud ka tema enda elukeskkonna ja kogukonnaga.

Ajalugu loob aluse ühiskonnaõpetuse õppimiseks ning toetab arusaama riigi, demokraatia ja kodaniku rolli kujunemisest. Ajaloo kaudu kujunevad väärtushoiakud, mis toetavad austust inimõiguste, kultuurilise mitmekesisuse ja demokraatlike põhimõtete vastu.

Sotsiaalainete ainevaldkonnas täidab ajalugu siduvat rolli, aidates mõtestada ühiskonna arengut ning seostada erinevates ainetes käsitletavaid teemasid terviklikuks arusaamaks inimesest ja ühiskonnast.

3.1.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas (ühiskonnaõpetus)

Ühiskonnaõpetus kuulub sotsiaalainete ainevaldkonda ning toetab õpilase kujunemist teadlikuks ja aktiivseks kodanikuks. Õppeaine keskendub riigi ja ühiskonna toimimise põhimõtete, kodaniku õiguste ja kohustuste ning demokraatlike väärtuste mõistmisele.

Lihtsustatud õppes on ühiskonnaõpetuse eesmärk toetada õpilase praktilist toimetulekut ühiskonnas, arendada otsustusoskust ning kujundada vastutustundlikku suhtumist iseendasse ja teistesse. Õppetegevus seostub õpilaste igapäevaelu ja tulevikuga, aidates mõista oma rolli kogukonnas ja riigis.

Ühiskonnaõpetus toetab ajalooõppes omandatud teadmiste mõtestamist ning aitab siduda minevikusündmused tänapäeva ühiskonnakorralduse ja kodanikueluga.

3.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Ajalooõpetus põhikoolis kujundab õpilastes huvi mineviku ja minevikus toimunu vastu ning toetab arusaama sellest, kuidas inimeste elu, ühiskond ja elukeskkond on ajas muutunud. Õppeaines käsitletakse õpilastele arusaadavaid sündmusi ja nähtusi nii oma lähikeskkonnas, Eesti kui ka maailma ajaloo kontekstis. Õppesisu ülesehitus lähtub kontsentrisuse põhimõttest: alustatakse õpilasele tuttavast ja liigutakse järk-järgult laiemate ajalooliste teemade juurde, toetudes ajateljele ja varasematele teadmistele.

Hiiu Koolis on ajalooõpetuses oluline roll õpilaste igapäevasel elukeskkonnal. Nõmme piirkonna ajalugu võimaldab siduda õpitavat vahetute kogemuste, tuttavate paikade ja isiklike tähelepanekutega. Nõmme asustusloos, raudtee rajamise, Glehni pärandi, ajalooliste hoonete, endiste külade (Hiiu, Kivimäe, Liiva) ning looduslike maastike käsitlemine aitab õpilastel mõista, et ajalugu ei ole pelgalt kaugete sündmuste kogum, vaid seotud ka nende enda elukoha, kogukonna ja perekonna looga.

Ainespetsiifilise erisusena kasutatakse õppetegevustes visuaalseid ja praktilisi õppemeetodeid, kordamist ning seostamist varem õpituga. Õpilasi suunatakse märkama ajaloolisi muutusi ja järjepidevust ning mõistma, kuidas minevik mõjutab tänapäeva elu ja tulevikku.

3.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

Lihtsustatud õppes arvestatakse õpilaste arengulisi iseärasusi ning õppetegevus korraldatakse vastavalt arenguperioodidele (6.–7. klass ja 8.–9. klass). Selline jaotus ei lähtu üksnes klassiastmetest, vaid õpilaste kognitiivse, kõnelise ja sotsiaalse arengu seaduspärasustest.

Ajalugu algab Hiiu Koolis 6. klassist. 9. klassis lisandub ühiskonnaõpetus. Õppetegevuse kavandamisel arvestatakse õpilaste abstraktse mõtlemise, ajas orienteerumise ja põhjus-tagajärg seoste mõistmise järkjärgulist kujunemist, et toetada nende teadlikku ja vastutustundlikku toimetulekut ühiskonnas.

3.3.1 Õppetegevus 6.-7. klassis

6.–7. klassis kujundatakse õpilastes esmane süsteemne arusaam ajaloost kui ajas toimunud muutuste ja protsesside käsitlusest.

Õpilased:

- õpivad kasutama ajatelge ja ajamõisteid;
- mõistavad lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid;
- tutvuvad Eesti ajaloo ja maailma ajaloo olulisemate sündmuste ning isikutega;
- seostavad minevikus toimunut tänapäeva eluga.

Õppetegevus on konkreetne, visuaalne ja õpetaja juhendamisel toimuv. Kasutatakse pildimaterjali, lihtsustatud allikaid, skeeme, ajajoont ning kordamist. Õpilasi suunatakse märkama muutusi ja järjepidevust ajas ning siduma õpitut oma kodukoha ja igapäevaeluga.

3.3.2 Õppetegevus 8.-9. klassis (ajalugu)

8.–9. klassis süveneb arusaam ajaloolistest protsessidest ja nende mõjust tänapäevale.

Õpilased:

- analüüsivad sündmuste põhjuseid ja tagajärgi;
- võrdlevad erinevaid ajastuid ja eluviise;
- mõistavad riigi, kultuuri ja identiteedi kujunemist;
- arendavad oskust hinnata erinevaid vaatenurki.

Õppetegevus on arutlevam ja probleemikesksem, kuid toetub jätkuvalt selgele struktuurile, visuaalsetele vahenditele ja kordamisele. Õpilasi suunatakse seostama ajaloolisi sündmusi tänapäeva ühiskondlike protsessidega.

3.3.3 Õppetegevus 9. klassis (ühiskonnaõpetus)

Üheksandas klassis lisandub ühiskonnaõpetus, mida õpitakse ajalooõppe raames vastavalt lihtsustatud õppekavale. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on toetada õpilase kujunemist teadlikuks ja vastutustundlikuks kodanikuks ning arendada arusaama ühiskonna toimimisest.

Õpilased tutvuvad riigi ja ühiskonna toimimise põhimõtetega, kodaniku õiguste ja kohustustega ning demokraatliku ühiskonna väärtustega. Käsitletakse ühiskonna institutsioone, majanduse ja töömaailma põhialuseid ning osalusvõimalusi kogukonnas ja riigis.

Ühiskonnaõpetuse teemad seostuvad ajalooõppes käsitletud protsessidega ning aitavad õpilasel mõtestada mineviku ja tänapäeva ühiskonna seoseid. Õppetegevus on arutlev ja elulähedane ning toetab kriitilise mõtlemise, otsustusoskuse ja ühiskondliku vastutuse kujunemist.

Õpetuses kasutatakse praktilisi ülesandeid ja näiteid igapäevaelust, et toetada õpilase toimetulekut ning eluliste oskuste kujunemist.

3.4 Päädevuste arendamine ajaloos

Kultuuri- ja väärtuspäädevus

Ajalooõpetus toetab kultuuri- ja väärtuspäädevuse kujunemist, aidates õpilasel mõista oma kuuluvust Eesti riiki ning rahvuslikku ja kultuurilist identiteeti. Õpilased tutvuvad erinevate rahvaste ja kultuuridega ning õpivad väärtustama kultuurilist mitmekesisust. Ajalooliste sündmuste ja eluviiside käsitlemise kaudu kujundatakse lugupidav suhtumine teistesse inimestesse ning arusaam ühiskonnas jagatud väärtuste olulisusest.

Sotsiaalne ja kodanikupäädevus

Ajalooõpetus arendab õpilase sotsiaalset ja kodanikupäädevust, suunates teda mõistma ühiskonna toimimist, reeglite ja kokkulepete tähtsust ning kodaniku rolli riigis. Õpilased õpivad tundma oma õigusi ja kohustusi, arvestama teistega ning lahendama konflikte rahumeelselt. Ajalooliste näidete kaudu kujuneb arusaam vastutusest, koostööst ja osalusest ühiskonnaelus.

Enesemääratluspäädevus

Ajalooõpetus toetab õpilase enesemääratluspäädevuse kujunemist, aidates tal mõista iseennast õppijana ja ühiskonna liikmena. Õpilasi suunatakse märkama oma võimeid, huve ja arenguvõimalusi ning kujundama arusaama õppimise vajalikkusest. Ajalooliste isikute ja sündmuste käsitlemine aitab mõtestada valikute, vastutuse ja tervislike eluviiside olulisust.

Õpipäädevus

Ajalooõpetuses kujundatakse õpipäädevust läbi õppimise kavandamise, info otsimise ja kasutamise ning õpitegevuste analüüsimise. Õpilased õpivad kasutama erinevaid teabeallikaid, töötama juhendamise toel ning tundma huvi uute teadmiste ja oskuste vastu. Ajalooõpetus toetab oskust seostada uusi teadmisi varasematega ning rakendada õpitut nii õppetöös kui ka igapäevaelus.

Suhtluspäädevus

Ajalooõpetus arendab suhtluspäädevust arutelude, jutustamise, lugemise ja kirjutamise kaudu. Õpilasi suunatakse väljendama oma mõtteid ja seisukohti arusaadavalt ning arvestama suhtlemisel olukorra ja kaaslastega. Ajalooliste teemade käsitlemine loob võimalusi õppida kuulama teisi, põhjendama oma arvamust ning suhtuma erinevatesse vaatenurkadesse lugupidavalt.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiapäädevus

Ajalooõpetuses toetatakse matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiapäädevuse kujunemist ajatelgedele, kronoloogia ja tehnoloogia arengu käsitlemise kaudu. Õpilased õpivad mõistma aja kulgumist, sündmuste järgnevust ning inimtegevuse mõju loodusele. Tehnoloogiliste muutuste ja keskkonnateemade käsitlemine aitab kujundada hoolivat ja vastutustundlikku suhtumist elukeskkonda.

Ettevõtlikkuspäädevus

Ajalooõpetus toetab ettevõtlikkuspäädevuse arengut, kujundades õpilastes töökust, algatusvõimet ja vastutustunnet. Ajalooliste näidete kaudu mõistetakse, kuidas inimeste otsused ja tegevused on mõjutanud ühiskonna arengut. Õpilasi suunatakse nägema seoseid hariduse, töö ja tulevikuvõimaluste vahel ning võtma vastutust oma tegude eest.

Digipäädevus

Ajalooõpetuses arendatakse digipädevust info otsimise ja kasutamise kaudu digikeskkondades. Õpilased õpivad kasutama digivahendeid eesmärgipäraselt ja turvaliselt ning hindama digiallikate usaldusväärsust. Digipädevus toetab ajalooõppes iseseisvamat õppimist ja teadlikku toimetulekut kaasaegses teabekeskkonnas.

3.5 Läbivate teemade käsitlemine ajaloos

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Ajalooõpetuses kujundatakse arusaama õppimise vajalikkusest kogu elu jooksul ning seostest hariduse, töö ja ühiskonna arengu vahel. Õpilasi suunatakse mõistma erinevaid rolle ja elukutseid ajaloos ning märkama, kuidas teadmised ja oskused on eri ajastutel mõjutanud inimeste toimetulekut ja valikuid. See loob aluse teadlikumaks tuleviku kavandamiseks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Ajalootundides käsitletakse inimtegevuse mõju looduskeskkonnale läbi erinevate ajastute. Õpilased õpivad mõistma, kuidas varasemad eluviisid ja otsused on mõjutanud keskkonda ning kuidas ajalooline kogemus aitab kujundada keskkonnahoidlikke ja vastutustundlikke hoiakuid tänapäeval.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Ajalooõpetus toetab arusaama ühiskonna toimimisest ning kodaniku rollist riigi ja kogukonna arengus. Õpilasi suunatakse arutlema kodukoha ja riigi ajaloo, probleemide ja arengute üle ning kujundatakse hoiakut, et igaühel on vastutus ühiskonna ja kultuuripärandi säilimise eest. Ajalooliste näidete kaudu mõistetakse kodanikukohustuste ja aktiivse osaluse tähtsust.

Kultuuriline identiteet

Ajalooõpetuses tutvustatakse eestluse kujunemist ning Eesti ja maailma kultuurilugu. Õpilased õpivad väärtustama oma rahvuskultuuri, kombeid ja traditsioone ning mõistma kultuurilise mitmekesisuse tähtsust. Samal ajal kujundatakse lugupidavat suhtumist teistesse rahvastesse ja kultuuridesse.

Teabekeskkond

Ajalooõpetus arendab oskust otsida, kasutada ja hinnata erinevaid teabeallikaid, sealhulgas raamatuid, muuseumi ja digikeskkondi. Õpilasi suunatakse kriitiliselt suhtuma ajaloolisse teabesse ning mõistma, et ajalugu võib olla tõlgendatav sõltuvalt allikatest ja vaatenurkadest.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Ajalootundides käsitletakse tehnoloogia arengut läbi aegade ning selle mõju inimeste eluviisile ja ühiskonna arengule. Õpilased õpivad mõistma, kuidas leiutised ja uuendused on mõjutanud ajaloo kulgu ning aidanud kaasa ühiskondlikele muutustele.

Tervis ja ohutus

Ajalooõpetuses pööratakse tähelepanu inimese tervisekäitumisele ja eluolule eri ajastutel. Õpilased saavad teadmisi sellest, kuidas tervis, hügieen ja ohutus on olnud olulised nii minevikus kui ka tänapäeval ning kuidas ajalooline kogemus aitab väärtustada tervist säästvaid harjumusi.

Väärtused ja kõlblus

Ajalooõpetus toetab demokraatlike väärtuste, sallivuse ja vastastikuse lugupidamise kujunemist. Ajalooliste sündmuste ja olukordade käsitlemine aitab õpilastel mõista erinevaid seisukohti, arutleda väärtushinnangute üle ning kujundada oskust oma arvamust viisakalt ja põhjendatult väljendada.

3.6 Lõiming teiste õppeainetega

Ajalugu ja eesti keel

Ajalooõpetus lõimub eesti keelega lugemis-, kirjutamis- ja eneseväljendusoskuse arendamise kaudu. Õpilased loevad ja mõistavad ajaloolisi tekste, õpivad leidma tekstidest olulist teavet ning väljendama oma mõtteid suuliselt ja kirjalikult. Ajalooliste sündmuste ja eluviiside kirjeldamine toetab sõnavara arengut ning oskust jutustada, selgitada ja arutleda.

Ajalugu ja matemaatika

Ajalooõpetus seostub matemaatikaga ajatelje, sündmuste järgnevuse ja aja mõistmise kaudu. Õpilased õpivad kasutama mõisteid enne ja pärast, arvutama sündmuste toimumisaega ning mõistma ajaühikuid, nagu aasta, aastakümme ja sajand. Matemaatilisi oskusi rakendatakse kronoloogia mõistmisel ja ajalooliste protsesside ajalisel järjestamisel.

Ajalugu ja loodusõpetus

Ajaloo ja loodusõpetuse lõimingus käsitletakse inimeste ja looduse suhteid erinevatel ajaperioodidel. Õpilased õpivad mõistma, kuidas keskkond on mõjutanud inimeste eluviisi ning kuidas inimtegevus on omakorda kujundanud looduskeskkonda. Õppekäigud ja vaatlused toetavad seoste loomist ajaloolise ja looduskeskkonna vahel.

Ajalugu ja inimeseõpetus

Ajalooõpetus lõimub inimeseõpetusega inimese eluviiside, tervisekäitumise ja inimsuhete käsitlemisel läbi aegade. Õpilased õpivad mõistma, kuidas väärtused, kombed ja sotsiaalsed suhted on ajas muutunud ning kuidas need mõjutavad inimeste igapäevaelu. Lõiming toetab arusaama inimese rollist ühiskonnas ja vastutusest iseenda ning teiste ees.

Ajalugu ja kunstiained

Ajaloo ja kunstiainete lõiming võimaldab vaadelda ajastute iseloomu läbi visuaalse kultuuri. Õpilased tutvuvad eri aegade eluasemete, tarbeesemete ja kunstiliste väljendusviisidega ning õpivad seostama neid ühiskondlike ja kultuuriliste muutustega. Muuseumide ja näituste külastamine ning filmide vaatamine toetavad ajaloo elamuslikku ja terviklikku mõistmist.

Ajalugu ja tööõpetus

Ajalooõpetus lõimub tööõpetusega tööriistade, töövõtete ja materjalide arengu käsitlemisel. Õpilased õpivad mõistma, kuidas töö ja tehnilised oskused on ajas muutunud ning kuidas need on mõjutanud inimeste toimetulekut ja eluviisi. Praktiline tegevus aitab seostada ajaloolisi teadmisi käelise ja igapäevase tööga.

Ajalugu ja liikumisõpetus

Ajalooõpetus lõimub liikumisõpetusega eelkõige õppekäikude, väljasõppe ja liikumist eeldavate õppetegevuste kaudu. Ajalooliste paikade, muuseumide ja kodukoha kultuuripärandi külastamine eeldab liikumist, ruumis orienteerumist ning ohutut ja reeglitele vastavat käitumist. Õpilased õpivad arvestama oma võimeid, liikumise ohutust ning koostööd rühmas, seostades kehalise aktiivsuse õppimise ja keskkonna tundmaõppimisega. Lõiming toetab tervislike eluviiside, vastutustundliku käitumise ja õues liikumise väärtustamist.

3.5 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetamisel lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest ning vastavate õppeainete õpitulemustest. Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ning võrdlust varasema tasemega.

Hindamisel pööratakse tähelepanu eelkõige õpilase:

- arusaamisele ajalooliste ja ühiskondlike nähtuste olemusest;
- oskusele kirjeldada sündmusi, protsesse ja isikuid;
- arusaamisele lihtsamatest põhjus-tagajärg seostest;
- oskusele kasutada õpitud mõisteid;
- oskusele seostada ajaloolisi ja ühiskondlikke teemasid tänapäeva ja oma kogemusega;
- arutlus- ja eneseväljendusoskusele.

Hindamisel ei keskenduta üksnes faktiteadmistele, vaid eelkõige arusaamisele ja oskusele teha lihtsamaid järeldusi. Väärtustatakse osalemist aruteludes, argumenteeritud seisukoha kujundamist ning oskust kuulata ja arvestada teiste arvamustega.

Vajaduse korral kohandatakse hindamisviise (nt suuline vastamine, vähendatud kirjalike tööde maht, pikem mõtlemisaeg). Osaoskusi võib hinnata eraldi (nt teadmised, arutlus, mõistete kasutamine).

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Hindamisel ei hinnata õpilase isiklikke maailmavaateid ega veendumusi, vaid õpitulemuste saavutamist ja arutlusoskust vastavalt õppekavas sätestatule.

3.6 Õppekorralduse erisused

Hiiu Koolis lähtutakse õppekorralduses õpilaste individuaalsetest arenguvajadustest ning rakendatakse paindlikke ja toetavaid lahendusi, mis võimaldavad tagada jõukohase ning eesmärgipärase õppeprotsessi.

Õppekorralduse erisused hõlmavad järgmisi põhimõtteid:

- **Väiksemad õpperühmad**, mis võimaldavad individuaalsemat juhendamist ja pidevat tagasisidet.
- **Diferentseeritud õpe**, kus õppesisu, -tempo ja -maht kohandatakse vastavalt õpilase võimetele ja arengutasemele.
- **Individuaalsed õppekavad (IÕK)** või kohandatud õpieesmärgid vastavalt vajadusele.
- **Struktureeritud tunnikava** - selge tööjärjekord ja korduvate tegevusmustrite kasutamine.
- **Õppetegevuse jaotamine väiksemateks etappideks**, et toetada tähelepanu, töömälu ja ülesannete lõpuleviimist.
- **Regulaarsed liikumis- ja puhkepausid** arvestades õpilaste keskendumisvõime eripärasid.
- **Koostöö tugispetsialistidega** (eripedagoog, logopeed, psühholoog, sotsiaalpedagoog) õppeprotsessi toetamiseks.
- **Tihe koostöö lapsevanematega**, et tagada järjepidevus kooli ja kodu vahel.

Õppetöö viiakse läbi õpilasele sobivas tempos, võimaldades kordamist, kinnistamist ja oskuste järkjärgulist kujunemist. Hindamine on toetava iseloomuga ning keskendub õpilase arengule ja edasiliikumisele.

Õppekorralduse eesmärk on tagada, et iga õpilane saaks õppida turvalises, arvestavas ja arengut toetavas keskkonnas, kus tema individuaalsed eripärad on süsteemselt arvesse võetud.

3.7 Õppekeskkonna erisused

Teadmiste ja oskuste kujunemiseks tagab Hiiu Kool turvalise, struktureeritud ja õpilase arenguvajadusi arvestava õppekeskkonna. Õppekeskkond hõlmab nii füüsilisi tingimusi, õppevahendeid ja -materjale kui ka sotsiaalset ja pedagoogilist keskkonda, milles õppimine toimub.

Olulisel kohal on:

- selge ruumiline ja ajaline struktuur;
- vähendatud kõrvalised ärritajad ning keskendumist toetav keskkond;
- eakohane ja jõukohane õppevara;
- toetav ja juhendav õpetaja–õpilase koostöö;
- turvaline ning usalduslik suhtluskliima.

Hiiu Koolis arvestatakse, et LÕ-õpilaste õppimine eeldab suuremat juhendamist, kordamist ja visualiseerimist. Õppimine kavandatakse väiksemateks, selgelt piiritletud tegevusosadeks ning uued teadmised seostatakse teadlikult varasemate kogemustega. Õpetaja toetab õpilast mõistete kujundamisel, seoste loomisel ja ülesannete lahendamisel, pakkudes vajadusel täiendavaid selgitusi, näidiseid ja suunavaid küsimusi.

Õppeprotsessis arvestatakse, et õpilaste täidesaatvad funktsioonid, töömälu, tähelepanu ning kõne areng võivad olla eakohasest erinevad. Seetõttu:

- kasutatakse visuaalseid abivahendeid (skeemid, pildid, tegevusjuhised);
- toetatakse ülesannete planeerimist ja tegevuste järjestamist;
- võimaldatakse individuaalset tempot;
- rakendatakse diferentseeritud ja vajadusel individuaalset õpet;
- tehakse koostööd tugispetsialistidega.

Õppimine toimub tihedas koostöös õpetaja ja õpilase vahel. Täiskasvanu suunab õpilase tegevust sobival keerukuse astmel, toetab iseseisvuse järkjärgulist kujunemist ning loob tingimused õnnestumiskogemuse saamiseks.

Hiiu Kooli õppekeskkonna eesmärk on toetada iga õpilase maksimaalset arengut, arvestades tema võimeid, eripärasid ja individuaalset arenguteed.

3.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

3.7.1 Õpitulemused II kooliastme lõpetamiseks (6.klassi lõpetaja)

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

3.7.2 Ajalugu 6. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1.Ajalugu- mis see on? 1)Mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest.	Mis on ajalugu? Ajalugu kui lugu inimese ja paiga muutumisest ajas. Mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka ümbritsevas maailmas ongi ajalugu.

	Seosed Nõmme kui kodukohaga – kuidas Nõmme on ajas muutunud (raudtee rajamine, asumite kujunemine).
2) Mõistab ajatelje tähendust; märgib oma sünniaja ja käesoleva aasta.	Ajateljelt info leidmine, ajatelje koostamine. Aastad, kümnendid, sajandid. Ajateljel Nõmme olulisemad daatumid (nt Nõmme alevi teke, raudtee avamine 1872, linnaõigused 1926).
3) Räägib pereliikmetest ja nende lapsepõlvest.	Perelood, põlvkonnad, sugupuu. Peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid. Nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid. Nõmme kui paljude perede kujunemislugu: vanavanemate jutud elust Nõmmel, endised külad (Hiiu, Kivimäe, Liiva).
4) Koostab lihtsa sugupuu.	Sugupuu skeemid, ülesehitusega tutvumine. Saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest. Nimetab seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust. Seos võimalusel Nõmmel elanud esivanemate lugudega.
	Mõisted: Ajatelg; Jeesus Kristus, mõisted eKr ja pKr; aastakümme, -sada (sajand), -tuhat; perekond; põlvkond; sugupuu; esivanemad; sugulased ja hõimlased; ajalugu.
2. Meenutused kui ajalooallikad 1) Oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel; 2) oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus; 3) oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus; 4) oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval.	Erinevusi tänapäeva ja varasemate aegade eluolus. Eluolu muutumine ajas. Inimeste toitumis- ja riietumisvõimalused minevikus ja tänapäeval. Sarnasused ja erinevused enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel. Koolielu võrdlemine: tänapäeval ja minevikus. Nõmme koolielu varem ja nüüd; Hiiu jaama roll; Glehni mõisa ümbrus.

	Mõisted: lapsepõlv, minevik ja tänapäev
1) nimetab kodukoha vanemaid hooneid/ kalmistuid; 2) võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi; 3) teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet; 4) oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloosündmusi.	Ehitusstiilid, elamistingimused. Nimetab sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus. Võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi. Nimetab kodukoha vanemaid hooneid. Nõmme puitmajad, Glehni loss, ajaloolised jaamad vs tänapäeva hooned.
3. Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad 1) Uurib ja kirjeldab vana eset ning võrdleb sellega tänapäevast eset. 2) Nimetab mõningaid muuseume. 3) Teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse. 4) Nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume. 6) Teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse; 7) Nimetab ja eristab ajalooallikaid. 8) Mõistab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet.	Esemeline allikas. Uurib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega. Näited Nõmme koduloomuuseumi eksponaatidest või vanad fotod. Muuseumid ja arhiivid. Nõmme koduloomuuseum, Glehni pargi objektid. Pildi-, eseme- ja teksti-allikad. Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv Raamatud räägivad ajaloost. Filmid räägivad ajaloost Arhiivide tähtsus, mida seal säilitatakse. Arheoloogia. Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues. Allikad Nõmme ajaloo uurimiseks (vanad kaardid, fotod, raudteeplaanid vms).
	Mõisted: muuseum ja arhiiv; ajalooallikas; rehetare; arheoloog; kalmistu ja kalme; linnamägi.
4.Kodukoht läbi aegade 1) Teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele; 2) teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused);	Muinasaegne asustus. Võrdlus Nõmme piirkonna hilisema asustusega. Töö kaardiga, kaardi lugemine, kontuurkaardi täitmine, esimesed asulakohad Eesti alal. Esimesed märgid inimasustusest. Leiud ja seos esmaste inimasustustega.

3) oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta.	Üldine eluolu eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused). Tööriistade areng. Tänapäevase ja vanavanemate lapsepõlveaegse kodukoha võrdlemine. Muinasaja inimeste tegevuste dramatiseerimine, paaris- ja rühmatöö. Leiab kaardilt Eesti ja oma kodukoha. Nimetab mõningaid Eesti ajalugu käsitlevaid raamatuid või filme.
	Mõisted: jääaeg, muinasaeg, keskaeg, uusaeg, uusim aeg; inimasustus.

3.7.3 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klassi lõpetaja)

9. klassi lõpetaja (ajalugu):

- 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
- 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
- 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
- 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist;
- 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

9. klassi lõpetaja (ühiskonnaõpetus):

- 1) mõistab, et Eesti on demokraatlik õigusriik ning teab riigi toimimise põhialuseid;
- 2) nimetab olulisemaid riigi institutsioone (nt Riigikogu, Vabariigi Valitsus, president, kohus) ja kirjeldab nende peamisi ülesandeid;
- 3) teab kodaniku põhiõigusi ja -kohustusi ning mõistab nende tähtsust igapäevaelus;
- 4) selgitab demokraatia põhimõtteid ning oskab tuua näiteid kodaniku osalusvõimalustest;
- 5) mõistab töö, ettevõtluse ja majanduse rolli ühiskonnas;
- 6) teeb lihtsamaid otsuseid raha ja tarbimisega seotud olukordades;
- 7) arutleb ühiskondlike probleemide üle ning väljendab oma arvamust viisakalt ja põhjendatult;
- 8) kasutab õpetaja juhendamisel teavet erinevatest allikatest ning eristab lihtsamaid fakte ja arvamusi;
- 9) mõistab sallivuse, võrdsuse ja inimõiguste tähtsust mitmekesises ühiskonnas.

3.7.4 Ajalugu 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Muinasaeg 1. Joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud. 2. Kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal. 3. Nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure. 4. Selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist. 5. Kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõttuga. 6. Kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu.	Ajaarvamisest Joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eesti alal. Kirjeldab kuidas tekkis ja lõppes jääaeg. Loetleb esimesi asulakohti Eesti aladel ning mida seal on leitud. Leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha. Kiviaeg. Tule kasutuselevõtt. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Metallide kasutuselevõtt. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus, kordamine. Kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul.
	Mõisted: korilus, korilased ja kütid; tulekivi; metall ja sulam; tina, vask, pronks, raud.
2. Muinasaeg Eestis 1. Teab, kuidas tekkis ja lõppes jääaeg 2. Joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eestis 3. Leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha. 4. Näitab Eesti kaardil esimesi asulakohti. 5. Kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul 6. Nimetab eestlaste naaberrahvaid ja -riike ja näitab neid kaardil.	Jääaja lõpp ja esimesed inimasustused. Muistsete eestlaste eluolu, võrdlus tänapäevaga. Eestlased muinasaja lõpus. Eestlaste naaberrahvad ja kujunevad riigid Erinevate metallide (vask, tina, raud) ja pronksi (sulam) uurimine; Erinevate põllukultuuride uurimine ja võrdlemine (nt nisu ja oder). Kordamine
	Mõisted: jääaeg; inimasustus ja asula; muistne; ohverdamine ja hiied; linnus; riik; naaberrahvas ja -riik.

3. Vanaaeg 1. Märgib ajateljele vanaaja ning selle olulisemad daatumid (nt kirja teke, Cheopsi püramiidi rajamine, Suure Hiina müüri ehitamine jne) 2. Mõistab, miks vanaaja riigid tekkisid suurte jõgede äärde. 3. Nimetab vanaaja riikidest pärinevaid leiutisi ja uuendusi (nt ehituses). 4. Nimetab vanaaja riikide kultuurisaavutusi. 5. Selgitab abiga olulisemaid teemakohaseid mõisteid. 6. Kirjeldab, kuidas ristiusk tekkis ja millised on ristiuse põhimõtteid.	Linnade tekke põhjused, asukoha tähtsus. Mesopotaamia. Vana-Egiptus. Vana-India. Vana-Hiina. Vana-Kreeka. Vana-Rooma. Ristiusu teke. Leiutised, uuendused, kultuurisaavutused, erinevatest riikidest. Tutvumine leiutistega jooniste, pildimaterjali kaudu. Töö kontuurkaardiga, ajateljele daatumite märkimine. Kordamine
	Mõisted: tamm, kanal ja niisutusviljelus; kliima; kiilkiri; kultuur; sumerid; seadused; linnriik; tempel, jumalad ja preestrid; valitsejad (vaarao, kuningas, keiser); ori; püramiid ja muumia; papüürus ja hieroglüüfid; olümpiamängud; tsement; gladiaator; ladina keel; kristlus ja piibel.
4.Keskaeg ja feodaalkord 1. Märgib ajateljele keskaja. 2. Nimetab põhilisi ühiskonnaklasse. 3. Kirjeldab lühidalt talupoegade ja feodaalide elu. 4. Kirjeldab piltide abil keskaegset linna (nt Tallinna näitel) ja selle elanikke ning nende tegevusalasid. 5. Teab, mis on kirik ja mis on selle ülesanded. 6. Teab, millist rolli omas kirik keskaja inimese elus.	Keskaja üldiseloostus, ajateljel kujutamine. Põlluharimise areng keskajal. Talupoegade eluolu, raskused igapäevaelus. Feodaalide eluolu, elutingimused. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik ja ristosjad Kordamine

7. Teab, miks katoliku kirik algatas ristisõjad.	Dramatiseering: talupoja ja mõisniku suhted, keskaegne turg jms. Muuseumikülastus
	Mõisted: keskaeg; feodaal; teotöö; vaimulik; naturaalmajandus; pärisorjus; rüütel ja kannupoiss; raekoda, raad; tsunft; meister, sell, õpipoiss; katoliku kirik; paavst, piiskop, preester; klooster, munk ja nunn; pühak, palverännak; rüütlordu; Ristisõda.
5. Eestlaste muistne vabadusvõitlus 1. Märgib ajateljele muistse vabadusvõitluse toimumisaja. 2. Mõistab näidete varal, miks ristisõda meie aladele laienes. 3. Teab, millistest riikidest ristisõdijad tulid. 4. Teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid lahinguid ja nende tulemusi ning tähtsamaid isikuid. 5. Teab, kuidas lõppes muistne vabadusvõitlus, mis see eestlastele kaasa tõi ja mis oli kaotuse põhjuseks.	Liivlaste ja lätlaste alistamine ristisõja käigus. Muistse vabadusvõitluse algus, selle tekkepõhjused. Muistse vabadusvõitluse olulisemad lahingud. Taanlased Põhja-Eestis. Muistse vabadusvõitluse lõpp. Eestlaste lüüasaamise põhjused, tagajärjed. Töö kontuurkaardiga, daatumite kandmine ajateljele. Kordamine
	Mõisted: ristitu ja pagan; Mõõgavendade ordu; eestlaste vanemad; muistne vabadusvõitlus; kroonika ja kroonik; kiviheitemasin, piiramistorn; katk.
6. Eestlased võõra võimu all 1. Nimetab kaardi abil, kes valitsesid Eesti alasid pärast muistset vabadusvõitlust. 2. Märgib ajateljele Jüriöö ülestõusu ja reformatsiooni toimumisajad.	Eesti ala pärast vallutust, uued valitsejad Eesti alal. Jüriöö ülestõus, toimumise aeg, põhjused, osalejad, sündsute käik, tagajärjed eestlaste jaoks. Keskaegsed linnad Eestis, asukohad kaardil.

3. Selgitab eestlaste olukorda pärast võõra võimu alla sattumist. 4. Selgitab, miks Jüriöö ülestõus algas, kirjeldab sündmuste käiku. 5. Teab, kuidas Jüriöö ülestõus lõppes ja mida see eestlastele kaasa tõi. 6. Nimetab ja näitab kaardil keskaegseid linnu Eesti aladel. 7. Kirjeldab piltide abil keskaegset Tallinna ja selle kaitserajatisi. 8. Teab, kes oli Martin Luther ja millised uuendused ta algatas.	Keskaegne Tallinn, selle kaitserajatised, Reformatsioon. Martin Luther, tema algatatud uuendused. Töö kaardiga, keskaegsed linnad kaardil, daatumite kandmine ajateljele. Võimalusel lihtsama kaitserajatisse mudeli tegemine käepärastest vahenditest. Kordamine
	Mõisted: Liivimaa; kümnis; mõis; Hansa liit; reformatsioon; luteri usk.
7. Eesti varauusajal 1. Nimetab kaardi abil meie naaberriike ja -rahvaid. 2. Märgib ajateljele Liivi sõja toimumisaja ja Tartu Ülikooli asutamisaega. 3. Nimetab Liivi sõjas osalenud riike ja selgitab üldist sündmuste käiku. 4. Kirjeldab lühidalt talupoegade elu muutust Rootsi ajal. 5. Teab, et Rootsi ajal hakati mõtlema maarahva harimisele ning tegevust alustasid esimesed talurahvakoolid. 6. Teab, kes oli Forselius, mis rolli omas kohalikus hariduselus tema loodud õpetajate seminar. 7. Teab, kuidas asutati Tartu Ülikool, mida seal õpetati. 8. Võrdleb Rootsi-aegset ja tänapäeva kooli.	Eestlaste naabrid enne Liivi sõda Liivi sõda, toimumisaeg, osalejad, üldine sündmuste käik. Eesti Rootsi riigi koosseisus, Eestikeelse koolihariduse algus, võrdlemine tänapäevaga. Tartu Ülikool, selle asutamisaeg, erialad. Forselius ja õpetajate seminar. Filmikatkendi vaatamine "Viimne reliikvia".
	Mõisted: kubermang; gümnaasium; talurahvakool; ülikool; õpetajate seminar; pastor.
8. Suured leiutused ja avastused 1. Nimetab hiliskeskaegseid teadussaavutusi. 2. Näitab kaardil ja nimetab riike, kust maadeavastajad teele asusid ning kuhu nad jõudsid.	Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul. Trükikunsti leiutamine.

3. Märgib ajateljele Ameerika avastamise Columbuse poolt ning Magalhãesi ümbermaailmareisi toimumisaja. 4. Nimetab muutusi meresõidu arengus. Teab Kolumbuse tähtsust ajaloos. 5. Räägib abivahendite toel esimesest reisist ümber maailma. 6. Selgitab, mida töid endaga kaasa maadeavastused. 7. Nimetab asumaadest Euroopasse toodud põllukultuure, loomi ja kombeid.	Tulirelvade kasutuselevõtmine ja kaitseehitiste muutumine, püssirohi. Meresõidu arenemine, uuendused ja Ameerika avastamine. Maadeavastajad sh Columbus. Esimene teekond ümber maailma. Pildimaterjaliga tutvumine leiutiste kohta. Kompassi kasutamine (lihsama ülesande näitel). Võimalusel video vaatamine mõne masina prototüübi töötamise kohta.
	Mõisted: pärgament; trükipress; püssirohi ja tulirelvad; vürtsid; kompass; karavell; indiaanlane; asumaa; põliselanik.

3.7.5 Ajalugu 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1.Maailm uusajal 1. Märgib ajateljele uusaja kokkuleppelise alguse, Ameerika iseseisvussõja, Suure Prantsuse revolutsiooni, Napoleoni sõjakäigud. 2. Nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike ja Põhja-Ameerikat. 3. Selgitab lühidalt piltide abil Ameerika iseseisvuspüüdlusi, sõja käiku ja tulemusi. 4. Nimetab lühidalt piltide abil Suure Prantsuse revolutsiooni olulisemaid sündmusi, tähtsamaid tegelasi ja saavutusi. 5. Kirjeldab lühidalt piltide abil Napoleoni sõjakäike ja nimetab tema olulisemaid saavutusi. 6. Kirjeldab lühidalt kaardi abil mõne Euroopa riigi saatust pärast Napoleoni sõdu. 7. Kirjeldab lühidalt piltide abil, kuidas tööstusrevolutsioon muutis maailma: üleminek tööstuslikule tootmisele	Uusaeg. Uusaeg ajateljel. Euroopa uusaja algul. Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd. Suur Prantsuse revolutsioon, tähtsamad sündmused, saavutused, tegelased. Napoleoni sõjad, tema saavutused. Euroopa pärast Napoleoni sõdu, tagajärjed Euroopa riikidele. Tööstusrevolutsioon ja olulisemad leiutised Katkendi vaatamine filmist “Sõda ja rahu”. Kordamine

(aurumasin), muutused transpordis (auruvedur ja -laev), fotograafia jne.	
	Mõisted: uusaeg; revolutsioon; kodanlus; parlament; kapitalism ja kapital; aurumasin, aurulaev ja -vedur; manufaktuur ja vabrik; tooraine; asumaa ehk koloonia; sisse- ja väljarändaja; terror; palgasõdur ja nekrut; partisan; pärisorjus.
2. Eesti Tsaari -Venemaa võimu all 1. Märgib ajateljele Põhjasõja toimumisaja, pärisorjuse kaotamise Eesti- ja Liivimaal. 2. Nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike. 3. Teab, kuidas muutus talupoegade elu pärast pärisorjuse kaotamist. 4. Võrdleb lühidalt skeemi abil päris- ja teoorjust. Kirjeldab piltide abil mõisnike elu. 5. Selgitab teo- ja raharendi erinevust, teab, kuidas algas talude päriksostmine. 6. Seab, mis põhjustas talupoegade hulgas pahameelt ning põhjustas rahutusi.	Põhjasõda, toimumisaeg, ja Peeter I. Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine. Pärisorjus, selle kaotamine ja asendamine teoorjusega. Mõisnike eluolu, töö/ametid mõisas. Teorendilt raharendile ja talude päriksostmine, muutused talupoegade jaoks. Talurahvarahutused, rahutuste põhjused, Mahtra sõda. Filmikatkendi vaatamine "Jüri Rumm".
	Mõisted: ikaldus; tsaar; baltisaksa mõisnik; Balti erikord; pearahamaks; teoorjus, koormis; raharent; kinnis- ja vallasvara; mõisa ametimehed: mõisavalitseja, kubjas, aidamees, kõrtsmik, mölder; meier.
3. Eesti talurahva elu 19.sajandil 1. Märgib ajateljele 19. sajandi. 2. Nimetab piltide abil talupere liikmed ja nende rollid. 3. Nimetab piltide abil taluhooneid ja nende otstarvet. 4. Nimetab pudulohuseid, keda talus peeti. 5. Kirjeldab pildi abil rehielamut ja selle sisustust.	Talupere, selle liikmed ja rollid. Talu hooned, nende otstarve. Talupere aastaringsed tööd, tööd põllul, loomakasvatus, tööriistad jms Talurahva söök ja söögikombed, võrdlus tänapäevase toidulauaga.

6. Selgitab, milline otstarve oli rehielamul vilja töötlemisel. 7. Nimetab piltide abil talupere olulisemaid töid ning tööriistu. 8. Kirjeldab lühidalt talupere igapäevast ja pühadeaegset toidulauda ning võrdleb neid tänapäevastega. 9. Võrdleb 19. sajandi ja tänapäeva inimeste igapäevaelu. 10. Nimetab kalendri abil olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja teab mõningaid kombeid. 11. Kirjeldab piltide/filmi näitel koolielu 19. saj talurahvakoolis ja võrdleb seda tänapäevasega. 12. Nimetab õppeaineid valla- ja kihelkonnakoolis ja võrdleb neid oma tunniplaaniga.	Rahvakalender ja rahvakombed. Talurahvakoolid, hooned, õppeaasta pikkus, õppeained, võrdlus tänapäevase kooliga sh tunniplaani alusel. Katkendi vaatamine filmist “Kevade”. Tööriistadega tutvumine. Kordamine
	Mõisted: talupere: peremees, perenaine, sulane ja teenijatüdruk, karjane; rehielamu, suitsutare; rehepeks; vald ja kihelkond; vallakool ja kihelkonnakool; koolmeister ja köster; estofiil; pudulohus; leer, leeriõpetus.
4. Rahvuslik ärkamisaeg 1. Märgib ajateljele ärkamisaja olulisemad sündmused. 2. Nimetab lühidalt ärkamisajale eelnenud sündmusi ja tegelasi. 3. Nimetab piltide abil ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja nende olulisemaid saavutusi. 4. Nimetab Eesti esimesi kutselisi teatreid ja linna, kus need kodulinna. 5. Kirjeldab, kelle eestvõttel, millal ja kus toimus esimene üldlaulupidu ning kirjeldab seda sündmust lühidalt. 6. Selgitab, mis on rahvaluule. 7. Kirjeldab, kuidas pandi alus Eesti Rahva Muuseumi kogudele.	Ärkamisaja eellugu ja Kr. J. Peterson. Fr. R. Kreutzwald ja „Kalevipoeg“. J. V. Jannsen ja „Postimees“. Vanemuise Selts ja I üldlaulupidu, laulupeo põhisündmuste kirjeldamine. L. Koidula ja Eesti teatri algus, kutselised teatrid erienvates Eesti linnades. J. Hurt C. R. Jakobson Laulupeost piltide, fotode / video vaatamine. Lühikese dialoogi lugemine nt “Kapsapea” Kordamine
	Mõisted: ärkamisaeg; rahvaluule; eepos; kadakasaks.

5. Tööstuse areng/ venestamisaeg 1. Märgib ajateljele Eesti rahvusvärvide esmase kasutuselevõtu (EÜS-i lipp) 2. Näitab kaardil 19. saj lõpu Eesti tööstuslinnu ja raudteeühendusi. 3. Kirjeldab piltide abil tööliste elu- ja töötingimusi 19. sajandi lõpus ning võrdleb neid tänapäevaste oludega 4. Kirjeldab lühidalt ja näidete varal, miks venestamine algas ning milles see seisnes. 5. Nimetab piltide abil rahvusliku liikumise juhte venestamisajal. 6. Nimetab piltide abil tuntumaid spordiseltsidest võrsunud spordikuulsusi.	Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis. Tööliste elu ja töötingimused, tööstuslinnad. Venestamisaeg, põhjused, milles seisnes. Rahvuslik liikumine venestamisajal, tekkepõhjused. EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus. J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiseltsid, G. Lurich. "Postimehest" mõne uudise lugemine. "Kalevipojast" mõne katkendi lugemine. Laulude kuulamine nt "Mu isamaa on minu arm".
	Mõisted: venestamine; üliõpilasselts; karsklane.
6. Eesti XX sajandi alguses Märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni. Näitab kaardil Vene impeeriumi. Nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi. Kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine. Näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid. Nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine).	Eesti majandus XX sajandi algul 1905.-1907. aasta revolutsioon Revolutsioonisündmused Eestis, selle tagajärjed. Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine. Eesti kultuur XX sajandi algul, tunutmad kunstnikud, heliloojad, kirjanikud. Heliteoste kuulamine. Katkendid raamatust, maalidega tutvumine.
	Mõisted: impeerium; linnapea; majanduskriis; streik, meeleavaldus; riigiduum.
7. Maailm enne ja pärast I maailmasõda 1. Märgib ajateljele I maailmasõja toimumisaja, 1917. a revolutsiooni	Suured leiutused ja avastused.

2. Nimetab piltide abil 19. saj lõpu ja 20. saj alguse olulisemaid leiutisi (kino, auto, lennuk jne). 3. Näitab kaardil impeeriume ja nende asumaid. 4. Nimetab lühidalt I maailmasõja põhjusi ja kirjeldab selle algust. 5. Nimetab piltide abil I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjalisi uuendusi. 6. Näitab kaardil pärast I maailmasõda tekkinud uusi riike. 7. Kirjeldab lühidalt rahva olukorda tsaari-Venemaal ning selgitab, miks ja kuidas revolutsioon aset leidis. 8. Kirjeldab piltide ja kaardi abil sündmusi Eestis 1917. aastal. 9. Teab, kuidas ja millal Eesti iseseisvus.	Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa). I maailmasõja põhjused ja algus. Sõja käigus kasutusele võetud uuendused. Rahva elu tsaaririigis. 1917. aasta revolutsioon Venemaal ja Nõukogude võimu kehtestamine I maailmasõja lõpp ja uute riikide teke. Sündmused Eestis 1917. aastal. Sündmused Eestis 1918. aastal. Eesti iseseisvumine, olulisemad sündmused. Töö kaardiga. Tutvumine leiutistega pildi- ja videomaterjali kaudu.
	Mõisted: bolševikud ehk enamlased; nõukogude võim; kommunistlik partei.

3.7.6 Ajalugu 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1. Eesti Vabadussõda 1) Märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja; 2) näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid; 3) nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi; 4) kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi abil sõda Landeswehriiga; 5) selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine); 6) kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda; 7) kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu.	Vabadussõda, toimumisaeg, selle tekkepõhjused ja tagajärjed. Eesti vabastamine, vabadussõda lõpp ja Tartu rahu sõlmimine. Jaan Poska, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner. Landeswehri sõda, Kordamine Tutvumine fotodega. Õppekäik Vabadussõjaga seotud paika (mälestussammas, muuseum).

	Mõisted: okupatsioon; Punaarmee; pataljon; soomusrong; Vene valgekaartlased; Landeswehr; Võidupüha; delegatsioon; vaheahu.
2. Eesti Vabariik 1918-1940 1) Märgib ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja; 2) näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid; 3) nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut; 4) nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi; 5) nimetab esimese iseseisvusaja tähtsamaid haridusasutusi (TÜ, TTÜ, Kõrgem Sõjakool).	Asutav Kogu ja maareform. Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika, välispartnerid. Põllumajandus ja tööstus Eesti Vabariigis, olulisem toodang. Kultuur ja haridus Eesti Vabariigis, olulisemad poliitika- ja kultuuritegelased. Haridusasutused hs kõrgem haridus (TÜ, Kõrgem Sõjakool, TTÜ) Kordamine Teemadepohaste kroonikakaadrite vaatamine, arutelu osalemine (nt president Päts, olümpiavõitja Palusalu, elu-olu Eesti Vabariigi ajal.)
	Mõisted: maareform; Asutav Kogu; põhiseadus; demokraatia; riigipööre; vapsid; põllutöökool, kodumajanduskool; masinaühistu; talgud; põlevkivi ja fosforiit; majanduskriis.
3. Maailm kahe maailmasõja vahel 1) Märgib ajateljele maailmasõdade vahelise aja; 2) näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda; 3) kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda; 4) kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli; 5) kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus; 6) nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin).	Ajateljel vastava perioodi kujutamine. Töö kaardiga, riigid pärast I maailmasõda, Saksamaa pärast I maailmasõda, elanike olukord riigis. Hitleri võimuletulek, sümbolika. Kommunistlik Nõukogude Liit, eluolu Nõukogude Liidus. Riigijuhid Lenin, Stalin. Kordamine Kroonikakaadrite vaatamine nt riigijuhid.
	Mõisted: füürer; natsid; diktaator; koonduslaager; juudid; NSVL; kolhoos.
3. Eesti kaotab iseseisvuse 1939-1940	Molotovi-Ribbentropi pakt Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d

1) Märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja; 2) näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokollil alusel jaotati; 3) näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiga nende valikut; 4) kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse; 5) kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine; 6) kirjeldab abiga, miks Talvesõda algas ja kuidas see lõppes.	Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga Kordamine Katkendite vaatamine filmist „Tuulepealne maa“, arutelu osalemine, kroonikakaadrid.
	Mõisted: pakt; salaprotokoll; neutraalne; ultimaatum; baas; okupatsioon; ENSV; küüditamine.
4. Teine maailmasõda 1939-1945 1) Märgib ajateljele II maailmasõja toimumisaja; 2) näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike; 3) kirjeldab lühidalt piltidele toetudes II maailmasõja käiku ja selle tulemusi; 4) kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis; 5) kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi; 6) kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes; 7) kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta; 8) näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid.	II maailmasõja toimumisaeg, osalevad riigid, sõja käik, tulemused. Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis, elu Eesti sel keerulisel perioodil. Sõjategevuse lõpp Eestis, eestlaste põgenemine teistesse riikidesse. Metsavennad, nende elutingimused. Kordamine Töö kaardiga, riikide asukoht kaardil, kuhu eestlased põgenesid. Filmikatkendi vaatamine nt "1944", arutelu osalemine, nähtu analüüs.
	Mõisted: blokaad; aatompomm; kaardisüsteem; Eesti Leegion; Eesti Laskurkorpus; metsavennad; soomepoisid.
5. Maailm ja Eesti pärast Teist maailmasõda 1) Märgib ajateljele II maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise; 2) näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast II maailmasõda; 3) kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast II maailmasõda; 4) kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine; 5) kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis;	Maailm pärast II maailmasõda, riigid. Külma sõda Nõukogude Eesti, eluolu. Märtsiküüditamine, selle toimumise viisid. Nõukogude Liidu kokkuvarisemine, põhjused. Eesti taasiseseisvumine, iseseisvumisele viinud sündmused. Kordamine

6) kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiidisõda, õõlalupeod, Balti kett); 7) nimetab põhjusi ja sündmusi, miks NSVL kokku varises.	Foto ja videomaterjaliga tutvumine nt laulev revolutsioon, Balti kett jms. Töö kaardiga, riigid pärast II maailmasõda. Ajateljele sõja lõpu daatumi märkimine, Eesti taasiseseisvumise ja NL lagunemise märkimine.
	Mõisted: külm sõda; NATO; Balti kett; plaanimajandus ja turumajandus.

3.7.7 Ühiskonnaõpetus 9. klass

Õppetöö maht 8 õppetundi.

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
1) teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid; 2) nimetab riigi sümboleid; 3) nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit; 4) nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide; 5) nimetab erakondi; 6) nimetab linnapead/vallavanemat; 7) nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid; 8) oskab vajadusel abi kutsuda (112); 9) kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitsejõudu ülesandeid ja teab nende erinevust; 10) teab, millega tegelevad kohtud; 11) teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja advokaadi roll kohtuistungil; 12) nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid.	Põhiseadus, tutvumine. Eesti riigi sümboolid. Riigikogu, riigipea, valitsus, võimul olev president ja peaminister. Eesti presidendid, pildi järgi nimetamine. Kohalik omavalitsus, koosseis. Korrakaitse, erinevad ametid, kes tagavad siseturvalisust ja nende põhilised tööülesanded. Riigikaitse, kaitseväge ja kaitsejõudu ülesanded, erinevused. Kohus, erinevad ametid, rollid kohtuistungil. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO), sümboolika. Kordamine Valitsuse uudistega tutvumine. Videomaterjal kaitseväge paraadist. Riigikogu külastamine. Nõmme päästekomando külastamine.
	Mõisted: riigi sümbol; riigikogu; valitsus, peaminister ja ministrid; kandidaat; riigieelarve;

	riigipea, president; partei ehk erakond; vallavolikogu/linnavolikogu; vallavanem/linnapea; vallavalitsus/linnavalitsus; kohtunik, prokurör, advokaat; ÜRO, NATO ja EL.
--	--

Ainevaldkond Tööõpetus

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

- 1) tööõpetus (1.–4. klass),
- 2) käsitöö ja kodundus (5.–9. klass),
- 3) tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).

Ainevaldkonna õpetamisel lähtutakse riikliku õppekava (LÕK) ülesehitusest ning õpilaste ealistest ja individuaalsetest arenguvajadustest, tagades järjepideva ja eesmärgipärase oskuste kujunemise kogu põhikooli vältel.

1.–4. klassis õpetatakse tööõpetust integreeritud õppeainena, mille käigus omandavad õpilased esmased teadmised ja oskused käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse valdkonnast. Õppetöö keskendub käeliste oskuste, tööharjumuste ja praktilise toimetuleku arendamisele ning loob aluse edasiseks aineõppeks. 4. klassis pööratakse senisest enam tähelepanu erinevate valdkondade algtõdedele, et valmistada õpilasi ette teadlikumaks õpperühmade valikuks 5. klassis.

Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste huvidest ja soovidest lähtudes õpperühmad, milles on võimalik õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine ning vähemalt 10% õppe mahust vahetavad õpilased õpperühmi, et omandada kogemusi ka teises valdkonnas. Õpperühmade vahetamine ning teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös, tagades õpitulemuste saavutamise ja ainevaldkonna terviklikkuse. Kool võib tööõpetuse ainekava koostada ka nii, et 5.–9. klassis õpetatakse mõlemat valdkonda ühendatult, võimaldades õpilastel omandada vajalikul määral teadmisi ja oskusi nii käsitöös ja kodunduses kui ka tehnoloogiaõpetuses.

Ainevaldkonna õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane tunneb rõõmu praktilisest tööst ning väärtustab nii tööd kui ka töö tegijat. Õpilane tunnetab oma loominguviisi võimeid, oskab kavandada ja ellu viia ideid, katsetada erinevaid lahendusi ning hinnata ja vajaduse korral korrigeerida oma tööd. Õppetöös kujundatakse oskus kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, lihtsamaid tööjooniseid ning teha põhjendatud valikuid tööprotsessis.

Õpilane õpib tundma ja kasutama säästlikult erinevaid materjale, töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgides tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid ning töötervishoiu nõudeid. Õppetöös pööratakse tähelepanu töökoha korrashoiule, isiklikule hügieenile ning vastutustundlikule suhtumisele ümbritsevasse keskkonda.

Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse kaudu kujuneb õpilasel arusaam tervislikust toitumisest, teadlikust tarbimisest ning inimese loodud esemelise keskkonna toimimisest ja tehnoloogia rollist igapäevaelus. Õpilasi suunatakse märkama seoseid praktilise töö, igapäevaelu ja tulevase tööelu vahel ning lahendama lihtsamaid praktilisi probleeme.

Ainevaldkonna õppetöö toimub nii individuaal- kui ka rühmatööna, arendades koostööoskusi, vastutuse võtmist ja kokkulepetest kinnipidamist. Õpilasi juhendatakse oma tööprotsessi ja valminud tulemuse lihtsale analüüsimisele ning enesehindamisele, toetades iseseisvuse, enesekindluse ja eduelamuste kujunemist. Tööõpetus toetab rahvuskultuuri väärtustamist ning aitab mõista erinevate oskuste ja hoiakute olulisust igapäevaelus ja tulevases tööelus.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
- 2) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
- 3) tunnetab oma loomingulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
- 4) oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid;
- 5) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi tööõtteid;
- 6) hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- 7) teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
- 8) töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

1.2. Ainetundide jaotus kooliastmeti

Ainetundide jaotus on kavandatud kooskõlas põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (PLRÕK) põhimõtetega ning kooli tunnijaotusplaaniga. Õppe maht võimaldab tagada riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamise, arvestades õpilaste arengulisi iseärasusi ning lihtsustatud õppe süsteemsuse ja jõukohasuse põhimõtteid.

Tööõpetuse õppetunde võib kool vajadusel jaotada kooliastme piires ümber, arvestades õpilaste arenguvajadusi või individuaalse õppekava rakendamist. Tunnijaotusplaanis sätestatud tööõpetuse tundide koguarv peab säilima ning kooliastme lõpuks tagatakse riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste saavutamine. Õppetundide arv klassiti on sätestatud kooli tunnijaotusplaanis.

Õppeaine	I kooliaste (1.–3. kl)	II kooliaste (4.–6. kl)	III kooliaste (7.–9. kl)
Tööõpetus (1.–4. kl)	2 tundi	2 - 4 tundi	4- 7tundi

I kooliastmes (1.–3. klass) õpitakse tööõpetust 2 tundi nädalas.

II kooliastmes on 4. klassis 2 tundi ning 5.–6. klassis 4 tundi nädalas.

III kooliastmes on tööõpetuse maht 7. klassis 4 tundi, 8. klassis 5 tundi ja 9. klassis 7 tundi nädalas.

1.–4. klassis õpitakse tööõpetust integreeritud õppeainena.

Alates 5. klassist jagunevad õpilased huvide alusel õpperühmadesse: käsitöö ja kodundus või tehnoloogiaõpetus. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

Vähemalt 10% õppeajast vahetavad õpilased õpperühmad, et omandada mõlema suuna põhioskused vastavalt lihtsustatud riikliku õppekava nõuetele.

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

1.3.1 Ainevaldkonna sisu ja roll õppekavas

Tööõpetuse ainevaldkond toetab õpilaste igapäevast toimetulekut, praktiliste oskuste ja tööharjumuste kujunemist. Valdkond loob seose teoreetiliste teadmiste ja praktilise tegutsemise vahel ning aitab õpilastel mõista, kuidas koolis õpitu on seotud päriseluliste olukordadega.

Ainevaldkond kujundab vastutustunnet, loovust ja koostööoskusi ning toetab õpilaste arengut iseseisvateks ja teadlikeks õppijateks. Tööõpetus, käsitöö ja kodundus ning tehnoloogiaõpetus täiendavad üksteist, pakkudes järjepidevat oskuste arengut kooliastmete lõikes ning toetades üldpädevuste ja läbivate teemade kujunemist.

1.3.2 Läbivate teemade käsitlemine tööõpetuse ainevaldkonnas

Tööõpetuse ainevaldkond toetab läbivate teemade käsitlemist praktilise ja kogemusliku õppimise kaudu. Õppeained tööõpetus, käsitöö ja kodundus ning tehnoloogiaõpetus kujundavad õpilastes oskusi, hoiakuid ja väärtusi, mis toetavad igapäevast toimetulekut, teadlikke valikuid ja vastutustundlikku tegutsemist.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Tööõpetuse ainevaldkond kujundab õpilastes töökust, järjepidevust ja vastutustunnet. Praktiliste tegevuste kaudu õpitakse planeerima tööd, seadma eesmärgid ning hindama tööprotsessi ja tulemusi. Õpilased tutvuvad erinevate töövaldkondade ja ametitega, mis aitab mõista töö tähendust igapäevaelus ja ühiskonnas ning toetab teadlike õpi- ja karjäärivalikute kujunemist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Ainevaldkonnas kujundatakse keskkonnateadlikku ja säästlikku mõtteviisi. Õpilased õpivad kasutama materjale ja ressursse otstarbekalt, väärtustama taaskasutust ning mõistma vastutustundliku tarbimise ja tootmise olulisust. Praktilised tegevused aitavad seostada igapäevaseid valikuid keskkonnahoiuga.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Tööõpetuse ainevaldkond arendab algatusvõimet, iseseisvust ja ettevõtlikku hoiakut. Projekt- ja rühmatööde kaudu õpitakse kavandama ja ellu viima ideid, tegema koostööd, võtma vastutust ning lahendama praktilisi probleeme.

Kultuuriline identiteet

Õppeainetes tutvutakse Eesti käsitöö-, toidu-, kodu- ja tehnoloogiapärandiga. Õpilased õpivad väärtustama rahvakultuuri ja esemelist kultuuripärandit ning mõistma töö ja oskuste rolli kultuurilise järjepidevuse hoidmisel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Õpilased õpivad otsima, kasutama ja rakendama tööprotsessis vajalikku teavet, sh juhendeid, skeeme, jooniseid ja digimaterjale. Neid suunatakse kasutama teabeallikaid vastutustundlikult ning mõistma visuaalse ja tehnilise info rolli praktilises tegevuses.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Ainevaldkonnas tutvutakse erinevate tehniliste lahenduste, töövahendite ja töövõtetega. Õpilased mõistavad, kuidas tehnoloogia ja innovatsioon toetavad inimese igapäevast toimetulekut ja töö tõhusust. Arendatakse loovat ja uuendusmeelset mõtlemist ning arusaama tehnoloogia rollist probleemide lahendamisel.

Tervis ja ohutus

Tööõpetuse ainevaldkonnas pööratakse suurt tähelepanu tööohutusele, ergonoomiale ja ohututele töövõtetele. Õppetöö seostub ka liikluskasvatusega, käsitledes turvalist liikumist, nähtavust ja vastutustundlikku käitumist. Õpilased õpivad mõistma, et ohutu käitumine nii tööprotsessis, õppekeskkonnas kui ka liikluses on oluline osa tervise hoidmisest.

Väärtused ja kõlblus

Ainevaldkond kujundab hoolivust, vastutustunnet ja austust töö ning töötajate vastu. Õpilased õpivad väärtustama ausat tööd, pingutust, koostööd ja ühist tulemust ning arvestama kaaslastega.

1.3.3 Üldpädevuste arendamine tööõpetuse ainevaldkonnas

Tööõpetuse ainevaldkond toetab üldpädevuste kujunemist praktilise, kogemusliku ja eesmärgipärase õppimise kaudu. Õppeained tööõpetus, käsitöö ja kodundus ning tehnoloogiaõpetus arendavad õpilaste oskusi, hoiakuid ja väärtusi, mis toetavad iseseisvat toimetulekut, vastutustundlikku tegutsemist ja teadlikke valikuid igapäevaelus ning edasises õpi- ja tööelus.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Ainevaldkond kujundab arusaama töö, käsitöö, tehnoloogia ja esemelise kultuuri väärtusest. Õpilased õpivad väärtustama Eesti käsitöö-, toidu-, kodu- ja tehnoloogiapärandit ning mõistma töö ja oskuste rolli kultuurilise järjepidevuse hoidmisel. Praktiline tegevus kujundab lugupidavat suhtumist töötajatesse, loodud esemetesse ja ümbritsevasse keskkonda.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Rühma- ja projektitööde kaudu arendatakse koostööoskust, vastutuse võtmist ja kokkulepetest kinnipidamist. Õpilased õpivad arvestama kaaslastega, tegutsema ühiste eesmärkide nimel ning vastutama nii tööprotsessi, ohutuse kui ka ühise tulemuse eest.

Enesemääratluspädevus

Praktilised tegevused aitavad õpilastel teadvustada oma tugevusi, huvisid ja võimeid. Õpilased arendavad iseseisvust, enesekindlust ja vastutust oma otsuste eest ning õpivad toime tulema nii õnnestumiste kui ka ebaõnnestumistega.

Õpipädevus

Tööõpetuse ainevaldkond toetab oskust kavandada, läbi viia ja hinnata oma õppetegevust. Õpilased õpivad järgima juhendeid, planeerima tööjärjestust, kasutama aega ja vahendeid otstarbekalt ning analüüsima tööprotsessi ja tulemusi.

Suhtluspädevus

Õpilased arendavad oskust suhelda selgelt ja eesmärgipäraselt nii suulises kui ka praktilises tegevuses. Ühised arutelud, tööde tutvustamised ja koostöö toetavad oskust oma mõtteid väljendada ning kaaslaste arvamustega arvestada.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus

Ainevaldkonnas seostatakse praktilist tegevust mõõtmise, arvutamise, materjalitundmise ja tehniliste lahenduste kasutamisega. Õpilased mõistavad tehnoloogia rolli inimese toimetuleku, töö tõhususe ja probleemilahenduse toetamisel ning õpivad kasutama töövahendeid eesmärgipäraselt ja ohutult.

Ettevõtlikkuspädevus

Tööõpetuse ainevaldkond arendab algatusvõimet, loovust ja probleemilahendusoskust. Õpilased õpivad ideid kavandama ja ellu viima, tegema teadlikke valikuid ning vastutama nii tööprotsessi kui ka lõpptulemuse eest.

Digipädevus

Õpilased kasutavad digivahendeid info otsimiseks, töö kavandamiseks, juhendite järgimiseks ja tulemuste esitlemiseks. Digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt, ohutult ja vastutustundlikult, toetades õppimist ja praktilist toimetulekut kaasaegses elu- ja töökeskkonnas.

1.3.4 Lõiming teiste õppeainetega tööõpetuse ainevaldkonnas

Tööõpetuse ainevaldkond lõimub teiste õppeainetega praktilise ja kogemusliku õppimise kaudu. Õppeained tööõpetus, käsitöö ja kodundus ning tehnoloogiaõpetus toetavad teadmiste ja oskuste sidumist igapäevaeluliste olukordadega ning aitavad õpilastel mõista õpitava terviklikkust.

Eesti keel

Tööõpetuse ainevaldkonnas arendatakse keelelist eneseväljendusoskust juhendite, retseptide, skeemide ja tööülesannete lugemise ning mõistmise kaudu. Õpilased kirjeldavad tööprotsessi, põhjendavad oma valikuid ning tutvustavad valminud töid ja lahendusi. Suuline ja kirjalik suhtlus toetab arusaama keelest kui olulisest töö ja koostöö vahendist.

Matemaatika

Ainevaldkond seostub matemaatikaga mõõtmise, arvutamise, proportsioonide, kujundite ja aja planeerimise kaudu. Praktilistes tegevustes rakendavad õpilased matemaatilisi teadmisi töö kavandamisel ja teostamisel, mõistes täpsuse ja loogilise mõtlemise tähtsust töö kvaliteedi kujunemisel.

Loodusõpetus

Tööõpetuse ainevaldkonnas käsitletakse materjalide ja ressursside päritolu, omadusi ja kasutusvõimalusi ning nende mõju keskkonnale. Õpilased tutvuvad looduslike ja tehismaterjalidega, mõistavad taaskasutuse ja säästliku tarbimise tähtsust ning seostavad oma tegevusi looduskeskkonna hoidmisega.

Kunst

Ainevaldkond lõimub kunstiga tööde ja lahenduste kavandamise ning kujundamise kaudu. Õpilased kasutavad värvi, vormi, mustrit ja kompositsiooni, arendades loovat mõtlemist ja esteetilist tajumist. Kunstiline lähenemine toetab isikupärase ja läbimõeldud tulemuse kujunemist.

Inimeseõpetus

Tööõpetuse ainevaldkonnas pööratakse tähelepanu koostööle, vastutustundele, eneseregulatsioonile ja ohutule käitumisele. Õpilased õpivad arvestama kaaslastega, järgima kokkuleppeid ning kujundama turvalisi ja tervist hoidvaid käitumisharjumusi nii õppekeskkonnas kui ka igapäevaelus.

Digipädevus

Ainevaldkonnas kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, juhendite ja visuaalsete materjalide kasutamiseks, töö kavandamiseks ning tulemuste esitlemiseks. Õpilased õpivad kasutama digikeskkondi eesmärgipäraselt, ohutult ja vastutustundlikult ning mõistma digivahendite rolli tänapäevases elu- ja töökeskkonnas.

1.4 Ainevaldkonna hindamise erisused

Tööõpetuse valdkonnas lähtutakse hindamisel Hiiu Kooli lihtsustatud õppe õppekava üldosas sätestatud hindamise põhimõtetest.

Hindamine lähtub põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava vastavate õppeainete õpitulemustest ning arvestab õpilase individuaalset arengut.

Tööõpetuse valdkonnas väärtustatakse eelkõige:

praktiliste oskuste kujunemist; tööprotsessi ja selle mõistmist; juhendi järgimist; tööohutuse nõuete täitmist;

töö lõpuleviimist; koostööoskust; tööharjumuse kujunemist.

Hindamisel ei keskenduta üksnes lõpptulemusele, vaid kogu tööprotsessile ning õpilase arengule võrreldes varasema tasemega.

Tööõpetus (1.–4. klass)

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

oskust kasutada lihtsamaid töövahendeid; oskust tegutseda näidise ja suulise juhise järgi; materjalide tundmist ja eesmärgipärast kasutamist; töö lõpuleviimist juhendamisel; koostööoskust ühistegevustes.

Hinnatakse osalemist, püüdlikkust ja tööharjumuse kujunemist. Oluline on turvaline tegutsemine.

Käsitöö ja kodundus (5.–9. klass)

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

oskust kavandada ja teostada praktilist tööd; oskust valida ja kasutada töövahendeid; tööjuhendi järgimist;

töö kvaliteeti vastavalt õpitud töövõtetele; iseseisvuse taset; hügieeni- ja ohutusnõuete järgimist;

igapäevaeluliste oskuste (nt toiduvalmistamine, korrashoid) kujunemist.

Hindamisel väärtustatakse tööprotsessi, vastutustunnet ja töö lõpuleviimist.

Tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass)

Hindamisel arvestatakse eelkõige õpilase:

oskust kasutada töövahendeid ja masinaid ohutult; oskust lugeda ja järgida tööjuhendit;

tehniliste lahenduste mõistmist; tööprotsessi planeerimist; täpsust ja töö kvaliteeti vastavalt õpitud oskustele;

koostööoskust rühmatöös.

Ohutusnõuete järgimine on hindamisel kohustuslik komponent.

Hindamisviiside erisused tööõpetuse valdkonnas

Vajaduse korral:

diferentseeritakse tööülesandeid;

kohandatakse töö mahtu;

hinnatakse osaoskusi eraldi (nt planeerimine, teostus, ohutus);

antakse pikem sooritusaeg;

võimaldatakse juhendatud või paaristööd.

Kui õpilasele on koostatud individuaalne õppekava (IÕK), hinnatakse tema edasijõudmist IÕK-s sätestatud õpitulemuste alusel.

Mitteeristav hindamine

Mitteeristavat hindamist (A/MA) kasutatakse erandjuhtudel, kui see on pedagoogiliselt põhjendatud või tuleneb individuaalsest õppekavast. Igapäevases hindamises kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist vastavalt kooli hindamiskorrale.

1.5 Õppekorralduse erisused

Tööõpetuse valdkonna õppekorraldus lähtub praktilise tegevuse ja kogemusliku õppimise põhimõttest. Õppetöö toimub vastavalt kooli võimalustele spetsiaalselt sisustatud või kohandatud õpperuumides, mis tagavad turvalise ja eesmärgipärase töökorralduse.

Käsitöö ja kodunduse õppetöö viiakse läbi õpperuumides, kus on olemas toiduvalmistamise võimalused, õmblus- ja käsitöövahendid ning muud vajalikud töövahendid. Tehnoloogiaõpetuse õppetöö toimub tehnoloogiaklassis või töökojas, mis on varustatud tööpinkide ja käsitööriistadega. Õpilasi juhendatakse tööriistade ohutul ja sihipärasel kasutamisel ning tööprotsessi kavandamisel.

Alates 5. klassist jagunevad õpilased huvide alusel käsitöö ja kodunduse või tehnoloogiaõpetuse õpperühmadesse. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine. Vastavalt õppekava nõuetele võimaldatakse õpilastel teatud mahu tutvuda ka teise suuna põhioskustega.

Hiiu Koolis on tööõpetusel keskne roll praktiliste tööoskuste, tööharjumuste ja iseseisva toimetuleku kujundamisel. Õppetegevused on elulähedased ning suunatud igapäevaelus vajalike oskuste arendamisele. III kooliastmes pööratakse järjest enam tähelepanu tööprotsessi kavandamisele, vastutuse võtmisele, koostööoskusele ja töö kvaliteedi hindamisele, et toetada õpilaste valmisolekut jätkuõppeks ning tööeluks.

Õppekorralduses pööratakse erilist tähelepanu tööohutusele, töövõtete järk-järgulisele omandamisele ning nii tööprotsessi kui ka lõpptulemuse väärtustamisele.

1.6 Õppekeskkonna erisused (tööõpetuse valdkond)

Tööõpetuse valdkonna õppekeskkond hõlmab tööõpetust, käsitööd ja kodundust ning tehnoloogiaõpetust. Õppekeskkond on praktiline, turvaline ja koostööd toetav ning võimaldab käelise tegevuse kaudu õppimist.

Õppekeskkonnas pööratakse erilist tähelepanu:

- tööohutuse reeglite järgimisele ja turvalise tööharjumuse kujundamisele;
- töökoha korrashoiule ja vastutustundlikule vahendite kasutamisele;
- tööprotsessi planeerimisele ning tööetappide mõistmisele;
- koostööoskuse ja vastastikuse abistamise arendamisele.

Käsitöö ja kodunduse õppes kujundatakse hügieeni-, toiduvalmistamise- ja majapidamisoskusi ning arendatakse loovust ja täpsust.

Tehnoloogiaõpetuses pööratakse tähelepanu materjalide tundmisele, tööriistade ohutule kasutamisele ja tehnilise mõtlemise arendamisele.

Tööõpetuses (1.–4. klass) keskendutakse lihtsamatele töövõtetele, käelise osavuse arendamisele ja tööharjumuste kujundamisele.

Lihtsustatud õppes on oluline selge töökorraldus, visuaalsed juhised ja juhendatud tegutsemine. Õppekeskkond toetab järkjärgulist oskuste omandamist ning võimaldab diferentseeritud juhendamist vastavalt õpilase arengutasemele.

Õppekeskkonna eesmärk on kujundada õpilastes praktilisi tööoskusi, iseseisvust, täpsust ja vastutustunnet ning toetada nende valmisolekut igapäevaeluks ja edasiseks õpiteeks.

2. Õppeaine: Tööõpetus (1.–4. klass)

2.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Tööõpetuse eesmärk on kujundada õpilastes positiivne hoiak töö ja tegutsemise suhtes ning toetada praktiliste põhioskuste ja tööharjumuste kujunemist. Õppeaine aitab õpilastel õppida tegutsema iseseisvalt ja koostöös, planeerima lihtsamaid tegevusi ning viima alustatud töö lõpule.

Tööõpetus loob aluse tööõpetuse ainevaldkonna edasiseks õppimiseks, valmistades õpilasi ette käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õppimiseks. Õppeaine kaudu arenevad käelised oskused, loovus, vastutustunne ja ohutu käitumine, mis toetavad õpilaste igapäevast toimetulekut ning õppimisvalmidust järgnevates kooliastmetes.

2.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Hiiu Koolis keskendub tööõpetus 1.–4. klassis õpilaste praktiliste oskuste, tööharjumuste ja käelise tegevuse arendamisele. Õppetöös omandavad õpilased esmased teadmised erinevatest materjalidest ja nende omadustest ning töötlemisviisidest ning õpivad kasutama töövahendeid ohutult ja eesmärgipäraselt. Õppetegevused on seotud igapäevaeluliste olukordadega, toetades õpilaste praktilist toimetulekut.

Tööõpetuse tundides harjutatakse töö kavandamist, juhendite järgimist ja alustatud töö lõpuleviimist. Õpilased õpivad mõõtma, lõikama, voltima, kleepima, õmblema ja heegeldama ning valmistama lihtsamaid esemeid ja kaunistusi. Tegevustes pööratakse tähelepanu töökorraldusele, töökoha korrashoiule, hügieenile ja tööohutusele.

Õppetöö toimub valdavalt praktilise tegevuse kaudu ning õpetaja juhendamisel. Õpilasi suunatakse õpetaja toel oma tööprotsessi ja valminud töö lihtsale kirjeldamisele ning tulemuse võrdlemisele näidisega, et kujundada oskust oma tegevust hinnata ja kogeda eduelamust. Ühistegevustes arendatakse koostööoskusi, üksteise abistamist ja kaaslastega arvestamist.

Tööõpetuse kaudu kujundatakse vastutustundlikku suhtumist ümbritsevasse keskkonda. Õpilasi suunatakse kasutama materjale säästlikult ning leidma võimalusi materjalide korduskasutamiseks. Vanemates algklassides tutvutakse ka lihtsamate koduste toimingutega, nagu lauakatmine ja korrastamine, mis toetavad iseseisva toimetuleku oskuste kujunemist.

4.klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, milles tutvustatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid. Õpilased valmistavad lihtsamaid käsitööesemeid ja toite, õpivad lauakatmist ning saavad esmase kogemuse tööprotsessi kavandamise ja tehnoloogilise mõtlemisega. See loob eeldused edasiseks õppeks 5. klassis ning toetab õpilaste huvid ja võimete teadvustamist.

2.3. Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

2.3.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi tööõpetuses on õppetegevus mänguline ja juhendatud ning toetab õpilaste käeliste oskuste, tähelepanu ja tööharjumuste kujunemist. Õpilased õpivad tundma erinevaid materjale ja töövahendeid ning kasutama neid õpetaja juhendamisel ohutult. Praktilised tegevused arendavad motoorikat, ruumitaju ja loovust ning kujundavad oskust järgida lihtsaid juhiseid ja kokkuleppeid.

Õppetegevus toimub valdavalt ühistegevuses, eeskuju ja näidise järgi. Õpilasi suunatakse märkama oma tööprotsessi, hoidma korras töökohta ning väärtustama enda ja kaaslaste tehtud töid. Olulisel kohal on positiivse töökogemuse kujunemine ja rõõm tegutsemisest.

2.3.2 Õppetegevus 3.–4. klassis

3.–4. klassi tööõpetuses suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutus oma tegevuse eest. Õpilased õpivad kavandama lihtsamaid tööülesandeid, järgima suulisi ja kirjalikke juhendeid ning kasutama töövahendeid eesmärgipäraselt ja ohutult. Praktiliste tööde kaudu arenevad oskused tööjärjestuse planeerimisel ja alustatud töö lõpuleviimisel.

Õppetegevustes pööratakse tähelepanu oma tööprotsessi ja tulemuse kirjeldamisele ning lihtsale enesehindamisele. Õpilased õpivad tegutsema nii iseseisvalt kui ka koostöös, arvestades kaaslastega ja järgides kokkuleppeid. Tööõpetus loob aluse edasiseks õppimiseks käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse ainetes.

2.4 Pätevuste arendamine tööõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspätevus

Tööõpetus Hiiu Koolis toetab arusaama töö, käsitöö ja esemelise kultuuri väärtusest ning nende rollist igapäevaelus ja ühiskonnas. Õpilased tutvuvad Eesti käsitöötraditsioonide ja praktiliste oskustega, mõistes, kuidas töö ja oskused on seotud kultuuripärandi säilimise ja edasiandmisega. Praktilise tegevuse kaudu kujuneb lugupidav suhtumine töötajatesse, loodud esemetesse ja ümbritsevasse keskkonda ning teadlikkus vastutustundliku tegutsemise olulisusest.

Sotsiaalne ja kodanikupätevus

Tööõpetuses arendatakse koostööoskust, vastutustunnet ja üksteisega arvestamist. Rühma- ja paaristööde käigus õpitakse tööülesandeid jagama, kokkuleppeid sõlmima ning ühise eesmärgi nimel tegutsema. Õpilased mõistavad, et igaühe panus mõjutab lõpptulemust, ning õpivad vastutama nii enda kui ka kaaslaste tööohutuse ja heaolu eest. Ühiste tegevuste kaudu kujuneb arusaam reeglitest, kohustustest ja vastastikusest lugupidamisest.

Enesemääratluspätevus

Tööõpetus toetab õpilase enesetunnetuse ja eneseusaldusliku tegutsemise kujunemist. Praktiliste tööde kaudu saavad õpilased kogemuse oma ideede elluviimisest, märkavad oma tugevusi ja arendamist vajavaid oskusi ning õpivad toime tulema nii eduelamuste kui ka ebaõnnestumistega. Järjepidev töö ja pingutus aitavad kujundada arusaama, et oskused arenevad harjutamise ja püsivuse kaudu.

Õpipätevus

Tööõpetuses kujuneb oskus kavandada, läbi viia ja hinnata oma õppetegevust. Õpilased õpivad järgima juhendeid, planeerima tööjärjestust, kasutama aega ja vahendeid otstarbekalt ning analüüsima tööprotsessi ja tulemust. Iseseisev ja juhendatud tegutsemine toetab õppimisoskuste arengut ning kujundab vastutustundlikku suhtumist õppimisse.

Suhtluspätevus

Tööõpetus arendab oskust suhelda selgelt ja eesmärgipäraselt nii suulises kui ka praktilises tegevuses. Õpilased õpivad

oma ideid selgitama, abi küsima, juhiseid andma ja tagasisidet vastu võtma. Ühised arutelud ja tööde tutvustamised toetavad oskust oma mõtteid väljendada ning kaaslaste arvamustega arvestada.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Tööõpetuses seostatakse praktilist tegevust matemaatiliste ja loodusteaduslike teadmistega. Mõõtmine, võrdlemine, materjalide omaduste tundmine ning töövahendite kasutamine toetavad loogilist ja teaduspõhist mõtlemist. Õpilased mõistavad tehnoloogia rolli töö lihtsustamisel ja kvaliteedi parandamisel ning õpivad kasutama töövahendeid eesmärgipäraselt ja ohutult.

Ettevõtlikkuspädevus

Tööõpetus soodustab algatusvõimet, vastutustunnet ja loovat probleemilahendust. Õpilased õpivad ideid pakkuma, planeerima ja ellu viima ning kogevad oma töö tulemuse väärtust. Praktilised ülesanded arendavad sihikindlust, iseseisvust ja valmisolekut võtta vastutust nii tööprotsessi kui ka lõpptulemuse eest.

Digipädevus

Tööõpetuses kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, tööde kavandamiseks ja tulemuste esitlemiseks. Õpilased õpivad kasutama digikeskkondi teadlikult ja vastutustundlikult, järgides ohutuse ja autoriõiguste põhimõtteid. Digivahendite kasutamine toetab tööõpetuse seost tänapäevase elu- ja töökeskkonnaga.

2.5 Läbivate teemade käsitlemine tööõpetuses

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Tööõpetus Hiiu Koolis kujundab õpilastes töökust, järjepidevust ja vastutustunnet ning toetab valmisolekut elukestvaks õppeks. Praktiliste tegevuste kaudu õpivad õpilased planeerima oma tööd, seadma eesmärgid ning hindama nii tööprotsessi kui ka tulemust.

Õpilased tutvuvad erinevate töövaldkondade ja ametitega (nt käsitöö, meisterdamine, tehniline töö, teenindus), mis aitab mõista töö tähendust igapäevaelus ja ühiskonnas.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Tööõpetuses kujundatakse keskkonnateadlikku ja säästlikku mõtteviisi. Õpilased õpivad kasutama materjale otstarbekalt, väärtustama taaskasutust ning mõistma ringmajanduse põhimõtteid.

Praktilised tegevused toetavad arusaama, et vastutustundlik tarbimine ja loodussäästlik käitumine algavad igapäevastest valikutest.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Tööõpetus arendab algatusvõimet, iseseisvust ja ettevõtlikku hoiakut. Õpilased õpivad kavandama ja ellu viima praktilisi ideid, töötama nii iseseisvalt kui ka rühmas ning võtma vastutust ühise tulemuse eest.

Projekt- ja rühmatööd toetavad koostööoskuste, kohusetunde ja probleemilahenduoskuse kujunemist.

Kultuuriline identiteet

Tööõpetuses tutvutakse Eesti käsitöötraditsioonide ja esemelise kultuuripärandiga. Õpilased õpivad väärtustama oma kodukoha ja rahvakultuuri traditsioone ning mõistma käsitöö rolli kultuuri säilitamisel ja edasiandmisel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Õpilased õpivad otsima ja kasutama tööprotsessis vajalikku teavet (juhendid, skeemid, pildid, digimaterjalid). Neid suunatakse kasutama teabeallikaid vastutustundlikult ning mõistma juhendite ja visuaalse info rolli praktilises tegevuses.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Tööõpetuses tutvutakse lihtsate tehniliste lahenduste ja töövahenditega ning nende ohutu kasutamisega. Õpilased mõistavad, kuidas tehnoloogia aitab tööd lihtsustada ja muuta tõhusamaks, ning õpivad kasutama kaasaegseid ja traditsioonilisi töövõtteid.

Tervis ja ohutus

Tööõpetuses pööratakse suurt tähelepanu tööohutusele, ergonoomiale ja ohututele töövõtetele. Õpilased õpivad kasutama töövahendeid ohutult, hoidma korda tööruumis ning vastutama enda ja kaaslaste turvalisuse eest. Õppetöös käsitletakse ka liikluskasvatuse teemasid, rõhutades, et ohutu liiklemine on oluline osa tervise ja heaolu hoidmisest.

Väärtused ja kõlblus

Tööõpetus kujundab hoolivust, vastutustunnet ja austust töö ning töötajate vastu. Õpilased õpivad väärtustama ausat tööd, kokkulepetest kinnipidamist ja kaaslastega arvestamist ning mõistma ühise töö tähendust.

2.6 Lõiming teiste õppeainetega

Tööõpetus ja eesti keel

Tööõpetuses arendatakse keelelist eneseväljendusoskust juhendite lugemise ja mõistmise, tööprotsessi kirjeldamise ning töö tulemuste tutvustamise kaudu. Õpilased õpivad sõnastama oma ideid, esitama küsimusi ning andma ja vastu võtma tagasisidet. Suuline ja kirjalik suhtlus praktiliste tegevuste käigus toetab arusaamist, et keel on oluline töö ja koostöö vahend.

Tööõpetus ja matemaatika

Tööõpetus seostub matemaatikaga mõõtmise, võrdlemise ja arvutamise kaudu. Praktiliste tööde käigus kasutavad õpilased mõõtühikuid, kujundeid ja suurusi ning planeerivad tööjärjestust. Matemaatiliste oskuste rakendamine aitab mõista täpsuse ja loogilise mõtlemise olulisust ning toetab töö kvaliteedi kujunemist.

Tööõpetus ja loodusõpetus

Tööõpetuses käsitletakse materjalide päritolu, omadusi ja kasutusvõimalusi ning nende mõju keskkonnale. Õpilased õpivad tundma looduslikke ja tehismaterjale, mõistavad taaskasutuse ja säästliku tarbimise tähtsust ning seostavad oma tegevust looduses keskkonna hoidmisega. Praktiline tegutsemine toetab loodusteadusliku mõtlemise arengut.

Tööõpetus ja kunst

Tööõpetus lõimub kunstiga loominguga kavandamise ja teostamise kaudu. Õpilased kasutavad värvi, kuju ja kompositsiooni oma töödes ning arendavad loovat mõtlemist ja esteetilist tajumist. Kunstiline lähenemine aitab väärtustada töö visuaalset külge ning toetab isikupärase ja läbimõeldud tulemuse saavutamist.

Tööõpetus ja inimeseõpetus

Tööõpetuses pööratakse tähelepanu koostööle, vastutustundele ja eneseregulatsioonile. Õpilased õpivad arvestama kaaslastega, järgima kokkuleppeid ning hoidma turvalist ja toetavat töökeskkonda. Tööohutuse ja tervislike töövõtete käsitlemine aitab kujundada teadlikke ja vastutustundlikke käitumisharjumusi.

Tööõpetus ja digipädevus

Tööõpetuses kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, tööde kavandamiseks ja tulemuste esitlemiseks. Õpilased õpivad järgima juhendeid digikeskkondades, kasutama visuaalseid näidiseid ning mõistma digivahendite rolli tänapäevases töö- ja õpikeskkonnas. Digipädevuse arendamine toetab iseseisvat ja teadlikku tegutsemist.

2.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

2.7.1 Õpitulemused I kooliastme lõpuks (3.klassi lõpetaja)

3. klassi lõpetaja:

1) tunneb rõõmu käelisest tegevusest ja õppeprotsessis osalemisest;

- 2) tunneb ära ja nimetab kasutatud materjale, nimetab õpetaja abil materjalide omadusi;
- 3) teeb vahet enda ja teiste asjadel, oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid;
- 4) valib õpetaja juhendamisel töö teostamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid; kasutab õpetaja juhendamisel materjale keskkonnasõbralikult ja säästlikult, järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- 5) viib alustatud töö iseseisvalt lõpule;
- 6) kirjeldab, esitleb ja hindab õpetaja suunamisel oma soove ja ideid, julgeb oma tööd teostades välja pakkuda erinevaid võimalusi ning valib koostöös õpetajaga välja tööks sobivaima variandi, kasutab vajaduse korral jõukohaseid digivahendeid;
- 7) täidab kokkulepitud reegleid, arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- 8) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada.
- 9) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning järgib õppetegevuses hügieenireegleid.

2.7.2 Tööõpetus 1. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE - tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne); - kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid;	- käsitöömaterjalid; - käsitöövahendite tutvustamine, nende otstarve ja ohutu kasutamine; Mõisted: taaskasutus, A4 paber, värviline paber. Praktilised tööd: - lihtsad meisterdamisülesanded lähtuvalt näidisest või õpilase fantaasiast; - paberiribade ja tükkide rebimine, lõikamine ja ühendamine; - mänguasjade ja mudelite valmistamine nii paberist, papist ja tekstiilist kui looduslikust materjalist; - erinevatest materjalide (nt plasti, papi, tekstiili jne) kooskasutus.
Teema: TÖÖPROTSESS - joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid; - rebib paberit; - lõikab silma järgi paberitükke ja ribasid; - voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks; - voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid;	- erinevate esemete vormimine ning töövahendite tutvustamine; - kujundite demonstreerimine, leidmine klassiruumist, pildidelt jm; - materjalide säästlik kasutamine; - savi ja plastiliini voolimine, materjalide erinevuste selgitamine;

	• paberiribade rebimine ja narmaste lõikamine nii silma kui joone järgi; • voltimine; • loodusplastika – meisterdamine nii seemnetest kui juurviljadest; • erinevate materjalide kooskasutus; Mõisted: rebimine, voltimine, rullimine, voolimine, lamendamine, kontuur, šabloon. Praktilised tööd: • paberiribade ja tükkide rebimine, lõikamine ja ühendamine; • lõigatud kujundite liimimine; • looduse elementide (puud, lindude - loomade kujutised, lumehelbed), mänguasjade ja mudelite valmistamine nii paberist, papist ja tekstiilist kui looduslikust materjalist; • lauamäng; • rahvuslikud mustrid; • ruumiliste esemete, näiteks karpide või purkide kaunistamine; • erinevate riputiste, näiteks jõulukaunistuste, valmistamine. Praktilised tööd: • paberiribade ja tükkide rebimine, lõikamine ja ühendamine; • lõigatud kujundite liimimine; • looduse elementide (puud, lindude - loomade kujutised, lumehelbed), mänguasjade ja mudelite valmistamine nii paberist, papist ja tekstiilist kui looduslikust materjalist; • lauamängu disainimine; • rahvuslikud mustrite jäljendamine; • ruumiliste esemete, näiteks karpide või purkide kaunistamine;
--	--

	• erinevate riputiste, näiteks jõulukaunistuste, valmistamine.
Teema: TEKNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • hoolitseb koostegEVuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.	• tööohutus ja töökoha korrashoid ning isiklik hügieen; • töö lõpetamine; Mõisted: Töökoht - töötegEMise koht ruumis. Praktiline töö: • töökoha koristamine • käte ja töövahendite (nt liimipintsel) pesu

2.7.3 Tööõpetus 2. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • tunneb ära ja nimetab materjale; • joonistab šablooni abil kujundeid, • lõikab kujundeid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel;	• materjalide omadused; • materjalide ja töövahendite sobivus; • esemete vaatlus; • erinevad kujundid, šabloon; • kääridega lõikamine; • liimimine; Mõisted: kartong - paberist paksem, papist õhem paberimassist materjal; paber -taimsest kiudainest saadav õhuke materjal, mida kasutatakse kirjutamiseks, joonistamiseks. Praktilised tööd: • Tööjuhendi lugemine ja tööprotsessis tekkivate eeldatavate kitsaskohtade ennetamine Praktilised tööd: • Tööjuhendi lugemine ja tööprotsessis tekkivate eeldatavate kitsaskohtade ennetamine • šabloonide kasutamine loomafiguuride saamiseks, WC paberi rullidest loomad, joogikõrtest lill jne
Teema: TÖÖPROTSESS	• joonlaua kasutamine mõõtmisel;

• kasutab joonlauda esemete mõõtmisel; • märgib juhendamisel punkte, sirgjooni, ristjooni, • joonistab šablooni abil ringjoont ja kaart; • ühendab detaile (nt liimliite abil); • kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms); • eristab erinevaid materjale; • oskab materjale töödelda;	• loodusliku materjali kasutamine (seemned, terad); • lihtsad ruumilised kompositsioonid, maketid; • mõõtmine ja märkimine, töövõtete tutvustamine, töövahendite otstarbekas ja ratsionaalse kasutamine; • erinevad looduslikud ja tehismaterjalid; • voolimine; • eeskuju ja näidise järgi töö sooritamine. Mõisted: plastiliin - tehislik kergesti vormitav elastne mass, millest saab vormida väikesi kujusid ja mudeleid; punkt -väike täpina nähtav objekt; sirge -joon (või kujuteldav joon), mis tekib lõigu piiramatul pikendamisel üle mõlema otspunkti; liimliide -materjalide liitmisprotsesside rühm, mille korral liite saamiseks kasutatakse liimi. Praktilised tööd: • joonlaua kasutamine mõõtmisel; • joonte tõmbamine piiritletud alale, punktide, kleepsude ühendamine vaba käega ja joonlauaga; • joonelise paberi joonimine joonlauaga; • loodusmaterjalist lihtsamate piltide ladumine; • lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide 60 valmistamine. Praktilised tööd: • joonlaua kasutamine mõõtmisel; • joonte tõmbamine, punktide ühendamine vaba käega ja joonlauaga; • joonelise paberi joonimine joonlauaga; • loodusmaterjalist lihtsamate piltide ladumine; • lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine.
Teema: TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS	• kord ja korraharjumus;

• hoiab korras oma töökoha; • tutvustab ja hindab oma töötulemust;	• töötamine grupis ja paaris; • töö lõpetamine; • korrastustööde järjekord. Mõisted: Eneseanalüüs, hindamine, klassi kodukord, tööohutus ja töökultuur, materjalide taaskasutus. Praktilised tööd: • Töökoha koristamine. • Oma töö tutvustamine.
---	---

2.7.4 Tööõpetus 3. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • eristab looduslikke ja tehismaterjale ning võrdleb materjalide üldisi omadusi;	• erinevate esemete vaatlus, kirjeldamine; • materjalid - tekstiil, nahk, metall, plast, puit, paber, papp; • kinnitusmaterjalid liim, nõör, niit, traat; • erinevad töötamisviisid: rebimine, lõikamine, voltimine, voolimine jms); • töövahendite õige hoid ja töötamine. Mõisted: vaatlus, võrdlus, tööde järjekord. Praktilised tööd: • Ruumiline sünnipäevakaart või kutse, erinevad kujundid ja nende kaunistamine. • Looduslikust materjalist pilt.
Teema: TÖÖPROTSESS • kasutab õigesti ja ohutult tööks sobilikke töövahendeid; • kujundab, modelleerib ja meisterdab lihtsamaid esemeid; • kasutab materjale säästlikult; • toob õppega seonduva kohta näiteid teistest ainetest või igapäevaelust;	• materjalide säästlik kasutamine; • töövahendite õige ja ohutu käsitlemine; • ideede otsimine ümbritsevast keskkonnast või abimaterjalidest • kääridega lõikamine mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist (paberist, õhemast kartongist, vildist, õhemast kangast jne) • joonlaua ja pliatsi kasutamine;

• saab aru suulistest või kirjalikest juhistest; • töötab iseseisvalt õpetaja juhendamisel; • arvestab ühiselt töötades kaaslas;	• voltimine. Mõisted: möötmine, märkimine, rebimine, tükeldamine, punumine. Praktilised tööd: • Jõulukaunistused
TEEMA: TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • tikib eelpistet; • heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti; • torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke;	• töövahendid ja materjalid: nõel, naaskel, heegelnõel ja lõng, riie; • ohutud töövõtted. Mõisted: eelpiste, heegelnõel, naaskel. Praktilised tööd: • Ehted, punutud paelad, maskid, kaardid.

2.7.5 Tööõpetus 4. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
Teema: MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • Kasutab möötmisel joonlauda ja möödulinti; • märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele; • otsib ja valib ühistevuses ideid tööde valmistamiseks; • töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, • mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid,	• Joonlauaga, möödulindiga möötmine, märkimine, möötmisviga; • eseme kavandamine näidise järgi; • tööks vajalike töövahendite ja materjalide töötlemisviiside valik; • õppetöökoja kodukord, juhised õppetöökojas töötamiseks; • tervisekaitse ja tööohutusnõuete tutvustamine, esmaabi. Mõisted: Eskiis, teostusjoonis, tööohus ja töökultuur. Praktilised tööd: • Joonlaua abil joonte ja kujundite joonestamine, möötmise märkimine, meisterdamine paberirullidest ja tikutopsidest. • „Kujundid“ – lihtsamate kujundite kokku liimine, laev, mask, kass, hobune.

Teema: TÖÖPROTSESS • meisterdab erinevatest materjalidest; • käsitseb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult; • paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); • õmbleb riidele kahe auguga nõöbi; • heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; • heegeldab alg- ja ahelsilmust; • teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi; • kasutab materjale säästlikult; • leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks;	• vajalikud vahendid ja materjali töötlemisviisid; • põhjendada lähtuvalt töö eesmärgist materjalide, töövahendite ja töötlemisviiside sobivust; • valmistab praktilise tööna esemeid ja mudeleid; • teostab kavandatu lõpuni; • hoiab korras ja korrastab oma töökoha, järgib hügieenireegleid, • esitleb ja hindab oma tööd, toob esile õppeprotsessis kogetu seoseid igapäevaeluga. Mõisted: tööde järjekord, tehnoloogia, tehnika. Praktilised tööd: • Reaktiivauto, lindude söögimaja, traadist ingel, liblikas(tualettpaberist). • Kivide kaunistamine -nt kapinupp • Paeltega punumine • Kangast lille valmistamine. Teksade taaskasutus
Teema: TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • Valmistab juhendamisel lihtsamaid toite; • valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; • kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel.	• Tutvustada võimalusi erinevate tortide valmistamisel. • Tutvustada, töövõtteid, töövahendeid, toiduaineid jm mida tordi valmistamisel on vaja. • Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. • Kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia. Mõisted: meeskond, rühmatöö, tööjaotus, suhtlemine, kuulamine, kuulmine. Praktilised tööd: • Võileivatordi või küpsisetordi valmistamine.

3. Õppeaine: Käsitöö ja kodundus (5.–9. klass)

3.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Käsitöö ja kodundus moodustavad Hiiu Koolis tööõpetuse ainevaldkonna olulise osa 5.–9. klassis, toetades õpilaste praktiliste toimetulekuoskuste, tööharjumuste ja vastutustunde kujunemist. Õppeaine eesmärk on arendada oskust planeerida ja ellu viia praktilisi tegevusi ning teha teadlikke valikuid igapäevaelus.

Käsitöö ja kodundus süvendavad tööõpetuses omandatud algoskusi ning arendavad loovust, materjalitunnetust ja koostööoskusi. Õppeaine kaudu kujunevad töökus, järjepidevus ja oskus viia alustatud töö lõpule, arvestades töö eesmärki, kvaliteeti ja ohutust.

Õppeaine toetab õpilaste kujunemist iseseisvateks ja vastutustundlikeks tegutsejateks, sidudes praktilise tegevuse väärtushoiakute, eluliste oskuste ja tööõpetuse üldiste eesmärkidega ning luues aluse teadlikeks valikuteks edasises õppes ja elus.

3.2 Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused

Käsitöö ja kodundus on praktiline õppeaine, mis toetab õpilaste igapäevast toimetulekut, loovust ja vastutustunnet. Õppeaine kaudu kujunevad tööharjumused, oskus planeerida ja teostada tegevusi ning hinnata oma tööprotsessi ja tulemusi.

Käsitöös keskendutakse esemelisele loovtegevusele, materjalide tundmisele ja töövõtete omandamisele, kodunduses aga igapäevaeluks vajalikele oskustele, sh teadlikule tarbimisele, toiduvalmistamisele ja koduse elu korraldamisele. Õppetöös pööratakse tähelepanu ohutule tegutsemisele, tööohutuse ja ergonoomia põhimõtetele, samuti vastutustundlikule käitumisele õppekeskkonnas.

Õppeaine seostub ka liikluskasvatusega, toetades turvalist liikumist ja teadlikke valikuid igapäevases elukeskkonnas. Õpilased õpivad mõistma, et ohutu käitumine nii tööprotsessis, koduses keskkonnas kui ka liikluses on oluline osa tervise ja heaolu hoidmisest.

Käsitöö ja kodundus toetavad õpilaste kujunemist iseseisvateks, vastutustundlikeks ja loovateks inimesteks, kes suudavad teha teadlikke valikuid ning rakendada õpitut igapäevaelus.

3.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

3.3.1 Õppetegevuse kirjeldus 5.-6-klassis (käsitöö ja kodundus)

Õppetegevuse kirjeldus esitab koolipõhise ja pedagoogilise jaotuse, mis toetab õpilaste iseseisvuse ja vastutuse järkjärgulist kujunemist ega muuda riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemusi.

5.–6. klassis kujunevad oskused tööprotsessi kavandamiseks ja tulemuste hindamiseks. Õpilased õpivad järgima kirjalikke juhendeid, planeerima töö käiku ning kasutama töövahendeid eesmärgipäraselt ja ohutult. Praktiliste tegevuste kaudu arendatakse oskust oma tööd kommenteerida, võrrelda tulemust kavandatuga ning väärtustada erinevaid lahendusi.

Õppetegevus toimub nii iseseisvalt kui ka koostöös. Kasutatakse digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades autoriõiguste ja ohutusnõuetega.

3.3.2 Õppetegevus 7.-9. klassis

7.–9. klassis süvendatakse iseseisva ja vastutustundliku tegutsemise oskust. Õpilased kavandavad, loovad, viimistlevad ja hindavad oma töid, rakendades varasematel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi. Õpitakse valida sobivaid juhendmaterjale ning kasutama erinevaid töövahendeid ja digitaalseid seadmeid, järgides ohutusnõudeid.

Õppetegevus toetab noorukite ettevalmistust iseseisvaks toimetulekuks, edasiseks õppimiseks ja tööeluks. Õpilasi suunatakse tutvuma ainevaldkonnaga seotud elukutsetega ning mõtestama oma võimalusi kodukoha tööturul.

3.4 Pädevuste arendamine käsitöös ja kodunduses

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Käsitöö ja kodundus toetavad õpilaste väärtushoiakute kujunemist, sh töö väärtustamist, hoolivust, vastutustunnet ja austust nii inimeste kui ka kultuuripärandi vastu. Õpilased õpivad mõistma Eesti käsitöö-, toidu- ja kodukultuuri rolli kultuurilise järjepidevuse hoidmisel.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õppeaine kaudu kujunevad koostööoskus, vastutuse võtmine ja kokkulepetest kinnipidamine. Rühmatööd ja ühised tegevused toetavad arusaama igaühe rollist ühise eesmärgi saavutamisel ning vastutustundlikust käitumisest igapäevaelus.

Enesemääratluspädevus

Praktilised tegevused aitavad õpilastel teadvustada oma tugevusi, huvisid ja toimetulekuoskusi. Õpilased arendavad iseseisvust, enesekindlust ja vastutust oma tegevuste eest.

Õpipädevus

Käsitöö ja kodundus toetavad oskust õppida praktilise tegevuse kaudu. Õpilased õpivad planeerima oma tegevusi, järgima juhendeid, analüüsima tööprotsessi ning hindama tulemusi ja kogemusi.

Suhtluspädevus

Õpilased arendavad oskust selgelt väljendada oma mõtteid, teha koostööd ja arvestada teistega. Suhtlemine toimub nii töö planeerimisel, protsessi käigus kui ka tulemuste tutvustamisel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus

Õppeaine toetab arusaama mõõtmise, materjalide omaduste ja tehniliste lahenduste kasutamisest igapäevaelus. Õpilased mõistavad tehnoloogia rolli inimese toimetuleku ja töö tõhususe toetamisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilased arendavad algatusvõimet, vastutustunnet ja probleemilahendusoskust, kavandades ja ellu viies praktilisi tegevusi ning tehes teadlikke valikuid.

Digipädevus

Õpilased kasutavad digivahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt ja vastutustundlikult, toetades oma õppimist ja praktilist toimetulekut.

3.5 Läbivate teemade käsitlemine käsitöös ja kodunduses

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Käsitöö ja kodundus arendavad praktilisi elu- ja tööoskusi, töökust ning vastutustunnet. Õpilased õpivad kavandama ja ellu viima tegevusi, seadma eesmärgi ning hindama oma tööprotsessi ja tulemusi, mis toetab valmisolekut edasiseks õppimiseks ja teadlikeks karjäärivalikuteks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õppeaines kujundatakse keskkonnateadlikku ja säästlikku eluviisi. Õpilased õpivad kasutama materjale ja ressursse otstarbekalt, väärtustama taaskasutust ning mõistma säästliku tarbimise rolli igapäevaelus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Käsitöö ja kodundus arendavad algatusvõimet, iseseisvust ja koostööoskusi. Projekt- ja rühmatööde kaudu õpivad õpilased vastutama ühiste kokkulepete eest, tegema teadlikke valikuid ning lahendama praktilisi probleeme.

Kultuuriline identiteet

Õpilased tutvuvad Eesti käsitöö-, toidu- ja kodukultuuri traditsioonidega. Õppeaine toetab rahvakultuuri, tavade ja esemelise kultuuripärandi väärtustamist ning aitab mõista nende rolli kultuurilise järjepidevuse hoidmisel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Õpilased õpivad kasutama juhendeid, mustreid, retsepte ja digimaterjale ning rakendama neid praktilises tegevuses. Arendatakse oskust valida tööks sobivat ja usaldusväärset teavet ning kasutada seda vastutustundlikult.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õppeaines kasutatakse nii traditsioonilisi kui ka kaasaegseid töövahendeid ja -võtteid. Õpilased mõistavad tehnoloogia rolli tööprotsessi toetamisel ning õpivad kasutama tehnilisi lahendusi igapäevaelu lihtsustamiseks.

Tervis ja ohutus

Käsitöö ja kodunduses pööratakse tähelepanu tööohutusele, ergonoomiale ja ohututele töövõtetele. Õppeaine seostub ka kooli liikluskasvatuse teemadega, käsitledes turvalist liikumist, nähtavust ja vastutustundlikku käitumist igapäevases elukeskkonnas. Õpilased õpivad mõistma, et ohutu käitumine nii tööprotsessis, kodus keskkonnas kui ka liikluses on oluline osa tervise hoidmisest.

Väärtused ja kõlblus

Õppeaine kujundab hoolivust, vastutustunnet ja austust töö ning töötajate vastu. Õpilased õpivad väärtustama pingutust, koostööd ja ühist tulemust ning arvestama kaaslastega.

3.6 Lõiming teiste õppeainetega

Käsitöö ja kodundus ning eesti keel

Käsitöö ja kodunduses arendatakse keelelist eneseväljendusoskust juhendite, retseptide ja tööülesannete lugemise ning mõistmise kaudu. Õpilased kirjeldavad tööprotsessi, tutvustavad valminud töid ning õpivad sõnastama oma mõtteid ja kogemusi. Suuline ja kirjalik suhtlus toetab arusaama, et keel on oluline vahend nii igapäevases toimetulekus kui ka koostöös.

Käsitöö ja kodundus ning matemaatika

Õppeaine seostub matemaatikaga mõõtmise, arvutamise, proportsioonide ja aja planeerimise kaudu. Praktilistes tegevustes rakendavad õpilased mõõtühikuid, koguste arvutamist ja tööjärjestuse kavandamist. Matemaatiliste oskuste kasutamine toetab täpsust, loogilist mõtlemist ja töö kvaliteeti.

Käsitöö ja kodundus ning loodusõpetus

Käsitöö ja kodunduses käsitletakse materjalide, toiduainete ja tarbeesemete päritolu, omadusi ning mõju keskkonnale. Õpilased mõistavad looduslike ja tehismaterjalide erinevusi, taaskasutuse ja säästliku tarbimise tähtsust ning seostavad oma valikuid looduskeskkonna hoidmisega.

Käsitöö ja kodundus ning kunst

Õppeaine lõimub kunstiga tööde kavandamise, kujundamise ja teostamise kaudu. Õpilased kasutavad värvi, mustrit, vormi ja kompositsiooni, arendades loovat mõtlemist ja esteetilist tajumist. Kunstiline lähenemine toetab isikupärase ja läbimõeldud tulemuse kujunemist.

Käsitöö ja kodundus ning inimeseõpetus

Õppeaines pööratakse tähelepanu koostööle, vastutustundele ja eneseregulatsioonile. Õpilased õpivad arvestama kaaslastega, järgima kokkuleppeid ning kujundama turvalisi ja tervist hoidvaid käitumisharjumusi igapäevaelus.

Käsitöö ja kodundus ning digipädevus

Käsitöö ja kodunduses kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, juhendite ja retseptide kasutamiseks, töö kavandamiseks ning tulemuste esitlemiseks. Õpilased õpivad kasutama digikeskkondi eesmärgipäraselt ja vastutustundlikult ning mõistma digivahendite rolli tänapäevases elukeskkonnas.

3.7. Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

3.7.1 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klassi lõpetaja)

6.klassi lõpetaja:

- 1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- 2) tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale;
- 3) teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüd;
- 4) teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest;
- 5) oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele;
- 6) oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- 7) oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- 8) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- 9) oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.

3.7.2 Käsitöö 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA TÖÖVAHENDID • oskab leida erinevatele tehnikatele (kudumine, heegeldamine jt) sobivaid materjale; • on tutvunud erinevate riidematerjalidega; • oskab kasutada erinevaid töövahendeid ohutult	Materjalid • Erinevate kangaste ja käsitöömaterjalide tutvustamine • Tekstiilmaterjalid. Looduslikud taimsed ning loomsed kiud, nende saamine ja omadused • Erinevad käsitööniidid ja -lõngad, nende sobivus töövahendi, materjali ja esemega Töövahendid

	• Erinevate töövahendite tutvustamine. • Käärid, märkimis- ja mõõtmisvahendid, suure silmaga nõel, heegelnõel, jämedad metallvardad, õmblusnõelad, nõõpnõelad, õmblusniit, joonlaud, riidekriit, õmblusmasin. • Käsitöövahendite (käärid, nõelad, märkimis- ja mõõtmisvahendid, vardad, heegelnõelad vms) käsitsemine • Töövahendite ja masinate (õmblusmasin, triikraud vms) ohutu käsitsemine Mõisted: Töövahend - on ese, millega tööd tehakse. Materjal- materjal on see, millest töö valmib. Tööohutus - töökeskkonna seisund, mis võimaldab teha töötajal tööd oma tervist ohtu seadmata. Praktilised tööd: Heegeldatud mänguasi (N: hiir, kass vm) , lihtne õmmeldud ese (n: poekott, padjapüür vm), tikand esemel (kott, padi, mänguasi vm
TÖÖTLEMISVIISID	Tikkimine. Tikkimispisted. • Üherealised pisted tikitakse mööda

• tikib üherealisi pisteid (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpistet); • oskab peita lõngaotsi; • oskab moodustada algsilmust ning luua varrastele silmuseid; • koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena; • oskab silmuseid maha kududa; • heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, edasi-tagasi ridadena; • oskab tööd lõpetada; • teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab);	ühte joont. • Eelpiste. Tikkpiste. Järelpiste. • Varspiste. Ahelpiste. Silmuskudumine • silmuste loomine • parempidine silmus • tingmärgid • ripspinnakudumine • ääresilmused: silmuseline ja sõlmeline äär. • kudumi lõpetamine • kootud eseme viimistlemine Heegeldamine • põhisilmuste (alg-, ahel- ja kinnissilmuste) heegeldamine • tingmärgid, skeem Õmblemine • ohutusnõuded nõela ja kääride kasutamisel • ohutusnõuded triikimisel • õmblemise eeltööd: löike kinnitamine, detailide väljalõikamine, traageldamine, triikimine; • nõöbi õmblemine Mõisted: Tikand - riidele vm. alusmaterjalile tikitud kaunistus. Kudum - kudumistood (näit. riie, vaip, kampsun).
--	---

	Kangas - kangaspuudel v.kudumismasinal laia lindina valmistatud pikk riidetükk. Praktilised tööd: • Heegeldatud mänguasi (N: hiir, kass vm), lihtne õmmeldud ese (n: poekott, padjapüür vm), tikand esemel (kott, padi, mänguasi vms)
TÖÖPROTSESS: kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine • Joonistab lihtsa kavandi/pildi; • planeerib koostöös õpetajaga oma töö ajakava; • töötab õpetaja suulise juhendamise või lihtsama videojuhendi järgi; • analüüsib oma töö tulemust;	Kavandamine • Idee ja kavand eseme valmistamisel Tööplaneerimine • Ajakava • analüüsib oma töö tulemust; Eneseanalüüs ja hindamine Mõisted: Kavand - esialgne projekt, joonis või tegevuskava. Ajakava - töö aluseks olev kava ideest tooteni. Eneseanalüüs - oma iseloomu, võimete ja tegevuse hindamine.
ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: tarbimine, parandustööd • kasutab materjale säästlikult; • on teadlik, et materjale saab uuesti taaskasutada; • oskab õpetaja juhendamisel triikida	Tarbimise mõju inimesele • Lõigete paigutamine • Säästlik tarbimine • Taaskasutus • Rõivaste hooldamine Triikimine Mõisted: Taaskasutus - vana asja kasutuselevõtt (ühtlasi seda kohendades ja disainides), asjade uuesti kasutamine. Tarbimine - kaupade ja teenuste

	ostmise teel vajaduste rahuldamine. Praktiliste tööde soovituslik valik: • Lõigete otsimine käsitöö ajakirjadest. • Lõigete paigutamine kangale.
--	---

Kodundus 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
TOIDUHARIDUS Teema: Heaolu ja tervis toidust • Teab, et toit koosneb toiduainetest; • Oskab eristada toitaineid toiduainetest; • Oskab selgitada, mida tähendab toidupüramiid; • Oskab jaotada toiduaineid toiduainerühmadesse; • Teab mõistet taldrikureegel ning kuidas toitu taldrikule serveerida;	Toit, toiduained ja toitained Toidupüramiid Taldrikureegel Mõisted: Toiduaine - inimese toiduks kasutatav taimse (teravili, kaunvili, köögivili, puuvili, marjad, taimeõli, suhkur) või loomse päritoluga aine (liha, kala, piim, munad). Toitained - organismi elutegevuseks vajalikud ained, mida saadakse toidust (valgud, rasvad, süsivesikud, vesi, vitamiinid, mineraalaine). Toiduainerühm - vastavalt päritolule gruppidesse jaotatud toiduained : teraviljatooted, köögiviljad, puuviljad, piimatooted, liha- ja kalatooted, toidurasvad, maiustused. Toidupüramiid - püramiidikujuline skeem, mis näitab, kui palju ja mida süüa, et toituda tervislikult ning tasakaalustatult.

	Taldrikureegel - taldrikukujuline skeem, mis näitab, milline peaks olema erinevate toitude osakaal ühe toidukorra ajal. Praktilised tööd: • Toidupüramiidi koostamine (rühmatöö või individuaalselt). • Plakat teemal "Toit ja toitumine". • Taldrikureegli visualiseerimine.
Teema: Toidu ohutu valmistamine • tunneb ja eristab mõõtühikuid ja lühendeid retseptis; • oskab toiduaineid mõõta ja kaaluda; • oskab valmistada toitu juhendamisel; • teab ohutusnõudeid köögis.	Mõõtühikud ja lühendid retseptis Retsepti lugemine Toiduainete mõõtmine ja kaalumine Töövahendid ja tööohutus köögis Mõisted: Mõõtühikud- detsiliiter- dl; milliliiter- ml; liiter- l; kilogramm- kg; gramm- g; supilusikas-sl/spl ; teelusikas- tl, klaas- kl. Kaal. Praktiliste tööde soovituslik valik: • Erinevate retseptide uurimine, mõõtühikute leidmine ja nende võrdlemine. • Kuivainete kaalumine kaaluga/mõõtenõuga.
Teema: Toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid • Valib töövahendid vastavalt töö eesmärgile ja kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; • Kasutab erinevaid külmtöötlemise võimalusi ja järgib ohutusnõudeid; • Oskab valmistada erineva kattega võileibu; • Suudab iseseisvalt	Toiduainete eeltöötlus • Pesemine, puhastamine • Koorimine, koorimisnuga. Külmtöötlemine • Lõikamine • Tükeldamine • Riivimine • Segamine • Vahustamine

	• Sõelumine Mõisted: Eeltöötlus - tööd toiduainetega, mida tehakse enne külm töötlemist. Külm töötlemine - toiduaine töötlemine töövahenditega. Toorsalat - kuumtöötlemata ainetest, peamiselt toorest aedviljast valmistatud salat. Segasalat - salat mitmesugustest toiduainetest (näiteks köögiviljad, makaronid, riis, kala, seened) ja kastmest. Praktiliste tööde valik: • Rühmade moodustamine grupitööks, ülesannete jagamine. • Erinevate võileibade valmistamine. Lihtne võileib, eine-, kahe poolega-, soe- ja tikuvõileib, võileivatort. • Toor- ja segasalatid. Riivitud või tükeldatud toiduainetest. • Külmad kastmed. Hapukoorekaste. Õlikaste. • Külm töödeldud meetodil valmistatud tort
TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND Töö organiseerimine ja hügieen • järgib kokkulepitud hügieenireegleid; • puhastab pindasid tööjuhendi järgi; • oskab käsitsi pesta nõusid ja neid kuivatada ja asetada oma kohale; • sordib jäätmeid keskkonnasõbralikult;	Hügieen. Käte pesemine • Käte pesemine enne tööle asumist. • Hügieenireeglid õppeköögis. Koristustarbed ja nende kasutamine Puhastusvahendid • Tööpindade puhastamine. Nõude käsitsi pesemine ja kuivatamine ning asukohale paigutamine Jäätmed • Jäätmete sortimine

	Mõisted: Hügieen - tervise säilitamiseks vajalikud tegevused, nagu pesemine, puhastamine, desinfitseerimine jne. Puhtus - seisund, kus asjad on vabad mustusest, tolmust, bakteritest jne. Jäätmed - kasutuselt kõrvaldatud ained, esemed või nende jäägid. Praktiliste tööde valik: • Võimalusel õppekäik jäätmejaama. • Tööpindade korrapärane puhastamine, juhendi järgi. • Võrrelda koristustarbeid õppeköögis ja kodus.
KÄITUMISKULTUUR Lauakombed, käitumine • oskab lauda katta menüüst lähtudes; • teab ja kasutab lauakombeid;	Lauakatmine vastavalt menüüle • Käitumine söögilauas • Lauakombed ning lauakatmise tavad vastavalt tähtpäevadele Mõisted: Menüü - igapäevased või teatava toidukorra toidud ja joogid. Laupesu - söögilaua katmiseks vajalikud tekstiilesemed (nt laudlinad, salvrätid). Salvrätikud - riidest või paberist väike rätt söömisel rõivaste kaitseks ning käte ja suu pühkimiseks. Praktiliste tööde valik: • Arutelu teemadel- Mis on

	söögikultuur? Tähtpäevade ja toidumenüü vaheline seos. • Vastavalt menüüle nõude lauale paigutamine (kasutada võib õpiku/ töölehe abi). Salvrätikute voltimine skeemi järgi.
--	---

3.7.3 Käsitöö 6. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA TÖÖVAHENDID • on tutvunud loomsete ja taimsete kiududega; • tunneb ära kaasaja pehmed materjalid ning oskab selgitada, kus neid saaks kasutada; • oskab kasutada erinevaid töövahendeid ohutult; • on tutvunud erinevate digitaalsete keskkondadega;	Materjalid • Looduslikud taimsed ja loomsed kiud, nende saamine ja omadused • Erinevad pehmed kaasaja materjalid: nt fimo, cernit • Töövahendi ja materjali sobivus Töövahendid • Erinevate töövahendite tutvustamine • Suure silmaga nõel, heegelnõel, sukavardad , õmblusnõelad, nõöpnõelad, sõrmkübar, õmblusniit, mõõduriba, õmbluskriit, käärid, õmblusmasin • Digitaalsed vahendid Mõisted: loomsed kiud, taimsed kiud, pehmed materjalid Praktilised tööd: • Erinevate käsitöömaterjalide vaatlemine, kompimine jms
TÖÖTLEMISVIISID • tikib kaherealisi pisteid; • koob põhisilmuseid;	Tikkimine • kaherealised pisted Kudumine

• tunneb põhisilmuste tingmärke; • koob lihtsa skeemi järgi; • koob ringselt;	• pahempidine silmus • ringselt kudumine • lihtsa koekirja lugemine Heegeldamine • sambad • ringselt heegeldamine Õmblemine • õmblemine õmblusmasinaga • õmblusmasina niidistamine • lihtõmblus Mõisted: Koekiri - skeem erinevate kudumisvõtete kasutamiseks, mille tulemusena saab koekirjaline ese. Kaherealine piste - pisteread moodustavad kaks erinevat rida. Poolsammas - Ühekordne sammas. Kahekordne sammas. Pahempidine silmus. Lihtõmblus. Praktilised tööd: Lihtne kootud ese (n: stressipall), Tikandiga kaunistatud tarbeese (n: padi, mänguasi, jõulukaunistus vm)
TÖÖPROTSESS: kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine • oskab juhendamisel kavandada; • planeerib koostöös õpetajaga oma töö ajakava; • töötab õpetaja suulise juhendamise või lihtsama videojuhendi järgi; • analüüsib oma töö tulemust;	Kavandamine • idee ja kavand eseme valmistamisel Töötamine • ajakava • töötamine suulise juhendi järgi, jäljendamine Eneseanalüüs ja hindamine • Ühise või individuaalse töö

	analüüsimine ja hindamine Mõisted: Kavand - esialgne projekt, joonis või tegevuskava. Ajakava - töö aluseks olev kava. Eneseanalüüs Praktilised tööd: • Lihtne kootud ese (n: stressipall), • Tikandiga kaunistatud tarbeese (n: padi, mänguasi, jõulukaunistus vm)
ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: tarbimine, parandustööd • käitub keskkonnahoidliku tarbijana; • leiab võimalusi materjale/riideid isikupäraselt taaskasutada; • on tutvunud hooldusmärkidega;	Säästlik tarbimine • riiete parandamine/taaskasutamine Rõivaste hooldamine • pesemine • kuivatamine • triikimine Mõisted: Säästlik tarbimine - vana asja kasutuselevõtt (ühtlasi seda kohendades ja disainides), asjade uuesti kasutamine. Tarbimine - kaupade ja teenuste ostmise teel vajaduste rahuldamine. Praktilised tööd: • Valmistöö viimistlemine, hooldusjuhendi koostamine

Kodundus 6.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
TOIDUHARIDUS Teema: Heaolu ja tervis toidust	• Toiduenergia

• teab mõistet toiduenergia; • oskab leida toiduaine pakenditelt infot; • oskab leida infot internetist;	• Menüü • Pakendiinfo • Veebipõhised keskkonnad Mõisted: Toiduenergia - toidust saadav energia. Menüü - all mõistetakse kas toidukorra (nii argeine kui piduliku eine) toitude ja jookide loetelu kindlas järjestuses või toitlustusettevõtte toidukaarti. Praktilised tööd: • Koolimenüü analüüsimine, toiduenergia seisukohast. • Toiduainete pakendite uurimine, energia hulga võrdlemine.
Teema: Toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid • oskab toiduaineid kuumtöödelda; • käsitleb elektrilisi väikevahendeid ohutult; • Pliidi ja ahju ohutu käsitlemine;	• Tükeldatud toiduainetest salatid • Kuumtöötlemine Keetmine. Pudrud. Küpsetamine. • Pliidi ja ahju ohutu käsitlemine • Väikevahendid Mikser/ saumikser Mõisted: Kuumtöötlemine - toidu valmistamisel kuumuse kasutamine. Puder - pehme toit, mis on saadud terveid viljateri või helbeid, tange, kruupe, jahu vees või piimas keetes. Mikser - köögimasin toiduainete segamiseks, vahustamiseks või peenestamiseks. Praktiliste tööde valik: • Erinevate putrude valmistamine

	• Kuumtöödeldud toidud (köögivilja- ja pastatoidud, pannkoogid, omletid jm)
TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND Hügieen, korrastustööd • teab, mis on ristsaastumine; • teab käsitsi ja masinaga nõude pesemise erisusi;	Ristsaastumine • Toidu ohutus sh toidu saastumine toiduvalmistamise käigus Nõude pesemine • Käsitsi ja masinaga nõude pesemine Mõisted: Ristsaastumine - ebasobiva aine, sealhulgas mikroorganismi tahtmatu sattumine toidu sisse, mis ei tohi seda sisaldada. Praktiliste tööde valik: • Rühmatööna võrrelda toiduvalmistamist köögis, õues.
KÄITUMISKULTUUR Lauakombed, käitumine • Oskab lauda katta lähtudes tähtpäevast; • teab ja kasutab lauakombeid; • tunneb pesu- ja hooldusmärke;	Laua katmine tähtpäevadeks Käitumine söögilauas Pesu- ja hooldusmärgid Mõisted: Pesumärgid - kokkulepitud märgid, mis näitavad kuidas toodet pesta. Hooldusmärgid - kokkulepitud märgid, mis näitavad kuidas toodet hooldada. Praktiliste tööde valik: • Arutelu teemal: miks on vaja lauakombeid? • Paigutada vastavalt menüüle lauale nõud (kasutada võib õpiku abi). Salvrätikute voltimine skeemi järgi.

	• Õpilased saavad uurida oma rõivastel olevaid silte, leida kaaslastega sarnasusi ja erinevusi. Arutelu teemal: Miks on pesu- ja hooldusmärke vaja? Miks neid ei tohi ära lõigata?
--	--

3.7.4 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9. klassi lõpetaja)

9.klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi;
- 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- 3) valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale;
- 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingmärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- 7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

3.7.5 Käsitöö 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA TÖÖVAHENDID • tunneb ära tehiskiududest tekstiilmaterjalid; • valib juhendamisel eseme valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid;	Materjalid • Tehislike ja sünteetiliste tekstiilmaterjalide tutvustamine • Mitmesuguste materjalide tutvustamine ja nende koos kasutamise võimaluste leidmine Töövahendid • Töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest Mõisted: tehiskiud - kiud, mis saadakse

	looduslikke polümeere (nt tselluloosi, kautšukit) keemiliselt muundades. Praktilised tööd: • erinevad mängud etikettidel olevate hooldus- ja tingmärkide õppimiseks; • erinevatest materjalidest meisterdamine
TÖÖTLEMISVIISID • tikib kaherealist pistet mustri järgi; • koob kahe eri värvi lõngaga; • heegeldab lihtsamat ääreja/või vahepitsi; • võtab abiga lõikelehel lõikeid; • paigutab juhendamisel lõike kangale; • õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust.	Tikkimine • Erinevate tikanditega tutvumine • Pinnakattepisted. Mähk- ja/või madalpiste Silmuskudumine • Kahe värviga kudumine Heegeldamine • Ääre- ja/või vahepits Õmblemine • lõike võtmine ja paigutamine • kahekordne palistust ja/või kahekordne õmblus Mõisted: äärepits - riietus- vm tekstiileseme äärt kaunistav pits. vahepits - riidesse vahele õmmeldud kitsas tasaste äärtega pitsiriba. lõige - rõiva osa laotus (nt paberil), mille järgi välja lõigatud materjalitükk saab kokku õmblemisel soovitava ruumilise kuju; sellise laotuse kontuurid lõikelehel. lõikeleht - paberipoognale trükitud lõiked, mille järgi saab riideid õmmelda.

	kahekordne õmblus - õmblus, mille korral õmblusvarud jäävad kahe pisterea vahele peitu. Praktilised tööd: • Lihtne heegeldatud, kootud või õmmeldud ese (nt seelik, lühikesed püksid vm)
TÖÖPROTSESS: kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine • koostab kavandi; • töötab suulise juhendamise järgi; • planeerib oma töö ajakava; • oskab analüüsida oma töö tulemust ja aja planeerimist;	Kavandamine. • Idee ja kavand eseme valmistamisel • rahvariided Töö planeerimine • Üksi ja/või rühmas töötades Eneseanalüüs hindamine • Ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine Mõisted: Ajakava - millegi toimumise, ürituste ajaline järjestus; üksikasjalik aja kasutamise plaan. Analüüs - protsess, mille käigus lahatakse keeruline teema või aine väiksemateks osadeks, et sellest paremini aru saada. Praktilised tööd: Koostada tööeseme kavand, valida materjalid ja töövahendid.
ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: tarbimine • väärtustab käsitööd; • Leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; • Tunneb põhilisi pesumärke;	• Säästlik tarbimine • Rõivaste hooldamine • Pesumärgid: valgendamine, keemiline puhastus Mõisted: Valgendamine - materjali või aine

	heledamaks (valgemaks, värvusetuks) muutmine. Keemiline puhastus - rõivaste, vaipade vm puhastamine keemiliste vahenditega. Praktiliste tööde valik: • Arvutamine - Kui palju peaks maksma käsitööese?
--	--

Kodundus 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
TOIDUHARIDUS Teema: Heaolu ja tervis toidust • Teab mitmekülgse toitumise tähtsust oma tervisele; • oskab leida/märgata lisaainete märgistust pakendil; • eristab mõisteid: toiduallergia ja toidutalumus; • oskab nimetada toitumishäireid;	Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ja allikad Lisaained toiduainetes Toiduallergia ja -talumus • Diabeet, gluteeni- ja lahtsootalumus, toiduallergia. • Toitumishäired Mõisted: Mikrotoitained - toitained, mida organism vajab väga väikestes kogustes, mis on aga olulised organismile, nt vitamiinid ja mineraalained. Makrotoitained - toitained, mida organism vajab suuremates kogustes, nt valgud, rasvad, süsivesikud. Lisaained - e-ained, mida lisatakse toidule välimuse, maitse ja säilivuse muutmiseks.

	Toiduallergia- allergiline reaktsioon, mida võivad põhjustada toiduaine või toidulisand: nt. piim, soja, muna, seller, maapähklid, nisu, koorikloomad. Buliimia - toitumishäire, mille korral toiduga liialdamisel järgneb tahtlik oksendamine. Anoreksia - toitumishäire, mida iseloomustab haiglane soov kõhnuda. Diabeet - suhkrutõbi on haigus, mille puhul vere glükoosisisaldus on kõrge, sest inimese kõhunääre ei tooda piisavalt insuliini või see ei toimi. Praktilised tööd: • Kogu päeva jooksul söödava toidu ülesmärkimine ning grupis või paaristööna analüüsimine. • Pakenditelt vajaliku info otsimine, võrdlemine.
Teema: Toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid • kasutab juhendamisel ohutult köögitehnikat; • valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite; • kaalub ja mõõdab toiduaineid; • tunneb peamisi maitsetaimi	Kaasaegsed köögiseadmed • Köögikombain Mahu- ja massiühikud Supid. Vormiroad Maitsetaimed ja roogade maitsestamine Kuumtöödeldud magustoidud Biskviittaigen Mõisted: Köögikombain - elektriline töövahend , millega saab toiduaineid riivida,

	püreerida, segada, vahustada ja sõtkuda. Maitsetaim - taim, mida tarvitatakse värskelt või säilitatult toitude maitsestamiseks (nt basiilik, münt). Vormiroog - ahjus valmistatav, mitmesuguseid koostisosi sisaldav (soolane) toit. Biskviittaigen - õhuline taigen, mis sisaldab vahustatud mune, suhkrut ja jahu. Praktiliste tööde soovituslik valik: • Maitsetaimede uurimine, veebilehtedelt info otsimine. Sobiva retsepti leidmine, kus otsitavat maitsetaim võiks kasutada jne. • Küpsetamine (küpsised, pirukad, vormiroad jm)
TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND Teema: Puhastus- ja korrastustööd, jäätmed • sorteerib pesu värvi ja materjali järgi; • oskab pesumasinal pesuprogramme valida; • tunneb triikimismärke; • sordib jäätmeid keskkonnasõbralikult;	Pesumasina programmid Triikimine • Temperatuuride erinevus vastavalt materjalile Prügi sorteerimine • Paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme. Mõisted: Pesumasina programmid - valik pesutsükleid, mille abil saab tekstiilmaterjale pesta.

	Triikimine - riide töötlemine triikrauaga. Triikrauda liigutatakse mööda riide pinda nii, et riie muutub siledaks. Puhastusvahendid - toode pindade või kiudmaterjalide pesemiseks. Praktiliste tööde valik: Koostada pesupesemise juhend, paaris- või rühmatööna.
KÄITUMISKULTUUR Etikett ja toidu serveerimine - Oskab lauda katta lähtudes sündmusest; - teab ja kasutab lauakombeid	- Laua katmine ja toidu serveerimine erinevatel sündmustel Mõisted: Etikett - kindlad käitumisreeglid ja kombed, mis kehtivad seltskondlikus (eriti õukondlikus) ja diplomaatilises suhtlemises. Praktiliste tööde valik: - Laua katmine erinevateks tähtpäevadeks.

3.7.6 Käsitöö 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA TÖÖVAHENDID - Tunneb erinevaid kangaid ja oskab neid eristada; - eristab töövahendeid ja materjali; - kasutab töövahendeid otstarbekohaselt ja ohutult; - tunneb ja eristab käsitöövahendeid ja oskab neid ohutult käsitleda;	Materjalid - Villased, linased ja puuvillased kangad - Efektlõngad Töövahendid - Töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest

	• Peenike suure silmaga nõel, heegelnõel, ringvardad, õmblusmasin, aurutriikraud, lõikelehed, kalka Mõisted: Tikkimisõmblusmasin. Ringvardad. Efektlõng - aasaline, sõlmiline vm ühevärviline või kirju korrutatud lõng Praktilised tööd: • Materjalide vaatlemine, kompimine, töövahendite sobivuse määramine.
TÖÖTLEMISVIISID • kannab juhendamisel mustri kangale; • kasutab erinevaid tikkimispisteid arhailise tikandi tikkimisel; • oskab kududa tingmärkide järgi erinevaid koekirju (palmikut, maleruut jm); • teab ja tunneb tingmärke; • koob juhendamisel koekirja • oskab lihtsama skeemi ja/või digitaalse juhendi järgi heegeldada; • oskab kasutada õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat;	Tikkimine • Tikandi jäljendamine riidele • Sümbolid ja märgid rahvakunstis • Arhailine tikand Kudumine • Lihtsama koekirja kudumine Heegeldamine • Lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi (amigurumi) Õmblemine • lukk Mõisted: arhailine tikand - vanaaegne, algeline muster , milles kasutatakse taime kujutist. palmik - on silmuskude, mille puhul vahetatakse rühmiti kudumise järjekorda. amigurumi - Jaapanist pärit

	heegeldatud või kootud pehmete mänguasjade valmistamise stiil. Praktilised tööd: Eesti rahvusliku ornamentikaga eseme kavandamine ja valmistamine
TÖÖPROTSESS: kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine - Kavandab lihtsa kavandi/pildi käsitööseseimest; - leiab juhendamisel ideid oma töö kavandamiseks; - oskab hinnata ajakulu töö teostamiseks; - töötab suulise juhendi järgi; - oskab hinnata oma töö korrektsust ja esteetilisust; - jälgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab töökoha korras;	Kavandamine - Idee ja kavand eseme valmistamisel - Sümbolid ja märgid rahvakunstis Tööplaneerimine - Tööplaani koostamine, aja planeerimine Eneseanalüüs hindamine - Ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine. Mõisted: Kavand- visand, eskiis; (üldjooneline) projekt. Märki, embleemi, vaiba kavand. Tööplaan - ajakasutuse plaan. Eneseanalüüs- oma võimete jms. analüüs Praktilised tööd: - ajakava koostamine
ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: tarbimine, rõivaste hooldamine - Leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; - oskab viimistleda oma töid; - tunneb rõivaste hooldusmärke	- Tarbimise mõju inimesele - Säästlik tarbimine - Materjalide taaskasutus Rõivaste hooldamine - Rõivaste hooldamine: pesemine, kuivatamine, aurutamine, triikimine

	• Tööde viimistlemine Mõisted: Säästlik tarbimine Praktiliste tööde valik: • Materjalide taaskasutamise võimaluste rakendamine.
--	--

Kodundus 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
TOIDUHARIDUS Teema: Heaolu ja tervis toidust • teeb vahet mõistetel „kõlblik kuni...” ja „parim enne ...”, oskab tuua näiteid;	Toidu säästmine, säästlik tarbimine "kõlblik kuni..." ja „parim enne ..." Mõisted: „kõlblik kuni...” - tähtaeg, mis näitab kergesti rikneva toidu realiseerimise ja tarvitamise lõpptähtpäeva ning mida hiljem müüa ei või. „parim enne ...” - tähtaeg, mille jooksul toidu valmistaja või pakendaja tagab õigel säilitamisel toidu nõuetekohasuse ning mida võib ka hiljem müüa juhul, kui see on ohutu elule ja tervisele. Praktilised tööd: • Erinevate toiduainete pakendite jm uurimine. • Toiduraiskamise vähendamise võimalused kodus, koolis. Koostöö Rohelise Kooliga.
Teema: Toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid	• Liha ja lihatooteid ja nendest valmistatud ja toidud

• valmistab erinevaid toite retsepti kasutades; • oskab teha valikuid toiduainete säilitamiseks;	• Kala kui väärtuslik toiduaine • Kalaroad • Pärimaigen Toidu säilitamise tingimused • kuivatamine • konserveerimine • marineerimine Mõisted: Konserveerimine - toiduainete vm töötlemine nende säilimisaja pikendamiseks; konserviks tegemine. Pärm - elusaid pärmseeni sisaldav tahke või vedel toiduaine, mida kasutatakse taigna kergitamiseks. Praktiliste tööde valik: • Pärimaigenast saiakeste küpsetamine • Õunte kuivatamine • Konserveerimine (moosi, kompoti keetmine) • Eesti rahvustoidud, maailma rahvaste toidud
TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND Teema: Töö organiseerimine • oskab juhendamisel kodukeemiat ohutult kasutada; • oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat; • oskab juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida;	Puhastusvahendite ohutu kasutamine • Kodukeemia Nõudepesumasin Toidukorvi planeerimine Mõisted: Töö organiseerimine - töö planeerimine, eesmärgistamine, ajakava koostamine, ressursside

	määramine, tööjaotus jne. Hügieen - tervise säilitamiseks vajalikud tegevused, nagu pesemine, puhastamine, desinfitseerimine jne. Puhtus - seisund, kus asjad on vabad mustusest, tolmust, bakteritest jne. Ohutus - seisund, kus ei ole ohtu tervisele, elule või varale Esmaabi - kiire ja ajutine abi andmine vigastatud või haigestunud inimesele Puhastusvahendid - toode pindade või kiudmaterjalide pesemiseks. Praktiliste tööde valik: • Paaris-, grupitöö: võrrelda hügieeninõudeid kodus, suurkanis, piknikul. • Ühe päeva toidukorvi koostamine: hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi valmistamiseks. Tulemuste analüüsimine.
KÄITUMISKULTUUR Eesti toidukultuur • teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada;	• Eesti köök Mõisted: Sõir - eesti rahvustoit. Piimas keedetud kohupiim nõrutatakse, lisatakse võid ja köömneid ning pannakse riidekotis vajutise alla. Karask - odrajahust või täisteranisujahust hapupiima, petipiima või veega segatud ja

	söögisooda või pärmiga kergitatud taignast küpsetatud toit. Kamajahu - keedetud, seejärel kuivatatud ning pruunistatud tera- ja kaunviljast saadud jahu. Praktiliste tööde valik: • Valmistada mõned Eesti rahvuslikud toidud
--	--

3.7.7 Käsitöö 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA TÖÖVAHENDID • oskab iseseisvalt leida lahendusi, kuidas oma rõivaid isikupäraseks muuta;	Materjalid • erinevate materjalide kombineerimine tervikuks Töövahendid • Töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest Praktilised tööd: • erinevate materjalide kombineerimine, taaskasutamine
TÖÖTLEMISVIISID • oskab leida võimalusi pilutikandi kasutamiseks; • heegeldab ja koob skeemide ja tööjuhendite järgi; • määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks; • määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks;	Tikkimine • Pilutikand Kudumine • Mustri lugemine (pitsiline koekiri) Heegeldamine • Mustri lugemine Õmblemine • riiete suurusnumber

	• mõõtude võtmine Mõisted: suurusnumber Praktilised tööd: • Kavandab ja õmbleb endale rõivaeseme • Koob ringselt(nt sokid) • Mõõtude võtmine, suuruste tabeli uurimine
TÖÖPROTSESS: kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine • hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust; • jälgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab töökoha korras; • oskab kasutada ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;	Kavandamine • Idee ja kavand eseme valmistamisel Tööplaneerimine • ainealase info otsimine Eneseanalüüs hindamine • Ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine Mõisted: Kavand. Tööplaan. Hindamine. Praktilised tööd: • info otsimine veebist, käsitöö ajakirjadest. • ajakava koostamine
ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: tarbimine • oskab selgitada ringmajanduse positiivset mõju keskkonnale; • loeb ja mõistab valmisriiete etikette;	Tarbimise mõju inimesele • Ringmajandus Rõivaste hooldamine • etiketid riietel Mõisted: Ringmajandus Praktiliste tööde valik:

	Õpilased otsivad infot ringmajanduse kohta
--	--

Kodundus 9.klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
TOIDUHARIDUS Teema: Heaolu ja tervis toidust • on teadlik toitlustusega seotud ametitest;	• Ringmajandus • Toitlustusega seonduvad ametid Mõisted: • Ringmajandus Praktilised tööd: • Erinevate ametitega tutvumine: pagar, kokk, abikokk, pitsameister, kondiiter jt, info otsimine kutsekoolide kodulehtedelt. • Vana-Vigala tehnika- ja Teeninduskool, abikokk, köögiabiline • Tallinna Teeninduskool, abikokk, abipagar • Haapsalu Kutsehariduskeskus, abikokk, abipagar • Rakvere Ametikool, abikokk, abikelner • Töötukassa.ee
Teema: Toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid • oskab valmistada keedutainast; • oskab valmistada erinevate rahvuste toite	• Eri rahvaste toidutraditsioonid ja tuntumad toidud • Keedutaigen • Suupisted Mõisted: • keedutaigen - taigen, mille valmistamiseks rasvaine koos vedelikuga lastakse keema, lisatakse

	jahu ning taigna jahtumisel ükshaaval munad. Keedutaigna tooted küpsevad seest tühjaks. Praktiliste tööde valik: • Maailma toidukultuur (uurida ja korraldada ühe rahva toidukultuuri nädal koostöös Rohelise Kooliga)
TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND Teema: Hügieen ja tarbimine • oskab puhastada köögiseadmeid ja tööpindu; • oskab juhendamisel oma kulusid planeerida; • tunneb jalatsite hooldusmärke;	Hügieenireeglid ja tervisekaitse Kulude planeerimine Jalatsite hooldus Mõisted: Tervisekaitse - abinõud inimestele tervisliku elukeskkonna tagamiseks ning keskkonnaga seonduvate tervisehäirete ja haiguste vältimiseks. Tarbijakaitse - kaupade ja teenuste ostjaid ja kasutajaid kaitsev süsteem. Praktiliste tööde valik: • Pere eelarve koostamine
KÄITUMISKULTUUR Etikett ja kombed • teab käitumisetiketti erinevatel üritustel;	Koosviibimiste korraldamine Etikett, täis- või osalise teenindusega laud Rõivastus ja käitumine Mõisted: Furšettlaud - serveerimisviis lühikesel püstijalavastuvõtul, mille puhul ühel või mitmel laual serveeritakse suupisteid vm kerget eine; Restoran - on lauateenindusega toitlustusasutus, kus pakutakse ilusasti

	serveeritud kõrge kvaliteediga toite; Rootsilaud - kus toidud ja joogid ning söömis- ja joomisvahendid on pandud lauale, kust iga sööja valib endale meelepärase ja pärast väljavalimist valib omale vabalt istekoha või sööb seistes Praktiliste tööde valik: • Lõpupeo korraldamine: eelarve koostamine, külalised, tegevuste planeerimine, menüü koostamine, riietuse valik, kutsed jms.
--	---

4. Õppeaine: Tehnoloogiaõpetus (5.-9. Klass)

4.1 Õppeaine eesmärk ja roll ainevaldkonnas

Tehnoloogiaõpetus on Hiiu Koolis tööõpetuse ainevaldkonna oluline osa 5.–9. klassis, mille eesmärk on arendada õpilaste tehnilist mõtlemist, probleemilahendusoskust ja tehnoloogilist kirjaoskust. Õppeaine kaudu kujuneb arusaam tehnoloogia rollist inimese igapäevaelus ja ühiskonnas ning oskus kavandada ja ellu viia lihtsamaid tehnilisi lahendusi.

Tehnoloogiaõpetus süvendab praktilisi ja tehnilisi oskusi, toetades õpilaste teadlikku ja vastutustundlikku toimetulekut. Õppetöös on kesksel kohal tööohutus, tööriistade ja seadmete ohutu käsitsemine ning ergonoomiliste ja säästlike töövõtete järgimine. Õpilasi suunatakse kasutama töövahendeid eesmärgipäraselt, hoidma korras ja turvalist töökeskkonda ning ennetama võimalikke riske.

Õppeaine toetab ka liikluskasvatuse eesmärgi, käsitledes ohutust kui terviklikku väärtust nii tööruumis kui ka igapäevases elukeskkonnas. Tehnoloogiaõpetus valmistab õpilasi ette edasiseks õppimiseks ja tööeluks ning toetab teadlike ja läbimõeldud valikute kujunemist kaasaegses tehnoloogiarikkas ühiskonnas.

4.2. Õppeaine kirjeldus, sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused tehnoloogiaõpetuses

Tehnoloogiaõpetus Hiiu Koolis on tööõpetuse osa 5.–9. klassis ning toetab õpilaste praktilise mõtlemise, tehnoloogilise kirjaoskuse ja probleemilahendusoskuste arengut. Õppetöös tutvutakse lihtsamate tehnoloogiliste lahenduste, tööprotsesside ja materjalide kasutamisega ning õpitakse kavandama ja valmistama esemeid vastavalt etteantud eesmärgile.

Tehnoloogiaõpetuses pööratakse tähelepanu töö kavandamisele, tööetappide järjestamisele ning sobivate töövahendite ja materjalide valikule. Õpilased õpivad kasutama tööriistu ja seadmeid ohutult ning järgima tööohutuse ja töötervishoiu nõudeid. Praktiliste ülesannete kaudu arendatakse oskust juhendite järgi töötada, lahendada lihtsamaid tehnilisi probleeme ning viia alustatud töö lõpule.

Õppetegevustes rõhutatakse säästlikku ja vastutustundlikku suhtumist materjalidesse ja keskkonda. Õpilasi suunatakse märkama tehnoloogia rolli igapäevaelus ning mõistma inimese loodud esemelise keskkonna toimimist ja mõju. Tegevustes kasutatakse võimalusel taaskasutusmaterjale ning arutletakse tehnoloogiliste lahenduste otstarbekuse üle.

Tehnoloogiaõpetus toimub nii individuaalse kui ka rühmatööna, toetades koostööoskuste, vastutuse ja kokkulepetest kinnipidamise kujunemist. Õpilasi juhendatakse oma tööprotsessi ja tulemust kirjeldama ning lihtsal viisil hindama, seostades õpitut igapäevaeluliste olukordadega.

Tehnoloogiaõpetus loob eeldused iseseisvaks toimetulekuks, teadlikeks valikuteks ning edasiseks õppeks ja tööeluks, toetades tööõpetuse üldisi eesmärgi ning õpilaste praktiliste pädevuste arengut.

4.3 Õppetegevuse korraldus ja arenguperioodid

4.3.1. Õppetegevus 5.–6. klassis

5.–6. klassi tehnoloogiaõpetuses tutvuvad õpilased tehnilise töö põhivõtetega ning õpivad järgima juhendeid ja tööjärjestust. Õppetegevustes keskendutakse tööriistade ja seadmete ohutule kasutamisele, materjalide tundmaõppimisele ning lihtsamate tehniliste lahenduste kavandamisele ja teostamisele. Õpilased lahendavad praktilisi ülesandeid õpetaja juhendamisel, arendades oskust töötada täpselt, eesmärgipäraselt ja ohutusnõudeid järgides.

4.3.2. Õppetegevus 7.–9. klassis

7.–9. klassi tehnoloogiaõpetuses suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutus tehnilise töö kavandamisel ja elluviimisel. Õpilased analüüsivad ülesandeid, valivad sobivaid töövahendeid ja -võtteid ning hindavad oma tööprotsessi ja tulemust. Õppetegevustes pööratakse tähelepanu tehnilisele probleemilahendusele, tööohutusele ja riskide ennetamisele ning tehnoloogia rolli mõtestamisele igapäevaelus ja töömaailmas. Tehnoloogiaõpetus toetab valmisolekut edasiseks õppimiseks ja teadlikeks valikuteks tehnoloogiarikkas keskkonnas.

4.4. Pädevuste arendamine tehnoloogiaõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Tehnoloogiaõpetus kujundab austust töö, loodu ja tehniliste lahenduste vastu. Õpilased mõistavad tehnoloogia rolli ühiskonna arengus ning vastutustundliku ja eetilise tegutsemise tähtsust.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Rühma- ja projektitööde kaudu arendatakse koostööoskust, vastutuse võtmist ja kokkulepetest kinnipidamist. Õpilased mõistavad oma rolli ühiste eesmärkide saavutamisel ning vastutust turvalise ja säästliku tegutsemise eest.

Enesemääratluspädevus

Praktilised tehnilised tegevused aitavad õpilastel teadvustada oma huvisid ja võimeid tehnoloogia valdkonnas. Õpilased arendavad iseseisvust, enesekindlust ja vastutust oma otsuste eest.

Õpipädevus

Tehnoloogiaõpetus toetab oskust õppida praktilise tegevuse kaudu. Õpilased õpivad kavandama tööprotsessi, kasutama juhendeid ja skeeme, katsetama lahendusi ning analüüsima tulemusi.

Suhtluspädevus

Õpilased arendavad oskust selgelt väljendada oma ideid, arutleda lahenduste üle ning teha koostööd nii töö kavandamisel kui ka elluviimisel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus

Õpilased rakendavad mõõtmist, arvutamist, materjalitundmist ja tehnilisi teadmisi praktilistes olukordades. Kujundatakse arusaam tehnoloogia rollist inimese toimetuleku, töö tõhususe ja probleemilahenduse toetamisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Tehnoloogiaõpetus arendab algatusvõimet, loovust ja probleemilahendusoskust. Õpilased kavandavad ja viivad ellu tehnilisi projekte, tehes teadlikke ja vastutustundlikke valikuid.

Digipädevus

Õpilased kasutavad digivahendeid, jooniseid ja tehnilisi keskkondi eesmärgipäraselt ja ohutult, toetades oma õppimist ja tehniliste lahenduste loomist.

4.5. Läbivate teema käsitlemine tehnoloogiaõpetuses

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Tehnoloogiaõpetus arendab probleemilahendusoskust, loogilist mõtlemist ja tehnilist kirjaoskust. Õpilased saavad kogemusi erinevatest tehnilistest tegevusvaldkondadest, mis toetab teadlikke õpi- ja karjäärivalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Õpilased õpivad hindama tehnoloogia mõju keskkonnale ning kasutama materjale säästlikult. Käsitletakse vastutustundlikku tootmist ja tarbimist.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Projekt- ja rühmatööde kaudu arendatakse algatusvõimet, vastutust ja koostööoskust. Õpilased õpivad kavandama, ellu viima ja analüüsima tehnilisi lahendusi.

Kultuuriline identiteet

Tehnoloogiaõpetuses tutvutakse tehnika ja töövahendite arenguga ning nende rolliga ühiskonna ja kultuuri kujunemisel.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Õpilased kasutavad skeeme, jooniseid, juhendeid ja digikeskkondi ning õpivad tehnilist teavet mõistma ja rakendama.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpilased tutvuvad erinevate tehniliste lahenduste, töövahendite ja töövõtetega ning õpivad mõistama, kuidas tehnoloogia ja kaasaegsed lahendused toetavad inimese igapäevast toimetulekut ja töö tõhusust. Õppetöö kaudu arendatakse loovat ja uuendusmeelset mõtlemist ning kujundatakse arusaam innovatsiooni rollist probleemide lahendamisel.

Tervis ja ohutus

Tehnoloogiaõpetuses pööratakse tähelepanu tööohutusele, ergonoomiale ja ohututele töövõtetele. Õppeaine seostub kooli liikluskasvatuse teemadega, käsitledes turvalist liikumist, nähtavust ja vastutustundlikku käitumist igapäevases elukeskkonnas. Õpilased õpivad mõistma, et ohutu käitumine nii tehniliste vahenditega töötamisel kui ka liikluses on oluline osa tervise hoidmisest.

Väärtused ja kõlblus

Õpetus kujundab vastutustunnet, täpsust ja austust töö ning töötegija vastu. Õpilased õpivad hindama nii oma kui ka kaaslaste panust ühisesse töösse.

4.6. Lõiming teiste õppeainetega

Tehnoloogiaõpetus ja eesti keel

Tehnoloogiaõpetuses arendatakse keelelist eneseväljendusoskust tehniliste juhendite, skeemide ja tööülesannete lugemise ning mõistmise kaudu. Õpilased kirjeldavad tööprotsessi, põhjendavad valikuid ning tutvustavad valminud lahendusi, mõistes, et selge keelekasutus on oluline tehnilise töö ja koostöö osa.

Tehnoloogiaõpetus ja matemaatika

Tehnoloogiaõpetus lõimub matemaatikaga mõõtmise, arvutamise, kujundite ja proportsioonide kasutamise kaudu. Praktiliste tööde käigus rakendavad õpilased matemaatilisi teadmisi töö kavandamisel ja teostamisel, mõistes täpsuse ja loogilise mõtlemise olulisust tehniliste lahenduste kvaliteedis.

Tehnoloogiaõpetus ja loodusõpetus

Õppeaines käsitletakse materjalide omadusi, energia kasutamist ja tehniliste lahenduste mõju keskkonnale. Õpilased seostavad tehnoloogilist tegevust loodusteaduslike põhimõtete ja mõistavad säästliku ja vastutustundliku tegutsemise tähtsust.

Tehnoloogiaõpetus ja kunst

Tehnoloogiaõpetus lõimub kunstiga toodete ja lahenduste kavandamisel ning kujundamisel. Õpilased pööravad tähelepanu vormile, proportsioonidele ja esteetilisele terviklikkusele, arendades loovat ja funktsionaalset mõtlemist.

Tehnoloogiaõpetus ja inimeseõpetus

Tehnoloogiaõpetuses pööratakse tähelepanu koostööle, vastutusele ja ohutule käitumisele. Õpilased õpivad arvestama kaaslastega, järgima kokkuleppeid ning mõistma oma tegevuse mõju iseendale ja teistele.

Tehnoloogiaõpetus ja digipädevus

Tehnoloogiaõpetuses kasutatakse digivahendeid kavandamiseks, jooniste ja skeemide lugemiseks ning tööprotsessi toetamiseks. Õpilased õpivad kasutama digikeskkondi eesmärgipäraselt, ohutult ja vastutustundlikult, mõistes nende rolli kaasaegses tehnilises tegevuses.

4.7 Õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa

4.7.1 Õpitulemused II kooliastme lõpuks (6. klassi lõpetaja)

6. klassi lõpetaja:

- 1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- 2) tunneb ära ja oskab kasutada õpitud materjale;
- 3) oskab juhendamisel puhastada, hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- 4) oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- 5) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- 6) oskab eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid õpetaja juhendamisel.

4.7.2 Tehnoloogiaõpetus 5. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED joonlauaga mõõtmine, mõõtude kandmine toorikule; töö analüüsib ja tagasiside. TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED lihtsama

• märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari; • ühendab detaile (nt liim-, kruvija naelliite, mähkimise või jootmise abil);	piltkujutise joonestamine; puurimine; liited (liimliide, naelliide) MATERJALIÕPETUS materjali omadused ja töötlemisviisid; TÖÖOHUTUS tervisekaitse ja ohutusnõuded; Mõisted: vineer, nurgik, täisnurk, nurk 45 kraadi, tükeldusjoon, kett, spiraal, rõngas, plekk, traat, dekoor Praktilised tööd: Erinevad lihtsate esemete meisterdamine.
TÖÖPROTSESS • kasutab ohutult õigeid töövõtteid; • saeb õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; • järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; • viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga; • valib juhendamisel lähtuvalt tööprotsessist töövahendid, materjalid ja rakendab vajalikke töövõtteid;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • kõverjoonelised kujundid; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • materjali töötlemine: saagimine, • viilimine, puurimine, lihvimine. vestmine, TÖÖOHUTUS • materjalid ja töövahendeid, ohutu töötamine; Mõisted: joont mööda saagimine, piki ja risti saagimine, silumine ja lihvimine, faktuurimine. Praktilised tööd valik: vestmine, sälkamine, panustükk, panus, reljeefse puitpanuse valmistamine, ehisplaadi valmistamine - metallpinna faktuurimine täpitsatega, puitdekoor.
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; • huvist lähtuvalt valmistab eseme; • tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest; • kasutab materjale säästlikult.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED · Töoeseme analüüs MATERJALIÕPETUS · materjalide säästev kasutamine; TÖÖOHUTUS · tööjuhend, videojuhend Mõisted: puidu ja metallitöö, figuur ja kujund, dekoor ja kaunistus Praktilised tööd: Looduslikest saadustest kuju tegemine: figuuri vormimine puidu loodusvormidest, puidu vestmine ja sälkamine.

4.7.3 Tehnoloogiaõpetus 6. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • oskab kasutada erinevaid mõõteja märkimisvahendeid;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • mõõtmine;

• märgib ja töötleb mõõtude järgi baaspindu, rist- ja keeltappi; • ühendab detaile (nt liim-, kruviliitega;	• joonis, piltkujutis, mõõdud; • liited; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • materjali töötlemine lihtsate käsi ja elektritööriistadega • liidete ühendamine MATERJALIÕPETUS • Materjali omadused • Looduslikud ja tehismaterjalid Mõisted: ohutusnõuded, joonlaud, mõõtühikud, geomeetrilised kehad, eseme pinnalaotus ja vaated.
TÖÖPROTSESS • kasutab ohutult õigeid töövõtteid; • hõõveldab antud mõõtmetega nelikantliistu, silindrit ja koonust; • puurib avasid akutrelliga ja puurpingil; • viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • õpijuhised; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • hõõveldamine; • elektritööriistad; TÖÖOHUTUS • tervisekaitse ja ohutusnõudeid. Mõisted: Ajakasutus, töö- ja puhkeaeg, viimistlemine, puidulõige. Praktilised tööd: • Alus kuumadele nõudele (kuumaalus).
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; • kavandab ja valmistab lihtsamaid esemeid, • kirjeldab lihtsamaid töömasinate toimimise põhimõtteid.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • tehnoloogia areng ja inimtegevuse mõju keskkonnale TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • töövahendite valimine MATERJALIÕPETUS • Tehis ja looduslikud materjalid ning nende omadused TÖÖOHUTUS

	• töömasinate põhimõtted; Mõisted: koostemäng, ülekanne, jõumasin, kiirus, liikumine, suund. Praktilised tööd: Kavandab oma töö, pildistab oma tööetappe.
--	--

4.7.4 Õpitulemused III kooliastme lõpuks (9.klassi lõpetaja)

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab isetegemist; planeerib oma tegevust ja kontrollib selle tulemust;
- 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- 3) loeb tööjoonist õpitud teadmiste-oskuste ulatuses; valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale (sh taaskasutus) õpetaja juhendamisel;
- 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingmärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- 7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

4.7.5 Tehnoloogiaõpetus 7. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • kavandab lihtsamat eset lähtuvalt õpijuhistest; • järkab puittoorikust detaile ette antud juhiste järgi; • valib ja kasutab lähtuvalt kasutatavast materjalist sobivaid ja ohutuid töövõtteid, seadmeid ja töövahendeid; • märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile; • oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel; • tegevuste kavandamise protsessis esitleb kavandit ja toob esile ülesande täitmisel tekkivad kitsaskohad;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • jooniste lugemine; • tööjuhendid ja nende lugemine; • tarbeeseme kavandamine; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED MATERJALIÕPETUS • teostusjoonise, eskiisi, materjalikulu arvutus; • materiaalsete ressursside kasutamine (materjali säästlik

• mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga; • märgib ja töötleb juhendamisel lihtsamat seotist; • järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning looduskeskkonnale.	kasutus; TÖÖOHUTUS · suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse; Mõisted: distants, mõõt, märkimisviga, nihik, harkkaliiber, detail, toorik Praktilised tööd: • Mõõteülesanded: mõõta ning kanda tööjuhendilt ülesanded detailile või töölehele. • Tööohutusjuhend: illustreeritud tööjuhendi koostamine. • Jäätmete käitlemine: jäätmete sorteerimise ülesanded.
TÖÖPROTSESS • puurib avasid puurpingis või käsipuuriga; • puurib avasid silinder- ja reguleeritava puuriga; saeb kõverjoonelisi kontuure käsi- või elektrilisekäsisaega (vajaduse korral abiga); • märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile; • teostab ja järgib lihtsamaid mõõtmisi, mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga; • järkab puittoorikust detaile õpitud nurkade (nt 45°, 90° nurga) all; • märgib ja töötleb juhendamisel rööptappe; koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist; • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida. • järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja teab ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning looduskeskkonnale; • oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • probleemülesannete lahendamine; • töö etapid, tulemuse esitlemine; • töövõtete ja tööprotsessi kirjeldamine; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • eseme valmistamine; • materjalide käsitsi töötlemine; MATERJALIÕPETUS • materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine; TÖÖOHUTUS · ohutud töövõtted tööprotsessis Mõisted: Ajakasutus, neetimine, puurimine, spiraal, rõngas, lüli, tööohutus ja töökultuur. Praktilised tööd:

	• Puidust mõistatused: osavusmängud. • Puidu ja plekitööde harjutused.
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida. • koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist; • pakub abi ja palub abi kaasõpilastelt - mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust; • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõuded, korrastab oma töökoha ning töövahendid.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • tööjuhendi koostamine, • dokumenteerimine, tööprotsessi pildistamine; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • pilditöötlusprogrammide tutvustamine; TÖÖOHUTUS • õppetöökoja kodukorra ja ohutustehnika nõuete järgimine; • töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine. Mõisted: tootearendus, eesmärk, loovus, omaalgatus, katsetamine, IKT programmid. Praktilised tööd: • Oma tegevuse tööportsessi jäädvustamine ja esitamine kasutades tuttavat pilditöötlus/esitlusprogrammi.

4.7.6 Tehnoloogiaõpetus 8. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE • loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid; • saab ja hõõveldab lihtsaid detaile puidutöötluspinkidel; • valmistab ja kasutab juhendamisel lihtsa seotise; • valmistab lihtsamaid esemeid (kasutades õpitud seotisi); • valib ja kasutab lähtuvalt kasutatavast materjalist töövahendeid, rakendab sobivaid ja ohutuid töövõtteid; • järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED o jooniste lugemine ning valmistamine ▪ eskiisi koostamine ▪ detailile mõõtude kandmine ▪ materjalikulu arvutus TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED o Käsitööriistad ▪ saag; ▪ hõõvel

	▪ noad, peitlid - o Elektrilised käsitööriistad ▪ akutrell; ▪ tikksaag; ▪ põleti - o Elektrilised tööpingid ▪ puurpink; ▪ treipink; ▪ vibrosaag - o seotised ja tapid MATERJALIÕPETUS o materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus; TÖÖOHUTUS • suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse) - Mõisted: disain ja inseneeria, tehnika, töö etapid, treimine, automatiseerimine. Praktilised tööd: • Puidust riul/tool: erinevate liidete kasutamine, tööjuhendite järgi tegutsemine.
TÖÖPROTSESS • mõistab treimise mõistet; • oskab treida lihtsamat detaili koos abiga • valib ja kasutab lähtuvalt kasutatavast materjalist töövahendeid, rakendab sobivaid ja ohutuid töövõtteid; • saab ja hõõveldab puidust detaile puidutöötuspinkidel; • valmistab lihtsamaid tarbeeseme; • valmistab juhendamisel keeltapi ja /või puurib (freesib) tapipesasid; • järgib jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid; • koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • ajakasutus - kas õpilane tuleb õigel ajal tundi ja lahkub sealt õigel ajal; kas tööd valmivad tähtjaks TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • eseme valmistamine - materjalide masin ja käsitsi töötlemine, detailide montaaž; • viimistlemine - pinna lihvimine, toonimine, peitsimine, värvimine ja lakkimine; MATERJALIÕPETUS • materiaalse ressursside

	kasutamine (materjali säästlik kasutus; TÖÖOHUTUS • suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse) • õppetöökoja kodukorra ja ohutustehnika nõuete järgimine. Mõisted: liimpuit, keere, tasandamine, tugipind, ülekandemehhanismid ▮ Puidust pusle – pusle valmistamine puidust. Õpitakse detaile välja lõikama, omavahel sobitama ning tutvutakse puidu omadustega. ▮ Puidust rippuv ornament – lihtsa puidust riputatava eseme valmistamine. Töö arendab kujunduslikku mõtlemist ja tööriistade ohutut kasutamist.
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; • järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõuded, korrastab oma töökoha ning töövahendid; • koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist ja esitleb valmistatud eset.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED • tegevuste planeerimisel tööprotsessi mõtestamine, kavandamine ja järgimine; • ainealase teabe otsimise oskus kirjandusest ja internetist. TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • Toob esile ülesande täitmisel tekkinud kitsaskohad, esitleb töö tulemust ja analüüsib töö käiku MATERJALIÕPETUS • lähtuvalt esemest vajalikud ja sobivad materjalid ja töövahendid. TÖÖOHUTUS • töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine

	Mõisted: mehhaaniline tugevus, tehnilised puudused, kvaliteet, mööbel, disain. Praktilised tööd: Puidust mööbliese (laud, tool, riul) Loovtöö: teostusjooniste ja tööprotsessi kirjelduste koostamine, õpilane valib huvi korral loovtööna praktilise töö - eseme valmistamise.
--	--

4.7.7 Tehnoloogiaõpetus 9. klass

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA ÕPPETEGEVUSED
MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE - planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust; - loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses; - möödab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmel ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles; - asutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga; - viimistleb esemeid, põletiga toonimise, värvimisega; - tunneb seoseid tehnika arengu ja ajaloo vahel.	ÜLDTEHNILISED TEADMISED - o jooniste lugemine ning valmistamine ▪ eskiis ehk kavand - o lihtsate ruumiliste esemete kujutamine; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED - o Käsitööriistad ▪ saag; ▪ hõövel ▪ noad, peitlid - o Elektrilised käsitööriistad ▪ akutrell; ▪ tikksaag; ▪ põleti - o Elektrilised tööpingid ▪ puurpink; ▪ treipink; ▪ vibrosaag MATERJALIÕPETUS - o tehnika areng ja ajalugu; - o puit; - o metall;

	o plast. Mõisted: Mõõtmine ja märkimine, mõõtmisviga, joonis, eskiis, tolerants, materjaliõpetus; Praktilised tööd (valik): Puidust lõikelaud: Õpilased valivad sobivad puitmaterjalid, joonistavad lõikelaua kuju, saevad välja pussi- või käsisaega, lihvivad pinnad siledaks ja viimistle soovi korral õli või vahaga. Puidust kauss: Valitakse puitmaterjal, joonistatakse kaussi kuju, saetakse välja ja töödeldakse. Puidust rippuv ornament: Joonistatakse ornament puidule, saetakse välja ja lihvitakse. Puuritakse kinnituse jaoks auk. Viimistletakse. Puidust mänguasi: Valitakse loomake või auto disain, joonistatakse puitmaterjalile, saetakse välja lihvitakse ja liimitakse detailid kokku. Viimistletakse. Metallist võtmehoidja: Valitud metallitangist lõigatakse tükk, vormitakse painutusrauaga soovitud kuju ja lihvitakse servad.
TÖÖPROTSESS • suudab valmistada jõukohaseid liiteid; • ühendab detaile erinevate liidete abil, mõistab tööprotsessis erinevate masinate kasutusalasid;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED o kavandamine; o töövahendite hooldamine (teritamine, puhastamine,

• valib töövahendid ja kasutab neid lähtuvalt esemest; • kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga; • kavandab iseseisvalt tööprotsessi ja seda ka	parandamine); o liited/seotised; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED o käsi- ja elektritööriistad MATERJALIÕPETUS o viimistlustööd: toonimine, värvimine. TÖÖOHUTUS · Ohutud töövõtted tööriistadega · Ohutusnõuded viimistlemisel Mõisted: ohutud töövõtted, töötamine käsitööriistadega, töötamine elektriliste tööriistadega, materjalide eripära, toonimine, värvimine, peitsimine, viimistlemine Praktilised tööd (valik): Puidust karp: Puidust karbi valmistamine saagimise, lihvimise, liimimise ja naelte või kruvidega kinnitamise tehnikaid kasutades Puidust taldrik: Puidust taldriku lihvimine ja viimistlemine. Taaskasutatud materjalidest ese: Esem valmistamine taaskasutatud materjalidest, näiteks plastikpudelitest, vanadest riietest jne.
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS • planeerib oma tegevusi lähtuvalt püstitatud ülesandest;	ÜLDTEHNILISED TEADMISED o ajakava, töö planeerimine, distsipliin;

• otsib ja valib ainealast teavet kirjandusest ja internetist; • teab ja rakendab säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid; • järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.	• karjääri planeerimine, ametikoolide erialad; TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED • veebipõhised keskkonnad; MATERJALIÕPETUS • materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine; TÖÖOHUTUS • tööohutus ja töökultuur; Mõisted: ajakava, karjääri planeerimine, materjalide ümbertöötlemine, jätkusuutlik areng Praktilised tööd (valik): Puidust riuli valmistamine: See töö aitab õpilastel arendada oskusi materjalide valimisel, tööprotsessi planeerimisel ja töövahendite kasutamisel; aitab mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid. Metallist konksu valmistamine: aitab õpilastel arendada oskusi materjalide valimisel, tööprotsessi planeerimisel ja töövahendite kasutamisel; aitab see mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
---	--